

בני היכלא

טורסט בית גור ו גליון 3

יריעה נרחבת
על קצות דרכיו של היהודי הקדוש

שולחן ערוך של חסידות

תורת אלת תעזבו

קורותיו של ספר התורה המיוחס ליהודי הקדוש ❖ חפצי הקודש של האמרי אמת עם פרטים חדשים מההשתטחות על הציונים בפרשיסחא ❖ שיחה מרתקת עם הגה"ח מורינא רבי יעקב מאיר אלתר שליט"א

למען ידעו: שיח מאלף נוקב ובהיר על דרכיה ומטרתה של החסידות בימינו מאת רבינו שליט"א ❖ דרכי החסידות - דרכי התפילה - דרכי העבודה

'יאדום חסידים דא גורא'

חזרה מרתקת למשעוליה של העיירה גורא קלוואריה עם החסידים היורדים מה'קולייקע' בדרכם לרבי

קדש עצמך ב'קידוש'

ה'ווערטער' הנודעים מזמני הקידוש אצל רבינו הבית ישראל זי"ע | תיאור חי מלא געגועים ממעמדי ה'קידושים' | **בהיכל קדשו**

אגרות ראשונות ❖ מנהגי רבותינו בידינו ❖ בית צדיקים יעמוד ❖ ותגזור אומר ויקם לך ❖ לא פסקה ישיבה מרבותינו ❖ יחידי סגולה - רבי יהושע'לי וויערשוב'ער ❖ בשירי זמרה ❖ קהל קדישא הדין ❖ יין המשומר ❖ נכאת תכון לעד - א'שטיקל שפת אמת ❖ א טרינק

מגזין "בני היכלא" למורשת בית גור גליון 3 - חורף תשפ"ב

בשער: 'זהיו עיני וליבי שם כל
הימים'. פרחי החסידים בדרכם
לרבי האמרי אמת זי"ע על גבי
מעבורת השטה בנהר הוויסלה

יוצא לאור עולם על ידי
מוסדות התורה והחסד - פני מנחם
רחוב הרטום 9 הר חוצבים ת.ד. 36126 י-ם.
טלפון 02-800-4000, פקס 02-5782443
דוא"ל PM8004000@gmail.com

הפקה ועריכה:

מערכת "דבר אמת"
מהנעשה והנראה בקהילתנו הקדושה
והפצת שיחות ושיעורי רבינו ראש הישיבה מגור שליט"א
עורכים: ישראל לב, ישראל קושמרסקי

להערות והארות / לקבלת מגזין "בני היכלא" /
להצטרפות לקבלת הגליון השבועי
במייל: de422144@gmail.com

תמונות ומסמכים:

ארכיוני - 'קול מנחם', 'דבר אמת', 'גנזי מנחם', 'בית האוצר', ארון עדות.
תודת המערכת נתונה להם ולשאר המשתתפים בהכנת הגליון בכתיבה,
בעצה, ובמתן חומרים ותכנים.
© כל הזכויות שמורות

עיצוב גרפי ועימוד: א. שפירא

ניתן להשיג את מגזין 'בני היכלא' - בבתי המדרש ובתי
החסידים דאנ"ש ובחנויות הספרים המובחרות
בית המדרש המרכזי בירושלים: יוסף זיו 3, טל: 02-5015656

בתי החסידים בארה"ק:

בני ברק: הרב הירש 19

בית שמש קריה: אור שמח 15. **בית שמש - רמה ג':** עובדיה הנביא 15.

אשדוד: רבי מאיר בעל הנס 46.

חיפה: ארלוזורוב 15.

להשגת הגליון בארה"ב ואירופה, ניתן לפנות לכתובת המערכת.

קו גחלי אש לשמיעת שיעורי ושיחות רבינו שליט"א:

בא"י: 077-2277 / בארה"ב: 077-2299-1716 /
באירופה: 0476-390-330-44

לקבלת גליון בנאות דשא:

בא"י: 052-7178350 / בארה"ב: 052-718-8970

כפתח הגליון

הגלימה הישנה

"אלוקי אבותינו?"

אלא ללמדנו באו, כי לא הסתפק הבן באלוקות שקיבל מאביו. יגע וחתר
להכיר את בוראו בכוחותיו שלו, ובדרכו שלו, מחדש. ובשלושה דרכים

חדשות הלכו, ולמקום אחד הגיעו, לקל-ל אחד.

ולשם כיוונה פרשיסחא, להבדיל בין הלבוש הטפל בר החילוף, לנקודת
האמת המזוקקת.

בתקופת הרבי האמרי אמת' היה חסיד שהתנהג בחסידות יתירה, ובנוסף
ליראתו ותורתו גם נהג ללבוש את אותה מידת בגדיו של הרבי, וגם אם
קטנה או גדולה היתה המידה בהתאם למידות גופו לא שת ליבו לכך, כי
בלבושי הרבי היה חפץ.

אותו חסיד הוסיף לחסידותו נופך ולווית חן, אבל לימוד גדול לימדנו כאן.
הלבוש קדוש הוא, אבל לא תמיד יתאים למידותיו שלך. לעומתו המידות'

הפנימיות של הרבי, תמיד יוכלו להתאים, לאחר יגיעה ועבודה כמובן.
הלבוש החיצוני, לאחד תואם הוא ולרעהו לא, לדור אחד מתאים הוא
ולבאים אחריו לא. ומה שהתאים בקוצק ופרשיסחא ובדור הדעה של
פולין, לא נשאר כצורתו לדורות אחרים, כפי שהורונו רבותינו הקדושים
מצוץ ארץ, כמו בהקדמת זמני התפילה שבקוצק אחרונה, הקמת עיתון
חרדי שרבינו השפת אמת שלל בדורו, מסגרת לימוד לבנות 'בית יעקב'
שהתחדשה, ועוד ועוד.

אבל הפנימיות נשארה, הולכת ומזדקקת בכל דור בלבושה שלה, דור הולך
ודור בא, והפנימיות אחת היא. לעשות רצונך. לשם חתרה פרשיסחא.

ולא בקלות בא הדבר.

יגיעה גדולה נדרשת להבחין בין תכלת לקלא אילן, בין לבוש חיצוני למהות
פנימית.

ועל כן, ריחקה פרשיסחא את השטחיות, וקידשה את ההתבוננות לעומק,
"אחסיד פרעגט זיך איבער" (חסיד הוא מי ששואל את עצמו ועל עצמו שוב
ושוב) - אמר השרף מקאצק. "מן הבא בידו" - מה שבא ומזדמן בקלות,
זעק השרף "מנחה לעשו אחיו" - הרי הוא שייך ליצר הרע. רק ביגיעה,
בעמל, בהתבוננות, מחשבה אחר מחשבה. כך אפשר לחדור לפנינים.

"אני אנהיגם בתורה" - אמר רבינו החידושי הרי"ם ביסדו את שושלת גור.
כך בעבודה וכך בתורה. ביגיעה ובעמל העיון המפרך את המוח ומשבר את

הגוף, לחתור לעומק, לא להישאר מבחוץ בשטחיות הרדודה.

'קושיות הם קליפות הרע' אמרו חסידים בשם הזהר הקדוש, 'קליפה' היא
החלק החיצון הרדוד המסתיר על האור הפנימי, רק אם תקלף אותה תמצא
את הפרי שמבפנים, בעמל ויגיעת התורה יאירו דברי תורה על אמיתתם
ועומקם.

כי זו היתה הדרך וזו העיר פרשיסחא.

גליון זה הוקדש ללימוד ועיון בקצות דרכיו של איש האלוקים היהודי
הקדוש מפרשיסחא, במנהגי דרכי הצדיקים ודרכי החסידים. ולוואי
שנזכה כדברי הרבי ר' בונם למתי יגיעו מעשי למעשי אבות' לפחות 'נגיעה'
קלה בנקודת אמת ממעשיהם של אבות, לברר 'מקחו של צדיק', אצילנו
ובתוך ליבנו.

מערכת 'בני היכלא'

✦ הלב של כל השנה

כתב ידו של רבינו הבית ישראל זי"ע, ומכתב ניחומים של רבינו הפני מנחם לאחד מנדיבי עם

אגרות ראשונות | 06

✦ למען ידעו דורותיכם

היכן קיבל האמרי האמת את קהל החסידים בימי חג הסוכות | ואיך נהג השפת אמת באתרוג של שמיטה

מנהגי רבותינו בידינו | 08

✦ קדש עצמך ב'קידוש'

על סדר מסכת סוכה - לקט מה'ווערטער' הנודעים ממעמדי הקידוש אצל רבינו הבית ישראל זי"ע | טור מרתק משני חסידים שליט"א מבאי ביתו של רבינו זי"ע בתיאור מלא געגועים על ה'קידושים'

בהיכל קדשו | 12

✦ שולחן ערוך לחסידות

שיח מאלף נוקב ובהיר על דרכיה ומטרתה של החסידות בימינו מדברי רבינו שליט"א לתלמידיו | דרכי החסידות | דרכי התפילה | דרכי העבודה

ולבקר בהיכלו | 22

✦ תורתי אל תעזובו

קורותיו של ספר התורה המיוחס ליהודי הקדוש | חפצי הקודש של האמרי אמת | ההשתטחות על הציונים בפרשיסחא | שיחה מרתקת עם הגה"ח מורינו רבי יעקב מאיר אלתר שליט"א

אין לנו שיור רק התורה הזאת | 34

✦ שבולת הזהב

פרקי חייו וקצות דרכיו בקודש של איש האלוקים נורא היהודי הקדוש זי"ע"א

גורא קלוואריה | 42

✦ הושיבו ישיבה בבית מדרשו

ישיבת היהודי הקדוש | ספר על מסכת כתובות מהיהודי | משיחו של הרה"צ רבי שרגא זלמנוב האדמו"ר מאפאלע שליט"א

בית צדיקים יעמוד | 50

✦ מעשיהם של צדיקים

עובדא על היהודי הקדוש שעוברת בדחילו מדור לדור בבית ביאלא

ותגזור אומר ויקם לך | 56

✦ ישיבה מרבותינו

דיני סוכה גזולה וגדרי מצוה הבאה בעבירה במשנתו של היהודי הקדוש

על משכנות הרועים | 61

✦ למען דעת

פרקי הגות ומחשבה על אורו ודרכו בקודש של היהודי הקדוש

למען תלמד ליראה | 64

✦ רבי יהושע'לי וויערשוב'ער

הגאון החסיד שלא הכיר את הדרך לביתו אבל ידע לעמוד על משמר ההלכה בתוקף

יחידי סגולה | 70

✦ הכל מעלין

הנסיעה ב'קולייקע' והצפיפות באכסניות בגור, המרפסת המפורסמת והתור ל'גזעגענען' - חזרה מרתקת למשעוליה של העיירה גורא קלוואריה

יודעי ערך | 74

המדורים

תכון לעד

עיונים בשטיק'ל שפת אמת | 20

יין המשומר

מאוצרות הצדיקים ורשימות החסידים | 32

נכאת

מכתבו של הרי"מ אלתר הי"ד בנו של הרב מפאביניץ | 68

בשירי זמרה

על שתי דמויות מעולם הנגינה הגוראי | 78

א טרינק

'אשמורת בחוף' מעשה שהיה | 83

קהלא קדישא

מהנעשה והנשמע בקהילתנו הקדושה | 90

כ"ק מרן רבינו הפני מנחם זי"ע

"בנין בית המדרש החדש שהולך ונבנה בה"י"

מכתב שכתב לנדיב עם בערב ראש השנה בו הוא מבשרו על שותפתו בהמשך בניית בית המדרש החדש דגור ברח' ירמיהו, בהמשך הוא מנחמו על סבלו בימי המלחמה ממעשייה מבית אביו כ"ק מרן רבינו האמרי אמת זי"ע

בה"י, ג' האזינו [כ"ח אלול] תשנ"ג

לידידי היקר הרה"ח הר"ר... שליט"א.

קבלתי מכתבך מיום כ"ב אלול, הרבה שקלתי בדעתי מה לעשות מהכסף שנתת לי, והחלטתי לבנין בית המדרש החדש שהולך ונבנה בה"י, כ"ק אחי אדמו"ר לב שמחה התחיל לבנותו לפני כמה שנים, וכעת בה"י כאשר ב"ט אתרבי ספסלי, וצר ממנו המקום כלשון בני הנביאים אל אלישע (מ"ב ו, א), לראות הקהל נדחק, והענין הוא זיכוי הרבים, ובה"י הולך ונבנה בה"י, ויהיה זכר וזיכוי לעילוי נשמתה, תנצב"ה, והש"י יחזק אותך וירפאך רפואה שלימה במהרה בתוך שאר חולי ישראל.

הזכרת על עבר נדרס וגרמס², כמו כן הזכרת רבוה"ק מפרשיסחא וקאצק זצ"ל זי"ע, ונזכרתי שפעם בהגיע הבשורות המרות על השמד של אחינו בני ישראל בפולין וכ"ק אאמו"ר זצ"ל נאנח עמוקות, ואמי מורתי ע"ה רצתה לנחמו, אמרה לו הלא הרבי מקאצק ז"ל אמר שכל העולם אינו כדאי להיאנח עליו, ענה אאמו"ר זצ"ל, הוא אמר כך בהיותו בפרשיסחא, והרבי ר' בונם מפרשיסחא ז"ל היה פקח, ומיד דרס לו ברגלו על הרגל, וצעק הרבי מקאצק ז"ל. ושיחת חולין של תלמידי חכמים אמרו חז"ל (ע"ז יט:): צריכה תלמוד.

והנני ממברך בכתובה וחתומה טובה ושנה טובה. רצו"ב קבלה.

הטרוד משלוה

ידידך הדו"ש

פינחס מנחם אלטר

1. הכסף שתרם היה לע"נ זוג' ע"ה, אחר שלא זכו לזש"ק.
2. מקבל המכתב סבל רבות במחנות הרשעים ימ"ש

על הכתב והמכתב

אוצרות רוח עצומים מלאים מזן אל זן, צפנו רבותינו הקדושים באגרותיהם. אותם ימים, בהם העט היה כלי התקשורת הנפוץ ביותר, תרמו - מכורח הנסיבות - יכול של עושר רוחני תורני עצום. אם באגרות תורה, או מכתבי חסידות שבהם עסקו וחיו כל ימיהם. וגם באגרות שלומים שעסקו בענייני השעה וצרכי ציבור, שיחת חולין שלהם צופנת בחובה עולמות מלאים של תורה והוראה. במדור זה, מביאים אנו מאגרות קדשם, פעמים בקצרה פעמים בארוכה. כי תורה שלימה היא וללמדה אנו צריכים.

"ראש השנה הוא הלב של כל השנה"

כ"ק מרן רבינו הבית ישראל זי"ע

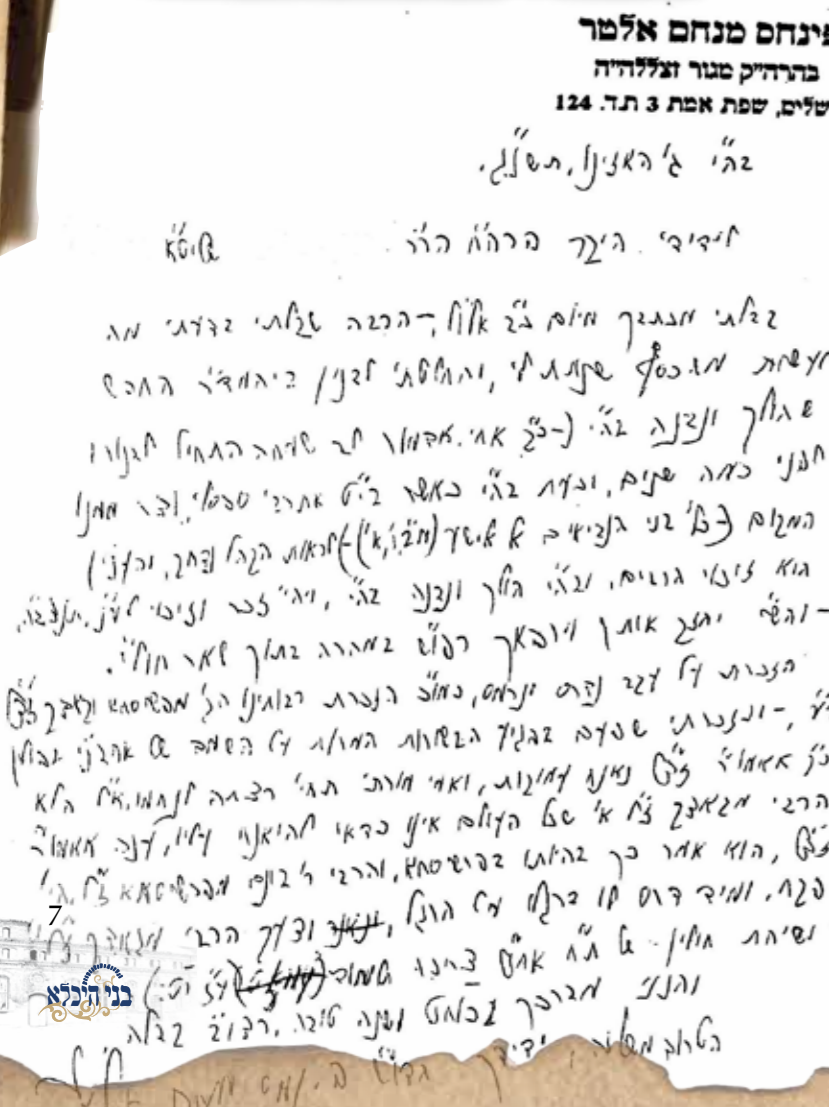
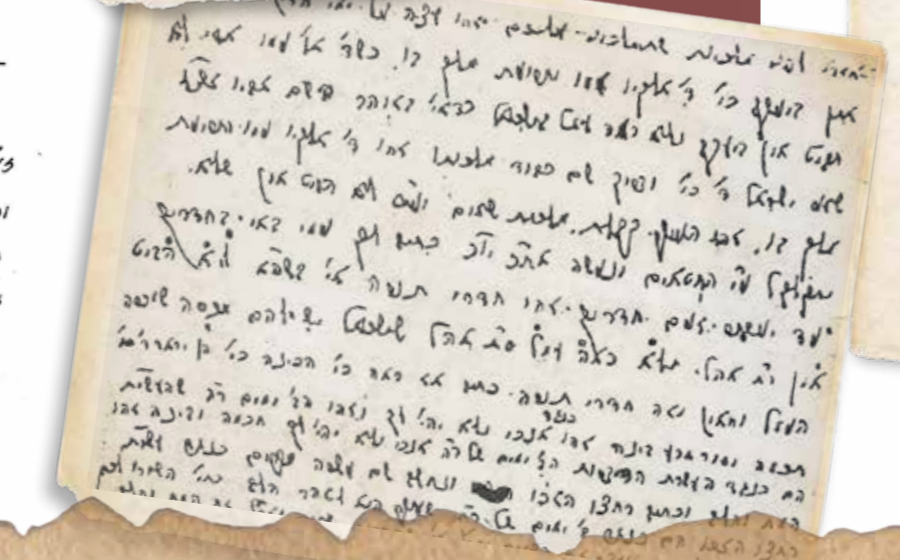
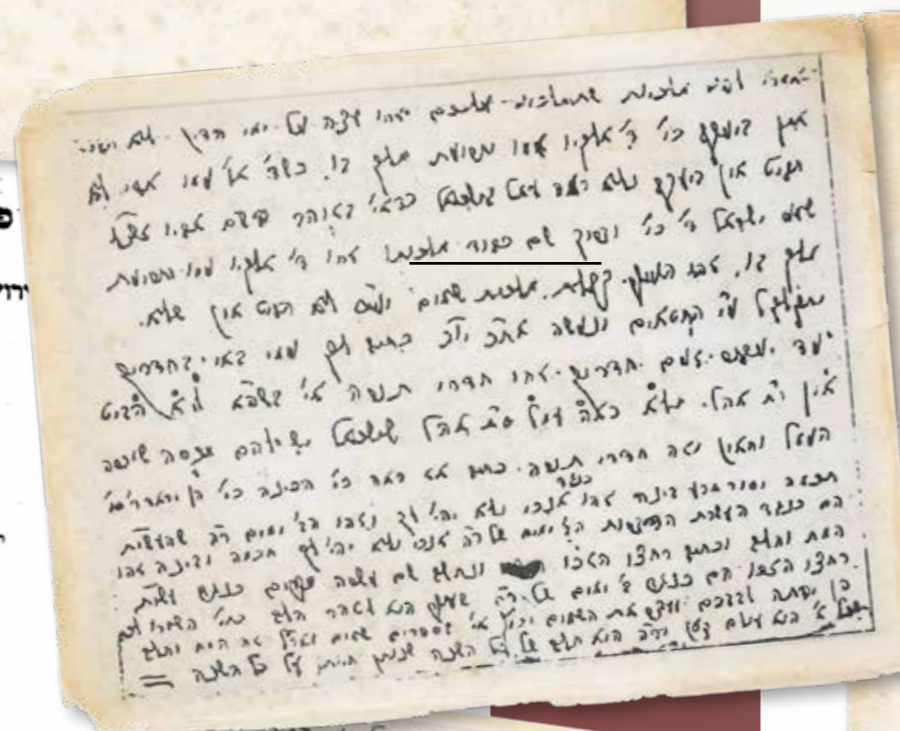
כתב ידו של רבינו זי"ע שהעלה על הכתב מדברי תורתו של אביו כ"ק מרן האמרי אמת זי"ע ממה שאמר בימי ראש השנה

אמרו לפני מלכויות שתמלכוני עליכם [ר"ה טז], זהו עצה על ימי הדין לא הביט און ביעקב כו' ד' אלקיו עמו ותרועת מלך בו [במדבר כג, כא], כשד' אלקיו עמו, אזי לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל כדאיתא בזהר [ח"ג ריא], בשם אביו זצ"ל שמע ישראל ד' כו' [דברים ו, ד], וברוך שם כבוד מלכותו [פסחים נו, ג], זהו ד' אלקיו עמו ותרועת מלך בו, זהו העיקר קבלת מלכות שמים, ועל ידי זה לא הביט און, שלא יתקלקל על ידי החטאים, ונעשה אחר כך יום כיפור, כתיב [ישעיה כו, כ] לך עמי בא בחדריך כו' עד יעבור זעם^[1], חדרך זהו חדרי תורה, איתא בשפת אמת [בלק תרל"ט] לא הביט און ר"ת אהל, ולא ראה עמל ס"ת אהל, שישאל יש להם מכסה שמכסה העמל והאון, וזהו חדרי תורה. כתיב [איוב כח, כו-כח] אז ראה כו' הכינה כו' הן יראת ד' כו' חכמה וסוד מרע בינה^[2], זהו כנגד אנכי ולא יהיה לך [שמות כ ב-ג], וזהו הב' ימים ראש השנה, שהעשרת ימי תשובה הם כנגד העשרת הדיברות, הב' ימים של ראש השנה אנכי ולא יהיה לך, חכמה ובינה זהו המח והלב, וכתיב [ישעיה א, טז] רחצו הזכו, ונחשב שם עשרה דברים כנגד עשרת ימי תשובה, רחצו הזכו הם כנגד ב' ימים של ראש השנה, שעיקר הוא לטהר הלב, כתיב [דברים יא, טז-יז] השמרו לכם פן יפתה לבבכם ועצר את השמים וכו', איתא בספרים שמים וארץ זה המח והלב, שכל אחד הוא עולם קטן [תנחומא פקודי ג], וראש השנה הוא הלב של כל השנה, שנותן חיות על כל השנה^[3].

[1] ח"ל הפסוק: 'לך עמי בא בחדריך וסוד דלתיך בעדך חבי כמעט רגע עד יעבור זעם'.

[2] 'אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה. ואמר לאדם הן יראת ה' היא חכמה וסוד מרע בינה'.

[3] ראה אמרי אמת ראש השנה תרפ"ו.

"לומדת יראתך הושע נא" הליכות ומנהגים לחגי תשרי

איך מתכווננים לחג ❖ האם המתינו לשפת אמת בתקיעות בתפילת שמונה עשרה ❖ לחם משנה בסעודת ערב יו"כ ❖ היכן קיבל האמרי האמת את קהל החסידים בימי חג הסוכות ❖ מה היתה דעתו של השפת אמת על אתרוגי ארץ ישראל וכיצד נהג באתרוג של שמיטה ❖ מאוצרו של הגאון החסיד רבי מיכאל אריה ראנד שליט"א, נכד כ"ק רבינו הפני מנחם זי"ע, בספרו הנפלא 'הליכות הרועים'

❖ הכנה למועדים בלימוד המסכת

אביו האמרי אמת זי"ע אמר לו [לבנו מרן הפני מנחם זי"ע] בילדותו, כי "היה ילד שהיה לומד לפני כל חג את המסכת הקשורה לאותו חג", והבין שאביו מתכוון על עצמו, ומני אז [העיד מרן הפני מנחם זי"ע על עצמו כי] אינו זוכר שיעברו עליו ר"ה יוהכ"פ וסוכות מבלי שייסיים את המסכתות לפני החג.

"הפני מנחם" ח"א (ירושלים תשע"ה) עמ' קז הערה ט' [וראה "לבם של ישראל" ח"א עמ' שט: שנה אחת בליל חג הפסח, מיד עם תום הסדר, התחיל (מרן הלב שמחה זי"ע) ללמוד מסכת פסחים. במשך כל ימי המועד למד במסכת זו... בשביעי של פסח אחר הצהריים הבחינו כי נותרו לו עוד עשרה דפים לסיום. עד הערב הספיק לסיים את המסכת כולה. ושם: בעתות חולשתו כאשר אף נבצר ממנו ללכת ולהתפלל בבית המדרש, ראוהו המשמשים בערב חג הסוכות אחרי הצהריים נוטל לידו מסכת סוכה ומתיישב ללמוד... בימים הראשונים של חול המועד סיים את המסכת]

❖ מחזורים

הרבי האמרי אמת זי"ע היה מתפלל במחזורים מהוצאת 'רעדליים'.

הרה"ח ר' בערל ציינשקו ז"ל,
"ימי מגורי" (ב"ב תשע"ז) עמ' 429 הערה 444

מסופר כי אחד מבני המשפחה ביקש להדפיס מחזור ללא "יוצרות", כיון שהרי בגור לא נוהגים לאמרם והדבר גורם לאנשים אי בהירות. אמר לו הרבי [מרן האמרי אמת זי"ע]: וכי מי אמר שאין אומרים זאת? וכפי שאכן ידוע היה הרבי אומר את ה"יוצרות".

מוהר"ר יעקב מאיר אלטר שליט"א,
"ימי מגורי" (ב"ב תשע"ז) עמ' 152 הערה 148

❖ שיעור תקיעה כתרועה

נראה דהלכה הוא שצריך להיות התקיעה כמו התרועה, וכשמאריך בתרועה [יותר משלש יבבות] צריך להאריך נמי בתקיעה.

"שפת אמת" ר"ה לג, ב (ד"ה במשנה שיעור תקיעה)
[וראה "גדיל תורה" ראש השנה עמ' קנ: הרה"צ רבי משה בצלאל זצ"ל נהג לתקוע תקיעות ארוכות, וכנראה מסיבה זו]

'לישב בסוכה' - רבינו הפני מנחם זי"ע בסוכה בעת שמחת הבר מצווה לנכדו מו' הגה"ח ר' ישראל מרדכי אליהו שליט"א, משמאל נראה כ"ק אדמו"ר מגור שליט"א

❖ תקיעות בלחש שלא על הסדר

ומעיד אני ששמעתי מחמי אדמו"ר הקדוש זצ"ל מקאצק בזה הלשון "עוד אני עוסק במלכיות ותוקעים לזכרונות", ומכל מקום לא ציוה להמתין עליו, וגם לא חשש למהר עצמו עם התפילה כדי שיבואו התקיעות על סדר ברכותיו.

ואדמו"ר זצ"ל מגור [מרן החידושי הרי"מ זי"ע] עוד היה מאריך יותר בתפילתו, וכשהגיע השליח ציבור לזכרונות, עוד היה מתפלל בלחש. כן ראו ממנו בעודו בקאצק.

מרן האבני נזר זי"ע,
שו"ת אבני נזר או"ח ס' תמה סק"ב

במוסף בראש השנה הראה [מרן השפת אמת זי"ע] באצבע לתקוע, הגם שהוא לא גמר את מלכיות, כך הלאה בזכרונות ובשופרות, כדי שהציבור לא יעמוד הרבה זמן באמצע התפילה.

מתוך יומן מוה"ר פינחס יעקב הכהן לוי ז"ל (י' חשוון תש"מ)

❖ "וכמה יבראון"

מרן הפני מנחם זצ"ל היה רגיל לומר לאברכים שנזקקו להוושע בזרע של קיימא, שבשעה שאומרים "וכמה יבראון" זה הזמן לבקש להוושע בילדים, ולכוון על כך.

הרה"ח ר' משה לודמיר שליט"א,
"גדיל תורה" ראש השנה (ירושלים תשע"ז) עמ' קצז

❖ "לחם משנה" בסעודת ערב יום כיפור

ב"שולחן" של ערב יום כיפור, שרתה על רבינו [מרן הבית ישראל זי"ע] רוח שמחה וחדוותא עילאה... לפני שולחן זה היה נוטל ידיו לסעודה, ובוצע על שתי חלות, "לחם משנה", כמו בשבת, כהוראת המקובל האלקי הרמ"ק זי"ע בסידורו ובספרו "עבודת יום הכיפורים". וכן עשה בסעודה המפסקת, וגם במוצאי יום כיפור, אשר בכללותם יחד מכוונין כנגד ג' סעודתא דשבתא.

"פאר ישראל" ח"ג (ירושלים תשס"ב) עמ' נח והערה 8 [ושם בהערה 9 שכן נהג גם מרן האמרי אמת זי"ע]

❖ מלבושי יום כיפור

כפי שמוסר הגרפ"מ שליט"א [מרן הפני מנחם זי"ע], חילקו לעניים את כל בגדי השפת אמת אחרי הסתלקותו, אולם רבינו [האמרי אמת] זצ"ל פדה כתונת אחת מהעניים לעצמו בכסף מלא, והיה נוהג ללבוש אותה בכל שנה מערב יום הכיפורים עד צאתו.

אף בשנתו האחרונה לבש אותה, והוסיפו לתכריכו ונטמן בה כשנתבקש לישיבה של מעלה.

"ראש גולת אריאל" ח"א (ירושלים תש"נ) עמ' קסד הערה 26

❖ הזמן היקר

הבית ישראל ז"ל היה מורה להכריז בבית המדרש, שביום גדול כזה יש לנצל את זמן ה"הפסקה" [שבין התפילות], ולא לזלזל אפילו ברגע אחד.

מרן הפני מנחם זי"ע,
"אוצר דרשות ומאמרים" ח"א (ירושלים תש"ע) עמ' עא [ושם עמ' נה: "הבית ישראל ז"ל היה קצוה שיכריזו ביום הכיפורים אחר מוסף, לזכור בזמן ההפסקה בגדולת וקדושת היום, וחבל על כל רגע". ושם עמ' קלו: "בשנותיו האחרונות של הבית ישראל ז"ל היו מכריזין בהפסקה שבין מוסף למנחה ביום הכיפורים שיש לנצל את הזמן"]

❖ "יחביאנו צל ידו תחת כנפי השכינה"

דודי הקדוש הרב [רבי מנחם מנדל הי"ד] אבד"ק דקאליש ופאביאניץ היה נוהג לומר בסליחות ובנעילה: יחביאנו צל ידו "על" כנפי השכינה, ושמעתי שאמר שלפי הקבלה צריך לומר כך.

מרן הפני מנחם זי"ע,
"פני מנחם" פרשת האזינו עמ' רלב

הושענא חבוקה ודבוקה בך. רבינו הפני מנחם זי"ע בתפילת יום הושענא רבא

מוצאי יום כיפור

חסידים סיפרו, כי האמרי אמת, גם בעת חולשתו, לא רצה לוותר על ה"שולחן" במוצאי יום כיפור, באומרו: כשכלל ישראל נקי מעבירות – אזי ה"שולחן" לגמרי משהו אחר.

"אור זרוע לצדיק" (ירושלים תשס"א) ח"ג עמ' קסג הערה 21

ישיבת סוכה

פעם בליל חג הסוכות, לרגל חולשתו התפלל [מרן] הלב שמחה זי"ע] תפילת ערבית עם מגין בביתו. לגודל חיבת הקודש חפץ רבינו להתפלל בתוך הסוכה, אלא שנתעוררה שאלה אם ראוי הדבר ואם נכון מצד ההלכה, כאשר טרם ברכו על המצוה "לישב בסוכה" ו"שהיינו". החליט על כן רבינו להמנע מכך, אלא שחיבת המצוה היתה כה רבה, עד כי לא יכול היה לוותר כליל, הוא ביקש איפוא לפתוח את דלת הסוכה והתפלל על פתחה מבחוץ.

"לבם של ישראל" ח"ב (אשדוד תש"ס) עמ' קה

בחג הסוכות קבע הרבי [מרן] האמרי אמת זי"ע] את מקומו בסוכתו, וכמעט שלא יצא ממנה יומם ולילה. סוכת הרבי היתה בנויה היטב מקירות אבן, וניצבה על מכונה בכל ימות השנה. בסוכה היה עבור הרבי: שולחן כסא ומיטה, וכן תנור חימום כבשאר חדרי בית המדרש. הרבי קיבל את החסידים בסוכה, אכל בסוכה ועשה לילותיו בסוכה.

הרה"ח ר' בערל ציינשקין ז"ל,

"ימי מגוריי" (ב"ב תשע"ז) עמ' 164

אתרוג מארץ ישראל

העיריני הרב כתריאל פישל טכורש מתל אביב, בשם אביו רבי סנדר ז"ל, שהיה אצל השפת אמת בחג הסוכות, ונוכח שביכר

והקדים לצאת חובת המצוה באתרוג ארץ ישראל הדר.

"תולדות רבי חיים אלעזר וואקס" (ת"א תש"י) עמ' 33 הערה 6

באם אתרוגי ארץ ישראל מהודרים, יקחו מהם יותר מאתרוגי קארפורי (=קורפו). ועתה נדפס ספר "ילקוט פרי עץ הדר" מהרבה גדולי גאונים וצדיקים וגדולי הדור, דעל פי הדין מהראוי כל אחד להדר אחר אתרוג מארץ הקדושה, כי אין בהם חשש מורכבים, ומוחזקים בחזקת כשרות. ואדמו"ר זצ"ל מגור בעל שפת אמת חתם על זה, וזה לשונו: "גם אנכי מסכים שאם אין סימנים באתרוג מקארפו, יש לחוש מלברך על חשש מורכב, ומצוה להדר אחר אתרוג מארץ ישראל, הגם שאינו מהודר ביופי, אם הוא על פי דין כשר".

הג"ר ישראל יצחק יאנובסקי ז"ל מפראגא, "הדרת ישראל" (ווארשא תרע"ז) ס' תרמט אות קנ

הפצת מכתבי שקר על השפת אמת בעניין אתרוגי אר"י

זה המכתב השגתי מאחי אדמו"ר הרה"ק מגור שליט"א [מרן] השפת אמת זי"ע] בכתב ידו ממש: "את מכתבך בצירוף העלה הנדפס בשמי על דבר האתרוגים קבלתי, והוא שקר גמור, וחס לי לומר שלא ליקח מאתרוגי ארץ ישראל רק מ'קארפו', אדרבא מצוה להדר אחר אתרוגי ארץ ישראל, וכל מה שכתב הכותב בשמי – הכל שקר. לכן אם תחפוץ להדפיס על שמך שדברי אותו הכותב הם שקר שקרים, תעשה כן בזמן המוקדם, כי זה הכותב שולח זאת לכמה מקומות ומביא עלי ערעור בשקר". עד כאן לשונו. ועל זה באתי על החתום, שמעון אלטר.

"ילקוט פרי עץ הדר" (פיעטריקוב תרנ"ט) טו, א מדה"ס [וראה גליון "הדרום" חלק מב עמ' 8-6 פקסמיליה מכת"ק של מרן] השפתי צדיק זי"ע לקהילת 'ראטשינז': "מכתבם הראיתי לפני מרן שליט"א, וענה: תמוה איך מפני זה יוצאת מריבה, ואמר: וודאי אם תשיגו אתרוג מארץ הקודש עם הסימנים, בליטות ועוקץ שקוע, יותר טוב מקרפוער. עד כאן לשון קדשו. משמע שיעקר להביט בסימנים, לא ביופי... ידידכם פנחס מנחם]

אתרוג של שביעית

על דבר האתרוג (של שביעית) חשש אמוז"ל (השפת אמת) שיתקיים הביעור בארץ הקודש ושלחו חזרה.

מרן האמרי אמת זי"ע, "מכתבי תורה" מכתב ו'

[וראה "שם ושארית" (אשדוד תשע"ד) עמ' קמ: מבואר במסכת שביעית פ"ו משנה ה' וברע"ב שם דאין מוציאין פירות שביעית לחוץ לארץ משום שהביעור צריך להיות בארץ דוקא, ולפיכך הגם שנהגו היתר מקדמות דנא להוציא אתרוגי שביעית מארץ ישראל לצורך מצוה, וכפי שהאריכו בזה גדולי הדורות, מכל מקום לכתחילה חשו הרבה מהם להוציאם רק על תנאי שישלחם חזרה לארץ אחר סוכות – קודם זמן הביעור. וכך נהג כנראה מרן השפת אמת זי"ע]

איגוד הלולב

מדי שנה היה נוהג מרן הבית ישראל זצ"ל לתת לאחד מבחורי הישיבה את לולבו כדי שיאגדנו. שאלני ראש ישיבה אחד: הרי בסידור "בית יעקב" ובספרי המקובלים יש כוונות לכוון בשעת אגידת הלולב, האם הבחור יודע את הכוונות?

הראיתי לו שבחידושי הריטב"א בסוכה (מו, א) כותב שהיות ויש מחלוקת בראשונים באוגד לולב לעצמו אם לברך "שהיינו" בשעת האיגוד, לכן כדי לצאת מידי ספק ראוי לעשות איגוד הלולב על ידי אחרים, ומסיים "וכך מצאתי בשם רבינו הגדול הרמב"ן ז"ל". הלה נדהם כשראה שלכל מנהג של הרבי יש מקור.

הרה"ח ר' משה לודמיר שליט"א, "גדיל תורה" סוכות (ירושלים תשע"ח) עמ' ל'

נטילת לולב

בימי חג הסוכות ממחר היה רבינו [מרן] הלב שמחה זי"ע] עם שחר אל ארבעת המינים, כדי לברך עליהם בדחילו ורחימו. לאחר מכן, בלכתו לבית המדרש ובחזרתו, מהדר היה לשאת את ארבעת המינים בידיו בעצמו, ולא נאות בשום אופן למוסרם לידי מלווה. כל אותה העת מנענע היה בלולב ללא הרף. אף נמנע היה מלעשות את הדרך במכונית, כי אם דוקא לצעוד ברחוב רגלי, כשהאתרוג והלולב נתונים בידו.

בעת הנענועים בהלל ניכרת היתה עבודתו המאומצת, כשכל העת היה מקריב את המינים אל פניו הקדושות.

"לבם של ישראל" ח"ב (אשדוד תש"ס) עמ' קג-קה

"משנה תורה" בליל הושענא רבה

רבנותינו הקדושים מגור נהגו לומר "משנה תורה"... החסיד הישיש ר' הירש לייב גרינשטיין ז"ל שזכה להיות בגור בהושענא רבה, היה

'לצעוד ברחוב רגלי, כשהאתרוג והלולב נתונים בידו' רבינו הלב שמחה זי"ע יוצא מביתו ברח' אלפנדרי כשידייו ארבעת המינים

מתאר את המתיקות לעמוד ולשמוע את מרן האמרי אמת זי"ע שהיה קורא "משנה תורה" בסוכה, ועל ידי כך יכלו לשמוע בחוץ כל מילה. הקריאה ארכה כשעה וחצי, משעה שמונה עד תשע וחצי, והדברים חללו לרמ"ח איבריו ושס"ה גידיו.

הרה"ח ר' משה לודמיר שליט"א,

"גדיל תורה" סוכות (ירושלים תשע"ח) עמ' קעא

[וראה "ימי מגוריי" עמ' 166: באותו מעמד, בהגיעו לפרשת "וזאת הברכה" קרא הרבי את הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום]

תפילה בציבור בשמיני עצרת

שמעתי מפ"ק זקני מו"ר (החידושי הרי"מ) ז"ל, בשם רבו הרבי ר' בונם ז"ל, שהזהיר להחסידיים ביום שמיני עצרת שיתפללו הכל בציבור, שבוזה יתוקנו כל התפילות יחידים אשר התפללו בכל השנה.

מרן השפתי צדיק מפילץ זי"ע,

"שפתי צדיק" מאמרי שמיני עצרת אות לו

[ושם אות לח: שמעתי מפה קדוש זקני ז"ל בשם רבו ר' בונם ז"ל שהזהיר לחברותו שביום שמיני עצרת יתפללו בציבור, על ידי זה יתוקנו כל תפילתם ביחידות מכל השנה]

שמיני עצרת בחוץ לארץ

רבנותינו ז"ל אכלו כלילה בבית ולמחר בסוכה.

מרן השפתי צדיק מפילץ זי"ע,

"שפתי צדיק" מאמרי שמיני עצרת אות לו

[וראה שפת אמת סוכה מו, ב סוד"ה מיתב. וראה "ימי מגוריי" עמ' 166: בליל שמיני עצרת נערך השולחן בבית המדרש ולא בסוכה, ואילו למחרת בסעודת היום, כאשר התאפשר היה השולחן נערך בסוכה, וכאשר יד גשם נערך בבית המדרש]

הקפות

ביום שמחת תורה היה מרן השפת אמת זצ"ל עובר לפני התיבה בכל ההקפות באמירת "אתה הראת לדעת" שלפני ההקפות. וכשהגיע רבינו [רבי פינטשע מפילץ זי"ע] ל'גור', היה מתכבד על ידי מרן בעל השפת אמת באמירת 'אתה הראת'.

הרה"ג ר' דוד אברהם מנדלבוים שליט"א,

"דברי תורה ותולדות מהגה"ק רבי פינחס אליהו מפילץ" (ב"ב תשנ"ז) עמ' קפד

נעוץ סופו בתחילתו

בשמחת תורה בכל שנה אמר [מרן] השפת אמת זי"ע] על ה'שולחן' מאמר לקשר סוף התורה לתחילתה.

מכתב הרה"ח רבי בערל מוניש עקשטיין ז"ל מסקריה'צ"ן,

"ראש גולת אריאל" (ירושלים תש"נ) ח"א עמ' קנה הערה 5

לקט שיחות קודש ופנינים יקרים מתוקים מדבש

נהוריה ישרי בה בקידושא רבא

מאשר דיבר בקדשו כ"ק מרן אדמו"ר רבינו ה'בית ישראל' צוק"ל זי"ע
במקהלות עם קודש בעת עריכת הקידושא רבא בביתו נאוה קודש

על סדר מסכת סוכה

דף ו: - 'שתיים כהלכתן ושלישית אפילו
טפח', 'ב' כהלכתן' - הם ר"ה ויו"כ
'ושלישית אפילו טפח' - זה סוכות

אחר ר"ה ויו"כ שנהיים נקיים מהעבירות בא חג הסוכות שהוא
זמן גם לפחותים, אי' בגמ' "שתיים כהלכתן ושלישית אפילו
טפח" (סוכה ו:), החידושי הר"מ ז"ל אמר ששניים כהלכתן הרמז
לר"ה ויו"כ שהם זמנים לצדיקים שהם כהלכתן, ואחר ר"ה ויו"כ
יש מקום בסוכות לשפלים, אפילו לבחינת טפח, בסוכות כולם
'מחותנים', וכמו שאמר השפת אמת ז"ל (ראה סוכות תרל"ד ד"ה
ולקחתם, תרמ"ח ד"ה זכרתי) שאחר ר"ה ויוה"כ שנטהרו כל בני
ישראל, הזמן לכל ישראל, כדאיתא בגמ' (סוכה כז:): כל ישראל
ראוין לישיב בסוכה אחת. וכמו שמתפללים 'אנו מתירים להתפלל
עם העבריינים', היינו שמבקשים שגם הם יוכלו להתפלל. וכשם
ששלישית אפילו טפח כשרותה על ידי שייכותה והתחברותה
לשתיים כהלכתן, כמו כן האנשים השפלים על ידי שנכנסים
ומתחברים לגדולים מקבלים גם הם קיום.

שם - 'אפילו טפח' היינו פתח כחודו של מחט

"שלישית אפילו טפח", היינו, שאחר שר"ה ויו"כ (שהם השניים
כהלכתן כנ"ל) הם כהלכתן, בסוכות די לפתוח פתח קטן כטפח,

די בפתחו לכם פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של
אולם (ראה שהש"ר ה ב). ובתפלה מבקשים 'ה' שפתי תפתח', יתכן
הפירוש שמבקשים שנוכל לבקש, שנוכל לפתוח את הפתח כחודו
של מחט כדי שיפתח לנו כפתחו של אולם.

יא: - פלוגתא דענני כבוד וסוכות ממש,
שניהם אמת כי לכל אחד הסוכה שלו

לאנשים גדולים יש סוכות נעלים וחשובים ולאנשים פחותים
יש סוכות פחותים, בגמרא (סוכה יא:): נחלקו בכתוב (ויקרא כג
מא) 'כי בסוכות הושבתי את בני ישראל', אם ענני כבוד היו או
סוכות ממש עשו להם, ולכאורה קשה איך נחלקו בדבר כזה,
כ"ק אאז"ל אמר, [אימרה שאינה ידועה כל כך], ששניהם יכולים
להיות אמת, לאנשים הגדולים היו ענני הכבוד, אולם לשבט דן
שהיה הענן פולטן (תנחומא תצא י) להם היה סוכות, גם היום
בדורות חלשים כשלנו יש חילוקים בבחינות הסוכות.

יב. 'וכלן כשרות לדפנות', תמכין דאורייתא
יכולים כולם להיות

במשנה (סוכה יב). שאפילו חבילי קש וחבילי עצים וחבילי
זרדין שאין מסככין בהן, אבל כולן כשרות לדפנות, אי' בספרים

רבינו הבית ישראל זי"ע במסיבת חסידים

שג' דפנות הסוכה רמז לג' אבות (מאור ושמש יום א' ד"ה
יתנו ואמרי אמת יום ב' תרע"א) והסכך שהכוכבים נראים
מתוכה (ירושלמי סוכה פ"ב ה"ג, ט). רמז לשבטים שנמשלו
לכוכבים (בראשית לו ט-י, אמרי אמת שם). עוד איתא
בספרים שהסכך רומז לתורה ומצוות, ולכן אין לעשותו
מדבר המקבל טומאה (סוכה יא). ראה אלשיך ויקרא כג
מג-מד), אבל כולן כשרות לדפנות (סוכה יב), סכך הוא
דבר גבוה ולא כל אחד יכול להגיע לזה, אבל כולן כשרים
לדפנות, גם האנשים הפחותים יכולים להיות דפנות. ודפנות
הרמז לתמכין דאורייתא וזה יכול כל אחד להיות, סוכות
הוא זמן שכל אחד יכול להיתפס. וכשם שדופן הסוכה יש
בו קדושה על אף שהוא רק תומך בסוכה, בסכך, כמו כן גם
בתומכי תורה יש קדושה. אבל נצרך ש'הדפנות יגיעו לסכך',
שיהיה להם שייכות עם הטובים.

כו. - 'מצטער פטור מן הסוכה', על ידי
מצות סוכה יכול ליפטר מכל הצרות

"מצטער פטור מן הסוכה" הייתי השבוע בערד וראיתי שם
בספר אחד מעשה, איני יודע כמה המעשה מדויק במאת
האחוזים, מהגאון ר' חיים עוזר זצ"ל הרב דוילנא (הוא היה
תלמיד חכם גדול, ומראשי אגודת ישראל בפולין, והיה ראש
וראשון לכל דבר שבקדושה). כאשר היה חולה בסוכות ובא
איזה רב או רבי לבקרו, ציוה ר' חיים עוזר שיכינו לאורח כל
טוב בסוכתו, ואמר לאורח שמכין שהוא מצטער ומצטער
פטור מן הסוכה (סוכה כו.), על כן שיירד לסוכה בלעדו
ושם יכבדוהו, כעבור כמה רגעים רואה האורח שר' חיים

עוזר בא כן לסוכה, שאל האורח את ר' חיים עוזר והלא מר
מצטער הוא ומצטער פטור מן הסוכה, השיב לו ר' חיים
עוזר, כשישבתי בביתי למעלה הרהרתי לעצמי בדין זה,
וחשבתי שאמנם חכמים פטרו את המצטער ממצוות סוכה
אבל בכל זאת לא מצאנו שחכמים יפטרו את המצטער
ממצוות הכנסת אורחים, [והפליג רבינו מאד סברא זו].

ולי נראה לפרש בעמקות יותר מעשה זה, ואיני יודע אם
הסובבים אצלו הבינו את זאת, שעל ידי שנתעסק במצוות
הכנסת אורחים נהיה בריא וממילא נהיה מחוייב במצוות
סוכה, וכמו שמצינו אצל אברהם אבינו שאחרי המילה היה
חלש מהייסורים, אבל כשבאו אליו המלאכים הוא טרח
לארחם, ואיתא שעל ידי טירחתו זו הלכו מאתו הייסורים
ונהיה בריא. אמור תשל"ו.

ובספרי חסידות (תפארת שלמה ד"ה במשנה) וכן אמר
החידושי הר"ם זי"ע על 'מצטער פטור מן הסוכה', שמי
שסובל ייסורים צרות וצער הוא נפטר מהם על ידי מצות
סוכה. וי"ל שהרי פסח וסוכות אחד הם, ואם כן כשם מצה
היא מיכלא דאסוותא כמו כן גם הישיבה בסוכה מביא
רפואה.

כו: - 'והעלום לסוכה', סוכות הזמן
לעלות ולהתעלות

במשנה (סוכה כו:): מעשה והביאו לו לרבן יוחנן בן זכאי
לטעום את התבשיל, ולרבן גמליאל שני כותבות ודלי
של מים, ואמרו העלום לסוכה, ברש"י בשבת (קנד: ד"ה
שתיים) כל כניסה דסוכה נקט בלשון עלייה במסכת סוכה,
לפי שרובן עושין סוכותיהן בראש גגן, דבכמה דוכתין תנן
בה הכי, אין מטריחין אותו לעלות (סוכה כט.), אמר להם
העלום לסוכה (שם כו:), אבל מוריד הוא את הכלים (שם
מח.), וכן הרבה. כ"ק אאז"ל אמר שבמה שאמרו 'והעלום'
לסוכה, ביארו למה החמירו על עצמם לאכול בסוכה אף
אכילת ארעי הפטורה מסוכה, כי כל מאכל שאוכלים בסוכה
הוא מתעלה, וזהו 'העלום לסוכה' שעל ידי אכילת המאכלים
בסוכה יהיה עליה למאכלים.

סוכות הוא זמן שניתן להעלות ולרומם גם את הדברים
הגשמיים. אנשים גדולים מתקנים ומעלים את המאכלים
שהם אוכלים, ובפרט אחרי ר"ה ויו"כ כשבאים ימי הסוכות
שהם ימים גדולים בניקל יותר לתקן ולהעלות המאכלים.

בזוהר (ח"ב קפג:): שמצה היא מיכלא דאסוותא, מאכל טוב

דיבורי התעוררות רחמים כלפי שמיא - שאמר רבינו זי"ע בליל יו"ט וביום שבת חוה"מ סוכות שנת תשל"ד בזמן שהיתה בארץ ישראל מלחמת יום הכיפורים

כב. - 'כאן מלמטה כאן מלמעלה', ביאור דעת העיטור ע"פ פנימיות.

במשנה (סוכה כב.) ושבילתה מרובה מחמתה כשרה, ובגמרא (שם עמוד ב') הא כי הדדי פסולה, והא תנן באידך פירקין (ב.) ושחמתה מרובה מצילתה פסולה, הא כי הדדי כשרה, לא קשיא כאן מלמעלה כאן מלמטה, ונחלקו בפירוש דברי הגמרא, דעת רש"י (שם ד"ה כאן) שכאשר למעלה כי הדדי פסולה, לפי שחמת האויר נראית בארץ רחבה הרבה מן הצל של סכך, וכאשר למטה כי הדדי כשרה, שחמה וצל שוים, ובידוע שהקנים רחבים מן האויר. אולם דעת בעל העיטור (הלכות סוכה פג טור ב) הוא להיפך, שאם למעלה שוין כשרה שאז ודאי למטה צילתה מרובה מחמתה, שהחמה מועטת למטה, ואם למטה שוין אז למעלה חמתה מרובה פסולה, והקשו על דעת העיטור (דרישה תרל"א, מגיד משנה הל' סוכה פ"ה הט"ז) שמבואר בחכמת הראיות במופת שאור השמש הנכנס בחור מרובה על החור, ואין החמה מועטת למטה.

וביאר כ"ק אאז"ל (במלחמת העולם הראשונה, יום א' תרע"ו) את דעתו על פי קבלה, שאם למעלה שוין כשרה, המכוון בזה הוא כי הקב"ה מטה כלפי חסד, וכדאיתא בגמרא (ר"ה יז. וברש"י שם) שלבינונים שיש להם מחצה זכויות על מחצה עוונות מטה הקב"ה את ההכרע כלפי חסד לצד זכות, ולכן כשלמעלה שוין נעשה ממילא צילתה מרובה מחמתה, ולכן היא כשרה.

עכשיו נלחמים יהודים עם הערבים, עם גויים, המלחמה התחילה ביום הכיפורים, אחר ר"ה ויום הכיפורים שבו בני ישראל התפללו כל היום, וביקשו 'א-ל מלא רחמים', וסוכה צילא דמהימנותא, בוודאי שהקב"ה מטה כלפי חסד.

הר"ר זושא ז"ל היה עניו, ואמר על עצמו הכתוב (תהלים מג א) 'שפטני אלקים וריבה ריבי מגוי לא חסיד', וביאר הר"ר זושא (מובא בישמח ישראל וארא ד) שבקשת דוד המלך הוא שכאשר יהיה 'שפטני' שתעמידני למשפט בעולם הבא 'דיבה ריבי מגוי' תשפטני לעומת גוי 'לא חסיד' ואל תשפטני לעומת חסיד, כי אם תשפטני לעומת חסיד יתכן שלא יהיה לי זכויות אבל לעומת גוי בודאי אהיה צדיק וחסיד. [וכמו שכתוב במדרש שוחר טוב (כו א) 'שפטני אלקים' (תהלים שם) וכתוב (תהלים קמג ב) 'ואל תבוא במשפט את עבדך', אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע בשעה שאתה דן את הרשעים שפטני וריבה ריבי מהם, ובשעה שאתה דן את הצדיקים 'אל תבא במשפט' עמדי].

בגמרא (פסחים פז.) אמר לו הקב"ה להושע בןך חטא, אמר לפניו, רבש"ע כל העולם שלך הוא העבירם באומה אחרת, אמר הקדוש ברוך הוא: מה אעשה לזקן זה, אומר לו לך וקח אשה זונה והוליד לך בנים זנונים ואחר כך אומר לו שלחה מעל פניך, אם הוא יכול לשלוח אף אני אשלח את ישראל, שנאמר (הושע א ב) 'ויאמר ה' אל הושע לך קח לך אשת זנונים וילדי זנונים'

וכו'. הפירוש הפשוט הוא, שהושע אמר לקב"ה שמאחר שבני ישראל חטאו שיחליפם באומה אחרת, אולם בנועם אלימלך (ליקוטי שושנה ד"ה שמעתי) מבאר על דרך הג"ל, ופלא שלא ראיתי דבריו עד עתה, שחס וחלילה לאותו צדיק שיקטרע על ישראל, ופירושו שכך היה כוונת הושע החליפם באומה אחרת ותראה בכל האומות אם יש כיוצא בהן, והשפל והגרוע בישראל הוא יותר טוב מטובים שבאומות, ונמצא בהסתכל בהאומות אין כח למקטרע על ישראל.

עתה נלחמים יהודים עם ערבים, עם גוים, כשהתחילו המלחמות בארץ לפני חמשה עשר-עשרים שנה טענתי שכל הצרות באים מחמת שאין שומרים כולם תורה ומצוות, לו היו שומרים לפחות את עיקרי היהדות, שבת וכדו', לא היה קורה מאומה, אבל בכל זאת יש ללמד זכות על בני ישראל, אפילו שהנלחמים הינם קנאפערע יודען, בכל זאת כנגד גוים בוודאי הם יותר טובים.

צריך לומר היום, ואולי מצוה לומר זאת היום, היום האושפיזא של אברהם אבינו, ואברהם אבינו גירש את ישמעאל מביתו, ישמעאל היה דער ערשטע טערק. הרבינו בחי" (ע"ה בראשית כא יד) כבר כותב לפני שש מאות שנה, שאין אומה בעולם שיהיו שונאים לישראל כבני ישמעאל, ומעניין שכך כותב שהרי בזמנו ובכל הדורות חשבו שהערבים טובים יותר מאומות הנוצרים, אולם היום רואים שאכן כך הוא.

הרבינו בחי" כותב שם 'וישכם אברהם בבקר ויקח לחם וחמת מים ויתן אל הגר' וגו', שאברהם ראה במראה הנבואה שעתידים בניו להשתעבד תחת ידי ישמעאל, וכי ישנאו אותם שנאה גדולה שאין אומה בעולם שיהיו שונאים לישראל כבני ישמעאל, ועל כן התנהג אברהם עמו כמו שראוי להתנהג עם השונא ונתן לו לחם ומים, הוא שכתוב (משלי כה כא) אם רעב שונאך האכילתו לחם ואם צמא השקהו מים. עכ"ד. אברהם אבינו שראה מה הישמעאלים יעשו לבני ישראל לא רצה להביא להם שום דבר רק לחם וחמת מים שנותנים לשונאים, 'שלח לחמך על פני המים כי ברוב הימים תמצאנו' (קהלת יא א), אברהם אבינו נתן זאת אז כדי שהיום יהיה יותר קל, שלא יענו הישמעאלים את בני ישראל כל כך.

הזכרון שמואל, הר"ר שמואל שמריהו היינה, מביא בספרו ששמע את רבו המגיד מקו'ניץ ז"ל בעת שקרא בתורה בראש השנה 'ונם את בן האמה לגוי אשימנו' (בראשית כא יג) שצעק ואמר 'רבש"ע, און מיר נישט' [=ואנחנו לא?]. אנו בודאי יחסנים יותר גדולים מהם. והגם שכתוב שם 'כי זרעך הוא', ומזה אנו סובלים עד היום, בכל זאת ההשתלשלות שלהם כבר נגמרה, השרשרת כבר נקרעה, והם כבר אינם 'זרעך'.

עתה זמן מלחמה, היום הפטירו על מלחמת גוג ומגוג, ורואים שם שאף שיהיו צרות לישראל בכל זאת הסוף יהיה טוב, אף פעם יהודים אינם עסוקים עם הגויים, רק בסוכות מקריבים עבורם קרבנות.

ומרפא, ובגמרא (סוכה כז.) למדו ט"ו ט"ו לגזירה שוה, כשם שמצה היא מיכלא דאסוותא גם מאכל שאוכלים בסוכה יש לו עליה, ועל ידי שמתעלה המאכל מתעלה על ידו האדם.

כז: - 'כל ישראל ראויין לישב בסוכה אחת', נצרך להמשיך להיות ראויין לכך

כל ישראל ראויין לישב בסוכה אחת (סוכה כז:), אחר ר"ה ויו"כ שנמחל העוונות ובני ישראל נקיים מעבירות יכולים כולם לישב ביחד, אבל נצרך להמשיך להיות ראויים גם לאחר סוכות, ולכן לא כתוב בגמרא כל ישראל יושבים בסוכה אחת אלא כל ישראל 'ראויין' לישב בסוכה אחת.

כז: 'להקביל פני רבו ברגל', איך למדים משבת ור"ח לרגל

בגמרא (סוכה כז:) מניין שחייב אדם להקביל פני רבו ברגל, שנאמר (מלכים ב' ד כג) 'מדוע את הולכת אליו היום לא חדש ולא שבת', מכלל דבחדש ושבת מיחייב איניש לאקבולי אפי רביה, מקשים העולם, וכבר במהרש"א (שם) דקדק כן, מה הראיה משבת וחודש לרגל. ביאר החידושי הרי"מ ז"ל שמעלת השבת שקדושתה קביעא וקיימא (חולין קא.) ומעלת קדושת ראש חודש הוא שישארל קדשינהו (ברכות מט.), קדושת השבת באה ממעל בלא אתערותא דלתתא, בלי שום פעולה מן בני ישראל, וקדושת ראש חודש באה על ידי אתערותא דלתתא, שראש בית דין אומר מקודש מקודש (ר"ה כד.), וקדושת הרגלים תלויה בקידוש ראשי החדשים על ידי בית דין, שרק על ידי זה נקבע זמן ותאריך הרגלים, שלכן אומרים מקדש ישראל והזמנים (ברכות שם), אבל בבוא זמן הרגל חלה הקדושה ממילא על ידי הארה ממעל, ונמצא שקדושת הרגלים מורכבת הן מקדושה ממעל כשבת והן מקדושת ראש חודש שמקדשים ישראל, ואם בשבת לבד וראש חודש לבד מיחייב איניש לאקבולי אפיה רביה, בודאי שברגל שישנם את ב' הכוחות של שבת וראש חודש שחייב להקביל פני רבו. (ראה ספר בית ישראל שבת חוהמ"פ תשט"ז ותשכ"ז, אמרי אמת יום א' תרס"ו ליל ב' תרס"ז). בשבת ויו"ט יחד, או שבת שבתוך הרגל, שנוסף גם קדושת השבת עצמה, בוודאי שיש ב' כוחות אלו, והוא זמן גדול.

לג: - 'והצפצפה פסולה'

במדרש (ויק"ר ל יב) שארבעת המינים כנגד ד' סוגים שבישראל, זהו מה שאוגדין את ד' המינים יחד, שכאשר הערבה אגודה ביחד עם האתרוג היא טובה, וכן כאשר אנשים הפשוטים בטלים לאנשים הגדולים יש גם להם מקום ותיקון, אולם הצפצפה פסולה (סוכה לג:), ואחד החילוקים בין

'נעמך מסביבים אותם כחומה' - רבינו הבית ישראל זי"ע בשנים הראשונות להנהגתו עם חסידים

צפצפה לערבה הוא שערבה פיה חלק והצפצפה פיה דומה למגל (שם לד.), והטעם שפסולה (וכ"ה בחידושי הרי"ם) כי היא דוקרת כמגל ודבר הדוקר אינו טוב, וכמו כן אנשים הפשוטים כשרותם היא כל עוד שאינם דוקרים.

היה אחד בזמנו של ר' שלמה לייב מלענטשנא ז"ל, שליגלג על צדיקים, וירד מדחי אל דחי עד שכפר בעיקר, וחשב שלית דין ולית דיין, והיה בא אצלו בחשבו שהוא אינו יודע מאומה, פעם אמר ר' שלמה לייב הוציאו את האדם הרע, ה' יכול לסובלו כי אין לו כיס המרה, אבל לי יש כיס המרה שכבר אינו יכול לסובלו, [=וארפסט ארויס דעהם שייגעץ, דעהר אויבישטער קעהן עהם אויס האלטען, עהר האט נישט קיין גאל, אבער איך האב אגאל אין דער גאל פלאצט מיר שוין], כשאדם פשוט דוקר הוא כבר לגמרי פסול.

נג. - 'לא ראינו שינה בעינינו'

בגמרא (סוכה נג.) תניא אמר רבי יהושע בן חנניה כשהיינו שמחים שמחת בית השואבה לא ראינו שינה בעינינו וכו', איני והאמר רבי יוחנן שבועה שלא אישן שלשה ימים מלקין אותו וישן לאלתר, אלא הכי קאמר לא טעמנו טעם שינה דהו מנמנמי אכתפא דהדדי. בשבט סופר מקשה מהו לא ראינו שינה בעינינו, איך ניתן לראות את השינה, את השינה אין רואים ובשעת השינה אין רואים, ומיישב דיושב בטל כישן דמי (מגן אברהם תקפג ו), וכשהיו שמחים בשמחת בית השואבה לא הלכו בטל, כמבואר בברייתא שם כל סדר היום, וזהו לא ראינו שינה - שלא היה לנו שינת הבטלה שהיא שינה הנראית, ומיושב למה רבי יהושע בן חנניה אמר שלא ראינו שינה ולא אמר לא טעמנו טעם שינה.

'קדש עצמר' ב'קידוש'

על מעמדי ה'קידושים' הנאדרים בקודש של רבינו הבית ישראל ז"ע

לחיבה מיוחדת בקרב מקהלות החסידים זכו ה'ווערטער' שנאמרו בידי רבינו ה'בית ישראל' ז"ע בעת ה'קידוש', בקודש פנימה, מה היה ב'קידוש'? ומה ייחד את אותן אמרות שרק מתי מעט זכו לשומעם? שניים מחשובי אנ"ש בבני ברק שזכו להשתתף באותם 'קידושים', מבאי ביתו של רבינו ז"ע הרה"ח צבי (הרשל) יוסקוביץ שליט"א ואיתו עימו הרה"ח ר' יוסף רוזנטל שליט"א, שופכים אור על אותם רגעים נעלים שנצרכו ואצורים עד כה בליבותיהם פנימה

הרה"ח רבי הרשל יוסקוביץ שליט"א והרה"ח רבי יוסף רוזנטל שליט"א בשיחם

המשמש את התה, לאבי הביא הרבי בעצמו את התה, באמרו אלי: באביך אני מחוייב גם בהכנסת אורחים, לכן אני מביא לו בעצמי..."

עוד הוא מספר. "פעם הוזמן אבי ז"ל יחד עם הרה"ח ר' שמחה צינסקי ז"ל לסעודה בליל סוכות. לפני שנכנסו תהה אבי כיצד ינהג לגבי 'לישב בסוכה' ו'שהחיינו', אם יברכו בעצמם או שיצאו יד"ח בקידוש, והנה, בהגיעם לסוכה, בעוד הם מחכים בדחילו בחדר ההמתנה, נפתחה דלת חדר השלום שטוב בידי הרבי ז"ע והוא נשמע אומר: "אני מוציא אתכם עם 'קידוש', עם 'בפה' ג' עם 'לישב בסוכה' ועם 'שהחיינו'..."

ב'קידוש' הגישו מעט מיני העריגה ודגים וכן מציות (היו תקופות שבהן הגישו יותר מאכלי שבת, אך הרבי הדגיש שצריך עוד לאכול סעודת שבת ולכן הקפיד במיוחד שלא ירבו במאכלים ב'קידוש' בכדי שלא להגיע לשביעה), בעוד הרבי עצמו נהג לקדש על היין, אחר טעם פחות מכזית 'מוזנות', וכן בירך 'שהכל' - בד"כ על עוגת שקדים. בדרך כלל אלו שנכחו שם אינם זוכרים כלל מה אכלו ומה הוגש. האכילה עצמה היתה רוחנית כשהכל סובב היה סביב ה'ווערטער' ודבריו של רבינו ז"ע שנאמרו שם, ענייני האכילה עצמם פחות תפסו מקום באווירת יראת הרוממות ששררה שם.

ר"י רוזנטל: "הרבי שפע באותם 'קידושים' אמרות שפר רבות אשר לרוב עסקו בפרשת השבוע או בענייני דיומא, אך לרוב לא היו אלו רק אמרות נאות ופרפראות, אלא בעיקר עם מסר וצידה לדרך... לאחר מכן נהגו כמה חסידים לרשום את הדברים, אם כי, שלא כ'שמועסן' שנאמרו ב'טיש' אם בליל שבת (טישן) שהתקיימו עד קיץ שנת תשל"א) או בסעודה השלישית אשר זכו ועברו

מיד ליד אצל כל החסידים ואף הודפסו לאחר מכן בספר הק' 'בית ישראל', ה'ווערטער' שנאמרו בקידוש לא זכו לתפוצה רחבה".

לעתים היה הרבי יכול להזכיר ב'קידוש' ביום גם את השמועס שנאמר אמש בטיש ולהרחיב עליו. "היו פעמים שבהם אמר יותר, והיו פעמים שאמר מעט. לרוב היה הדבר תלוי בשומעים", אומר ר"ה יוסקוביץ. "כאשר הרה"ח ר' חיים מנדל ז"ל היה מגיע מאנטוורפן, למשל, שהוא היה כידוע 'כלי קיבול', היה הרבי יוצא מגדרו ואומר יותר 'ווערטער'. בהזדמנויות אלו גם היה מבקש הרבי להוציא ספרים מהארון כשהרבי היה מצביע על מקור הדברים בפנים..."

הגה"ח רבי אליהו פישר זצ"ל שנפטר זה עתה, זוכרני שבאותה שבת שלפני נסיעתו בשליחות הרבי לארה"ב נקרא ל'קידוש' ולסעודה, ושמעתי את הרבי ז"ע אומר לו: גייסט דאך ווערן א רבי'לע, געדענק - לא הקפדן מלמד, מדארף א מקל נועם...

"פעם", מספר ר' הרשל יוסקוביץ, "הייתי ב'קידוש' יחד עם הגה"ח רבי מרדכי יוסף קמיונקא ז"ל, הגה"ח ר' יודל מנדלסון ז"ל, ויב"ח גם הרה"ח ר"א אירנשטיין, הרה"ח ר' הרשל יוסקוביץ והרה"ח ר' דוד מגיד. הוא היה אז מאד 'פארקאכט' שלא כדרכו, ואמר ווערטער נוקבים. לאחר מכן הורה לנו שלא נאמר לאחרים מה היו הווערטער שאמר באותה הזדמנות, ואכן הם לא נרשמו ולא יצאו".

לפעמים נהג להאריך, ואז היו הדברים דומים ל'שמועס' שאמר בעת שערך את שולחנו הטהור בבית המדרש. אך לרוב היו אלו אמרות קצרות על הפרשה, פעמים רבות היה מביא מה'חתם סופר' וה'כתב סופר' ולפעמים גם מה'משך חכמה'.

לעתים נדירות, הם מספרים, היה גם 'קידוש' שני. היה זה כאשר מספר האורחים היה רב, ואז היו נכנסים ל'קידוש', לאחר מכן היו יוצאים ובמקומם נכנסו אחרים. חלק מאותם אורחים שהוזמנו ל'קידוש' הוזמנו להישאר גם לסעודה, אך אלו היו בודדים (אגב, כאשר שהה הפנ"מ

לא הוזמן כלל, בעוד שאני הוזמנתי כבר באותו שבוע..."

אגב, הוא מספר כי "גם הגה"ח רבי אליהו פישר זצ"ל שנפטר זה עתה, לא הוזמן בדרך כלל ל'קידוש' אלא רק לפני שנשלח בידי הרבי לארה"ב בכדי לשמש שם כראש הכולל. זוכרני שבאותה שבת שלפני נסיעתו נקרא ל'קידוש' ולסעודה, ושמעתי את הרבי ז"ע אומר לו: גייסט דאך ווערן א רבי'לע, געדענק - לא הקפדן מלמד, מדארף א מקל נועם... (אתה עומד להיות שם 'רבי', זכור - לא הקפדן מלמד, צריך מקל נועם). ועוד הוסיף: 'צריך נגיעה באברהם אבינו שאמר 'אנוכי עפר ואפר', ואכן אנו מבקשים 'ונפשי כעפר לכל תהיה'..."

אכילה רוחנית

הסדר, לפיו הוזמנו הקרואים להיכנס לביתו של הרבי ל'קידוש', היה כך: בעת ה'הפסקה' היו המשמשים (הרה"ח ר' אברהם בוך ז"ל, והרה"ח ר' משה לייב לוק שיח' ועוד) נשלחים לאותם אלו שהרבי ביקש להזמין, והם היו נקראים להיכנס מהכניסה האחורית - מהגינה שהיתה מחוץ לביתו של הרבי (ה'גארטן') ל'שלום שטוב' (חדר 'קבלת שלום') ומשם לחדר ההמתנה. היה זה כיבוד מיוחד לו זכו רק מתי מעט, כאשר אחרים שהרבי ביקש לקרובם הוזמנו, כידוע, לכיבוד בכוס 'תה' באשמורת הבוקר, שתיית הכוס היתה החלק הטפל ביותר באותו מעמד שאותו היה מנצל רבינו ז"ע לומר אימרה חריפה או מקרבת לפי העניין (בהקשר לכך מספר ר"ה יוסקוביץ: "נכנסתי פעם עם אבי, הרה"ח ר' יצחק זצ"ל, ל'תה', כאשר הגיע פעם אחת נסיעה מארה"ב. ובעוד שלכולם הביא

מעט לעת נחשפים עוד ועוד אמרות, 'וערטער' (דברי ואמרות תורה בעגה החסידית), שהושמעו בידי מרן ה'בית ישראל' ז"ע בעת ה'קידוש', שנערך במעון קדשו. אותן אמרות שנרשמו בשעתו בידי החסידים, לא ראו עד כה אור עולם, אך שמן ושמען הולך לפנייהם בהיכלות החסידות כשרבים אומרים מי יראנו טוב.

מה היה באותם 'קידושים'? לשם כך כינס 'בני היכלא' לשולחן אחד שניים מחשובי אנ"ש בבני ברק, שזכו להסב על שולחנו של צדיק ולראותו יושב ועטרתו בראשו, בעת מעמד ה'קידוש' שנערך במעונו. מהשניים, הרה"ח רבי צבי (הרשל) יוסקוביץ שליט"א והרה"ח רבי יוסף רוזנטל שליט"א, ביקשנו לשמוע מה היה הסדר הנהוג, מי היו אלו שזכו לשמוע את אותן אמרות, ומה היה הקו המנחה של רבינו ה'בית ישראל' ז"ע באותם מעמדים שנתפסו בעיני השוהים בהם כ'טיש' על כל המשתמע, אך משום מה הוגדרו כ'קידוש'.

מהם אנו לומדים כי כמו בכל הנהגותיו של מרן ה'בית ישראל' ז"ע, הושקעה מחשבה רבה בכל פרט. "ל'קידושים'", אומר ר"ה יוסקוביץ, "הוזמנו בעיקר אלו שהיו זקוקים ל'קירוב' בכדי שיוכלו להוסיף ולהתעלות... היו כאלו שלא היו זקוקים לכך ולכן לא הוזמנו כלל. אני, שהגעתי כבחור צעיר מארה"ב, זכיתי להשתתף מטבע הדברים ב'קידושים' רבים, אך היו רבים שכלל לא זכו לכך. פעם אף שאל אותי על בחור מסוים 'מה אתה אומר עליי? ועניתי שאותו בחור לומד מסדר 'פארטאגס' 33 לפנות בוקר ועד תשע בלילה. כששמע זאת הגיב מיד: 'אויב אזוי דארף עהר נישט קיין התקרבות' (- אם כן אינו זקוק לקירוב), כשהרמז היה חד... ואכן, אותו בחור

זי"ע בארה"ב, לשם נסע במסגרת שליחותיו עבור ה'איחוד', אכלו בניו הבחורים, רבינו ראש הישיבה שליט"א ואחיו הגה"ח מוהרי"ד שליט"א, על שולחנו של הב"י).

בסעודות לא נהגו לשיר זמירות כלל (כאשר היה 'טיש' לאחר מכן, בליל שבת, שרו שם את הזמירות), זאת בניגוד לסעודות שסעד בהיותו בחיפה, שם נהג לומר את הזמירות כולן, מתחילה ועד סוף.

הקוויטל עם שמות החיילים בסוכה

האמרות שנאמרו בעת ה'קידוש', נוצלו, כדרכו של רבינו, בעיקר כמטה מוסר. "פעם שאלני מותר לי לאכול הרינג", מספר ר' הרשל. "עניתי שכן, והרבי נעץ בי את עיניו במבט פולח כליות ואמר: איך, והרי 'קדש עצמך במותר לך'..."

עוד הוא מספר: "אירע פעם כשהוגשו הפירות בסעודה, ניסיתי להניח ידי על פרי שהיה נדיר יותר, אולי תות. הרבי – שדבר לא נעלם מעיניו – שם לב לכך אך לא אמר מאומה. שבוע אחרי הוזמנתי שוב, והפעם הביא לי הרבי צלחת מרק, אותה גדש בכל טוב מהקערות שעמדו על השולחן: 'ארבעס', אטריות, אורז... כשסיימתי את הצלחת הביא לי עוד אחת, וכשסיימתי גם אותה (לאחר שהמשמש רמ"ל לוק ניסה 'לעזור' לי ולאכול עמי את המרק, אך הרבי הורה לו שיניח לי לסיים לבד) הביא לי צלחת שלישית... היה זה לקח שלא נשכח."

"בימי חג הסוכות בעת מלחמת יום הכיפורים (תשל"ד)", מספר ר' הרשל, "נקראתי ל'תה' שכמובן הוגש בסוכה. אך קודם לכן ראיתי כיצד על השולחן ב'שלוש שטיב' היה מונח קוויטל גדול שעליו היו רשומים שמותיהם של חיילים רבים שנשלחו לחזית ואשר הזכירו את שמם אצל הרבי, והרבי הסתובב נסער – הוא ניגש לסוכה, חזר לחדר שם הביט בקוויטל שעל השולחן, חזר וחילק 'תה' ושוב חזר והביט ב'קוויטל'. כל מי שהיה שם חש בדאגתו של הרבי לאלו שחירפו באותה שעה את חייהם בקרב, דאגה שלא נתנה לו מנוחה."

ואילו ר' יוסף רוזנטל מספר בשם ר' נחמיה רוזנפלד, שפעם הגיש בליל שבת 'בראנפוען' מבקבוק שעליו היתה מוטבעת דמותו של אחד מראשי השלטון שלא נחשב לאוהד דת, וזאת בלשון המעטה. הרבי הביט על הבקבוק, ובאותו שבוע לא טעם ממנו אלא התבטא שהמשקה מיועד למי שזקוק לתקן את ארחותיו. איש לא הבין למה ירמזון מילותיו, אך למחרת, ביום השבת, שוב הוזמן ר"נ רוזנפלד, והוא ראה כיצד הרבי שולח כוסית עם אותו משקה, מאותו הבקבוק, לאדם מסויים, שלגביו נפוצו שמועות מפוקפקות. היה בכך רמז לר"נ רוזנפלד שידע לפקוח עין על אותו אדם ולהשיבו למוטב.

אגב, ר' נחמיה הנ"ל זכה והוא הוזמן גם לליל הסדר על שולחנו של הרבי זי"ע. הרבי כיבדו בארבע כוסות ביין חזק, ולאחר שסיים שאלו אם הוא 'אוחז ראש' עדיין. ר' נחמיה ענה מיד: "יין קשה – פחד מפיוג'... ומעיר ר"י רוזנטל: כי בש"ס (ב"ב י') מופיע 'פחד קשה –

רבינו הבית ישראל זי"ע בשמחת הווארט למורינו הגה"ח רבי בערל ליפל שליט"א חתן רבינו הפני מנחם זי"ע, מאחור נראה רבינו שליט"א בבחרותו

"והרים את הדשן" - לכולם יש תיקון | מדברי רבינו שליט"א על 'ווארט בקידוש' בשב"ק פ' נצבים - סליחות, בהאי שתא

"ועל זה אומרת הגמרא 'ולא היא', דהיינו שהמקום שלהם הוא לא מחוץ לבית המדרש, אלא גם אלו שיש להם אפר מתחת לבגדים הלבנים יש להם מקום בבית המדרש, כי בידם לשוב בתשובה. כי גם הנמצאים בחשכות והסתרות של עולם הזה ונכשלים בבחירה כשק'ל מסתתר מאחורי הנסיונות, גם להם יש תקוה ויש להם תיקון."

וכמו ששמעתי מהרבי ה'בית ישראל' זי"ע ב'קידושא רבא' לפני קרוב לחמישים שנה (פ' צו תשל"ה) על הפסוק 'והרים את הדשן', כמו שלדשן ואפר יש תיקון ויכולים לפנותו למקום טהור, כך גם מי שרואה את עצמו שרוף ולא שייך, מ"מ יכולים להעלותו, ויש מצוה של הרמת הדשן, שיכולם להתרומם ולתקן את עצמם."

וכ"ק אאז"ל מביא כמה מקורות מחז"ל וראשונים שאפר נקרא כאשר פנים חדשות באו לכאן, שאכן זה אפר, שרוף ולא ראוי, אבל בכל זאת אפשר להתחדש, לשוב בתשובה ומתוך האפר להתרומם ולהתעלות."

יין מפיוג', אך שמעתי מרבינו ראש הישיבה שליט"א שציין בעבר שישנה גירסה כזו. כך או כך, אם העז ר' נחמיה לענות תשובה כזו, אות הוא שהיה מבוסס...

"טשולנט כבר אכלת?"

כאמור, ל'קידושים', לרוב, נהג הרבי להזמין את אלו שביקש לנהוג בהם כבוד מיוחד. פעם הגיע לביהמ"ד הגאון ר' אברהם פרייס ז"ל, שהיה הרב הראשי של טורונטו, קנדה, ובן גילו של הרבי שהכירו עוד מפולין (כיצד הגיע מפולין לקנדה – על כך ישנו מעשה פלאי מה'אמרי אמת' זי"ע שאין כאן מקומו). הרבי ביקש לקרוא לו ל'קידוש' במיוחד, ואכן באותה שבת נקרא רק הוא אל הקודש. הוא נהג ללבוש פראק ומגבעת, אך בדרך ל'קידוש' לקח מידידו ר' משה שמואל סגל ז"ל את ה'ספודיק', וכך נכנס אל הקודש – כשהוא עם פראק ו'ספודיק'. הרבי ראה ונהנה.

בהזדמנות אחרת היסב ר' אברהם לסעודה עם הבחורים (ובה, נכת, בין היתר גם רבינו ראש הישיבה שליט"א, שהיה אז בחור אך נקרא לסעודה לאחר שביקשו לוודא שיהיה מי שיוכל לדבר עם האורח בלימוד...), ואז סיפר ר"א פרייס כי הוציא ספר 'משנת אברהם' על ספר חסידים, וכאשר היה אצל הרבי ב'קידוש' שאלו מדוע אינו מחבר ספרים נוספים. ענה: משום שלא מסתכלים במה שכבר הוצאתי... ניגש הרבי אל הארון והראה לו כי הספר שברשותו עם קמט באמצעו, לאות שהוא נוהג לעיין בו.

בעת שהגיע לארץ הרה"ח ר' בנימין וולף הנדלס ז"ל, ביקש הרבי להזמין לסעודת שבת בבוקר. הוא שלח אליו את המשמש הרה"ח ר' ישראל קורניק שיח', ואמר לו שמלכתחילה מבקש להזמין ליום שבת ולא לליל שבת, מאחר ובליל שבת ישנו את ה'טיש' כך שהסעודה התקיימה, מטבע הדברים, בזריזות יותר מאשר בבוקר. אך כדרכו, הורה שלא יאמר לאורח מתי לבוא אלא שישאל את האורח מתי ירצה לבוא...

אך ר' בנימין, שפיקח היה, אמר ש"אם אומר שארצה לבוא ביום השבת, משמעו שאני מוותר על ליל שבת, ואיך אעשה זאת? אמור לרבי שאני רוצה לבוא בליל שבת, וכך אולי אזכה להיות מוזמן לסעודה גם בלילה וגם ביום..." חזר ר"י קורניק עם התשובה, והרבי שמע ונהנה, ואז אמר שיאמר לו במפורש שמעדיף שיבוא ביום, משום שאז יוכל לארח אותו זמן רב יותר, בניחותא...

ר' הרשל: "סיפר לי הרה"ח ר' אליהו ליפשיץ שיח', שפעם באחת ה'נסיעות' סעד עם חבר באכסניה, והוא אכל רק את הדגים והבשר. כשהגיע הטשולנט לא אכל והסביר לחבירו כי 'כך, אם אגיע כעת לביהמ"ד והרבי ישאל אם אכלתי כבר טשולנט, אוכל לומר שלא אכלתי, וכך אוכל להיכנס לסוף הסעודה...' החבר, לעומתו, אכל את הטשולנט, באמרו שמילא לא יקראו לחדרו של הרבי..."

"הגענו לבית המדרש, הוא מספר, והנה ר' אברהם בוך ניגש אלי ושאל האם אכלתי כבר טשולנט. אמרתי שלא, והוזמנתי אל הקודש. אך בהיכנסי, שואל אותי הרבי: האם סעדת לבד? בודאי סעדת עם חבר, צא וקרא גם לו... יצאתי וקראתי לו, וכשנכנס, שואל אותו הרבי: האם אכלת כבר טשולנט? ענה שכן. תלה בי הרבי את עיניו ושאל: שניים אוכלים יחד, איך יתכן שהאחד אכל והשני לא... דבר לא נעלם מעיניו."

(אגב, לרה"ח ר' נחום קרנבייסר ז"ל היתה אכסניה ברח' חפץ חיים, והם נהגו להעמיד שם קדירה שבה בישלו מין מרק שאותו אכלו בלילה וביום, כשר' נחום מתרה בכל האורחים שמדובר במרק ולא בטשולנט. כל זאת, בכדי שיוכלו לענות כאשר יישאלו האם אכלו טשולנט, שלא אכלו וכך יוכלו להיכנס לסעודה בקודש פנימה...)

במקרה אחר נקרא בחור שלמד בישיבת טשעבין לסעודת יום שב"ק. שאלו הרבי האם אכל כבר הכל, ענה שאכל הכל – למעט 'קומפוט' – קינוח. ענה לו הרבי: אצלינו אוכלים בשבת בלילה קומפוט בסוף הסעודה, אך ביום רק קוגל. רק ביו"ט נוהגים לאכול גם קומפוט בסוף הסעודה. אך אם אמך כך נוהגת עליך לנהוג כמותה..."

הקידוש האחרון

ומעשה פלא מספר ר' הרשל יוסקוביץ: "בערב שבת פרשת 'ויחי', האחרונה לפני פטירתו של רבינו זי"ע, נקראתי בערב שבת לפנות בוקר, ואז שאלני היכן הייתי מקודם לכן. עניתי לו שהלכתי לכותל המערבי. אמר לי: 'וברכתם גם אותי' - גם אני צריך רפואה'. הדברים היו לפלא בעיניי שכן אז איש לא ידע ממחלתו."

"גם בליל שבת נקראתי ואז כיבדני בתה, במזונות, ובאגס, שאותו קילף עבורי בידי, ולאחר מכן שאל: האם זה טוב? לתדהמתי, גיליתי לאחר מכן שהאגס היה אמנם יפה מבחוץ, אך היה רקוב מבפנים. איני יודע אם לכך התכוין, אך כידוע גם מעיו של הרבי זי"ע כבר היו 'אכולים' לחלוטין באותה שעה, כפי שהתברר לאחר מכן."

במקרה אחר, היה זה עם החסיד הר"ר מוטל הורביץ. הוא חיכה להיכנס ל'קידוש', אך משראה שלא נקרא – התייאש ופנה לאכסנייתו. לאחר מכן נשמע הרבי זי"ע אומר בעצב: "מוטל רצה לאכול קצת צ'ולנט. חבל שלא בא..." זמן קצר לאחר מכן נפטר ר' מוטל לבית עולמו.

וגם ר' יוסף רוזנטל מספר בהקשר לכך כי "בשבת האחרונה לחייו אמר למשמש הרה"ח ר' יעקב זנד: 'יוסל היה ב'תה', אך ב'קידוש' לא היה, כאומר שברצונו שאגיע ל'קידוש'. אך אותו קידוש מעולם לא יצא אל הפועל, מאחר והוא זי"ע עזב את בית המדרש, כידוע, מיד לאחר שחרית וזו היתה הפעם האחרונה שנראה בין כתליו". זכותו תגן עליו.

"יגעתי ומצאתי" מציאה משמים או מציאה בתוך עצמי

"יגעתי ומצאתי" אם יגיעה אז מדוע מציאה - בנוסח התשובה לשאלתו הידועה של רבינו החידושי הרי"ם עולים פנים חדשות. נוסח התשובה כפי שמביאה רבינו השפת אמת בעצמו שונה מנוסח התשובה כפי שהוא מביאה בשם זקינו ומוסיפה נדבך חדש בעומק התשובה ❁ עיון במשנתם של רבותינו

דברי החידושי הרי"ם ודברי השפת אמת:

ידועים דבריו של החידושי הרי"ם, המובאים על ידי השפת אמת פעמים רבות, שהקשה אודות דברי הגמ' במסכת מגילה (ו), "יגעתי ומצאתי": הלא מציאה באה בהיסח הדעת ולא בדרך יגיעה? ותירץ, שלא ניתן לזכות להשיג את דבר ה' על ידי יגיעה בלבד, אלא שבשכר היגיעה נותנים לו מן השמים במתנה ובדרך מציאה. כי אין בכח כל היגיעות שבעולם להשיג הארה שמימית מדבר ה', אלא כאשר רואה הקב"ה יגיעת האדם לשם שמים - נותן לו במתנה. (ראה יתרו תרלד, ב; תרומה תרלא, ב; תשא

תרמג, ב; תבא תרמו, א, ועוד). גם ה"שם משמואל" (פרשת מסעי, תרעג) כתב בשמו: שאחר היגיעה אל יחשוב למה (=כמי) שהרויח אח"כ, אלא כמציאה.

אולם המעיין ישים לב, כי כאשר ה"שפת אמת" כותב לתרץ את קושיית זקנו מדעתו, מפרש באופן אחר: "יגעתי ומצאתי פירוש: מצאתי בתוך עצמי, כמו שכתוב, נשמה שנתת בי טהורה היא" (האזינו תרלד, א), "למצוא החיות בעצמותו" (במדבר תרלב, ב), "שיש מטמוניות בלב איש ישראל" (ואתחנן תרמד, ב), "ועל ידי היגיעה בתורה אז חוזר וניעור בחינת תורה שבעל פה שהוא בלבן ופיהן של ישראל" (מטות תרמז).

ובליקוטים (חלק תנא דבי אליהו) האריך בזה, וז"ל: יגעתי ומצאתי... בכל דבר יש חיות פנימי מהשי"ת כח הפועל בנפעל, רק שנסתר, וכפי הכנת האדם כך נגלה לו כמים הפנים".

וכן בפרשת האזינו (תרלד, א) האריך בזה. והנה לשונו: "כי כל המבוקש מהאדם שיהיה במעמד האמיתי ליישר מעשיו ומחשבותיו, וכשעומד על מכונו ממילא מתעורר כח החיות שבו. כי השי"ת נתן בכל איש ישראל קדושה וטהרה ויראת שמים ככל הצריך לו, ורק שצריך האדם להוציאו מכח אל הפועל. וזה יגעתי ומצאתי תאמין, פירוש: מצאתי בתוך גוף האדם... שפעולת השי"ת בלי חסרון רק שהאדם צריך להתיישב במקום הראוי".

ביאור הדברים:

מצינו כי החידושי הרי"ם מפרש "מצאתי" במתנה מן השמים, והשפת אמת מוסיף לפרש - מצאתי בתוך עצמי.

ותורף הכונה בזה: שהיגיעה אינה רק להביא מציאות חדשות ממקום עליון, אלא ה'מציאה' נמצאת בך ובעצמך, אלא שצריך ליגיעה בכדי לגלות את אותה 'מציאה' נעלמת שבתוכך, אבל קרוב הוא הדבר בלבבך לעשותו ולא בשמים הוא. ביאור הדבר, כי בכל דבר וענין קיים חלק "סתים" וחלק "גליא", ואם חלק ה'גליא' גלוי ועומד, אבל חלק ה'סתים' נעלם ומתגלה רק על ידי יגיעה, וגילוי הוא בגדר "מציאה", כי גילוי מטמון הוא מציאה.

ובבסיס הדברים זו היא התוספת היסודית שהוסיפה תורת החסידות על תורת הקבלה. כי בעוד שבקבלה עיקר עבודת האדם היא ההשפעה מהעולמות העליונים, הרי שבחסידות עיקר העבודה היא התמודדות עם ההסתר ואחידת העינים במעטה הגשמי המכסה על היסוד האלוקי השבוי בך ובקרבתך.

חידוש זה של תורת החסידות שינה את כל סדר עבודת האדם, ולדוגמא: יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, אין זו רק יחוד השכינה הנעלמת שבעולמו עם האלקות שבעולמות העליונים, אלא התאחדות האדם עם עצמיותו האלוקית - יחוד החיצונית שבחיי האדם עם פנימיותו, כחות הגוף עם כחות הנפש.

כלומר, האלקות מתפשטת ושורה בכל, על כן כאשר הנפש מבקשת להתדבק באלקות אינה צריכה לחרוג מתחומו של העולם, אלא להתקשר אל הפנימיות ולגלות את האלקות הנעלמת השרויה בתוכה.

תשובה וקדושת השבת וימים טובים:

וכן כותב השפת אמת במצות תשובה והנה לשונו: "והנה כתיב: דרשו ה' בהמצאו, דרשו חז"ל על עשרת ימי תשובה, שאז הקב"ה ממציא עצמו לקבל שבים, דכתיב שובה ישראל עד ה' אלקיך, פירוש: עד שיתקיים מאמר: אנכי ה' אלקיך, כי זה המאמר 'אנכי' נחקק בכל איש ישראל, כמו שכתוב אנכי בעלתי בכס... ואמרו חז"ל (תענית יא, ב) לעולם יראה אדם עצמו כאילו קודש שורה בתוך מעיו... לכן נקל לשוב להתדבק בחלק אלקות שבו" (ראש השנה תרנז, א. וכן שבת שובה תרסב, א).

וכן כתב בענין קדושת השבת והמועדים: "כי באמת הקדושה נמצאת בלבבות בני ישראל, כמו שאמרו חז"ל: לעולם יראה אדם כאילו קודש שרוי בתוך מעיו, רק שהבלי עולם מחשיכין ומסתירין הקדושה, ולכן ע"י מסירת נפש מסירין זה ההסתר של הטבע ומתגלה הקדושה. אכן בשבתות ויו"ט מעצמו מתבטל ההסתר, כדאיתא כולהון ערקין, ומתגלה הקדושה" (קדושים תרמו, א).

בשניהם הרעיון שווה, הקדושה נמצאת כאן, בתוכנו, בלבבנו, רק עלינו לגלותה.

דרך שלישית מדברי האמרי אמת:

האמרי אמת בספרו מזכיר פעמים אחדות את קושיית החידושי הרי"ם, הלא אם יש יגיעה אין זו מציאה? וכתב לתרץ בשמו: יגעתי ומצאתי - כאשר "מתייגעים" במקום זה "מוצאים" חדשות ודברים אחרים, במקום אחר. (פרשת תצוה תרעב ותרפח; פסח ימים אחרונים, תרעג). כלומר, מזמינים לו מציאות במקומות אחרים לגמרי ממה שיגע בו, וזו לכאורה על דרך החידושי הרי"ם אך עם הבנה שונה במקצת.

רבינו שליט"א בשיעור לתלמידי ישיבת שפת אמת בהיכל הישיבה בשנת תשס"א

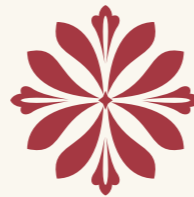
מכבשונה של חסידות | שיח מאלף נוקב ובהיר על דרכיה ומטרתה של החסידות בימינו | מדברי רבינו שליט"א לתלמידים בשנת תש"ס

לבקר בהיכלו

מה הם ההבדלים בין החסידויות השונות ומה נשתנה מדורות קודמים ❖ האם צריך להרגיש עדיפות בשיטת חסידות אחת על האחרת ❖ מהו יסוד הקשר של רבי וחסיד ❖ אלו ספרי חסידות מעוררים את הנפש ❖ איך מתכוננים לתפילה ומהי צורתה של תפילה אמיתית ❖ לך אָמַר לְבִי בְקִשׁוּ פָנֶיךָ ה' אֲבִקֶשׁ

❖ מנחם מנדל ברונפמן

הדברים נאמרו במסגרת רב שיח של שאלות ותשובות – עם רבינו ראש הישיבה שליט"א ותלמידיו בחורי ישיבתו – ישיבת "שפת אמת" בשנת תש"ס. המשתתפים העלו את שאלותיהם ורבינו שליט"א השיבם דבר דבור על אופניו

חלק ראשון

הוֹרְנִי ה' דְּרָכְךָ - דרכי החסידות והחסידים

מה חידש הבעש"ט, הרי התורה ניתנה בסיני, וגם לפני הבעש"ט היו עובדי השם.

בכל הדורות היו גדולים שבדור, צדיקים וישרים, עובדי ה' - עובדי ה' באמת - עובדי ה' לשמה עם כל המדרגות והמעלות. אמנם ידוע אשר היו גדולי ישראל בתלמוד ובהנהגה שנתקרב לבעש"ט, ונתעלו על ידו במדרגות גבוה מעל גבוה - אבל אינני רוצה להיכנס לדברים רמים ונישאים אלו, ובכלל בעניין כזה אין נפקא מינה לדין למעשה. מה שנוגע אלינו, מגילוי והתחדשות דרך החסידות, הוא מה שהתחדש לאנשים כערכנו, החסידות הורתה דרך להמון עם איך וכיצד כל אחד יכול להתקרב לקב"ה בכל נפש ובכל לבב.

יחד עם זאת, הבעש"ט הכניס כמה וכמה דגשים ויסודות כלליים בעבודת ה'. למשל, היסוד שעבודת ה' צריכה להיות עם הרגשה פנימית של יראת הרוממות (וכמעשה הידוע שהבעש"ט בא לבית מדרש מסוים ואמר שהביהמ"ד 'מלא' בתורה, כי אורייתא בלא דחילו ורחימו לא פרכת לעילא - תורה בלי אהבה ויראה לא עולה למעלה, וכל הלימוד שלמדו באותו ביהמ"ד נשאר אפוא בביהמ"ד...); וכן ביחס ליסודות של אהבה, שמחה, טהרה, דביקות ועוד.

נכון הוא אשר גם לפני הבעש"ט, בכל הדורות, פעלו גדולי עולם הן באירופה והן בספרד ובארצות המזרח (וידוע מה שאמר הבעש"ט אשר בתורכיה יש נשמות יותר גדולות מאשכנז ופולין), והם עבדו בדרכם את ה'. אלא שנוצר צורך באותה תקופה להארת אור דרך החסידות בשביל לעורר את היהדות שנכנסה למצב של 'מלומדה', ובא הבעש"ט וחידש את דרך החסידות, בכדי לתת כוח ודרך לכל אחד להתקרב לקב"ה באמת.

מה גור חידשה? מה ההבדל בינה לחסידויות אחרות? ומה ההבדל בין 'גערע בחורים' היום ל'גערע בחורים' בפולין? ובמה ניתן לתלות את השינויים בין הדורות בנוגע לשמחה של מצווה, יראת שמים והתמדה בתורה ופנימיות?

כידוע, גור הייתה המשך מ'פרשיסחא' ו'קאצק', עם איזה הבדלים. האמת היא שבאופן כללי לא נתחדדו כל כך ההבדלים שבין חסידויות פולין השונות. למשל, בין חסידות חב"ד לחסידות פולין היו הבדלים של ממש בדרכיהם, בחב"ד היה יותר השכלה - יותר לעבוד על דברי שכל, ובחסידויות אחרים הושם הדגש יותר על עבודה עם הרגש. בליטא וברוסיה, המקום בו פעל הרב 'בעל התניא' זי"ע, הציבור היה מסוג ועם אופי מסוים, ואילו הציבור בפולין היה ציבור אחר, וכל מקום היה צריך את דרכו ואת המנהיג שלו. נהרא נהרא ופשטיה.

וכאמור, להבדלים בין 'גור' לשאר חסידויות פולין דאז לא היה כל כך ביטוי מודגש, אלא שהיסודות שבגור נשאו של קאצק ופרשיסחא בלי השארפקייט של קאצק.

אלא שאליבא דאמת התשובה לשאלה זו לגבי דינו - וזו גם התשובה ביחס לשאלה 'מה החילוק בין קאצק לווארקא' - על כך אנו אומרים: למאי נפקא מינה?! הרי אנחנו לא יודעים באמת שיעורם של דברים כיצד היו. אנחנו עומדים כמה דורות אחר הימים ההם, איננו שרויים באטמוספירה ההיא - וממילא אין בידינו הכלים האמיתיים והמלאים לעמוד על טיבן של הדברים לאמיתותם, ועל כן - מלבד מה שקשה לענות על שאלה זו תשובה אמיתית ומליאה, הרי העיקר הוא - זוהי שאלה תיאורטית בעלמא שאין לה משמעות בעבודת ה' המעשית לבחור.

אומנם, יש חלק בשאלת השואל שאכן נוגע לנו, והוא: "מה חילוק גערער בחור מפולין דאז וגערער בחור האידנא".

השואל, כמובן, יוצא מתוך הנחה שיש שינויים בין בחורים דאז לבחורים דהאידנא, ושואל במה ניתן לתלות את השינויים בשמחה, ביראת שמים בהתמדה.

ובכן, הפסוק אומר (קהלת ז' י'): 'אל תאמר מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה, כי לא מחכמה שאלת על זה'. הקב"ה החליט שאתה צריך לרדת לעולם הזה בדור הזה. אתה שייך לגוף ולעבודת ה' שבדור הזה, ואילו הדור ההוא שונה היה. כך הוא הסדר, יש 'ירידת הדורות', ואותך שלחו לפה בדור הזה ולא בדורות ההם. ירידת הדורות זוהי מציאות, זה טבע העולם, ודורנו נקרא 'עקביים' בלשון המקובלים, וזה הדור שלנו וזו השליחות שלנו. יש לנו את הניסיונות שניתנו לנו, ותובעים מאיתנו מה שתובעים מאיתנו.

ידוע בשם הרבי ר' בונים מפרשיסחא שאמר שאיננו רוצה להתחלף עם אברהם אבינו... ידוע גם המסופר על רבי זושא מאניפולי שאמר, לא יתבעו אותי למה לא הייתי פלוני אלמוני, אלא יתבעו אותי למה לא הייתי זושא. התביעה היא: למה הוא לא היה הוא עצמו עם יכולותיו שלו. 'מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה' - זו איננה שאלה

רבינו שליט"א בלימוד עם תלמידים בשיבת שפת אמת

לגיטימית. הפסוק אומר לנו 'אל תאמר מה היה'. צריך לדעת מה מוטל עלינו, מה תובעים מאיתנו ומה אנחנו יכולים לעשות.

יחד עם זאת יש והתבוננות על העבר יכולה ללמד על הנדרש מאיתנו. והאמת, שיש כל מיני סיבות להבדל בינינו לאבותינו בפולין. אחת מהמרכזיות שבהן היא העובדה שכל אורח החיים אז היה שונה בתכלית. לא רק בנוגע לבחורים החסידיים שלפני המלחמה, אלא בכלל בעולם. שררו אז תנאי חיים קשים בהחלט. לא היו אלו חיים של קלות ופינוק ומותרות כמו בימינו, שהם הלוא המפריעים הראשונים.

בזמננו אנו נמצאים בדור כזה שהולך קל, מין אוירה של קלילות ונוחות כזאת, הן בבתים יראים וחסידיים. אנו חיים בדור שהכל מגיע בקלות ולא מתאמצים יותר מידי, וזה מתבטא גם ברוחניות. לא משקיעים בעסק החסידות. אבל בזמנו, בפולין, כשבחור נסע נסיעה לגור, בבית הלוא שררה עניות קשה, והנסיעה הייתה כרוכה בטלטולי דרך קשים ביותר, אבל אדרבה התאמצו יותר, נתנו מעצמם, מעצמיותם ממש – וממילא גם הגיעו למעלה עליונה יותר. היום, כמו הביטוי שאומרים, 'החסידות באה אלינו' יותר מאשר אנחנו 'הולכים אליה'. חסרה ההשקעה, ההקרבה, ההנחה העצמית. וזאת היא המידה: בלי עמל ובלי יגיעה - לא מוצאים.

זהו בלי ספק אחד מההבדלים בין הדורות: הגערע בחורים בפולין השקיעו יותר, איפה שגרו, ובפרט מי שנסע יותר, הוא השקיע בזה. אומנם היה קשה יותר, אבל גם התוצאה הייתה אחרת. כל דבר אז קנו בדם וממילא הקניין היה אחר לגמרי, הרגש היה אמיתי יותר ועול ההשקעה והמאמץ עידן את האדם.

הגמרא (ברכות ה, א) אומרת: "שלוש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל, וכולן לא נתנן אלא ע"י יסורין, אלו הן: תורה וארץ ישראל והעולם הבא". ניתן לשאול: האם השי"ת ח"ו חייב להביא ג' מתנות אלו דווקא ע"י יסורין? כלום איכפת לו יתברך שיקבלו את הג' מתנות בלי יסורין? אלא הם הם הדברים: יש דברים שהדרך

להשיגם הם רק על ידי 'יסורין'. כשאומרים 'יסורין' אין הכוונה בהכרח לדברים רעים חס ושלום המגיעים לאדם, אלא הכוונה גם לתיאור הרגשה של האדם, תחושה של מאמץ, של קושי, של הקרבה. שעה שאדם נותן מעצמו, מקריב, אזי הוא מתעלה למדרגה של הרגשה אחרת, הוא מתעזן. הלוא תבינו, אי אפשר לשקוע עם כל הראש ב'סיד הבשר' פנימה, ובה בעת לרצות השגות ולשאול 'מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה'...

האם בכלל צריך להרגיש עדיפות על פני אחרים? ואם כן מה העדיפות המיוחסת לחסידות ולדרך של גור על פני החצירות השונות?

ראשית כל יש להבין מה הפירוש להיות 'שייך לגור'. לכאורה הקריטריונים די ברורים - צריך ללכת עם אויזן און די זאקן, להתפלל בביהמ"ד, להקפיד על הגדרים כלפי חוץ - מה שחסידויות אחרים יתכן ומקילים ואנו נוהגים שונה מהם. כלומר לנהוג כמו שאנחנו - חסידי גור - מתנהגים בחיצוניות. אבל אם זה המדד ואמת המידה לבחינת השאלה 'מה זה גור', הרי זו הבחינה החיצונית של הדברים, ואם כן אין כאן עדיפות מיוחדת לחסידות גור דווקא, אז אם כן איפה מה באמת העדיפות של גור? האם בכך שגור החסידות הכי חשובה בארץ ישראל, הכי גדולה מספרית, העדיפות היא אפוא בגודל, בחוזק, בעוצמה?!

אבל דומני לא הנקודה הזאת היא אמיתת המשמעות של להיות חסיד גור. זה נקרא שייכות לקופת חולים טובה, להבדיל. אם השייכות היא חיצונית, ולא 'משקיעים בעסק', אלא כל הסיבה שאני 'חסיד גור' היא כי 'אני פה ואני נוהג כמו שנוהגים פה', וכי אני הולך עם אויזן און די זאקן, אז זו שייכות מאוד רופפת, אמנם הגדרים הם דבר גדול, ולהיות במסגרת רוחנית בדור זהו בהחלט דבר גדול, אבל זו לא המהות הפנימית.

מה בחור צריך להרגיש אצל רבי בכלל - כל רבי של כל חסידות, כל חסידישער בחור אצל הרבי שלו? בדורות הקודמים אנו יודעים היטב שחסידיים לא חיפשו לנסוע דווקא לרבי הכי גדול. בהחלט היו כאלה שידעו שישנו רבי אחר משלהם שהוא יותר גדול, אבל אף על פי כן היו קשורים לרבי שלהם דווקא, והסיבה היא כי מהרבי הזה היה להם דרך בעבודת ה'. אין זה עניין של 'עדיפות', אלא כל אחד ודרכו. ניתן להמשיל זאת ממשל אודות הר שמשביבו, במקומות שונים, היו ממוקמים ארבעה כפרים. כדי להגיע להר בני הכפר הזה עלו בדרך אחת, ובני הכפר ההוא עלו בדרך אחרת. לאחד הדרך הייתה יותר קצרה ויותר נוחה, ולשני אולי הדרך הייתה יותר קשה. אבל זו הדרך להר מהכפר שלו, זו דרכו שלו לעלות ההרה.

ואני לא מדבר ח"ו על לבטל גדולי ישראל, שלזה אין שום מקום ושום פנים. בחסידות היו בעבר פה ושם כל מיני תופעות שביטלו ודיברו, אבל האמת שזה חיצוניות החסידות ולא פנימיות החסידות ולא בהכרח הצד שיש ללמוד ממנו.

על כל פנים, מהות החסידות היא בשאיפתה הפנימית של כל יהודי לעלות בעבודתו הרוחנית בכל נדבכי האישיות שלו. הרגש צריך להיות שהרבי הוא הרבי שלי הוא מי שמורה לי את הדרך בעבודת ה', מבלי קשר לשאלה מיהו הרבי הגדול יותר. אנחנו לא אווזים ברמה הזאת המאפשרת לנו בכלל למדוד בגדולי ישראל, איננו צריכים למדוד וגם לא נוכל למדוד, אין לנו את הכלים לעשות זאת, וזה גם לא מעניין אותנו ולא התפקיד שלנו.

איך יודעים שאני שייך לדרך של החסידות הזו ולרבי הזה? מה צריך להרגיש בקשר עם הרבי?

בדורות הקודמים באמת הסדר היה אחרת. חסידיים של פעם, אפילו מהענף שהחסידות שלנו משתייכת אליו - פרישיסחא קאצק גור - נסעו וחיפשו באמת. כל פעם שהרבי מסתלק מהעולם, לא מיד אחרי השבעה קיבלו מרות של הרבי האחר אוטומטית, מה גם שבאותו שלב בכלל לא היה מוגדר מי יהיה הרבי, היו כאלה שלקח להם שנה שנתיים עד שנסעו לרבי, והיו כאלה שנסעו לכמה. הלוא החידושי הרי"ם נסע להרבה מגדולי דורו עד שנשאר בפרשיסחא, עד שהרגיש שזה המקום שלו וזו הדרך שלו.

אכן, בדורות קודמים היו מרוממים יותר והיו להם יותר כלים ויותר חושים להבחין מה נכון להם, לדרכם. היה להם יותר רצון לעבודת ה' ויכלו להרגיש שאצל הרבי הזה די"קא יהיה להם אישית יותר דרך בעבודת ה'. אבל לנו אין כ"כ הכלים האלה, אנחנו היום לא במדרגה שיכולים לדרוש מאיתנו ליסוע לפה וליסוע לשם ולראות מה עדיף לנו, אנחנו רחוקים מהרמה זאת. אבל כן צריך לחפש את הקשר של עבודת השם ולהרגיש את ההתרוממות והשייכות לרבוש"ע שמקבלים מהרבי ומהדרך של החסידות, זהו העיקר.

ואם מרגישים התרוממות והתעלות בעבודת השם איפה שאתה נמצא, אז אין צורך לחשוש שאולי יש מקומות אחרים טובים יותר, כל זמן שחשים שיש במקום בו אתה נמצא יראת שמים ותביעה להתעלות בדרכי תורה ויראת שמים אז די בזה, ואין צורך להסתכן עם מחשבות 'מי אמר שזו הדרך הטובה ביותר', אם אתה מרגיש טוב ברוחניות במקום בו אתה נמצא כנראה משמים זה המקום שטוב בשבילך, והרי זה מיסודות הבעל שם טוב, באמונה בהשגחה פרטית אפילו על דוממים, שכאשר אדם מרים יד עם חול ומעיף את החול כל גרגיר וגרגיר של חול הולך בהשגחה פרטית במקום שצריך ליפול. וזה יסוד מוסד בחסידות שאין בכלל כח בלי ה' ואין פעולה בלעדי - עם כל הבחירה ועם

לעמוד ולשאול 'מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה' - זו איננה שאלה לגיטימית. הפסוק אומר לנו 'אל תאמר מה היה'. צריך לדעת מה מוטל עלינו, מה תובעים מאיתנו ומה אנחנו יכולים לעשות

ההעלם והיצה"ר, ואנחנו לא יודעים איך זה עובד יחד, "אין ביד כוח האדם להבינו" - בחירה וידיעה זה אחד מהדברים שאין עליהם תשובה. ועדיין זו האמונה הפשוטה והשלימה שכל דבר כך מתנהל. וממילא, בזמנו, שמעבר לכלים הפשוטים שלנו להרגיש יראת שמים ותורה והתרוממות בעבודת השם, הרי א"א לדרוש מכל אחד ללכת לחפש ולשוטט בדרכים השונות ולבחור מהי הדרך שנראית בעיניו הכי טובה, אז כנראה משמים בהשגחה מזמנים לכל אחד את המקום הראוי לו, ובלבד שימצא שם אכן את העלייה המתאימה לו בתורה ויראת שמים ודרכי חסידות.

וממילא על השאלה האם צריך להרגיש 'עדיפות' בחסידות שלנו, התשובה היא שצריך להרגיש שאיפה שה' שם אותי בדרך המסויימת הזו, אני נדרש לחפש את דרכי שלי בתוך הדרך הזו לעבוד אותו וללכת בדרך של עבודת ה', יראת ה' ואהבת ה' בדרך הכי טובה שאפשר באותה דרך ונתיב של אותה חסידות. אבל כמובן על הנקודה הזו - של התרוממות בעבודת השם - אי אפשר לוותר, שבלי זה אין חסידות כלל, ובשביל מה אתה חסיד או נוסע לרבי אם אין לך מכך עלייה בדרכי ה'.

מכ"ק אממו"ר הפני מנחם זיע"א שמעתי והבנתי אשר עיקר הדבר שחסיד צריך לבקש מהרבי - הוא דרך לעבודת ה'. ידוע שבפולין הרדואשיצער' פעל בזמן של הרבי מקאצק. הרבה חסידים בחרו ללכת דווקא לקאצק ולא אליו. יחד עם זאת, כשחסיד קאצק היה צריך מופת וישועה - הרדואשיצער היה כנודע פועל ישועות ובעל מופת גדול - היה נוסע לראדושיץ. אז בשביל ישועות הוא היה אפוא בראדושיץ, ועדיין עבור אותו חסיד קאצק, כדי לקבל חסידות ודרך בעבודת ה' - הוא היה נוסע לקאצק. כלום ח"ו אפשר לומר שהחסידים הללו לא סברו שהראדישוצער לא היה רבי גדול? חס ושלום! אדרבה הוא היה רבי ועובד ה' נשגב ונעלה, והרי נסעו אליו בשביל ישועות, אלא שהוא אחז בדרכו שצריך להראות את המופתים להמון עם מתוך תפיסה שהדבר נחוץ בכדי שידעו הם על מה נשלחו לעולם מלמעלה - שיידעו שיש אלקים בישראל; אבל עדיין לאותו קאצקער חסיד שקיבל דרך בעבודת ה' מרבו בקאצק, אז הרבי שלו היה הרבי מקאצק, כי את הדרך שלו בעבודת ה' קיבל שם. וכמובן שחסיד ראדושיץ מצא את דרכו בעבודת ה' בראדושיץ ושם היה הרבי שלו. כל אחד מצא את דרכו אצל הרבי שלו, מבלי למדוד מי הרבי הגדול יותר.

במילים אחרות, כשנוסעים ומתקשרים לרבי, לא נוסעים כדי לדאוג לעצמנו שכשנצטרך ישועה, נוכל 'ללחוץ אצלו על

1. כ"ק אדמו"ר רבי ישכר בער מראדושיץ(תקכ"ה - תר"ג), מתלמידי החוזה מלובלין, המגיד מקו"נ'ץ, הרב מאפטא והיהודי הקדוש מפרשיסחא. היה מלמד תינוקות בצעירותו ולאחר שעשה מופתים התגלה אורו והחלו לנהור אליו חסידיים. היה מכונה ה'בעל שם טוב השני' על שם מופתיו הגלויים. הערת המו"ל.

כפתור' ולהוציא ישועה, לא זאת המטרה בשום אופן. אלא ההתקשרות והדביקות ברבי נועדה לקבל דרך בעבודת ה', ובפרט זה מאפיין את החסידים בענף פשיסחא-קאצק-גור. הפסגה הגבוהה של החסיד הייתה לשמוע מה שהרבי אומר לכלל, או מה שהרבי אומר ביחידות באופן פרטי, ולקבל ממנו בעבודת ה'. זו הייתה התכלית של ההתקשרות.

בשעה שבאיז'ביצה עזבו את קאצק, הן הה"ק רבי מרדכי יוסף אז'ביצער והן החסידים שהלכו עמו, ברור לכל בר דעת שהם אחזו שהקאצקער רבי היה מלאך אלקים, וברור שהם אחזו גם כן שהוא יותר גדול מרבי מרדכי יוסף, אבל הם אמרו שמכיוון שאצל הקאצקער רבי סגור והוא נעלה ומרומם כ"כ עד שלנו לא יכול להיות מזה לעבודת ה', אז על אף שהוא מלאך אלוקים אבל מה יש לי בעבודת ה' שלי מכל זה, האם יש עניין שיקרא שאני מסתובב אצל רבי מלאך, אם אין לי תועלת בעבודת ה' מזה? הם הרגישו שהם צריכים רבי שידריך אותם.

מאידך, כאשר קשורים לרבי אז אפשר וצריך להתייגע להיות שייך בכל מצב, ודאי שיותר קשה כאשר לא רואים ולא שומעים מהרבי בעצמו, במצבים שהדבר לא מתאפשר כמו בז' שנים שהרבי כ"ק ה'לב שמחה' זי"ע היה חולה, וזה היה נסיון, וזה לא היה קל לכל אחד, וגם לאלו שהתקשרו זה היה קשה, אבל יכולים לקבל, ומהשמים מסייעים ונותנים כחות, וגם ניתן לקבל ולהתרומם דווקא ממצב כזה, יהודי יכול למצוא בכל מצב, והחסידים אחזו את עצמם. אבל בודאי זה היה חסר, זה לא המצב הנורמלי ולא מבקשים על מצב כזה.

והתקשרות בוודאי שיכולה להיות עם הסתכלות, ואפילו בלי להסתכל גם, ידוע שהאמרי אמת אמר, אחד שאל אותו, הרי מגיעים כל כך הרבה חסידים יש כאלה שלא רואים אפילו, בתפלה גם לא יכלו לראות את הרבי אלה שלא יכלו להידחק, וראו את הרבי רק בשלום נעמען וגיעגענען (בברכת שלום וברכת פרידה), ובתפלה הם רואים רק את גב הציבור שמתפלל ולא רואים את הרבי בכלל, אז מה יש להם? האמרי אמת אמר כשם שבאבי אבות הטומאה עצם זה שנמצאים מתחת אותו אוהל עם הטומאה זה מטמא, כמו כן להבדיל בקדושה גם יש אבי אבות הקדושה ועצם זה שנמצאים מתחת לאותו גג כבר יש קדושה. יש כזה מושג גם, אבל בודאי אדם צריך לשאוף ולחתור מה שיותר לקבל הדרכה ומה שיותר לשמוע, ולא רק התועלת שיש לנשמה שנמצאת עם הצדיק, אלא אישית לשמוע ולקבל וללכת בדרכים.

בסופו של דבר: האמת היא שאת אותם הדברים הגבוהים, מה שנשמת החסיד מתקשרת עם הרבי כמובא בספה"ק,

כשאדם נותן מעצמו, מקריב, אזי הוא מתעלה למדרגה של הרגשה אחרת, הוא מתענף. הלוא תבינו, אי אפשר לשקוע עם כל הראש ב'סיר' הבשר' פנימה, ובה בעת לרצות השגות ולשאול 'מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה'..."

רבינו שליט"א בשיעור בשו"ת אבני נזר בישיבה קטנה פני מנחם אלול תשפ"א

אין זה בכוח השגת אנשים כערכנו לאשורו; ובכלל, אין הדבר נוגע אלינו למעשה כיצד עניינים רוחניים אלו פועלים בעולמות העליונים. אנן פועלי דיממא אנן. אנחנו צריכים לדעת 'מה ה' אלקיך דורש מעמך', מה אני מחפש לעבודת ה' בפועל, בשביל מה אני חסיד, מה אני מחפש מהרבי – והתשובה היא כאמור אחת: אני מחפש דרך בעבודת ה', הדרכה בעבודת ה', כוח בעבודת ה'.

זכיתי, השבח להשי"ת, להיות קרוב לאבא במשך השנים, ואני יכול לומר שראיתי לאורך הזמן – כמה שאנחנו יכולים להבין פראסטערהייט ובעל-בית'ש – שזו הייתה ההדרכה שלו. הקשר 'חסיד – רבי' היה אצלו: דרך בעבודת ה'.

ויסוד זה כל אחד צריך להשתדל ולשער בנפשו: איך הקשר עם הרבי יכול להעניק יותר לעבודת ה', לשמש אותי לצעוד בדרכים נכונות ליראה לאהבה, לשנות את המידות, להתרומם ולהישאר בטהרה, לעורר ולקחת אותי.

מה הענין בקוויטלעך? מתי צריך להכנס לרבי עם קוויטעל?

עניין זה של 'קוויטעל' כבר כתוב ברמב"ן (בתחילת פרשת במדבר עה"פ 'ויתילדו על משפחותם לבית אבותם'), וחסידים כך נהגו מאז ומקדם ולבטח מנהג זה לא השתנה מהבעש"ט ואילך. כיצד עניין רוחני זה פועל – זה לא הנפקא מינה שלנו, יש כזה ענין ועושים זאת.

מתי צריך להיכנס לרבי עם קוויטעל? צריך להיכנס לא כדי לבוא ולהראות מה אני, אלא לקנות ולשמוע משהו. ביום הולדת, בהזדמנויות אחרות, לשמוע אימרה שניתן לנצלה, שיכולה לעורר לעבודת ה', וכשבחור מרגיש שהוא צריך את זה – הרי גם אז הוא יכול להיכנס.

אין זה עניין שצריך לעשות בצורה "מכאנית", מלאכותית, שאם עבר כך וכך זמן ממילא צריכים להיכנס. 'מצות אנשים מלומדה' בוודאי איננה דרך החסידות. על חסיד לשער בנפשו מתי הוא צריך לקבל ומתי הוא 'כלי' לקבל בעבודת ה' מכניסתו אל הרבי. יכול, דרך משל, חסיד או בחור לחוש כי הוא מצוי בתקופה קשה וכי הוא צריך חיזוק, ואז זה יכול להיות זמן טוב להיכנס. בכלל מאז ומקדם נוהגים להכניס קוויטל לפני ר"ה, ובזמנים שאדם ניצב לפני שינויים גדולים וצריך עצה וברכה, וכיוצא באלה.

חלק שני:

'שְׁבִיתִי בְּבֵית־ה' - לימוד בספרי חסידות

אילו ספרי חסידות כדאי ללמוד? והאם יש ענין ללמוד בכל שבת את כל ספרי רבותינו על הפרשה?

כבר מילתי אמורה דברירא מילתא אשר מן הנמנע ללמוד את כל הספרים. ניתן בהחלט להבין כוונה טובה של בחור חסידי ללמוד את כל ה'בית ישראל' על הפרשה, ואת כל ה'שפת אמת' על הפרשה וכו' וכו' – אלא שהדבר אינו ישים ובלתי מעשי.

הגמ' בברכות (ז' א') אומרת: 'טובה מרדות אחת בלבו של אדם יותר ממאה תוכחות'. מה הן אותן "מאה תוכחות" שעליהן הגמ' מכוונת? לא דרשות של איזה מגיד בבית הכנסת... לא תוכחות של מטיף מוסר העומד בשער... אלא הכוונה היא על נבואות הנביאים ירמיה, ישעיה, וכל הנביאים אשר נשלחו ביד ה'. אין לך ספרי מוסר מעולים מאלה: בספרי הנביאים כבר כתוב הכל, את כל יסוד התוכחות. ולמרות זאת הגמ' אומרת, טובה מרדות אחת בלבו של אדם יותר ממאה נבואות, והטעם לכך הוא שיכולות להיות מאה תוכחות שהנביאים אמרו וכתבו – אבל די בווארט אחד שנכנס לאדם ונותן לאדם 'דקירה' עמוקה בפנימיות נפשו. 'דקירה' כזאת בלבו של אדם שווה יותר ממאה נבואות, והרי לא הכמות אלא האיכות עיקר.

מובן וגם רצוי מה שבחור רוצה לדעת כמה שיותר מדברי קודשם של רבותינו, ולבטח ידיעת הדברים יכולה לבוא לידי שימוש ולתועלת בעבודה רוחנית. אבל בתור חיוב למען התעלות בעבודת ה' בפנימיות – עליו לתור אחר הספרים שמדברים אליו, הספרים שמעוררים אותו. לפעמים די בלימוד 'שמועס' אחד

בשבת אבל לדבוק בו, להעמיק בו, "לקיים" אותו ולהוריד אותו לעבודה המעשית. כאמור, בדברים אלו לא הכמות העיקר אלא השאלה היא מה מוציאים מזה אליבא דנפשיה ומה ה'איכות' שהאדם מפיך בעצמו בפועל, מה יכולים לקבל מזה.

יש ספרי חסידות שתמיד המליצו עליהם אצלנו. למשל, "יושר דברי אמת", מר' פאבלי' זשעברשער², שהוא ספר חסידות יסודי. ולמדו את ספרי רבי צדוק הכהן מלובלין, שכתבו שספריו לכל הדורות. כמו כן מהרבי ר' העניך מאלכסנדר³ יש הרבה ווערטער יסודיים. וכששואלים איזה ספרי חסידות כדאי ללמוד, לאו דוקא בשבת אלא בכלל כדי לקבל השקפות, הנה בווערטער של הרבי ר' העניך יש הרבה יסודות ובתמצית. וכתב החסיד ר' זעליג ב'קאצקער קוויטעל' הידוע⁴, שהיה אצל הרר"ה מאלכסנדר ולמד ממנו הכנעה וחשבון הנפש וסבלנות, שהם ממש יסודות החסידות.

בגישה שלנו בחסידות מקובל שיש דברים שהם הכרח לכל אחד כדי ללמוד להתעורר ולהתרומם בעבודת ה', ללמוד 'ווארט' טוב שנוגע לנקודה ומעורר, כאמור לעיל. יש גם בעלי מוחין, אנשים יותר שכליים ומעמיקים. עבור בחורים ואברכים כאלה שהעמקה ב'השכלה' של הדבר מסייעת להם להעמיק בעבודת ה' – אז תמיד היו כאלו שבאמת העמיקו במאמרים העמוקים בשפת אמת, במהר"ל, בתניא. עבור אלה, בהחלט העיון וההעמקה השכליים מסייעים, שצריכים הם את ההשכלה של הדבר, להתרומם ולהעלות. מצד שני, בגישה שלנו בפולין, זה לא בהכרח, שכן אחרים מתעוררים מהרגש עצמו, ולהם לא חסר דברים אלו כמו אותם קטעים עמוקים וקשים שבשפת אמת וכדו', ומה שמעורר אותם זה ווארט טוב שרואים בספר וזה 'מנענע' אותם.

בהרגשתי, וכמדומני שכך אצל הרבה אנשים, ב'ווערטער' של סלונים יש משהו מאוד חזק בסגנון של קאצק... אומרים שפעם קאצקער חסיד פגש חסיד מחסידות אחרת ואמר לו: הרבי שלך מדבר בשמים והרבי שלי בעומק האיברים – דהיינו, דבריו נוגעים לנקודה, הם 'דוקרים' את האדם בתוכיותו, זה נוגע לו בפנימיות שלו. כשמדברים ההשלכות של מה שקורה בשמים, בעניינים הגבוהים ברוחניות, יש ואתה יכול להישאר עם כל ה'גראבקיט' והמגושמיות ועדיין לעסוק ולדבר על המדריגות ברוחניות וכו'. אבל לפעמים דווקא ווארט שלוקח אדם ומנענע אותו רגשית – זה כל מה שצריך כדי להתרומם באמת ברוחניות. 'טובה מרדות אחת בלבו של אדם'.

2. תלמידו המובהק של הרה"ק רבי מיכל מזלאטשוב זי"ע.

3. כ"ק אדמו"ר רבי חנוך העניך הכהן ליון מאלכסנדר זי"ע, (ה'תקנ"ח-ה'תר"ל), היה מגדולי התלמידים של כ"ק אדמו"ר רבי בונים מפשיסחא זי"ע וכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מנדל מקוצק זי"ע. שימש כאדמו"ר לאלפי חסידים גור במשך ארבע שנים, בתקופה שבין פטירת כ"ק אדמו"ר החידושי הרי"ם זי"ע, להנהגת אדמו"ר ה"שפת אמת" זי"ע. הערת המו"ל.

4. "דער קאצקער קוויטל" כתב התקשרות ומגילת אש לזהות אשר מסר החסיד רבי יעקב יצחק זעליג קארן מוולאצלאוועק לידי כ"ק אדמו"ר האמרי אמת זי"ע מגור בעת תחילת הנהגתו. הערת המו"ל.

רבינו שליט"א בשיעור בספר חידושי הרי"ם בישיבה גדולה 'פני מנחם' במשכנה החדש בשכונת גני גאולה - ירושלים

ולפעמים צריך פשוט לחפש אחרי הווארט הזה שינענע אותנו, שיזיזנו מהשפלות ומהפחיתות שלו. אין הכוונה שיש ללמוד בלי סוף ווארטים עד שיגיע לווארט הזה שמדבר 'אל הלב שלו', ולדעת את כל השפת אמת ואת כל האמרי אמת, ולדעת את כל הווערטער – בוודאי שבתורת לימוד תורה וכו' הדבר נעלה וגדול, לקנות וללמוד את דברי רבותינו, אלא שמבחינת הנקודה הזאת שאנו מדברים עליה, התעוררות והזהרה עצמית בעבודת ה' – כי מי שמחפש בתורת התעוררות בעבודת ה', הרי צריך את ה'קב חומטון' (שבת ל"א). שלו, את אותה נקודה שתפעל בו את הנענוע שיביא לו את התזוזה.

הרי כאשר לומדים גמ' לא רואים שהעמקה בסוגיית 'שבועת הדיינים' מביאה לידי מעשה בהתעוררות הלב... אף שבוודאי מקיימים מצוות לימוד תורה, ויש את הדביקות בקב"ה כמבואר בתניא (פרק ה') ש"תורתך בתוך מעי" ומתאחדים ביחוד נפלא עם חכמת הקב"ה, אבל מאידך לא תמיד רואים שזה מביא לידי מעשה כפשוטו בעבודה; ממילא על חסיד בכלל ובחור בפרט לזהות באיזה ספר מוצא דברים שמעוררים אותו, והלימוד צריך להביא לידי מעשה לעבוד את ה'.

למה לא לומדים אצלנו חצי שעה ביום ספרי חסידות וספרי יסוד, כמו תניא?

בהחלט היו חסידים שנהגו כן, כי לימוד עיוני בחסידות מדי יום הביא אותם להתעלות בהרגשה בעבודה. אבל כשמדברים לכלל, אדמו"ר פולין לא אחזו שיש לשים דגש על העיסוק בהשכלה. אכן למדו בקאצק מהר"ל, אבל נהגו כך מפני שהרבי למד אז גם החסידים למדו ("נאהק גילערנט"), ולא מפני שנקטו שלולי לימוד זה (לימוד מהר"ל) לא ניתן להגיע לדרך. ובאמת, עניין זה של לימוד מהר"ל לא נשאר לדור אחריהם ורק יחידים למדו, כי זה לא היה יסוד בעבודה הרוחנית שכל אחד ילמד מהר"ל. בוודאי שסברו שיש ללמוד לדעת, וכי זה מוסיף לאדם בעבודתו ובהרגשתו, אבל המוסר של כל יום והחשבון הנפש של כל יום – יש לו את דרכו ואת אפיקו, ולא על ידי לימוד עיוני שכלי בכל יום כסדר. בחור יכול ללמוד תניא כל יום ועדיין לא לעשות חשבון הנפש, מפני שיש כאן ב' דברים (הלימוד וחשבון הנפש),

ובפולין לא חיפשו את הדגש על ההשכלה אלא ביקשו בעיקר לעורר את הרגש לחמם את הלב, וזה היה עיקר החילוק בין החסידות הפולנית לחסידות חב"ד, החסידות של הרב בעל התניא זי"ע, שם היה יותר דגש על השכל. עם זאת ברור כי מי שהוא בעל כשרון, ביכולתו למצוא בספרים אלו עומק נפלא, אבל כאמור בפולין לא נקטו זאת בתור הנהגה לכלל.

במילים אחרות, בפולין נקטו בגישה שהכל הוא כפי מה שמתאים לאדם, ויש כאלה שיתעוררו מווערטער אחרים, הן הלוא התעוררות לעניינים של רגש לעבודה מאד תלויה במזג האדם הפרטי. בדרך הטבע, אנשים נבראו עם נטיות שונות, "כשם שפרצופיהם אינם שווים כך דעותיהם אינן שוות", ואי אפשר להכניס את כולם באותה תבנית, במסגרת אחת נוקשה. יש אנשים שבלי העמקה שכלית הם לא מסוגלים, הם צריכים לפני יום-טוב את המהר"ל ולימוד זה מעניק להם את החיות; ויש יהודים אחרים שצריכים יותר את הרגש. הנה כי כן, בעקרון החסידות הפולנית למדו מהר"ל ולמדו תניא, אבל יותר שמו את הדגש על רגש אמיתי, רגש שנשאר ומביא לידי פועל טוב.

חלק שלישי

'חֲזַק וַיֵּאֱמָץ לִבָּהּ וַיִּקְוֶה אֱלֹהִים' - דרכי התפילה

מה הסיבה שחסידים הראשונים היו עושים כל מיני מנהגים שהיו שלא כמו ההלכה?

איני יודע על מה מדבר השואל. חוץ מלהתפלל שלא בזמן איני יודע מה חסידים הראשונים עשו אחרת מההלכה, ואדברנה נקטו בחומרות דוגמת שרויה בפסח, שחיטה בסכינים מלוטשים והחומרות שהרב המגיד זי"ע והרב בעל התניא זי"ע עשו, והחומרות של הדורות שלאחר מכן. החסידות לא עשתה שום קולות בהלכה, להיפך, אלא שבתפלה אחזו שההכנה זה דבר אחר.

האמרי-אמת באמת החזיר את זמן התפילה כמקדם. הוא זיהה שלגבי ההמון-עם אין הסיבות שדורשות את ההכנה לתפילה משך זמן ובגינה לאחר את זמן תפלה. בכלל צריך להבין שהחסידים דאו אחזו שתפלה זה לא לקחת סידור ולמלמל את תיבות התפלה, ה' לא החבר שלנו... הגמ' (ברכות לג, ב – לד, א) שואלת: 'ודילמא מעיקרא לא כוון דעתיה ולבסוף כוון דעתיה, אמר ליה חברותא כלפי שמיא מי איכא?' כלומר: איזה מין מצב זה שאתה לא מכוין בהתחלה? אם אתה לא יכול לכוין – אל תתפלל. ובאותה מידה שמי שאין לו גוף נקי וכדו' שלא מתפלל – כך גם אם אתה לא יכול לכוין אל תתפלל, ה' לא החבר שלך, מה אתה מתפלל? זו הייתה ההרגשה של חסידים בדורות עברו. אומנם אנחנו היום לא יכולים לעמוד במדרגה זו, לעשות דברים כאלו, אנחנו צריכים לשמור את הדברים כמו שהם.

אך האמרי אמת ראה שהציבור הולך וגדל ולא כולם מתפללים ברמה רוחנית יותר גבוהה, והאיחור לתפילה הופך להיות סתם, פשוט להתפלל מאוחר בלי שום הכנה, חש בעצמו כורח לשנות זאת, למרות שעבור הרבה חסידים גדולים היה בדבר קושי. התקנה היתה בגדר מהפכה גדולה ובפרט לחסידים שעסקו בכך מתוך עבודה זה תהליך קשה.

פעמים הרבה היה שהאדמו"רים הנהיגו שינויים אחרים. החידושי הרי"מ כבר שינה את הדרך של קאצק כי הציבור גדל, ולמאה אלף איש – הדרך של קאצק בטהרתו אינה יכולה להלום. הרי הקאצקער-רבי עצמו כבר אמר שרוצה מאה חסידים שיילכו אחריו, הוא רצה את הטובים והגבוהים, אבל כשהחסידות נתרחבה עוד וגדלה עוד, הרבה פעמים שינו כיוון. היו נדרשים הדגשים אחרים.

אגב, הספר "ראש גולת אריאל" הוא לדעתי ספר מוסר חשוב. קריאת חלק א' של הספר – מאד נחוץ ומאוד מועיל לבחור, שילמד את הספר, הדבר יעורר אותו לעבודת ה'. יכול להיות שדורנו צריך באמת יותר סיפורים, הדורות הקודמים יכלו עם חסידות וכדו', ואולי אנחנו צריכים יותר את הסיפורים, וזה באמת מעורר לעבודת ה'.

על כל פנים, מסופר שם שאחרי שהאמרי אמת התחיל את התקנה שלו שכולם יתפללו בזמן, שני חסידים נכנסו ושאלו את הרבי, היות שלתפילה בשמונה וחצי אין הם מספיקים להתכונן – הם באמת הרגישו שהם לא יכולים להתכונן כמו שצריך לתפלה – האם עדיין עליהם להתפלל להתפלל מוקדם בשמונה וחצי? ענה להם האמרי אמת משפט אחד: 'וכעת כשמתפללים בעשר' – בזמן הישן התפללו בעשר – 'אתם כן מוכנים כמו שצריך?'.

וכתוב שם בספר בהערה למטה, שאותם חסידים סיפרו שכמעט לא מצאו את הדרך לצאת מרוב בושה על שאלתם.

ההערה הזאת בשולי העמוד מאד 'תפסה' אותי. זוהי הסתכלות חשובה. לכאורה הלוא החסידים צודקים היו בטענתם. כך היא המציאות: כשמתפללים בשבע-שמונה, לא יכולים להיות מוכנים לתפלה, והלוא הם באמת היו "בעלי מכינים לתפלה", כאלה שעבדו בריצנות לנקות את המחשבה, לדעת למי מתפללים, בשביל מה מתפללים, עשו חשבון הנפש טוב, ערכו הכנה אמיתית. הטענה אפוא הייתה טענה טובה. והנה, הסיבה האמיתית לתקנתו של האמרי אמת הייתה, שבעבור המון עם שלא היה שייך כל כך להכנה רצינית לתפילה איחור התפילה (מטעם ההכנה לתפילה) כבר לא היה מתאים. אם כן, לגבי דידם של אותם החסידים הזקנים – שהם הרי לא היו מהמון עם – הם הגיעו עם טענה טובה. כיצד הם יכולים לגשת לתפילה ככה ישר בלי הכנה? אלא מה, האמרי אמת תפס אותם על המילה, הוא אמר להם: אתם אומרים שבשעה שמונה אתם לא יכולים להתפלל, זאת אומרת שכשהתפללו עד היום בעשר כן התפללתם כנצרך. תפס אותם במילה וענה להם שארפע תשובה. הוא הרי היה מחכימא דיהודאי...

אבל בהערה למטה טמונה כל הגדלות, זו הייתה הדרך של החסידים הזקנים: הם סיפרו בעצמם שכאשר שמעו את התשובה הזאת מהאמרי אמת שהם התמלאו בושה ולא מצאו את הפתח לצאת,,

נצייר לעצמנו: נכנסת משלחת זקני החסידים וטוענת בפני הרבי שלא יכולים להתכונן כמו שצריך, והרבי משיב להם עם חיוך וכי עד היום כן התפללתם כמו שצריך? אז ברור שלרבי יש את המלה האחרונה, אבל לו אנחנו היינו אותם זקני החסידים, כלום לא הייתה נשאת בליבנו איזו שהיא תחושה שעדיין אולי יש צדק בטענה שלנו? אבל החסידים ההם בכלל לא חשבו על הכיוון הזה, כשהם שמעו כזה משפט הם לגמרי נאבדו מדברי הרבי: 'וכי עד היום התפללתם כמו שצריך להתפלל?'. כאשר הם שמעו את הדברים, כבר לא היה חשוב להם השאלה והתשובה, אלא הם הרגישו שהם קיבלו תוכחה עמוקה. הם הרגישו שהרבי כמו אומר להם:

היינו יכולים להרחיק לכת ולהגיד שמהיבט מסוים התפלה שלנו כמעט לא תפלה, זה מעט בבחינת 'העושה תפלתו קבע', מצות אנשים מלומדה, אז בטח שצריך להשיקע מאמץ כדי שעל כל פנים 'יתפלל' פעם אחת בשבוע!

”יחידה ליחדך”

קצות דרכיך ושולי אדרתו של איש אלוקים
נורא היהודי הקדוש מפרשיסחא זיעוכי”א
לרגל יום ההילולא י”ט תשרי תקע”ד

אוהל קדשו של היהודי הקדוש
והרבי ר' בונם זי"ע בפרשיסחא

יריעה
רחבה

ואין לנו שיור רק התורה הזאת

קורות ספר התורה המיוחס ליהודי הקדוש

שעבר מדור לדור בחצר בית גור ❖ על ההשתטחות באהלי
הקדוש בפרשיסחא לפני המלחמה ולאחריה ❖ שיח מרומם
מבית אבא עם הגה”ח מורינו הרי”מ אלטר שליט”א בן
רבינו הפני מנחם זי”ע ❖ תורה מונחת בבית גנוי

למען איתן הנזרק בלהב אש

פרקי חייו ותולדותיו של פלא הדורות איש האלוקים
❖ מפסעבורז’ ואפטא ללובלין ופרשיסחא ❖ יריעה
מקיפה ממקורות מוסמכים ❖ מעשה אבות

בית צדיקים יעמוד

על ”שיבת היהודי הקדוש” שחודשה בבית מדרשו לפני
המלחמה על ידי רבי ישעיה’לה מפרשיסחא ❖ ועוד
גילויים מרתקים ❖ משיחו של הרה”צ רבי שרגא זלמנוב
האדמו”ר מאפאלע שליט”א ❖ ישיבה על קברו

לא פסקה ישיבה מרבתינו ענייני סוכה גזולה וגדרי מצווה הבאה בעבירה במשנת היהודי הקדוש זיע”א
❖ ותגזור אומר ויקם לך עובדא מהיהודי הקדוש המסופרת בדחילו בבית ביאלא ביום הארצייט ❖ למען
תלמד ליראה מאמר מעמיק בדרכו בקודש ❖ יין המשומר מאוצרות הצדיקים ורשימות החסידים

אמר רבינו הרי”ם מגור זי”ע שמה שמדברים מן גדלותו וקדושתו
של היהודי זצ”ל זהו סגולה לבוא ליראת שמים

(מאיר עיני הגולה ע”ג)

בחסידות על פי דברי תוס’ אלו’.

והפירוש בדברי התוס’ הוא, שאדם שמרגיש את עצמו -
הוא בעל גאווה. זה לא עניין שיכול להיות נחלתו של ’ראש
ישיבה’ בלבד, אף הבחור הכי שפל בישיבה יכול להיות בגדר
בעל גאווה.

הגמ’ (ברכות י, ב) אומרת שאדם לא יאכל לפני התפלה, כי
אם אחד אוכל לפני התפלה, ה’ אומר: ’לאחר שנתגאה זה
קיבל עליו עול מלכות שמים?’, ולכאורה לא מובן מה ענין
אכילה ושתייה לגיאות. הניחא אם היה כתוב ’לאחר שנתגשם’,
’לאחר שאכל תאוות’, אבל במה הדבר קשור לגאות. על פניו,
גאות היא תכונה נפשית אחרת, מה זה שייך לאוכל?

אמרנו פעם, וזהו סוד הצום שתפלה בצום יכולה להתקבל,
שכשאדם לא אוכל ובאמת חלוש מהעדר האכילה, הוא
גם מרגיש יותר ’שבור לב’. לעומת זאת, שעה שאדם אוכל,
ממילא מתעוררת איזו הרגשה של ’אני ואפסי עוד’. נכנסים
אליו חיים חדשים והוא מרגיש את עצמו. ”גאה” הוא לא
בהכרח מי שמרגיש את עצמו יותר גבוה יותר מכולם, אלא
עצם זה שמרגיש את עצמו ומציאותו חשובה לו. שעה
שהנפש שלו התעוררה מחזור הדם שלו התעורר, הכל בו כמו
אומר: ”אני קיים, אני משהו, אני פה” - זה גופא נקרא גאות.

ולזאת מכוונת רמיזתו של האמרי אמת לתוס’ בעירובין: ’זו
הגאווה, הוא עת שכרותו של האדם’: השכרות הזאת יכולה
לנבוע ממאכלים או מהרגשות אחרות. הנקודה היא, שאדם
צריך לעמוד בהרגשה של שברון לב מול ה’, אדם צריך
לבדוק מעשיו מי הוא ומה הוא, עם שברון לב אמיתי מול
ה’. עם כל תורתו ועם כל חכמתו וחסידותו ועם כל מעלותיו
ומדותיו - האדם צריך לעמוד עם שברון לב מול ה’. וודאי
שזה לא קל כל פעם לפעול בעצמנו כזאת הרגשה, כזאת
תנועה נפשית, אבל מדי פעם על אדם, בצניעה ביחידות,
לשפוך תפלה מעומקא דלבא.

למה אצלנו (בגור) התפללו מהר ולא אחזו מתנועות?

יש לי מה לענות לשואל בפרטיות, אבל מבחינה כללית
ניתן לומר שהציבור גדל ואחזו שדרך כזאת בתפילה
אינה הולמת לא לכל אחד, היו יחידים גדולים גם אצלנו
שהתפללו עם תנועות גדולות, הם היו ראויים לזה. אך אחזו
שלרוב הציבור זה יהיה בבחינת ”חיקוי”, יותר עניין של
חיזוניות ולא פנימיות, וזה כבר פחות עניין... התפיסה היא
שתפלה זה דבר מידי גדול שיוזילו אותה ברגש חיצוני. אבל
ודאי התפלה צריכה להיות כדבעי, בכוונה לב ובהתרגשות
והתעוררות, ’העושה תפלתו קבע אין תפלתו תחנונים’.
צריך לדעת מה מתפללים ולפני מי מתפללים. | **מן לחכם
וְחָכָם עוֹד הַדָּע לְצִדִּיק וְיוֹסֵף לְחָח.**

תיראו איפה אתם ואחזים! אתם מספרים שכאילו עד היום
אתם מתפללים כמו שצריך, והיום נוצרה בעיה כי אין לכם
זמן להתכונן, אך האומנם כן הוא? באמת התפללתם כמו
שצריך? האימרה הזאת נענעה אותם בפנימיותם.

הם היו בבחינת ’אוהב את התוכחות’, אמרו להם משהו אז
הם שמעו, הם ידעו מה לשמוע בתוך המילים. זה מאד תפס
אותי ההערה הזאת. ככה חסידים נהגו. זה נקרא ’אוהב את
התוכחות’ שבפרקי אבות: לשמוע מהדברים של השני מה
אני יכול לשמוע. איפה אני אוהב בעולם.

האם ראוי לאמץ מנהג להתפלל באריכות פעם אחת בשבוע?

מאד כדאי! במסגרת הכללית של הרבים קשה לקבוע
תפילה באריכות, שכולם יעמדו להתפלל באריכות. כמו
שאמרנו קודם, זה לא משהו שבכוח הציבור הרחב, ולכן
השיטה הייתה להתפלל מהר ולא לעשות מזה עסק. אבל
ודאי יש מקום לכך שאם יוצא להתפלל ביחידות, או כשהוא
נמצא במקום אחר שמתפללים יותר ארוך, אז זה כדאי
מאוד. אגב, לפעמים כשמתפללים בין אלו שמכירים קשה
יותר להתפלל באריכות, אבל כשיש הזדמנות פעם להתפלל
במקום שמתפללים ארוך ובאמת לשפוך את הלב לקב”ה
ודאי צריך לעשות את זה.

היינו יכולים להרחיק לכת ולהגיד שמהיבט מסוים התפלה
שלנו כמעט לא תפלה, זה מעט בבחינת ’העושה תפלתו
קבע’, מתפללים כל יום אותו דבר, אותו אורך על השעון.
ככה אנחנו חיים, מצות אנשים מלומדה. לומדים כך,
מתפללים כך, מקיימים מצוות כך. אז בטח שצריך להשקיע
מאמץ כדי להתפלל לכל הפחות פעם אחת בשבוע כדבעי.
לא שיתפלל ’טוב’ פעם אחת בשבוע, אלא שעל כל פנים
’יתפלל’ פעם אחת בשבוע!

להתפלל פעם אחת בשבוע עם יישוב הדעת אמיתי, כמונה
מעות, אפשר בשבת או בימות החול, כל אחד לפי זמנו,
להתפלל בניחותא, עם הכנה כמו שצריך לפני התפלה. אי
אפשר בכל יום לעמוד באותו הכנה, אבל יום אחד לקום עם
הכנה טובה, לטהר טוב את הלב לשפוך את הלב עם כמה
פרקי תהלים, ולהתחמם, ודאי אדם צריך לעשות את זה בלי
שום ספק.

אבל דבר זה צריך להיעשות בין אדם לעצמו, לא צריך לנקר
עיניים, לא צריך להיות בולט, אלא בצניעה, שלא יראו, אדם
עם עצמו, אדם עם אלוקיו.

יש תוס’ בעירובין (סה, א), והאמרי אמת מביא זאת במכתב,
שאדם אסור לו להתפלל שהוא שיכור. התוס’ אומר שם כי
כשאדם גאה - זו הגאווה הוא עת שכרותו של אדם. כתב על
כך האמרי אמת במכתב ’חסידים הראשונים נתייגעו הרבה

בדרך הטבע,
אנשים
נבראו
עם נטיות
שוניות,
”כשם
שפרצופיהם
אינם שווים
כך דעותיהם
אינן שוות”,
ואי אפשר
להכניס את
כולם באותה
תבנית,
במסגרת
אחת נוקשה

איש יהודי היה

מאוצרות דברי רבוה"ק ותלמידיהם על מעשה תקפו וגדולתו של היהודי הקדוש זיעוכי"א

✦ כי היה עובד גדול כנודע

מפרש המשנה "כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה וכו' - עיקר הפירוש, שלא לדקדק במה שיש לו לאכול, אם רב אם מעט, אם טוב או לא, ואז"ל [ה'חידושי הרי"ם ז"ל] סיפר, כי ה'יהודי הקדוש' זצ"ל כשהיה אוכל כל מה שבידו, ולא הבחין מה שאכל, ואח"כ התייגע בעבודתו לרוב, עד שאכל שוב, כי היה עובד גדול כנודע, וזה שאמר התנא "פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה", שלא יקפיד על המאכלים שמגישים לפניו, ואף אם יביאו לו פת חרבה ומים במדה לא ידקדק בזה, אלא יאכל וישתה להחיות את נפשו.

(שפת אמת עמ"ס אבות פ"ו מ"ד)

✦ הלמדנות היה כסות לפנימיותו

הרה"ק בעל ה'חידושי הרי"ם' ז"ע אמר, שלכל דבר יקר נצרך כים כדי להחביאו ולכסותו, וכל הצדיקים היתה להם כסות עינים בעבודתם, כלומר שהיתה להם מעלה טובה אחת שבלטה לעין כל וזה גרם שהיו הבריות משוחחים ומדברים עליה, אולם לאמיתו של דבר היתה זאת רק כסות עינים, כמו הרבי מלובלין ז"ע שכיסה את קדושתו ברוח הקודש, שהכל היו סבורים שגדלותו היא במה שהיו עיניו צופיות למרחקים, אך האמת היא שזה היה רק הכיסוי לגדלותו האמיתית, וכן ה'יהודי הקדוש' מפרשיסחא ז"ע שהיה למדן מופלג, ופרט זה היה לבוש וכיסוי לפנימיותו, וגם הרה"ק רבי שמחה בונם מפרשיסחא ז"ע התלבש במלבוש של חכמת הפקחות כדי לכסות ולהטמין את גדלותו האמיתית. ועל עצמו אמר ה'חידושי הרי"ם' (ראה בשפתי צדיק' פרשת אמור אות כא. וע"ע ב'רמתיים צופים' הגדפס בסוף 'תנא דבי אליהו' אות סה), שהעשירות היא כסות שלו שלא יסתכלו בעיקר.

(שפתי צדיק פר' צו אות א)

✦ מתי יבוא הבן האחרון

היהודי הקדוש אמר במליצה על ששגור בפי העולם לומר שהוא עובד ועוסק בפרנסתו עבור בנו שיגדל גדול בתורה, ואילו בנו גם

הוא עובד למען בנו, והוא כבר מצפה לראות מי יהיה הבן הזה שכולם עבדו בשבילו... וזה הרמז "אלה תולדות נח נח" שהוא לא עבד עבור בנו אלא על עצמו, שהוא יהיה כמו שצריך.

(ספר 'בית יעקב' פרשת נח)

✦ ואז נתרפאו ויהי כן

"וכמו שידענו זה מצדיקי הדור שלפנינו, שעל ידי תורתם המשיכו השפעות טובות ורפואה בעולם הזה, וכן דיבור יקר של הצדיק בדברי תורה מרפא מיד, והש"ת שולח דברי תורה בפיו להביא תעלה לכל הצריך לו. כנודע זה המעשה מהרב הקדוש איש היהודי זלה"ה מפרשיסעחי שהיה בעירו בית כזה אשר לא טהור, ופעם גברה עליהם המחלה מאד רח"ל ויבואו ויצעקו אליו, אז נפל ד"ת בפיו ברמזים וגימטריאות, ואחר תומו ד"ת הלזה שאל אם הגימטריאות מכוונים בחשבונם, ואז נתרפאו ויהי כן".

(תפארת שלמה פרשת מצורע)

✦ מי שמחפש לקבל קירבה מרבו

היהודי הקדוש היה אומר להעמיס בדברי חז"ל (יומא לז). "המהלך לימין רבו הרי זה בור", שמרמז על אותם אנשים המחפשים שרבים יתייחס אליהם בבחינת "ימין מקרבת", ובכך הם מוכיחים דרגתם, שהם בבחינת "בור וחסר דעה" ח"ו.

(הובא ב'דבש השדה' להגה"ח רבי דוב בעריש זצ"ל שו"ב בריישא אות לט)

✦ טעם כינויו בשם "יהודי"

צדיקים הגידו, שה'יהודי הקדוש' היה רחוק מתאוות העולם הזה, כמות המונח בקברו זה עשרים שנה שאין לו שום שייכות כלל עם עניני עולם הזה, והיו אחרים שהפליגו ביותר שנים מכך, ואילו ואלו לדבר אחד נתכוונו שהיה מנותק מכל הבלי העולם. עוד ביארו צדיקים (הובא

ב'שפת אמת' פרשת במדבר שנת תרל"ט ד"ה ויתילדו, וב'ליקוטי יהודה' פרשת וארא ד"ה ושמתי פדת, וב'שם משמואל' פרשת לך לך שנת תרע"ב, פרשת צו ושבה"ג שנת תרע"ד ופר' שופטים תר"ע) הטעם שהשתרש שמו בתואר "היהודי הקדוש", לפי שבכל יום ויום היה מתעלה במדריגות כהחילוק שיש בין יהודי לגוי, וכיון שנתעלה מדי יום ביומו בקדושת ישראל על כן נתכנה בתואר זה.

[ראה עוד בספר 'קדושת היהודי' (עמודים כה-כו) עוד כמה טעמים מדוע קראוהו כן, ובספר 'תורת היהודי הקדוש' (ירושלים תשנ"ז, עמודים לז-מא) ליקט והביא י"ג טעמים לזה].

✦ היה מרבה מאד בצדקה ובמעשים טובים יותר משאר בני אדם

"שמענו מאת הרב הקדוש איש היהודי זלה"ה, שהיה אומר על עצמו, כי מפני כן היה מרבה מאד בצדקה ובמעשים טובים יותר משאר בני אדם, מחמת שהיה הולך בעבודת ה' יום ויום במעלה רמה יותר ממדריגה למדריגה, והיה ירא מהסטרא אחרא לבל יתגבר עליו ח"ו, לכן היה עושה צדקות וגמילות חסדים להיות כסות עינים נגד הסט"א, כידוע דרכו שהיה כל עניני תפלותיו במסירות נפש, פוק חזי מה עלתה לו בסוף ימיו, שהלך לעולמו במסירת נפש בתפלתו".

(תפארת שלמה' ליקוטים, פרשת כי תשא)

✦ נהרו פניו באור מופלא רם מעלה

סיפר הרה"ק מראדזימין ששמע מפה קדשו של ה'חזוה', שהדרך של תלמידו ה'יהודי הקדוש' גבוה יותר מדרכו, "אבל מה אעשה שעל דרך זה העמיד אותנו מורי ורבי הרבי ר' אלימלך מליזענסק ז"ע" [כמו שידוע, שעוד בחיי הרבי ר' אלימלך פירש ה'חזוה' והנהיג קבוצת חסידים בני עלייה]. ולאידך גיסא שמע הרה"ק מראדזימין מפיו של ה'יהודי הקדוש' שאמר, "הגם שאנו הולכים במדריגה גבוהה יותר מן ה'חזוה', אך בכל מקום שאנו מגיעים הוא הרבי".

עוד סיפר, שפעם נודע לו שה'יהודי הקדוש' מגיע לעיר קאזניץ כדי להשתתף בשמחת נישואין, לכן יצא לדרך רגלי יחד עם רעהו הרה"ק רבי מנחם מנדל מקאצק ז"ע [וסיפר בדרך אגב, שהימים היו ימי חורף והוא היה לבוש במעיל עבה ואילו הרה"ק מקאצק לבש מלבוש דק ופשוט, בדרך הרגיש הרה"ק

מקאצק בקור גדול ונאלץ למכור את מלבושו העליון כדי לקנות מעיל שהיה זול יותר, והפטיר הרה"ק מראדזימין כשבת שחוק נסוכה על פניו "באותה שעה הלכנו שנינו שוה בשוה", והעיד הרה"ק מראדזימין, שכאשר עמד ה'יהודי הקדוש' על יד החופה נהרו פניו באור מופלא רם מעלה, וכשם שאי אפשר להביט אל מראה החמה כשהיא על פני הארץ בחום היום, כך לא היו יכולים להסתכל בפניו באותה שעה. לאחר החופה אחז בידו של הרה"ק מקאצק ורקדו יחד במשך כשעה. ומביא הרה"ק מלאמאז' שם בהקדמה, שכאשר חזר זקינו הרה"ק מראדזימין על עובדא זו נשתנתה צורתו, וראו עליו התקשרות והתלהבות גדולה בשעה שדיבר על ה'יהודי הקדוש'.

(הרה"צ רבי יחיאל מאיר בן הרה"ק רבי צבי הירש מלאמאז' ז"ע [בן הרה"ק רבי דוד מקאצק בנו של הרה"ק ה'שרף' מקאצק ז"ע], חתן הרה"ק רבי שלמה יהושע דוד מראדזימין ז"ע בנו של הרה"ק רבי יעקב אריה מראדזימין ז"ע בהקדמה לספר 'ביכורי אביב' שהו"ל מזקינו מהר"א מראדזימין מכת"ק)

✦ לפני ביאת משיח כבר יהיה טוב

בשם הרה"ק רבי יעקב יצחק ה'יהודי הקדוש' מפרשיסחא ז"ע אמרו לפרש דברי שלמה המלך ע"ה (משלי לא, טו) "ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה", שבעוד לילה היינו לקראת סוף ימי הגלות, קודם שיתגלה האור הגדול והחדש, "תתן טרף לביתה", נזכה שהקב"ה ישפיע כל טוב סלה לעמו ישראל, כי טו"ב פעמים טו"ב בגימטריא "טרף" (-982), חושבנא דדין כחושבנא דדין [ויתפרש כן גם סיפא דקרא 'וחוק לנערותיה' שהרי אמרו (ביצה טז). "חק לישנא דמזוני היא", היינו שבני ישראל יזכו לפרנסה בהרחבה]. וכשאמרו גימטריא זו לפני הרה"ק בעל ה'שפת אמת' מגור ז"ע הוציא תיכף דף ועט לחשב אם החשבון מתאים, ומשראה שכן הוא היו נראים סימני התפעלות על פניו הק'.

(שם בהקדמה לספר 'ביכורי אביב' להרה"ק רבי יעקב אריה מראדזימין ז"ע)

✦ תשעה קבין של רדיפות

ה'יהודי הקדוש' סבל הרבה רדיפות בימי חייו ממתנגדיו כידוע, ונכדו הרה"ק רבי אברהם מפוריסוב ז"ע סבל רדיפות כמותו, ואמר, שזקינו נפטר בצעירותו [שנפטר עוד לפני הרבי מלובלין] ולכן לא הספיק לסבול את סאת יסורים שהיה קצוב עליו מן השמים, וע"כ לקח הוא תשעה קבין מהרדיפות שנשארו.

(מורינו הגה"ח רי"מ אלתר שליט"א)

<< המשך בעמוד 55

רבינו הפני מנחם ז"ע עם ספר התורה של היהודי הקדוש בהכנסת ס"ח לשיבת שפת אמת. נראה לפניו נכדו מו' הגה"ח ר' אברהם מרדכי אלטר שליט"א במוהרי"א זצ"ל.

ואין לנו שיור רק התורה הזאת

סיפורו של ספר התורה מפרשיסחא

חמדה גנוזה * קורותיו של ספר התורה הזעיר והנדיר המיוחס ל'יהודי הקדוש מפרשיסחא' ועובר מדור לדור בחצר הקודש גור * ההשתטחות על הציונים בפרשיסחא לפני המלחמה ולאחריה כעבור שנים * 'פה שיחתו'

ספר התורה של אבא

את אותם רגעים לא ישכחו מתפללי בית המדרש דגור ברחוב רלב"ח לעולמים. כל אלו שזכו 'לשוש ולשמוח בשמחת התורה בלא הגבלות', כלשונו של הרבי הפני מנחם ז"ע, בימי שמחת תורה שנחוגו בצל הנהגתו הרוממה, וזכרים את הרגעים בהם יצא הרבי ז"ע להקפה השביעית, הקפה דדוד מלכא משיחא, כשכל גופו מוקד בסילודין לכבוד התורה – אותה תורת שעשועים שבה השתעשע כל ימיו, ואשר בזכות אהבתו אליה אמרו עליו 'אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שאהב רבינו את התורה, בוז יבזו לו'.

יום שמחת תורה היה, כידוע, יומו של רבינו ז"ע. אהבת התורה שיקדה בו בכל יום מימות השנה, התפרצה ביום זה וגלשה מליבו ללא מעצורים, כשעל אף מנהגו להצניע את הנהגותיו – אך את אותה שמחה של אהבה התקשה להסתיר. באותם הימים, בשל הדחוק הרב ששרר בביהמ"ד, חולקו המקומות בהתאם לגילאים, בתפילות השונות, וכל אחד זכה לראות את הפני הקודש רק בהגיע תורו. אך בעוד שהוכרזו הגבלות על מקום העמידה בבית המדרש, ביקש רבינו ז"ע להדגיש כי "יש לשוש ולשמוח בשמחת התורה בלא הגבלות".

וכך, על אף שבית המדרש עמוס היה מרוב אדם וה'הקפות' הפכו לכמעט בלתי אפשריות, ניתנה באותם רגעים הזכות להמוני החסידים לראות את פניו של הרבי שהקיף את הבימה, פניו נוהרות וידיו חובקות באהבה אמיצה את ספר התורה.

ואותו ספר תורה לא היה אחד מהספרים המונחים בארון. היה זה ספר התורה הזעיר שעלה עם הרבי האמרי אמת ז"ע עת נמלט מעמק הבכא, מגולת פולין. הרבי עלה לארץ ישראל, כשהוא מותיר אחריו את כל רכושיו, ובהם גם כתבי יד וחידושיו עליהם עמל כל ימיו. אך בין החפצים הספורים שהועלו עמו, היה אותו ספר תורה זעיר אך חשוב, שמיוחס היה ל'יהודי הקדוש מפרשיסחא' ז"ע ואשר משתמר מאז בחצר גור.

איך הגיע הספר מפרשיסחא לידי אדמו"ר גור, ומדוע החשיבוהו כל כך? לשם כך אנו מתכנסים בביתו של מורינו הגה"ח רבי יעקב מאיר אלטר שליט"א, בנו בכורו של כ"ק מרן אדמו"ר הפני מנחם

רגעי השיא ביום שמחת תורה, היו הרגעים בהם יצא הרבי הפני מנחם ז"ע להקפה, כשידיו חובקות באהבה ספר תורה זעיר, ספר התורה, אותו אימץ הרבי לחיקו, הוא הספר המיוחס ל'יהודי הקדוש' מפרשיסחא ז"ע, שהגיע לרשותו של רבינו האמרי אמת ז"ע, איך הגיע הספר לאמרי אמת, מתי נהגו לקרוא בו, ואיך ניצל הספר המקודש מן התופת הנאצית | לרגל יום שמחת תורה, בשיחה ייחודית לבני היכלא מספר בנו בכורו של הרבי הפני מנחם ז"ע, הגה"ח מורינו רבי יעקב מאיר אלטר שליט"א, על ספר התורה אותו הכיר בבית הגדול, מאז ילדותו, שיחה עתירת גילויים מרתקים על חפצי הקודש מבית האמרי אמת ז"ע, הבריחה מגור, ונסיעת רבינו הפני מנחם ז"ע לא השתטח על הציונים בפרשיסחא | תורתך שעשועי

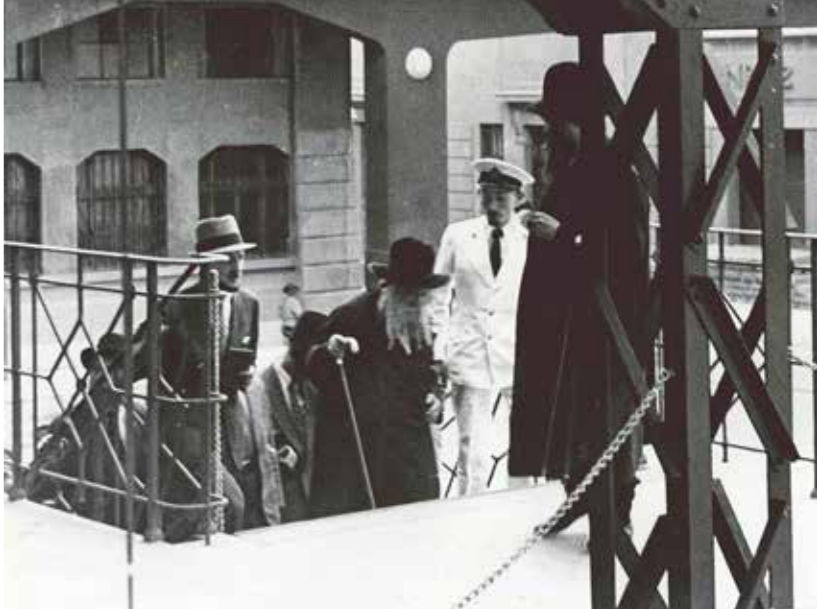
ז"ע, ומבקשים להתוודע לקורותיו של ספר התורה שהשתמר בבית גנזיו של הרבי הפני מנחם. אותו ספר תורה שמור היה במשך כל השנה בארון מיוחד שנבנה עבורו בחדר הספרים של רבינו הפני מנחם ז"ע, ולמעט ביום שמחת תורה לא היה מוצא ממקומו למעט בהזדמנויות נדירות ממש, התמונה הנדירה שבה נראה רבינו ז"ע עם ספר התורה, כשלצידו עומד נכדו הילד שגדל על ברכיו, אברהם מרדכי'לה – הוא הגה"ח רא"מ שליט"א במוהרי"א זצ"ל, צולמה באדר תשנ"ב בעת שהתקיימה הכנסת ספר תורה להיכל הישיבה, רבינו הלך לקראת התהלכה שהגיעה לישיבה כשהוא חובק את הספר המקודש בידיו, כנהוג לצאת עם ספרי התורה בעת זו.

על הספינה

אנו פותחים בשאלה כיצד הגיע הספר מפרשיסחא לגור, והגה"ח ריע"מ משיב: "לפי הידוע לי, הספר הגיע לרשותו של הרה"צ רבי מאיר אלטר זצ"ל הי"ד, בנו בכורו של האמרי אמת ז"ע, בעת שנישא בזיווג שני לבתו של הגה"ק רבי אברהם מפוריסוב זצ"ל. ר' אברהם היה כידוע נכדו של 'יהודי הקדוש', ועם נישואיו של ר' מאיר לבתו של ר' אברהם, כמה שנים קודם פרוץ מלחמת העולם השנייה, הביאו לרבי מאיר כמתנת נישואין את ספר התורה של זקינו שהשתמר אצלו. מדוע כתבו ל'יהודי הקדוש' ספר תורה קטן ומתי קראו בו אצלו – פרטים אלו לא נודעו לנו.

"אך מה שידוע הוא, שהאמרי אמת ז"ע ביקש לקבל את אותו ספר תורה קדוש, ולכן עשה עיסקת חליפין עם בנו הגדול: הוא מסר לו ספר תורה אחר שהיה ברשותו, והחליפו תמורת ספר התורה של 'היהודי', שמאז נותר אצלו".

מאז הגיע ספר התורה לידיו של האמרי אמת הוא שמרו אצלו ולא הוציאו מרשותו. "על החיבה שרחש לספר התורה", מספר רבי יעקב מאיר, "ניתן ללמוד מכך שכאשר נסע הרבי האמרי אמת לנסיעתו החמישית לארץ ישראל, נסיעה שהתקיימה באוניה (ובה כתב את מכתבו המפורסם 'על הספינה'), נטל עמו את הספר הנדיר – ככל הנראה בשל מימדיו הזעירים – ובו קראו בהיותם בדרך. כך הגיע ספר התורה לארץ ישראל מפולין, אך הוא לא נשאר בארץ ישראל אלא שב יחד עם הרבי לפולין".

רבינו האמרי אמת זי"ע עולה לספינה בנמל טרייסט אלול תרצ"ה

תשתפכנה אבני קודש

כמה שנים לאחר מכן מתקדרים שמי פולין בעבים. הגרמנים ימ"ש פורצים לפולין וכובשים אותה, ועל אף שאז לא היה ניתן לחזות כלל את תוכניותיהם השטניות של הגרמנים, נמלאים ליבותיהם של היהודים חרדה. הרבי האמרי אמת זי"ע – שהגרמנים חיפשוהו מיד עם כניסתם לפולין כשהם מכנים אותו כ'וואונדער רבינער' – נוטש את ביתו שבעיירה גור, ונמלט עם משפחתו לעבר וורשא שאז נחשבה בטוחה יותר.

"כאשר נמלט הרבי מביתו, נעשתה הבריחה בחיפזון, כשהוא משאיר מאחוריו את כל רכושו וכל אשר לו, ובהם ספרייתו העשירה וכן כתבי יד עליהם שקד כל ימיו, ואשר מאז לא נמצאו לעולם", מספר ריעק"מ. "מספרים שביקשו לקחת חפצים נוספים מביתו, אך הרבי אמר 'אקדומי פורעניתא לא מקדמינ', ולכן השאירו הכל מאחור כאשר הם לקחו עמם רק חפצים ספורים ויקרים. בין החפצים היקרים לו ביותר שאותם לקח עמו, היה ספר התורה של 'היהודי הקדוש' שעשה את הדרך יחד עם האמרי אמת' בפעם האחרונה שבה נסע מגור לוורשא, המשיך עמו גם בבריחה המפורסמת מפולין וכך עלה עמו בפעם האחרונה לארץ ישראל".

ולא היתה זו שכיית החמדה היחידה שלקח עמו, מפולין העולה בלהבות. "היו שם כמה חפצי קודש נוספים", מוסיף ומספר ריעק"מ, כי על אף שבגור לא 'עשו עסק' מחפצים שהועברו מצדיקים, אך כנראה שהיו מקרים יוצאים מן הכלל. "זאת ידוע לנו משום שהם נותרו לאחר מכן בעזבונו של הרבי האמרי אמת'. יחד עם ספר התורה, היה גם האבנט של המגיד מקאזניץ זי"ע אשר הועבר אליו בירושה עוד מזקנו ה'חידושי הרי"ם', כפי שמופיע בספר 'מאיר עיני הגולה' שכאשר הביאו את האבנט לחידושי הרי"ם 'שמח וצהבו פניו'. וכן היה שם גביע שבני הרה"צ רבי אלעזר מנדל מלעלוב זי"ע שלחו עוד לשפת אמת'. היה זה גביע גדול, שעמד על רגל, שכלל הידוע לי אבא זי"ע לא השתמש בו אך שמר עליו בחרדת קודש. פעם נשבר וראיתו שניסה בכוחותיו לתקנו".

מתי נלקחו אותם חפצים מהבית בגור? ר' יעקב מאיר מעיר כי

את ספר התורה נטל עמו ככל הנראה האמרי אמת' בעת בריחתו, וחפצים אחרים הגיעו אליו לאחר מכן. "לאחר שגור נכבשה בידי הגרמנים, שבה לשם דודתי מרת מאטיל ע"ה, אשתו של הרה"ח ר' יצחק מאיר הכהן לוי זצ"ל. היא שאלה לפני נסיעתה מה תביא עמה מהבית, והרבי האמרי אמת' ענה לה שתביא את הגרטל של המגיד מקאזניץ, וכן את החנוכיה של ה'חידושי הרי"ם'. אך כאשר הגיעה לבית מצאה אכן את הגרטל שהיה מושלך כאבן שאין בה חפץ, אך את החנוכיה שהיתה בעלת ערך בזו ככל הנראה השכנים הפולנים, כשרק ה'שמש' שנשבר נותר, ואותו הביאו לאחר מכן לאמרי אמת' זי"ע (בשל חביבותו ביקש לתקנו וליצור ממנו פמוט בפני עצמו, אך הדבר לא צלח). שמעתי שישנו יהודי ששם משפחתו 'ארלנגר' המתגורר בארה"ב, שהגיע לגור ושם הציע לו אחד הפולנים חנוכיה שלמא' בבית, והוא רכשו ממנו. לאחר מכן שאל רב האם צריך להחזיר החנוכיה לבעליה, אך נפסק לו שלא, מדין 'המציל מן הדליקה ומן הגייס' וכן נותרה החנוכיה ברשות משפחתו...

"פרט לכך השתמרה אצלו גם מפית לחלות, שעליה היה כתוב 'ירושלים תרכ"ה' והיא נשלחה ל'חידושי הרי"ם' ככל הנראה בידי חסידים שהתגוררו כבר אז בירושלים. את אותה מפית, שהכיתוב עליה דהה ונפרס עם השנים, נהג אבא, הרבי הפנ"מ זי"ע לחלות בסוכה בכל שנה כנוי סוכה".

"אבא עצמו", מוסיף ריעק"מ, "שמר לצד חפצי קודש אלו גם את הספודיק שירש מאביו האמרי אמת' זי"ע, ואותו נהג לחבוש על ראשו בכל שנה בליל הסדר (על הקופסא כתב, כידוע, 'ליו"ט של פסח' ולא 'לפסח' כדאי בשו"ע או"ח תס"ט שלא לומר 'בשר זה לפסח') אך לעומת זאת, את האבנט של המגיד מקאזניץ זי"ע לא לבש תמיד בליל הסדר, אך הוא נהג למסור אותו לחתנים, נכדי האמרי אמת' זי"ע, שיחגרו בו את גופם בעת כניסתם לחופה".

בהקשר לאותו אבנט מפורסם מספר ר' יעקב מאיר כי "בשנים הראשונות נהג אבא זי"ע לחגור את הגרטל בליל הסדר, מעל הקיטל בו התעטף. אך לאחר מכן הפסיק, ואמר לאמנו תחי' כי חש כאב ראש, והוא סבור שהדבר נגרם בשל הגרטל שאותו חגר, לאחר שסבר שכלל הנראה אינו ראוי לו... לשנה אחרת אכן לא חגר את הגרטל אך שוב חש בראשו, ואז אמרה לו אמנו תחי' – הנך רואה, אין לכך כל קשר לגרטל... אך הוא המשיך במנהגו וכמעט ולא חגר את אותו אבנט שהגיע לו בירושה מאבותיו ורק מסרו לחתנים בימי חופתם". (ראה בכל זה בגליון 'בני היכלא' פסח תשפ"א במדור 'במורא גדול' על ליל הסדר במחיצת רבינו הפני מנחם זי"ע).

עמוד עמוד חתן התורה

ספר התורה הקדוש שנותר בעזבונו של האמרי אמת', ספר התורה שהיום הוא ככל הנראה בן מאתיים שנה, היה מאופסן ושמור היטב בארון הקודש שנבנה עבורו במיוחד במרכז ארון הספרים של רבינו זי"ע. אך משם לא יצא הספר כלל, למעט אחת לשנה, ביום שמחת תורה.

"בשנים המוקדמות, עת התפללו עדיין בקיבוץ שבישיבת שפת אמת, בטרם נבנה בית המדרש ברלב"ח, היו נוהגים לקרוא בספר זה במניין מיוחד שנערך עבור בני חו"ל ביום טוב שני. אך בהמשך, היה נוהגים לקרוא בספר תורה זה במניין מיוחד שנערך בביתו של רבינו זי"ע, בהפסקה של יום שמחת תורה, ובו היה משתתף גם רבינו הרבי ה'לב שמחה' זי"ע שקיבל בו בכל שנה את ברכת 'חתן בראשית'".

רבי יעקב מאיר זכר עדיין את אותו מניין ("בית" בלשון העם) שנערך בביתו, בעת ילדותו, בכל שנה בעת ההפסקה ביום שמחת תורה. "בעל הקורא היה הרה"ח ר' ישראל מאיר קליינלר ז"ל, וכן היו שם דודי הרה"ח ר' אריה אלתר ז"ל, הרה"ח ר' מנדל בינקה שיחי, חמי הרה"ח ר' מנדל וייסבוים ז"ל, והרה"ח ר' מרדכי יידל איינפלד ז"ל ששימש כגבאי והיה עולה למפטיר, כאשר הגיעו לחתן תורה היה ה'לב שמחה' אומר בכל שנה, 'נו, ראש ישיבה, חתן תורה' ומכבד את אבא זי"ע ב'חתן תורה'. הרבי ה'לב שמחה' זי"ע היה מכובד בכל שנה ב'חתן בראשית'.

לאחר מכן היה בעל הבית, הפני מנחם, מכבד את הנוכחים בקידוש, אך ריעק"מ מספר כי "הרבי הפני מנחם' לא נהג לעשות קידוש, על אף שכיבד את כולם, וגם לי הורה לאכול. הוא עצמו לא קידש ולא טעם עד לאחר תפילת מוסף".

עם תום ההפסקה, היה נוטל הפני מנחם' זי"ע את ספר

בין החפצים היקרים לו ביותר שאותם לקח עמו בבריחה מגור, היה ספר התורה של 'היהודי הקדוש' שעשה את הדרך יחד עם האמרי אמת' בפעם האחרונה שבה נסע מגור לוורשא, והמשיך עמו גם בבריחה המפורסמת מפולין לארץ ישראל

התורה עמו, ויוצא עמו להקפות שנערכו בבית המדרש. בהמשך, שוב לא התקיים המניין בביתו, אך המנהג השתמר ובכל שנה ביום שמחת תורה ב'הקפות', נהג הרבי הפני מנחם' זי"ע – עוד בימיו כראש ישיבת שפת אמת – לקחת עמו את ספר התורה ולצאת עמו להקפות. כך נהג גם בשנות הנהגתו, כאשר הוא מקיף את הבימה בעת ההקפה השביעית בה כובד – יחד עם ספר התורה שהגיע מפרשיסחא, ומאז משתמר בחצר גור.

אותו מנהג נמשך גם בימים אלו. בעת שקיים בנו רבינו שליט"א את ההקפות עם ייסוד הקהילה בשמחת תורה שנת תש"פ הובא לבית המדרש בו התפללו את ספר התורה המיוחס וראש הישיבה שליט"א נשאו בזרועותיו וקיים עמו את ההקפות כמנהגו של אביו זי"ע. כך נמשך המנהג גם בשנת תשפ"א יעזרנו ה' לאוי"ט.

לעורר זכות ישני עפר

עוד מזכיר הגה"ח רבי יעקב מאיר שליט"א את הסיפור המפורסם שאירע בעת שנחוגה שמחת בר המצוה לרבינו הפני מנחם' זי"ע, בימי ערב מלחמת העולם השנייה, אז ביקש האמרי אמת' זי"ע מאחיו הגה"צ רבי מנחם מנדל מפאביאניץ זצ"ל ה"ד לעורר רחמי שמים על ציוני הקודש בפרשיסחא – דבר המלמד על החשיבות העצומה שרחשו רבוה"ק לבית גור זי"ע לצדיקי פרשיסחא ראשי השושלתא קדישא. וכה הוא מספר, בדיוק פרטים:

"שמחת הבר מצוה של אבא זי"ע, התקיימה ביום ש"ק פר' פינחס, כ"א תמוז תרצ"ט, בקהילנא שליד לודמיר, באחוזה של הנגיד רבי יוסל כץ, מחסידי האמרי אמת' זי"ע. באותם ימים חשו יהודי פולין כבטוחים, אך הרבי האמרי אמת' זי"ע צפה למרחוק והוא חזה את העננים המתקדרים על שמיא של פולין היהודית.

"באותה שמחה כבר נשמעו מפי האמרי אמת' זי"ע כמה אמירות שלימדו על כך שהוא חרד מפני הבאות, אך אותן אמירות לא הובנו בשעתן. עם זאת, לאחר שהשמחה הסתיימה ואחיו הצעיר, הגה"צ רבי מנחם מענדל מפאביאניץ זצ"ל ה"ד, ביקש להיפרד ממנו ולשוב לביתו, ביקש ממנו האמרי אמת' זי"ע בקשה מפתיעה: 'זו עת צרה לעם ישראל', אמר לו וביקש כי, 'בדרך לביתך, עבור דרך העיר פרשיסחא ותבקש מהצדיקים הטמונים שם שיעוררו רחמים על ישראל".

"מי שיביט במפה", מוסיף ר' יעקב מאיר, "יגלה שהבקשה אינה מובנת. הדרך מלודמיר לפאביאניץ כלל אינה עוברת בפרשיסחא, ומדובר בתוספת של כמה שעות לכל כיוון. אך נראה שלמך האמרי אמת' זי"ע היתה מטרה חשובה בכך שיתפללו על ציוניהם של הצדיקים הטמונים בפרשיסחא, היהודי הקדוש והרבי ר' בונים זי"ע, ולכן ביקש מאחיו

רבינו הפני מנחם' זי"ע על הציונים הק' בפרשיסחא

יסוד היסודות של החסידות בכלל ובפולין בפרט היו פרשיסחא וקאצק

מתוך דברי התעוררות שנשא כ"ק מרן ה'פני מנחם' זי"ע בביהח"ס דגור בציריך שווייץ עם שובו מביקורו היחיד בפולין, לאחר שהשתטח על קברי אבות, - אור לכ"ז אייר תשמ"ט

שבתי היום מפולין מקום קברי צדיקים וקדושים, בית קברות ענק של המוני ישראל, מסלתה ומשמנה על כל לבונתה שהיה ליהדות החרדית באירופה. אותו הדור היה מן המובחר שבדורות רבים, ועל אף הצרות שעברו על ראשם היה בני אותו הדור מלאים בתורה וחסידות ויראת שמים, קדושה וטהרה, וכל מעלות איש ישראל, ומהם נבחרו המעולים ביותר לעלות לקרבן המובחר לפניו ית', ועמם הקדושה והטהרה שסיגלו להם.

הייתי בערים שהיו יסוד החסידות, קאז'ניץ פרשיסחא קאצק וגור, וראיתי שבתי המדרשות ברובם חרבים או שאינם קיימים כלל, הרשעים ימ"ש עקרו והרסו הכל. התאכסנתי בוורשה במלון שברחוב טווארדא, ונתעוררו בי זכרונות מחיי התורה שהיו מפכים בחוצות וורשה. זקני הג"ר יעקב מאיר בידרמן ז"ל הי"ד, שהיה מרבני וורשה ודר ברחוב זה, ממשיכה של שושלת בת עשרות דורות רבנים, שתחילתה כמעט מעת ביאת היהודים לפולין ועד לחורבנה, ואחריו כיהן ברבנות בנו דודי הג"ר לייבל ז"ל הי"ד.

הייתי ברחוב פראסטא 10, המקום בו היה תלמוד תורה שנתחנכו בו אלפיים וארבע מאות ילדי ישראל, ובימי ילדותי בעת שהותי בוורשה הייתי רואה אותם הולכים בבוקר לבית תלמודם, ומלבדו היו בעיר עוד עשרות תלמודי תורה. ועתה בראותי שאין שם יהודים בנמצא, וביותר ניכר חסרונם של ילדי ישראל, נרעשתי ונרגשתי עד מאוד.

יסוד היסודות של החסידות בכלל ובפולין בפרט היו פרשיסחא וקאצק, וסימנא מילתא היא שהיינו בפרשיסחא לביל אתמול שהיה ספירת יסוד שביסוד. בפרשיסחא העמידו את יסוד היסודות של קדושה וטהרה ועבודת בני הנעורים, שהרי האדם בנערותו מתגבר עליו יצרו הרע, ועליו לעמול ולמסור עצמו כדי לכובשו, ועל כן יש לחנכו לזה כבר בימי נעוריו. ועתה בדורנו שמשתדלים לבנות ולהקים מחדש את אשר היה, בחינוך האברכים ובני הנעורים בדרך המסורה לנו, הרי בודאי שדבר נשגב ונעלה זה הינו בזכות אלו הכוחות שנשארו מימי פרשיסחא וקאצק.

וכשם שהתורה שמלמדים את הולד קודם שבא מלאך וסטרו מועילה לו לאחר מכן, כך לולא מה שלימדונו וחניכנונו אבותינו שבאותם הדורות, לא היינו יכולים להחזיק מעמד עתה בדורנו שיש בו כל כך הפקר ואנוכיות, אחר אותה המכה שנתן הרשע ימ"ש מתוך השנאה והחורבה שירדו לאומות העולם. אחרי המלחמה היו רבים שסברו שהכל נכחד ח"ו, ובפרט יושבי פולין שכמעט אבד סברם ולא נשארו מהם כי אם מתי מספר, אבל ב"ה עיינו ראות שכל ציבור ועדה נתרבו איש על דגלו לבית אבותיו, וזכות הדורות הקודמים עומדת לישראל בכל מקומות מושבותיהם שיוכלו להקים מחדש את התורה והיהדות, ומכל מקום צריכים אנו לעשות את המוטל עלינו.

[אוצר דרשות ומאמרים ח"ג, דרוש פא עמי מח-מט]

באותו בניין יחד עם האמרי אמת' ועם סבו רבי יעקב מאיר בידרמן הי"ד לאחר הבריחה מהעירה גור, באלול תרצ"ט, ובאותו בניין שהו הם בחג הסוכות, כשאז היו בכל ורשא רק שלושה אתרוגים. האחד היה ברשותו של ר' מנדל קמינר שמסרו לאמרי אמת', השני היה אצל הרב מברסק, והשלישי היה אצל רבי יעקב מאיר בידרמן. לפני ביתו של ר' יעקב מאיר השתרך תור ארוך של יהודים שביקשו לברך על האתרוג, כאשר ריעק"מ אומר לכל אחד מהם: זאלסט אונזינען האבן צו קונה זיין, צו מקנה זיין, מתנה על מנת להחזיר' (תכוין לקנות, להקנות חזרה, מתנה על מנת להחזיר).

וושם, באותה דירה, פרצו ביום שני - בהיותם באמצע התפילה - שני צעירים גרמנים שקראו לגברים לצאת והם לקחו עמם את כל הנוכחים. משום מה, בדרך נס לא שמו לב לאמרי אמת', וכן נותרו שם גם הרה"ק רבי משה בצלאל, ה'פני מנחם' ואחיינו רבי בנימין מנחם אלתר ז"ל. אבא זי"ע פרץ אז בבכי, ואז אמר לו סבו רבי משה בצלאל: אתה עוד תישאר לחיות, ותזכה לעלות לארץ ישראל... שם באותו מקום פגש הפני מנחם זי"ע את מלאכי החבלה לראשונה.

"בכל מקרה, בהמשך הגיעו גם לפרשיסחא. ושם על ציוניהם של ה'יהודי הקדוש' והרבי רבי בונים זי"ע זי"ע ניכר היה שאבא ה'פני מנחם' זי"ע מרחף בעולמות טמירים. אלו שהיו עמו סיפרו לאחר מכן כי בהיותם שם ראו כיצד המקום משפיע עליו מאד, והוא התבטא שם בצורה שגילתה מעט מעולמו הפנימי - שלא כדרכו ובניגוד למנהגו כאשר תמיד נהג להצניע את רגשותיו והליכותיו".

בהיותו שם על הציון, אמר: "לזקני החידושי הרי"מ ז"ל היתה מסירות נפש להרבי ר' בונם ז"ל, והוא היה אומר

מורינו הגה"ח רבי יעקב מאיר שליט"א מצביע על חלונות ביהמ"ד של רבוב"ק בעיירה גורא קלוואריה

שיאריך את הדרך ובעצם יסע בדרך שונה לחלוטין, שמא ואולי משם תבוא הישועה".

אגב, מוסיף ריעק"מ, בכדי להמחיש את עוצמתו של המעשה, כי בגור לא נהגו כלל להתפלל בציוני הצדיקים. "בגור כמעט ולא הלכו ל'ציונים' של ה'חידושי הרי"ם' וה'שפת אמת' שבבית החיים, גם לא ביומי דהילולא שלהם. גם ה'בית ישראל' זי"ע כמעט ולא הגיע לציון האמרי אמת' שבחצר ישיבת שפת אמת, ורק כאשר עלה לבקר ולדרוש בשלומה של הסבתא, הרבנית פייגא מינטשא ע"ה שהתגוררה בביתנו, כשהוא היה עולה אליה בכל חג ומועד, אזי כאשר הגיע בחג השבועות נהג לאחר מכן לרדת לאהל' ולהתפלל על ציון אביו האמרי אמת' זי"ע. גם ה'לב שמחה' זי"ע נהג להגיע בחג השבועות 'פארטאגס'. לפני התפילה, אך בימי השנה כמעט ולא הגיע לציון. כך שהבקשה של האמרי אמת' זי"ע להתפלל על הציונים הקדושים בפרשיסחא בימים שלפני המלחמה, נחשבה בהחלט לדבר שאינו שגרתי והיא לימדה על החרדה שבה חרד הרבי זי"ע מפני הבאות". (ראה עוד בהרחבה על ההנהגה בגור ביחס לציונים, בגליון 'בני היכלא' פסח תשפ"א במדור 'שואלין ודורשין' - חקר במעשי ראשונים)

מקום שהתפללו אבותי - הנסיעה לפרשיסחא

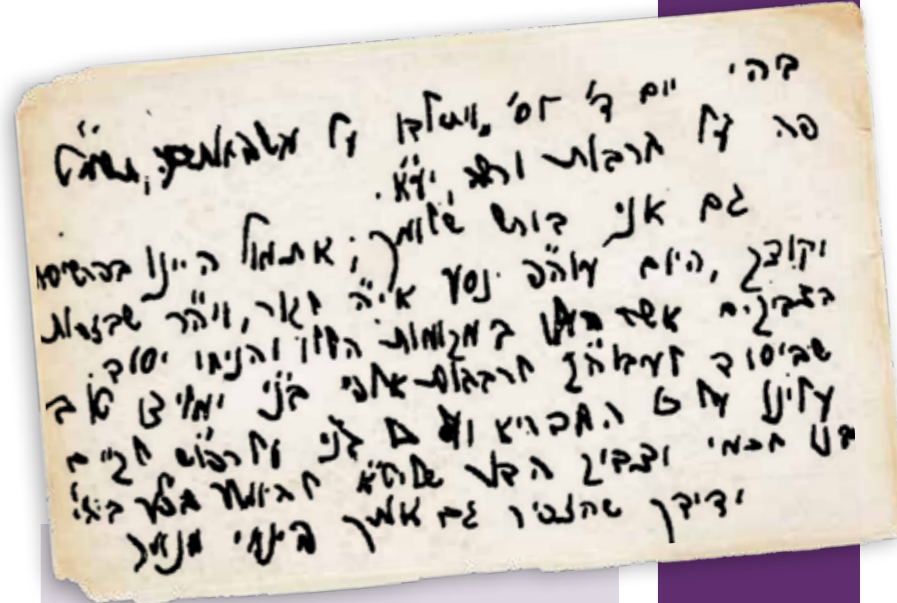
יחלפו שנים, ולפולין ישוב הרבי ה'פני מנחם' זי"ע, בימים שבהם שימש כראש ישיבת 'שפת אמת', כשגם הוא יפקוד את הציון הק' בפרשיסחא ושם תבוא לידי ביטוי שוב אותה חרדת כבוד והערצה שבה נהגו רבוב"ק לבית גור כלפי אדמו"רי פרשיסחא. לאותה נסיעה לא התלווה בנו רבי יעקב מאיר, שכן היא התקיימה כמעט בהפתעה ("אבא זי"ע נסע אז לשווייץ, ושם גמלה בו ההחלטה לפתע לנסוע לפולין. במשך כל השנים קודם לכן לא רצה לנסוע מחשש שהמראות והזכרונות יפגעו בבריאותו, ואכן גם לאחר מכן הוא גם המליץ לבני גילו, אלו ששרדו את המלחמה הקשה, שלא יסעו לשם"), ובכל זאת, הוא שמע על אותה נסיעה היסטורית מבני הלוויה שזכו להצטרף לאותה נסיעה.

"אותו מסע היה גדוש באירועים רבים, שאת רובם לא שמענו ממנו. הוא כמעט ולא סיפר על אותה נסיעה כשחזר, רק אמר ש'נסעתי ממנוחה בשווייץ לפולין, והיה עלי לעשות ההיפך - לנסוע קודם לפולין ולאחר מכן למנוחה בשווייץ', כאומר שאותה נסיעה זעזעה אותו ופגעה בבריאותו. אנו יודעים שכשהגיע לוורשא ושם ראה את ביהמ"ד העתיק של ה'חידושי הרי"ם' באייזן גאס', ראה גם מרחוק את הבניין שבו התחבא במלחמה, והדבר גרם לו לזעזוע ולסערת רוחות.

"הוא עצמו לא סיפר אז, אך בהזדמנות אחרת סיפר כי היה

על הציונים הק' בגור

מכתבו של רבינו ה'פני מנחם' זי"ע מפולין בעת נסיעתו על קברי אבות

'פה על חרבות ורשה יע"א: אתמול היינו בפרשיסחא וקוצק, היום עוה"פ נסע אי"ה לגור, ויהי רצון שבזכות הצדיקים אשר פעלו במקומות הללו והניחו יסוד שביסוד לעבודת הקודש לרבבות אלפי בני ישראל, ימליצו טוב עלינו על כל החבריא ועל כל בני ישראל ולרפואה שלימה לקיים בנו חכמי וצדיק הדור שליט"א (הרבי ה'לב שמחה' זי"ע) להיוושע בכ"ע בה"י"

[אוצר מכתבים ח"א מכתב רח, מיום כ"ו אייר]

"בדרך לביתך, במטותא עבור דרך העיר פרשיסחא ותבקש מהצדיקים הטמונים שם שיעוררו רחמים על ישראל"

“בעת ביקורו שם זלגו עיניו דמעו יותר מאשר בכל מקום אחר”

מורינו הגאון החסיד רבי דניאל חיים אלתר שליט”א, ראש ישיבת ‘פני מנחם’ לעמלי תורה:

“עיקר נסיעתו לפולין – היתה להשתטח על קברי אבותיו ועל הציון בפרשיסחא” בקונטרס ‘מסע פולין’ שנכתב בעקבות ביקורו של בן זקוניו של רבינו הפנ”מ, מורינו הגרד”ח שליט”א, מוצאים פרטים נוספים אודות מסע כ”ק מרן הפנ”מ לפרשיסחא

רבינו הפני מנחם זי”ע בתפילה בבית המדרש של רבוה”ק בעיירה גור

נוסע אליו במסירות נפש. “ומלוויו שהיו עמו” סיפר הגרד”ח אז, “סיפרו כיצד ראו שהתפלל מקירות ליבו, שאביו זצ”ל ביקש להתפלל במקום זה עבור כלל ישראל, ואף הוא העתיר כאן לרפואת האדמו”ר הלב שמחה זי”ע, שקרוי על שמו של הרבי ר’ בונם זי”ע, ולישועת הכלל והפרט”.

(בהמשך היומן מופיע תיאור על שרידי בית הכנסת העתיק שעדיין קיימים, כאשר בחצר בית הכנסת בחוץ קבוע טבעת ברזל, ‘קונע’, שבה היו עוצרים ראשי הקהל וכובלים בה את אלו שהוטל עליהם עונש. אך הגה”ח רבי יעקב מאיר שליט”א מעיר כי משום מה יש הטועים לחשוב שבית המדרש הקיים כיום בפרשיסחא שימש כמקום תפילתם של היהודי הקדוש והרר”ב זי”ע, אך אין זה נכון. זהו בית המדרש של העיירה שהיה אמנם קיים בתקופתם, אך הם התפללו בבימ”ד אחר, שלא שרד).

פרטים נוספים אודות מסעו של מרן האדמו”ר הפני מנחם זי”ע לפולין ולפרשיסחא, אנו מוצאים ב’מסע פולין’, יומן שנכתב בידי בני לווייתו של מו’ הגרד”ח אלתר שליט”א, בן זקוניו של רבינו זי”ע וראש הישיבה הקטנה ‘פני מנחם’ בירושלים, עת נסע לפקוד את קברי האבות. ושם, מוצאים אנו את הדברים הבאים, שנכתבו בהגיעם לעיר פרשיסחא:

“בדרך אילפנו הגרד”ח שליט”א בינה מה אומר עבורינו, צאצאי חסידי גור, השם ‘פרשיסחא’. וסיפר על אביו הפני מנחם שבעת ביקורו שם, זלגו עיניו דמעו יותר מאשר בכל מקום אחר, ושם ניכרו בפניו אותו התפילה מקירות ליבו”.

עדות נוספת מובאת בספר ‘תורת היהודי הק’ שם כותב המו”ל כי הפני מנחם זי”ע אמר לו כי “עיקר נסיעתו לפולין היתה כדי להשתטח על קברי אבותיו בגור, ועל קברו של היהודי הק’ בפרשיסחא. ומכיון שכבר הגיע לפולין – הגיע ג”כ ליתר המקומות. גם מוסר שם שאמר כי בבית אביו האמרי אמת’ היה שמו של היהודי הקדוש מעל הכל”.

באותה נסיעה סיפר גם הגרד”ח, כי יומיים לפני נסיעתו היה בביקור אצל כ”ק מרן אדמו”ר שליט”א מגור ששהה למנוחה בצפת, ושם סיפר לו אדמו”ר שליט”א כי בנסיעתו הראשונה בפולין פגש בפרשיסחא כמה זקנים מקומיים שסיפרו לו כי לפני המלחמה ביקר כאן ‘די גרויסע גערע רבאניער’ וכוונתם על הרבי מגור, אולם טעות היתה בידם, שכן היה זה אחיו של הרבי, הרה”ק רבי מענדל מפביאניץ זצ”ל הי”ד, שנסע לשם בשליחותו לעורר רחמים, כפי המובא.

עוד סיפר הגרד”ח כי הפני מנחם היה נרגש מאד כאשר הגיע למקום זה, והזכיר את עצמו בתור נינו של ה’חידושי הרי”ם’ שהיה

אלו שהתלוו אליו, העידו כי הדברים נאמרו בסערת רוחות עזה, וכי גם התנהלותו שם היתה שונה מהרגיל. בהמשך, לאחר ששב מפולין והוא חנה בנחיתת ביניים בשוויץ, גילה מעט מרגשותיו בשיחה שנשא בפני אברכי ביהח”ס, וכך גם חזרו הדברים בדרשה שנשא בישיבת ‘בית ישראל’, ביום ג’ סיון, כמה ימים לאחר מכן, אז ביטא בכאב כי “כשראיתי את פרשיסחא, ראיתי את החורבן”. אך כבר בהיותו שם, באותו היום, כתב בקדשו: “ויהי רצון שבזכות הצדיקים אשר פעלו במקומות הללו

והניחו יסוד שביסוד לעבודת הקדוש לרבבות אלפי בני ישראל, ימליצו טוב עלינו על כל החבריא ועל כל בני ישראל”.

“היה זה ביטוי נוסף לקשר העז והאמיץ שבין רבוה”ק זי”ע, מסיים רבי יעקב מאיר, “לגדולי העולם מפרשיסחא ואת ההערצה הרבה שחשו להם, דבר שניתן לראות בכל ספרי רבוה”ק מאז ה’חידושי הרי”ם ועד ימינו אנו, שכן מפייהם אנו חיים והם המה שהציבו את היסודות עליהם ולאורה הושתתה משנתה של חסידות גור”.

על הציון הק’ בקאצק

‘מקום שהתפללו אבות’ מורינו הגר”מ נושא תפילה בבית המדרש של רבוה”ק

משמו של הרבי ר’ בונם שבדורות האחרונים יוכלו להוושע רק על ידי מסירות נפש. במיידאנק ובשאר מקומות ראו מסירות נפש ממש, ומסירות נפש לעניני יהדות ממשיכה גם הלאה. ממשיך דרכו של הרבי ר’ בונם שנקרא על שמו [מרן הלב שמחה זי”ע שהיה חולה אז] זקוק לרפואה גדולה, וכל העדה שבורה ורצוצה. יהיה הוא מליץ יושר לפני כסא הכבוד על כל אלו שמתייגעים במסירות נפש, ותעמוד זכות מסירות נפש של זקני, מסירות נפשם של כל אותם מאות אלפי יהודים שנעקדו בהמוט מוסדי עולם, וזכות הצדיקים הטמונים כאן, היהודי הק’ והרבי ר’ בונם, בניהם ונכדיהם, ואלו הטמונים בגור ובוורשא, שתהיה למסירות נפש זו המשך וקיום, ושכל אחד יוושע בכל הענינים.

“בפרשיסחא ראיתי את החורבן”

מתוך דברים שנשא רבינו הפני מנחם זי”ע בהכנסת ספר תורה לישיבת בית ישראל אשדוד - ג’ סיון תשמ”ט

שבתי בימים אלו מתפילה על קברי צדיקים בפולין, הייתי גם בפרשיסחא בציון היהודי הקדוש והרבי ר’ בונם ז”ל, ונתעוררו בי זכרונות משמחת בר המצוה שלי, שפגעת פרידתו של דודי הרב מפאביניץ וקאליש ז”ל אמר לו כ”ק אאז”ל, עתה הוא עת צרה, בהיותך על קברי צדיקים בפרשיסחא תעורר רחמים בתפילה. גם כיום כלל ישראל צריך ישועה מכל צרותיו, ומתפללים אנו לקיים בנו חכמי ישראל.

לזקני החידושי הרי”מ ז”ל היתה מסירות נפש בנסיעתו אל הרבי ר’ בונם ז”ל, בכל פעם שנסע אליו נסתלק אחד מילדיו ר”ל, ואמר שבכל שנה בבוא אותן השבתות שהיה בפרשיסחא הרי הוא נזכר מן ההארות שהיו לו אז. הרבי ר’ בונם ז”ל הגיד על מה דא’ בתנא דבי אליהו (רבא פכ”ה) חייב כל אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבות, וכי מי פתי יחשוב שיכול להגיע למעשי האבות הק’, אלא יגיעו היינו נגיעה בעלמא. גם אנו אין יכולה להיות לנו אלא נגיעה בפרשיסחא, נגיעה באמרות קדשו, בין אם מבינים את דבריו ובין אם סבורים שמבינים, ונגיעה בתורה הרחבה מני ים.

בפרשיסחא ובכלל בפולין ראיתי את החורבן ובאתי משם בשברון לב, אולם כאן רואים אנו את הבניין המחודש, בכתיבת ספר תורה, ובבנין היכל לספרי תורה כשרים, אלו בחורי ישראל המתחנכים כאן לתפארה.

[“אוצר דרשות ומאמרים” ח”ג, דרוש צג עמ’ קלד]

פלא הדורות | יריעה מקיפה על חייו הנאדרים בקודש של הענק שבענקים

למען איתן הנזרק בלהב אש

פרקי חייו של רבן של ישראל פלא מפלאי הדורות כבוד קדושת רבינו 'היהודי הקדוש' זכר צדיק וקדוש לברכה זכותו תגן עלינו ועכ"א ❖ לידתו ושנות נעוריו ❖ עבודתו הגדולה בעיר אפטא והתקרבותו לחוזה מלובלין ❖ הנהגתו בפרשיסחא וההתנגדות לדרכו ❖ הסתלקותו המופלאה ❖ "את כל העולם הזה והעולם הבא שלי אמסור בשביל 'שערה' אחת של יהדות אמיתית"

לרגל יום ההילולא ביום י"ט תשרי

הנכתב לפנינו נערך על פי הספר "היהודי הקדוש" להרב צבי הכהן רבינוביץ ז"ל שיצא לאור בפיעטרקוב בשנת תרצ"ב | הדברים נערכו על ידי נכד רבינו זי"ע הרב צבי מרדכי רבינוביץ שליט"א והופיעו בספרו 'רבה של בני ברק' לזקנו הגה"ח רבי אריה מרדכי רבינוביץ זצ"ל - תש"ח לו

עניין הפרסום אינו טוב

שחר נעוריו

רבינו הקדוש נולד בפשעבורז' לאביו רבי אשר ולאמו מרת דייכא (לפי גרסה אחרת שמה היה מאטיל) בערך בשנת תקכ"ו, ונקרא שמו 'יצחק ע"ש זקינו מהר"י הלוי אחי הט"ז. יש אומרים כי השם יעקב נוסף לו בהמשך, וכדלהלן.

מחונן, חריף ושקדן נפלא היה הילד יצחק שהתפרסם "כעילוי". עוד בעודו ילד התקבל אל הישיבה הגדולה בעיר מולדתו ולמד אצל ראש הישיבה רבה של פשעבורז' הרה"ג רבי אריה לייב

"חריף" היילפרין, מחבר הספר "חידושי הרמ"א". חבריו בישיבה היו רבי יהודה שהיה אח"כ רב ביאנוב, מחבר הספר "קול יהודה", והרה"ק רבי ישעיה וועלטפרייד - מי שהיה לימים האדמו"ר מפשעבורז' ומתלמידיו החביבים של החוזה הק' מלובלין שאמר עליו שאור תורתו זורח עליו מסוף העולם ועד סופו.

לא רק בכח למדנותו והתמדתו הצטיין יצחק הנער הצעיר. בלטו אצלו כל המידות הטובות שמנו חכמים, ויראתו קדמה לחכמתו הגדולה כבר משחר נעוריו. במיוחד השתדל להסתיר את טיבו מעיני הבריות ואפי' מעיני הוריו ניסה והצליח להסתיר את מהותו האמיתית. עד כדי כך שאפילו אביו חשבו לאחד שאינו יודע ואינו חפץ ללמוד... ורק בדרך מקרה נודעה גאונותו לאביו. ומעשה שהיה כך היה.

באותה תקופה בית הכנסת הגדול בפשעבורז' היה נסגר מיד לאחר התפילה היות ושימש לתפילה בלבד. הילד יצחק שכבר

אהלי היהודי הקדוש והרבי ר' בונם והמגיד מפרשיסחא - כפי שהם נראים כיום בעיר פרשיסחא

איפוא רבי יצחק הצעיר ויחד עם חברו רבי ישעיה (מפשעבורז') נסעו לליסא אל ישיבתו של הגאון רבי דוד טיבלי זצ"ל, שהיה מפורסם כאחד מגדולי הגאונים בדורו.

בעוד רבינו עושה ביישיבתו של הגאון מליסא, התקבל רבו הראשון הגאון רבי אריה לייב היילפרין כרב אב"ד אפטא, והקים בה את ישיבתו. לקח רבי יצחק שוב את מקלו ותרמילו ושם פעמיו אל העיר הגדולה לאלוקים-אפטא. חביב היה עליו רבו ראשון זה ולא רצה להפסיד את ההזדמנות להמנות שוב על תלמידיו.

עם בואו לאפטא מתחילה תקופה חדשה לנפשו השואפת לשלמות, בעיר עתיקה זו ששמשה מאות שנים מרכז תורה וחסידות מצא את מבוקשו. כאן הגיע לפסגות אליהן שאף.

באפטא התגורר יהודי אמיד מוקיר רבנו שהפעיל בית מדרש, ממנו התפרנס, יהודי זה איווה את העילוי הצעיר והמתמיד לחתן עבור בתו מרת בריינדיל ע"ה. לאחר חתונתם נשאו האברך רבי יצחק וזוגתו לגור אצל חתנו העשיר וכמובטח דאג הוא לכל מחסורם, הרבנית בריינדיל עזרה לאביה ואמה בבית המזיגה ואילו רבינו ישב ולמד בהתמדה לא מצויה.

על התמדה זו מסופר כי בשכנות לבית חותנו התגורר נפח פשוט, אותו נפח חרוץ במלאכתו היה, בבוקר קם באשמורת ועסק במלאכתו-הנפחות עד לשעות הקטנות של הלילה. בראות זאת רבינו, נשא קל וחומר בלבו, מה אם אותו נפח שעיסוקו ב"חיי שעה" מקדים כל כך ועובד כל היום, אני שעיסוקי בחיי עולם, על אחת כמה וכמה. אמר ועשה, למחרת השכים האברך קום עוד לפני הנפח, אולם הנפח שלא היה מצוי בידו שעון, כשהבחין בקומו כי שכנו הלמדן כבר יושב ליד גמרתו, היה בטוח כי אחר לקום הפעם והזדרז להשכים למחרת עוד קודם לכן, ה"יהודי" לא ויתר והמשיך להקדים להשכים לפני שכנו, כך התחרו האברך והנפח זה בזה עד שהאברך ניצח והיה ער כמעט כל הלילה!

כבילדותו כן עתה, גם כאן בשבתו אצל חותנו המשיך בדרכיו משכבר, את כל מה שקיבל פיור לעניים והשתדל בכל כוחו להסתיר את כוחו בתורה, צדקתו במעשים ומדרגתו הגדולה מעין כל. חותנו שהיה יהודי פשוט, בראותו את חתנו והתנהגותו

אז בשחר טל ילדותו היה משתפך לפני קונו בתפילה ותחנונים ושלא רצה כי טבעו יתגלה ע"י אחרים, היה נוהג להיכנס לבית הכנסת לאחר התפילה בעת שכבר היה נעול דרך אחד החלונות ולהתפלל כאוות נפשו. ויהי היום ורבי אשר עבר ליד בית הכנסת הנעול וישמע את קול הנער בתפילתו המתוקה והנלהבת שהגיע עד כדי השתפכות הנפש. נדהם רבי אשר לגלות כי בנו שחשבו לילד פחות מהרגיל- הינו בעל מדרגה, גדול וקדוש. את רצון בנו כי לא יודע לאיש מה שיחו ומה טיבו שמר האב ורק את זוג הרבנית שיתף רבי אשר באושרו. מני אז חזרו היחסים שבין הילד יצחק לאביו הרב להיות כבעבר, ויאהבהו מאד.

דרכו זו להסתתר מעין רואים ושלא ירגישו במדרגתו האמיתית ליוותה אותו כל ימי חייו וכמו שאמר לאחר שנים: "כמו שענין הפרסום אינו טוב למילי דעלמא, כך אינו טוב למילי דשמאי, ולזאת מוטב להעלים ולהסתיר את עצמו שלא תשלוט עינא בישא וקנאת איש מרעהו ממי שאין לו המידה הטובה היא או ההתנהגות היא".

וכמו שאמר עליו מרן החידושי הר"ם זי"ע: "הצדיקים מעלימים את צדקתם וכל אחד יש לו לבוש מיוחד להסתיר בו, ורבינו היהודי הקדוש העלים את צדקתו בפילפולו, כפי שנודע שאמר כל יום פילפול לתלמידי הישיבה שארך כמה שעות".

חדור בהכרה ברורה כי כל ימי האדם, מימיו הראשונים ועד אחריתם צריכים להיות מוקדשים אך ורק לתכלית עליונה אחת- לאלוקים, היה רבינו. ואמר פעם לתלמידו הרבי רבי בונם זי"ע על אחד שהיה מפורסם לצדיק: "הסתכל בו ותראה, איך נראה בזקנותו, מי שאינו מעמיק בעבודת ה' בילדותו!".

הוי גולה למקום תורה

בעיר אפטא

ככל שגדל רבי יצחק, כך גם גדלה תשוקתו ללימוד התורה ולהגעה לשלמות בעבודת ה' וביר"ש. הישיבה בפשעבורז' כבר לא יכלה לענות על דרישותיו, שאיפותיו ונפשו הסוערת. קם

תמונה מאהלי הקדוש מתקופת הקמת האוהל

המוזרה, חשבו ל"בטלן" ו"ללא יוצלח", ולאחר שייסר אותו במוסרו כמה פעמים ולא הועיל-שילח את הזוג מעל פניו לכל אשר ילכו, רק זוגתו הצדקת מרת בריינדיל ידעה את הסוד והסכימה ללכת עם בעלה הגדול לכל אשר ילך. גם חמותו הכירה כי חתנה איננו "בטלן" כפי שבעלה חושב והמשיכה לעזור להם כמה שכללה.

כאמור, חמותו של רבינו שהכירה בגדולתו המשיכה לעזור לו, כשנודע הדבר לחמיו, התרעם עליה מאוד, בתגובה אמרה לו: לך (למקום מסויים) ותראה איך הוא מתפלל. עשה החותן כדבריה וצפה בתפילתו הנלהבת של חתנו היהודי הקדוש מבלי שהלה יבחין בכך, וראה את עבודתו בתפילתו והתפלא מאוד. כשנודע הדבר לרבינו, התאונן ואמר שהפסיד בזאת את ביתו - זו זוגתו הרבנית בריינדיל, בגלל התרעמות זו.

סיבה נוספת היתה בדבר: בעת "עריכת המצעים" (כפי שהיה נהוג בפולין לפני נישואי הילדים) שמע היהודי הקדוש את חמותו מברכת את בתה הצעירה שתזכה לחתן כמוהו. נבהל רבינו מאוד כי ראה שברכת חמותו "עשתה רושם" וידע בעצמו כי אין דומה לו בגדולתו ולכן פחד שמא תסתלק אשתו הראשונה כדי שישא את אחותה - מה שאכן קרה...

לאחר פטירתה של הרבנית מרת בריינדיל ע"ה אם בנו הגדול הרה"ק הרבי רבי יחמיאל זי"ע ירד אבל כבד על כל בני המשפחה. היות ומאוד רצו כי רבינו ישא את בתם הצעירה אחות אשתו ע"ה, אבל היא הייתה עדיין קטנה ולא ידעו מה לעשות. באותו הזמן שהה בווארשא הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זי"ע, והלכו לשאלו מה לעשות? ענה הקדושת לוי: היהודי הקדוש יש לו את נשמת רבינו תם, ולרבינו תם היה ניצוץ נשמה מיעקב אבינו. ולכן כמו שיעקב אבינו נישא לשתי אחיות זו אחר זו, כך גם על היהודי הקדוש לעשות כן. וכשהיה הרה"ק מקאצק

זי"ע מסיים לספר את הסיפור, היה מוסיף שאכן שלושתם נקראו בשם "יעקב".

כך אומנם עשו, חיכו שנתיים עד שמלאו לבת הצעירה שתיים עשרה שנה ואז נישאה לרבינו - היא הרבנית מרת שיינדיל פריידא ע"ה.

'בהתפשטות הגשמיות' ההתקרבות לחסידות

לאחר כמה שנים נתמנה רבו, ראש הישיבה באפטא רבי אריה לייב היילפרין לאב"ד סוכוטשוב. את מקומו כראש ישיבת אפטא מילא רבינו רבי יצחק, ועתה החל אור תורתו זורח ברבים. פילפוליו וחידושי תורתו היו כ"כ עמוקים עד שתלמידיו היו צריכים ל"כרוך את ראשיהם בסודרים" כדי לצמצם את מחשבתם ולהבין עומק דברי רבם.

השמועה כי יש ראש ישיבה חדש, למדן וחרף הגיעה עד סוכוטשוב הרחוקה. רבי אריה לייב התפלא מאוד משום שלא הכיר את תלמידו זה שהיה נחבא אל הכלים, ככזה שיפליא את העולם בלמדנותו. קם רבי אריה ונסע לאפטא כדי להיווכח האם כך הם פני הדברים. טיילו רבי אריה לייב ורבי יצחק ארוכות וקצרות בדברי תורה ורבי אריה נוכח לדעת כי אמת נכון הדבר, תלמידו שהצליח להעלים ממנו את טיבו האמיתי למרות שלמד אצלו רבות בשנים, הינו גאון עולם!

בימים ההם אירעו ביהדות פולין חדשות שהטביעו עליה חותם אחר ושינו את צורתה לבלתי הכר. התנועה החדשה בישראל, החסידות, שנרדפה והוחרמה כל כך בליטא וברייסין, בקשה לה מקומות חדשים שבהם תוכל להתפתח כפי רצונה ולהורות תורתה באין מפריע.

רבי אלימלך מליז'נסק ותלמידיו עמלו להפיץ את תורת החסידות ברחבי פולין, ועמלם עשה פרי. החסידות שעשתה את דרכה עד עתה לאט לאט, החלה עם התרבות מעריציה לזרום כזרם מים כבירים ושטפה בדרכה, דרך הנצחון, את כל קהילות ישראל בפולין ובגליציה. כשראו המתנגדים כי כיבושי החסידים הולכים וגדלים, ניסו להפריע בעד תנועתם ולהצר את רגליהם של החסידים.

בימים ההם התיישב בעיר הרה"ק הצדיק רבי משה לייב מסאסוב. הופעתו עשתה רושם גדול באפטא המתנגדת, שכן ראו לפנייהם למדני העיר ובתוכם רבי יצחק טיפוס חדש של עובד ה', שונה לגמרי מזה של המתנגדים. אף שהיה רבי משה לייב גדול בתורה בהיותו מתלמידיו המובהקים של הרה"ק רבי שמואל מניקלשבורג וגם באפטא הרביץ תורה ברבים, עם כל זאת התנהג כאחד האנשים הפשוטים בעשותו מעשי צדקה וחסד ולא חס כלל על כבודו.

התנהלותו של רבי משה לייב שבתה את ליבו של רבינו, והוא החל להתקרב אליו. אך מאבק איתנים התרחש אז בלבו של רבינו, מורו ורבו האהוב רבי אריה לייב היילפרין שרק לאחרונה גילה את גדולתו האמיתית של תלמידו בתורה, בא אליו ובכה לפניו בדמעות שליש שלא יצטרף ל"כת". גדול היה חששו של הרב הגדול, שאותו אברך קדוש העתיד להאיר את העולם כולו בתורתו "ישקע" בחסידות ויזניח את עיסוקו בתורה. צלוחית זכוכית מילא הגאון בדמעותיו...

מאיך קסמה לרבי יצחק אישיותו הנהדרת של רבי משה לייב מסאסוב. הענוה, האמת, החדווה והשמחה שנבעו מעומק טהרת הלב, תורה לשמה שבאה עם צדקה, מעשים טובים ואהבת ישראל, שבו את לבו שהעדיף בסוף את שמחתו וחדוותו של רבי משה לייב, על דמעותיו של רבי אריה לייב.

וכך, בעליית התבן של חותנו ישב מבודד מבני אדם והגה בתורת האר"י הקדוש וברזי דרזין, שם התפלל בהתלהבות את תפילתו ושם התבודד והתיחד עם קונו. רק אשתו לבדה ידעה את סוד בעלה הקדוש והיא היתה זו שעוררה אותו מדי פעם כשהגיע "להתפשטות הגשמיות" בתפילתו כשהוא מתעלף ונפשו יוצאת מרוב דבקות וצמאון לא-ל חי. פעם באותה תקופה נעלם רבינו מביתו ולא מצאוהו בשום מקום, גם לא בעליות ובמרתפים. רק לאחר שלושה ימים מצאו רבי משה לייב מסאסוב ביער כשהוא דבק באלוקיו. רבי משה לייב עוררו ואמר כי היה רבי יצחק בסכנה גדולה, ואילו לא היה מעוררו ברגע האחרון היתה נפשו יוצאת "בהתפשטות הגשמיות"...

כדי להתפרנס ולפרנס את בני משפחתו [לאחר שעזב את משרתו באפטא כראש הישיבה], נאלץ רבינו לקבל עליו את משרת ה"מלמדות". משרה זו לא בטלה אותו הרבה מלימוד התורה ועבודת ה', על אף שמטבעה של אומנות זו באותן שנים היה צריך לנדוד מעיר לעיר, כידוע היו אז המלמדים,

אל תביאו לי ראייה מאיחור זמן התפילה של היהודי הקדוש - אמר פעם הרה"ק רבי קלונימוס זי"ע מקראקא בעל ה"מאור ושמש" - הוא סיכן את גופו במקוה של אפטא, וע"י טהרתו זו נזדכך החומר שלו ונעשה אדם שלמעלה מהזמן והשכל

נותנים את שירותם לאנשים פרטיים בכפרים ובעיירות שחפצו כי בניהם ילמדו תורה. הוא שימש במשרה זו אצל: הנגיד רבי דניאל בפרשיסחא, אצל רבי יהודה לייביש פרנקל בזאוויחוסט, וגם אצל רבי אהרן אופוטשנער באופוטשנא.

חיי נידודים קיבל על עצמו רבי יצחק. הכפרה היותר גדולה היא להיות נע ונד - אמר פעם לתלמידו רבי שלמה לייב מלענטשנע והוסיף כי הנדודים מסירים את לבו של האדם מן החטאים וממרקים עוונותיו. אכן בכל מקום בו שהה בערים ובכפרים נהג בעצמו בקדושה יתרה ולא אכל בשר אפי' ביום השבת. מעסיקיו הכירו בקדושתו וכבדו אותו מאד ואחר שנעשה כבר לצדיק הדור והתפרסם בתור "היהודי הקדוש" שלח למעסיקו רבי אהרן מאופוטשנא זוג תפילין כמתנה עבור יחסו החם אליו בעת שעבד אצלו, ולזוגתו של רבי אהרן שלח ברכת "אריכות ימים" וחייתה אומנם לפי עדות בנה הרה"ק רבי יעקב אורנר מאה ועשרים שנה!

'וכבר נשמע קולו' אצל החוזה בלובלין

למרות שעבד את ה' במסירות נפש בלתי רגילה, ולמרות שהגיע להשגות גדולות, לא היה בטוח בעצמו שהוא יוצא ידי חובתו, לא היה לו את קנה המידה לבחון את הדבר באין לו מורה ומדריך, חש כי זקוק הוא ל"רבי" שיראה לו את הדרך העולה בית א-ל. התפלל איפה היהודי הקדוש לה' שיזמן לו צדיק אמיתי, מורה דרך שינחהו במדרגות החסידות מעלה מעלה, כדי שייגיע לשלמות אמיתית. ואכן מן השמים שמעו לקול תפילותיו והורוהו שישע לצדיק הדור, אל "החוזה" הרה"ק רבי יעקב יצחק הלוי הורביץ, מלובלין.

אחד ומיוחד היה הצדיק הנשגב הרה"ק רבי דוד מלעלוב בין גדולי תלמידיו של החוזה מלובלין. גדול בתורה, ענק בעבודה, ויחיד באהבת ישראל שאין כדוגמתה היה צדיק זה. את עיקר "עיסוקו" ראה בלקרב "נשמות" גבוהות תחת כנפי החסידות, הוא אשר הביא לובלינה את הרבי רבי בונם מפרשיסחא, את הסבא קדישא רבי יצחק מווארקא, את הרה"ק רבי ישעיה מפשענבורז', והוא אשר הביא את רבינו "היהודי הקדוש" מפרשיסחא שהפך גם ברבות הימים למחותנו.

רבי דוד בהכירו את רום ערכם ונשמתם הגבוהה של היהודי הקדוש וחבירו רבי ישעיה מפשענבורז', הוא זה שהביאם לובלינה אל החוזה הקדוש. גם לאחר שהפך "היהודי" לחסיד לובלינאי לא חדל להעריץ ולחבב את רבי דוד מלעלוב ונסע אליו ושהה אצלו כשנים עשר שבועות כדי ללמוד ממנו "אהבת ישראל" מהי.

"מי שבא לובלינה יצייר לעצמו שהעיר לובלין היא ארץ-ישראל, חצר בית המדרש-ירושלים, בית המדרש בעצמו הר הבית, דירות ה'חוזה' - האולם, העזרה וההיכל. חדר הרבי- קודש הקודשים והשכינה מדברת מתוך גרונו של

החזוה" דברים אלו אמר הרה"ק רבי אורי מסטרליסק זי"ע. בשבת קודש לפני בואו של היהודי הקדוש בפעם הראשונה ללובלין, אמר החזוה בדברי תורתו בשולחנו הטהור, מתוך התלהבות דקדושה: "פקוד ה' אלוהי הרוחות לכל בשר איש על העדה, אשר יצא לפניו ואשר יבוא לפניו, ואשר יוציאם ואשר יביאם, ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה". (במדבר כ"ז ט"ז-י"ז), שאלתי מאת ה' כי יראני בחיי את ממלא מקומי שינהיג את בית ישראל אחרי, ונענתי מן השמים כי שמו יהיה כשמי - יעקב יצחק...

באותו שבוע כשדרך היהודי הקדוש על מפתן חדרו של החזוה, היו דבריו הראשונים אלי: מצינו בחז"ל: "וכבר צווח אנא ה' ונשמע קולו" (יומא כ.). המילה כבר היא מלשון כביר - חזק. וכבר אמר, הרבה מאוד צריך האדם לצעוק, בקול גדול וכביר ולהתחנן אל ה' אנה ה', עד שיגיע לבחינת ונשמע קולו. הרבה מאוד עליו לעבוד למען יגיע לשלמות ולקרבת אלוהים... לאחר דברים אלו קם ה"חזוה" מכסאו, הלך לקראתו, והראה לו את שמחתו הגדולה בבואו אליו. נחמתני, אמר לו, לפני ימים אחדים בא אלי חסיד שגם שמו היה יעקב יצחק ואימה גדולה נפלה עלי בראותי אותו, כי יראתי שמה הוא יהיה המנהיג אחרי. אולם עתה בבואך אלי נחמתני, נחמתני.

יש לציין כי למרות המשתמע שרבינו נקרא בשם יעקב יצחק כשם רבו כבר בבואו ללובלין, נכדו הרה"ק רבי יעקב צבי מפוריסוב בעל "עטרה לראש צדיק" - בנו של הרה"ק רבי אשר מפוריסוב זי"ע - העיד (בהקדמה לספרו "עטרה לראש צדיק") כי בעת לידתו היה שמו יצחק בלבד, וכשחלה פעם אחת 'העביר' רבו החזוה את השם 'יעקב' מבנו של היהודי הק' שהיה נקרא 'יעקב אשר' אליו, ומאז נקרא היהודי הקדוש 'יעקב יצחק', והוא מעיד על עצמו (הה"ק רבי יעקב צבי) שהוא דור שלישי ברציפות - בן אחר בן שנקרא 'יעקב', "והוא פלא" כלשונו שם.

'על הצדיק להורות למבקשים את דרך השם' הנהגתו בעיר פרשיסחא

אם בתחילה היתה פולין "מתנגדת" ברובה והחסידים המעטים היו נרדפים, הרי שבמשך הזמן התהפך הגלגל והחסידות חגגה את ניצחונה הגדול ברחבי פולין וגליציה. אל ה"חזוה" בלובלין באו מכל שכבות העם רבנים, גאונים וצדיקים לצד "פשוטי עם" שבאו בעיקר בשאלות של רפואה ופרנסה ועניינים שונים, ריבוי הפונים בשאלות אלו גרמו לכך כי רבינו החזוה הקדוש לא יכל להפנות את כל תשומת לבו ללמדנים, עובדי ה' ומבקשי שמו, שרצו כי רבם ידריכם ויעמוד עליהם מבוקר עד ערב וילמדם את דרכי החסידות. גברה על תשוקתם הרוחנית של פרחי החסידים אהבתו הגדולה לישראל של ה"חזוה", האהבה ליהודים הפשוטים, המעונים והנדכאים שמצאו בו את נחמתם האחת.

הוא בעצמו התאונן באחת מהסכמותיו אשר כתב: "נהירא כד הווינא טליא, היתה לי תשוקה לחבר פירוש על סדר קדשים, אבל אח"כ שבא לי הרבה טירחא דציבורא, צרכי בני ישראל המרובים, הן ליעץ והן לתפילות ובקשות ואני הייתי מתירא לדחות אותם כיוון שהשי"ת עזר לי לפעול לטובת ישראל... נעשיתי טרוד מאוד, לא מבעיא לחבר פירוש, כי אפילו לי בעצמי היה קשה, מפני שלא היה לי פנאי לעיין".

את האברכים והחסידים האלה שלח החזוה אל תלמידו ה"יהודי הקדוש" שידריכם וימלא את סיפוקם.

באחת מנסיעותיו של ה"יהודי" אל רבו החזוה, חלה רבינו במחלה אנושה. בנו הרה"ק רבי יהושע אשר מפוריסוב נכנס אל הקדוש פנימה להזכיר את אביו הקדוש לרפואה וישועה. אמר לו ה"חזוה": "שלח לך אנשים ויתורו", כשמגיע האדם למדרגה היותר גבוהה בשלמות, כשכבר תיקן מה שעליו לתקן, כשנשמתו כבר מטהרת ומזוככת לגמרי ונפשו יוצאת ממסגרתה להדבק באין סוף, אזי העצה שישאר אותו צדיק בחיים הוא: שלח לך אנשים - ישתדל שיבואו אליו אנשים הצמאים לדבר ה', ויתורו - ישאלו אותו בדבר אלוהים. ואם הצדיק יורם את דרכי עבודת ה' אזי יחפוץ הקב"ה שישאר בחיים, כי חביבה עליו עבודתו הקדושה - עלייתם של נשמות ישראל על ידי... בעקבות "תורה" זו הבריא ה"יהודי" ממחלתו והתחיל להנהיג בעצמו.

החזוה בעצמו פקד על אחד מחסידיו כי ילך אל ה"יהודי", יתן לו פתקא ויוועץ עמו בעניניו, רבינו היהודי הקדוש סירב בתחילה לקבל את הפתקא מידי החסיד, אבל החזוה הק' לא וויתר ושלח את החסיד הנ"ל פעם נוספת וציוה עליו לומר ל"יהודי" בפקודתו שיתחיל להנהיג עוד בחייו. היהודי הקדוש שמע לדברי רבו החזוה מלובלין והתחיל את הנהגתו בעיר פרשיסחא.

רבינו רשכבה"ג מרן היהודי הקדוש, בחיר תלמידיו של רבינו הקדוש ה"חזוה" מלובלין לא יכל כבר להשאר רק במדרגת תלמיד - חסיד, נשמתו לא יכלה להשאר בדרגת "נשפעת", היא העפילה כבר מזמן למדרגת "משפעת", החזוה בעצמו התבטא ואמר: "ידוע אני שה'הודי' עולה למעלה ממני, אבל מה אעשה שרבי אלימלך מליזנסק אמר לי-עד פה תבוא!", גם ה"יהודי" אמר: "אנו עולים למעלה מן ה'רבי", אבל צדיק הדור אינו אלא הוא! ואכן למרות הנהגתו הגלויה המשיך היהודי הקדוש לפקוד את רבו ה"חזוה" בכל הזמנים וברוב המצבים.

את שיטתו בחסידות השתית רבינו ה"יהודי" זי"ע על שני ענפים. האחד: העלאת ערך לימוד התורה ולומדיה. השני: מלחמת חורמה בשיטחות שהחלה להתפשט בין עדת החסידים. מיזוגם של השנים יצרה שיטה חדשה-שיטת: "המוח והלב", או כדברי הרה"ק רבי אורי מסטרליסק - התאחדות "תורה ועבודת השם".

אני נותן את כל העולם הזה וכל העולם הבא בשביל "שערה"

רבינו הפני מנחם זי"ע על ציוני הקדוש בשנת תשמ"ט (ראה בכתבה הקודמת תיאור על השתטחותו על הציונים)

אחת של יהדות אמיתית! אמר פעם היהודי הק'. וביאר את דבריו תלמידו רבינו החידושי הרי"מ: איזו תועלת יוצאת מזה שהחסידים מדברים בלשונם ובפיהם על מהות החסידות אם אינם משרישים ידיעות אלה בעומק לבם, רחמנא ליבא בעי. לפעמים נוסע האדם במשך כל ימי חייו לצדיק, לומד שם את דרכי החסידות אבל החסידות אינה מושרשת בלבו, רק בפיו. ה"יהודי" חפץ רק ב"שערה" אחת-ניצוץ אחד, רק נקודה אחת ובלבד שתהיה אמיתית! דוגמא לחיפוש זה אנו מוצאים בדבריו של תלמידו הרה"ק רבי חנוך העניך מאלכסנדר: "כשעסקנו בחסידות אצל היהודי הקדוש, כשהגיע יום השבת, שאלנו את נפשינו האם באמת תופסים אנו את קדושת השבת או שמא "השטריימל" מקדש את השבת, או אולי הקוגל משרה עלינו קדושת השבת? עד שנודע לנו מרבינו מהותה האמיתית של השבת..."

'לא להסתפק בשטחיות ומופתים' ה"מחלוקת" לכאורה

אמרו צדיקים: המחלוקת הידועה שהיתה בין היהודי הקדוש זי"ע לבין מרן ה"חזוה" מלובלין זי"ע, היתה מהדברים הטמונים בכבשונו של עולם, רק מי שמבין את מחלוקתם של שאל המלך ע"ה עם דוד המלך ע"ה, הוא יבין את עומק ענין המחלוקת שהיתה בין רבינו מלובלין עם תלמידו היהודי הקדוש-והנסתרות לה' אלוהינו.

שיטתו החדשה והמקורית של רבינו ה"יהודי" משכה מצד אחד את טובי המוחות שבין צעירי פולין ומן הצד השני הרתיעה רבים. היו בין גדולי ומאורי החסידות שחששו שמא יש בשיטה חדשה זו סטייה מיסודות החסידות כפי שיסדה אור שבעת הימים הבעש"ט הקדוש ותלמידיו הקדושים, אצל תלמידי הבעש"ט עסקו בקריבה לכל יהודי וטיפול גם בצרכיו הגשמיים, לא כולם יכולים להתרומם למעלות גבוהות. הם ראו בעני עמם ובמצבם הקשה של היהודים בפולין, כמה נרדפים הם מכל העברים, מהכמרים והפריצים ומהאזרחים והממשלה, ידעו גם בכמה יגיעות מוצא היהודי את פרנסתו הדלה. לא חסידות מעמיקה דרשו מכולם, כי אם אמונה פשוטה ותמימה, לב טהור, אמונת צדיקים, שמחה ובטחון בה'. האדם הרוצה לילך בדרכי השי"ת אסור לו לחפש ולחקור אחרי חכמות גדולות, ואין מהצורך לעשות פעולה יותר גדולה מכוחו, כי אם אשר חננו ה' - כותב הרה"ק רבי מאיר מאפטא. דרכי משה ואהרן היו שלא לבחור רק כמה שבחר ה', ולא לילך בגדולות ונפלאות ממנו - מסביר הרה"ק רבי נפתלי צבי זי"ע מרופשיץ.

גם מיעוט ערך ה"מופתים" עורר את התנגדותם של אלו לחסידות פרשיסחא, המופתים שימשו כלי בידי צדיקי הדורות להביא מזור לבני ישראל ולקדש שם שמים, ולכן לא ראו בעין יפה את ההתנגדות אליהם כפי שהשתקפה בתורת פרשיסחא, שגרסה כי העיסוק במופתים גורם לשטחיות המאוסה. במיוחד ראו תלמידי החזוה בזאת התנגדות לדרך רבם הנערץ שהרבה להשתמש

רבינו הפני מנחם זי"ע בבית החיים בלובלין

במופתים וברוח הקודש בפרסום רב. אמנם הסביר הרבי רבי בונם מפרשיסחא כי החוזה "הסתתר" בתוך המופתים וברוח הקודש, אבל חסידי החוזה לא הסתפקו בהסברים אלו.

במיוחד יצא קצפם של מתנגדי הדרך החדשה על מנהג אחר התפילה, וכה כותב הרה"ק רבי יהודה לייב מזקליקוב: "יש דרך פשוט בעבודת הבורא לעשות כל המצוות לאמתן, להתפלל בציבור ובזמנה להתרחק מכל מיני שחוק וטיול לבטלה, וזה נקרא דרך צדיקים. ויש עוד דרך אחרת, דהיינו שלא להתפלל לפעמים עם הצבור ופעמים לאחר זמן התפילה בכדי להתפלל בכוונה יתירה ושאר ענינים בדומה לזה, וזה נקרא מעשיהם של רשעים לשמה" (ליקוטי מהר"ל – בראשית). אל תביאו לי ראיה מהיהודי הקדוש - אמר פעם הרה"ק רבי קלונימוס זי"ע מקראקא בעל ה"מאור ושמש" לחסידי פרשיסחא שאיחרו את זמן התפילה, הוא סיכן את גופו במקוה של אפטא, וע"י טהרתו זו נזדכך החומר שלו ונעשה אדם שלמעלה מהזמן והשכל, אבל אתם קרוצי חומר, מי נתן לכם הרשות להתנהגות עליונה כזו?

למרות שרבינו היהודי הקדוש לא חפץ בעול ההנהגה והיא נכפתה עליו ע"י החוזה עצמו, בכל זאת כשהתחילה חסידות פרשיסחא להתפתח ראו חסידי החוזה את הענין בעין לא טובה והפירוד בין שתי המחנות הלך וגדל, לשיא הגיעו הדברים עם היכנסם של אנשי דלא מעלי שכל מטרותם היתה לבחוש בקדרה ולהביא את דיבת היהודי וחסידיו רעה אל החוזה, נפלאים הם דברי הרה"ק בעל מאור ושמש המתאונן על אותם צבועים: "הצבועים המראין את עצמם ככשרים ומתנהגין בחסידות ובפרישות ובקרבם ישימו ארבם, עושים מעשה זמרי ומבקשים שכר כפנחס, מאנשים כאלו צריך האדם לשמור את עצמו ויתרחק מהם כמו שמתרחקין משור שחור ביומי דניסן, כי משחית עבודת הכשרים, כשבא לכנסיה יחד עמהם לתורה ולתפילה". (מאו"ש תזריע).

'איך זרחה השמש' הסתלקותו

עבודתו הקדושה של מרן היהודי הקדוש לא ארכה הרבה, תפילתו שנאמרה ביראה עילאה ובדבקות שאין כמוה החלישה אותו מאוד ולמרות שהיה גיבור בימי עלומיו באו עליו ימי רפיון וחולשה. מצב בריאותו הורע כל-כך עד שאחרי כל תפילה נפל אין אונים על הארץ ויתעלף, בנו הרה"ק רבי יהושע אשר היה עומד מוכן להשיב את נפשו אליו במאכל ובמשקה מהתאמצותו היתירה בשעת התפילה.

הרגיש ה"הודי" כי ימיו האחרונים משמשים ובאים ותלה זאת בין השאר בפירסומו הרב. על בן זמנו, רבי לייביש אוזירובער שלא התפרסם והיה נחבא אל הכלים, אמר: אני מוצא אותו תמיד בשעת התפילה באותו מקום שאני נמצא, שנינו היינו מבעלי התוס', נהרגנו על קדוש ה' ונשלחנו לעולם הזה כדי להשלים את שנותינו, הוא יגיע לימי זיקנה מפני שאיש לא הכירו, אבל עלי כבר שמו ההמונים את לבם ואוכרח להסתלק בדמי ימי.

ביום י"ט בתשרי תקע"ד ג' דחול המועד סוכות (בחול"ל), בהיותו אך כבן ארבעים ושמונה שנה, בעת תפילתו שהיתה כתמיד בחדרה גדולה והתפשטות הגשמיות יצאה נשמתו בטהרה.

בנו הרה"ק רבי יהושע אשר מפוריסוב שהיה רגיל לעמוד עליו בעת תפילתו כדי להשיב את נפשו אליו איחר הפעם לבוא והגיע כשאחז בפסוק "ועלו מושיעים בהר ציון" וכשנכנס מצא את אביו כשהוא שוכב על כסאו בדבקות ונשמע קולו באמרו "יחידה ליחדך" ונסתלק מן העולם (אביר הרועים, וכן כתב בבאר משה בראשית) אחרים כתבו שהיו שפתותיו דובבות את הפסוקים: "אל תבואני רגל גאוה" (עבודת ישכר, פ' מצורע), ו"אין עוד מלבדו" (כתר היהודי) . נצחו אראלים

'כוונות הכהן הגדול ביום הכיפורים'

מספר כותב הטורים הרב צבי מרדכי רבינוביץ שליט"א נכד רבינו:

בשנת תשנ"ו הוציא הרבי מביאלה ב"ב זצ"ל את הספר "קדושת היהודי" ואבי הרה"ח ר' יעקב רבינוביץ שיח' תרם לו רבות להוצאה זו.

לאחר החגים אותה שנה, שלח אלי אבי עותק של הספר כדי שאכניס אותו לרבי הרה"ק בעל "פני מנחם" זי"ע. ואכן קיימתי את מצוות אבי שליט"א.

רשמתי לעצמי את דברי הרבי מיד בצאתי מחדרו:

בס"ד יום ב' ז' מרחשון תשנ"ו

זה לשון כ"ק אדמו"ר שליט"א בקו"פ,

"זקני החידושי הרי"מ זצ"ל אמר שכשהיהודי הקדוש זי"ע עישן את הלילקע ציבעך, כיוון אז את הכוונות של כהן גדול בעת שהקטיר את הקטורת ביום הכפורים.

משמע מכך, שלכהן הגדול היו כוונות שונות בהקטרת הקטורת בכל ימות השנה מביום הכפורים". עכ"ד.

ה'לולקע ציבאך' - מקטרת, של היהודי

את מצוקים ונשבה ארון הקודש ה"יהודי הקדוש" נסתלק בנשיקה תוך כדי דביקות וקרבת אלוקים.

יש לציין כי על נוסח המציבה ששוקמה מחדש בעיר פרשיסחא נכתב כי הסתלק בשנת תקע"ד, אך יש סימוכין רבים לכך שפטירתו היתה בי"ט תשרי בשנת תקע"ה, בשנת הסתלקותו של רבו החוזה מלובלין שנסתלק בט' באב תקע"ה.

באותו יום בו נסתלק לגבהי מרומים היהודי הקדוש זי"ע, פגש הרה"ק בעל מאור ושמש זי"ע את הרה"ק רבי שמואל מקארוב. אמר רבי קלונימוס לרבי שמואל: היום יכולים ליחד "יחוד" גדול, אולם רק בארץ-ישראל, מי שמייחדו בחו"ל מתחייב בנפשו. בין צדיקי דורנו ה"יהודי" הוא האחד שאינו מתחשב בשום דבר, נצחן גדול הוא ועובד את ה' במסירות נפש, בוודאי ייחד את ה"יחוד" ומן השמיים ירחמו עליו...

החסיד רבי ישראל ווייגנסברג (ר' ישראל יהודה'ליס) מפשעדרבורז' שהיה מגדולי החסידים של: החוזה, היהודי, רבי ישעיה מפשעדרבורז' ורבי שלמה הכהן מרדומסק, נסע בשנת תקע"ד לראש השנה ויום הכיפורים לפרשיסחא, אל היהודי. לפני סוכות בשעת ה"פרידה" אמר לו היהודי הקדוש: כשתבוא הביתה תדרוש בשלום רבי ישעיה ותאמר לו בשמי כי בשני הימים האחרונים של החג אהיה שם...

רבי ישראל לא הבין את הרמז, חזר הביתה ומסיבות שונות לא מיהר למסור את דרישת השלום לרבי ישעיה. לאחר כמה ימים הגיעה הידיעה המחרידה על הסתלקותו של היהודי הקדוש, מיד הבין רבי ישראל את אשר אמר לו ה"הודי" וחפץ למסרם לרבי ישעיה, אולם בני רבי ישעיה שלא רצו לצער את אביהם מנעו זאת ממנו.

לאחר כמה שבועות הקיץ לפתע רבי ישעיה מפשעדרבורז' משנתו בבכיות ויללות ואמר שנתגלה לו בחלום שהיהודי הקדוש נסתלק. כשבא אליו אח"כ רבי ישראל, אמר לו רבי ישעיה שעוד בחול המועד ראה שהעולם חשך בעדו וירא שמא נסתלק ה"הודי", אולם כשיצאתי החוצה וראיתי את השמש זורחת והעולם קיים חשבתי ש"היהודי" עודנו בחיים, האמנתי כי אם נסתלק היהודי היתה השמש חדלה מלזרוח והעולם היה חוזר לתוהו ובוהו.

כששמע רבינו החוזה הקדוש מלובלין על דבר הסתלקותו של תלמידו היהודי הקדוש, התגולל בעפר ובכה הרבה ולא קיבל עליו תנחומים. גם רבי יהודה לייב מזקליקוב, ממתנגדיו החריפים של ה"הודי", כששמע על דבר ההסתלקות בכה בכי תמרורים.

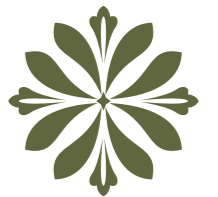
לאחר הסתלקותו של היהודי הקדוש קיבל עליו את עול הנהגת העדה המיוחסת הגדול וחביבו, הרבי רבי בונם זי"ע. אך חלק מחסידי היהודי נהו אחרי בנו הבכור הרבי רבי ירחמיאל זי"ע.

הרבי רבי בונם המשיך להעצים את שיטת רבו, ולמרות ההתנגדות הרבה נכבשה כמעט כל פולין החסידית תחת אורה של חסידות פרשיסחא, ורוב זרמי החסידות שהתקיימו בפולין עד לימי המלחמה, היו מתלמידיו ותלמידי תלמידיו של המורה הגדול היהודי הקדוש.

הישיבה שהוקמה בבית מדרשו של היהודי הקדוש בפרשיסחא | משיחו של הרה"צ רבי שרגא זלמנוב האדמו"ר מאפאלע שליט"א

בית צדיקים יַעֲמֹד

ההסתלקות הפלאית של רבי ירמיהו מאפאלע בבגדי לבן של הרבי ר' בונם זי"ע ❖ למי נסעו רבי יצחק מוורקא ורבי משה מלעלוב אחר פטירתו של רבם היהודי הקדוש ❖ מה סיפר ה'דברי חיים' מצאנז על עישון המקטרת של היהודי ❖ עדות על ספר חידושי תורה על מסכת כתובות בהסכמת האבני נזר מהיהודי הקדוש ❖ 'אמר ר' יוחנן נגזרה גזירה על בתיהן של צדיקים שיחרבו' ... 'ועתיד הקדוש ברוך הוא להחזירן לישובן' (ברכות נח ב)

בין שלל הענפים אותם הצמיחה חסידות פרשיסחא בהנהגתו של היהודי הקדוש זי"ע, עלו פאר ענפיהן רבי הפארת של חסידות ווארקא המועטירה בראשה עמד האדמו"ר הזקן רבי יצחק מווארקא, ולאחריו אצל בניו הרה"ק רבי מנחם מגדל מוורקא, ואחיו הרה"ק רבי יעקב דוד מאמשינוב אבי שושלת אמשינוב. שלושה בנים היו לו לרבי יעקב דוד: הרה"ק רבי מנחם מאמשינוב, הרה"ק רבי ישעיה מפרשיסחא והרה"ק רבי ירמיהו מאפאלע. חסידים אמרו שברוך קודשו חזה רבי יעקב דוד זי"ע שבימי בניו עתיד להיות חורבן נורא בעם ישראל, ועל כן קרא לבניו בשמות נביאי החורבן והנחמה.

רבי ירמיהו, צעיר הבנים, נולד בשנת תרל"ג ובהיותו בן חמש התייתם מאביו וגדל בחצר אחיו הבכור הרה"ק רבי מנחם מאמשינוב. בין דמויות ההוד של ווארשא העיר הגדולה היתה ידועה דמותו הפלאית של רבי ירמיהו קאליש זצוק"ל האדמו"ר מאפאלע, מפארותיו של האשל הגדול בית ווארקא-אמשינוב, נחשב באותו דור דעה כחד מקמאי. כמסכת חייו הנשגבה, כך גם הסתלקותו הייתה עילאית ופלאית. ביום הראשון של ימי הסליחות של שנת תש"ב ביום כ"ב אלול נערכה האקציא בגיטו וורשא. ברחוב פאוויא, בו התגורר הרבי, נשמעו צווחות הקלגסים המצוים על כל היהודים להתאסף בחצר והלבבות התפלצו בבעתה. הרבי ציווה על כולם לרדת ואילו הוא עצמו התעטף בבגדי לבן. ככהן משרת לובש הוא את הקאפטן הירושלמי הלבן של הרבי ר' בונם מפרשיסחא זי"ע אותו קיבל בירושה מבית אבא, מתעטר בטלית ותפילין ומתיישב על כסאו כשפניו להבים ונשמתו עלתה ופרחה בסערה השמימה. היה זה זמן קצר לאחר שהרבי פנה לבנו ר' שמחה בונם ואמר: מובטחני כי ידי הרשעים לא יהיו בי, סתם ולא פירש.

בברכתם ועידודם של אדמו"ר פולין זצ"ל, ייסד נכדו של הרבי זי"ע, האדמו"ר מאפאלע שליט"א הרה"צ רבי שרגא זלמנוב שליט"א, את מכון 'לב ארי' למשנת ומורשת בית ווארקא אשר כבר הו"ל ספרים וקבצים רבים כשהבולט שבהם הוא הספר 'שמועת יצחק' ליקוט דברי תורתו של הסבא קדישא רבי יצחק מווארקא זצוק"ל.

לרגל יומא דהילולא של היהודי הקדוש זי"ע, אפרסם את ששמעתי מהרבי שליט"א, מדברים שאמר בשיחה בעת עריכת השולחן לרגל שמחת בית השואבה ביומא דהילולא של היהודי הקדוש מפרשיסחא זי"ע בבית מדרשו בבני ברק.

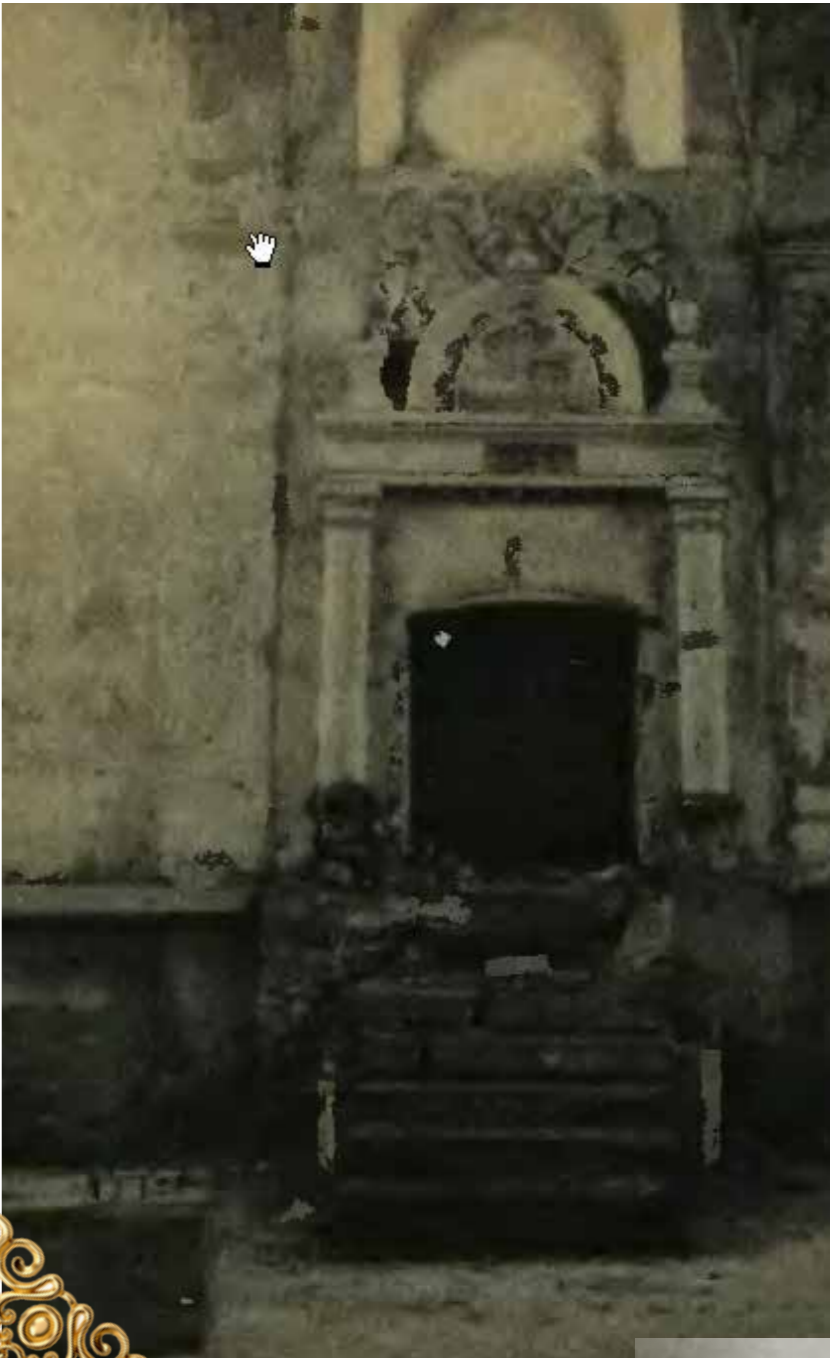
בית הכנסת העתיק בפרשיסחא לפני המלחמה, יש המייחסים אותו לבית מדרשם של חסידי הרה"ב מפרשיסחא

בית הכנסת העתיק בפרשיסחא כפי שהוא נראה כיום

בית כנסת נוסף בפרשיסחא יש המייחסים אותו לבית מדרשו של היהודי הקדוש

ארון הקודש בפנים בית הכנסת העתיק

עוד בימי נעוריו היה הרבי מווארקא מהדבקים בהרה"ק רבי דוד מלעלוב שהיה מחותנו של היהודי הקדוש ומאנשי בריתו. רבי יצחק הצטרף עם רבי דוד בנסיעותיו וכן זכה להכיר גם את היהודי הקדוש. בנוגע למובא בספר 'כתר היהודי' שפעם אחת היה הרה"ק מווארקא עם רבו מלעלוב אצל היהודי הקדוש בראש השנה. והנה קודם התקיעות השתתה היהודי הקדוש בחדרו ולא יצא לבית המדרש. שלחו החסידים את רבי דוד שיכנס פנימה ויברר את סיבת העיכוב ומדוע מתמהמה הרבי מלצאת לתקיעות. כאשר נכנס רבי דוד לחדר הרבי ראה את היהודי הקדוש רץ מהכא להתם כשפניו חיוורות. לשאלתו מה אירע, השיב היהודי הקדוש שיש בשמים קטרוג גדול והוא יגע על מנת לבטלו. מיד מיהר הרה"ק מלעלוב לבית המדרש ופנה לתלמידו הרבי מווארקא ואמר לו בזה הלשון: יצחקיל יצחקיל זאג אפשעטיל, והשיב לו תיכף נו נו, ותפח פיו ואמר: הנה קיימא לן שקרוב פסול לעדות ולכאורה קשה דבשלמא להעיד לזכות הוא פסול מחמת שחשוד שחפץ בטובתו ולומר לו זכות אף שלא כדין, אמנם מה שלא נאמן הקרוב אף להעיד לחובה אינו מובן. ותירץ דיש לומר שמי שהוא קרוב ואעפ"כ מעיד לחובה, הרי שאינו חשוב מן היישוב וממילא פסול לעדות כמו האוכל בשוק שנפסל לעדות. שוב חזר הרה"ק מלעלוב לחדרו של היהודי הקדוש והשמיע לפניו את דברי תלמידו מווארקא, ושאלו היהודי כלום אתה אומר כך להלכה, והשיב לו הן, ומיד צהבו פניו פניו של היהודי הקדוש ואמר, עתה נוכל לילך לתקיעת שופר כי הקטרוג בטל ומבוטל ע"י זה הפלפול. האדמו"ר שליט"א מחווה את דעתו ומעיר שבבית ווארקא-אמשינוב מקובל שהמעשה היה עם הרבי מלובלין ולא עם היהודי הקדוש.

בפעם אחרונה בה שהה רבי דוד מלעלוב במחיצתו של היהודי הקדוש, ציווה היהודי על הרבי מווארקא שישאר אצלו ולא ימשיך עם רבי דוד. לאחר כמה שבועות ביום ז' שבט כאשר נסתלק הרבי מלעלוב, פירש היהודי הקדוש את כוונתו בכך שהחזיק אצלו את רבי יצחק ואמר שידע הוא שלא יוכל רבי יצחק להעמיד את עצמו ולשאת את פטירת רבו מלעלוב אילו היה עמו באותה עת.

לאחר הסתלקותו של היהודי הקדוש עברה עיקר ההנהגה לרבי ר' בונים מפרשיסחא, ואולם הרבי מווארקא יחד עם ידידו רבי משה מלעלוב [בנו של הרה"ק רבי דוד מלעלוב וחתנו של היהודי הקדוש] נסעו לטשארנביל [הרחוקה מאד גיאוגרפית, ושונה גם באופי החסידות אף במונחים בני ימינו]. המגיד מטשארנביל ציווה על רבי משה להנהיג רביסטווה, ואילו את הרבי מווארקא הנחה לחזור לפולין ולחסות בצילו של הרבי ר' בונים מפרשיסחא.

דאס יודישע טאגבלאט משבט תרצ"ב על מגבית שעורך רבי ישעיה להקמת הישיבה בבית מדרשו של היהודי

מהאדס יודישע טאגבלאט מחשוון תרצ"ד - על הישיבה בפרשיסחא והמגבית בשבילה

חיבור רב הכמות על מסכת כתובות מהיהודי הקדוש

הרבי שליט"א מזכיר את שכתב דו"ז הגה"צ רבי מנחם בנימין הלברשטאם האדמו"ר מצאנז בנוי יורק, שהיה מצד אמו נכד לרבי דוד לעלובער והיהודי הקדוש, בספרו 'מוצל מאש': הרה"ק רבי נתן דוד משידלובצא הביא להגה"ק הדברי חיים מצאנז במתנה את ההלילקע ציבען [מקטרת] של זקינו היהודי הקדוש. כאשר החל הדברי חיים לעשן בו, התלהב כדרכו בקדש ואמר הידעתם מה פעל היהודי הקדוש בעשנו את הלולקע ציבען, קדושת הרבי מלובלין ז"ל הייתה כ"כ גדולה עד שאינשי דלא מעלי לא היה יכול לקבל שלום מידיו הקדושות. היהודי הקדוש ורבי דוד מלעלוב בגודל אהבת ישראל שלהם היו יושבים הרבה פעמים אצל פתח הבית של הרבי מלובלין וכאשר הרגישו באחד מן הבאים שהינו מאלו אינשי דלא מעלי קראו אותו אליהם, ורבי דוד מלעלוב בסיפורי מעשיות והיהודי הקדוש בעשנו הלולקע שינו אותו לטובה עד שנתהפך לאיש אחר כמעט שלקחו ממנו הבחירה, ובזה הכשירוהו לאותו האיש שיוכל לכנוס לקבל שלום מהרבי ז"ל.

עוד כותב דו"ז הנ"ל: החידושי הרי"ם ז"ל אמר שכל צדיק יש לו דבר אחד שבזה מסתיר הוא את עצמו, והיהודי הקדוש

הסתיר את עצמו בפלפוליו, וידוע שהיו ממנו תילי תילים חידושים נפלאים בנגלה ובנסתר, ורק מעט מזעיר נדפסו ולא נשאר מלבד איזה עלים בודדים מעט הכמות, ואמנם אנכי בימי עלומי בהיותי בוואידסלוב סמוך על שולחן חותני הגאון ר' אברהם חיים ראטענבערג ז"ל רב דק"ק וואידסלוב, נתתי פערנומארענט על כת"ק עטרת תפארת מהיהודי הקדוש חידושים על מסכת כתובות, שהיה גנוז תחת יד תלמידו רבי שמשון מזוואלין ז"ל אשר היה לו מכתב מהגה"ק מסאכאטשוב ז"ל שבו העיד שהחידושים המה של היהודי הקדוש, ומלבד ערכו באיכות היה רב הערך בכמות, ובעוה"ר לא אסתעייא מילתא שיצא לאור עולם.

הישיבה הקדושה באכסניא של תורה בבית מדרשו של היהודי הקדוש

הרבי שליט"א מספר שדודו זקינו הרה"ק רבי ישעיה זי"ע בנו השני של הרה"ק רבי יעקב דוד מאמשינוב, שהיה חתנו של גיסו הרה"ק ר' מאיר'ל מפרשיסחא [נכד הרה"ק רבי ירחמיאל מפרשיסחא בן היהודי הקדוש וחתן הרה"ק רבי יעקב דוד מאמשינוב] נתן נפשו בשנים האחרונות קודם המלחמה לקומם ולשפץ את בית מדרשו של היהודי הקדוש בפרשיסחא שעמד חרוב ושומם, ואסף עבור כך כספים ועשה השתדלויות רבות על מנת להקים שם ישיבה בבחינת ישיבה על קברו.

לימים הגיע לידינו צילום ממודעות שהתפרסמו בעיתונות הפולנית שמתעדות את שמספר האדמו"ר שליט"א.

טאגבלאט יז ניסן תרצט

טאגבלאט יד סיון תרצט

« המשך מעמוד 32

השר שלום מבעלזא אצל היהודי הקדוש

אף כאשר המלאך מצווה לאדם להרוג יהודי אסור לעשות כן

בפרשת כי תשא אחרי החטא כתיב (לב, כו-כו) "ויעמוד משה בשער המחנה ויאמר מי לה' אלי וגו', כה אמר ה' אלקי ישראל שימו איש חרבו על ירכו", וברש"י הקשה, מאי קאמר להם משה "כה אמר ה' אלקי ישראל שימו איש חרבו על ירכו", והלא לא מצינו שנצטווה על כך מפי הגבורה, ומביא רש"י מהמכילתא, שסמך משה על הכתוב (שמות כב, ט) "וזבח לאלהים יחרם", דאירי בכל העובד ע"ז שחייב מיתה, וכיון שנכשלו בע"ז היו חייבים מיתה. ולכאורה אכתי תקשה, דלמה היה לו לומר להם בלשון הזה, דמשמע כאילו שהיה ציווי מיוחד מפי הגבורה להרוג איש את קרובו.

ושמעתי מחכם אחד, דהנה ידוע שחרה מאד לתלמידי הרבי מלובלין זי"ע על שפרש ה'יהודי הקדוש' מפרשיסחא זי"ע מבני החבורה והתחיל להנהיג באדמו"רות בחיי רבם. פעם ישבו התלמידים בצוותא חזא בסעודת הלילא לכבוד הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זי"ע, באמצע הגיע הרה"ק רבי שלמה לייב מלענטשענע זי"ע [מגדולי תלמידי ה'יהודי הקדוש'] להשתתף עמהם, אך אז קמו כולם ויצאו לאות מחאה על שהלך לשתות מים חיים מפי התלמיד, זולת הרה"ק בעל ה'בני יששכר' מדינוב זי"ע שלא עזב את המקום כדי שלא לביישו, והסביר טעמו ונימוקו, דבפרשת העקידה מצינו, שהקב"ה אמר לאברהם אבינו להעלות את יצחק על המזבח ולשוחטו, ואילו כדי להורידו מן המזבח נשלח מלאך מן השמים, ולמה לא נצטווה גם על כך מפי המלאך, אין זה אלא שאף כאשר המלאך מצווה לאדם לשחוט ולהרוג יהודי אסור לעשות כן, ורק אם ישמע כן מפי הגבורה ממש צריך לשמוע בקול דברו, וע"כ אם היה המלאך מצווה על

העקידה לא היה עושה כן [בנוסח הזה הובא ב'רמתי' צופים' פרק ו אות ל ע"ש בתוספת פרטים שונים, ובנוסח אחר הובא ב'תורת יחיאל' (פרשת וירא) להגר"י שלעזינגער זצ"ל, שכך השיב הגאון רבי זלמן מוואלווין זי"ע כשלא רצה לעשות 'חרם' על החסידים, אע"פ שסיפרו לפניו שרבו הגר"א עשה כן, וע"ע בעשר צחצחות מערכת ג אות ז בשם הרה"ק בעל ה'אהבת שלום' מקאסוב זי"ע].

ובזה מובן שפיר, כי ידע משה רבינו ע"ה שאם לא יגיד להם שכך שמע מפי הגבורה לא יבואו בני לוי להרוג את ישראל, דהא בזה אין מקבלים את הציווי אף מפי מלאך, לפיכך הוצרך לומר כן כדי לבטל חרון אף מישאל.

(הגר"א מנלה זצ"ל, זרעא דיוסף פר' תשא)

שמעתי מכ"ק אדמו"ר רבי יצחק יעקב מביאלא זצ"ל [רמת אהרן], שכאשר הגיע אביו הרה"ק רבי יחיאל יהושע זי"ע לארץ ישראל נכנס אל הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע וכיבדהו מהר"א בכבוד גדול שלא כדרכו. תמה האדמו"ר מביאלא באזני הרה"ק מבעלזא מה ראה לכבדו כ"כ [לדין לא קשה תמיהתו כל עיקר, שהרי היה צדיק נשגב ואיש גדול וקדוש מאד, אך הרה"ק מבעלזא השיב לו לפי שיטתו], וכדי להשיב לו פתח וסיפר לו מעשה שהיה: אל הרה"ק רבי יעקב יצחק ה'חזקה' מלובלין זי"ע נהרו אלפים רבים של חסידים והרבה מהם טרדוהו בשאלות ובקשות בענינים גשמיים, זה על עסקי שורו שחלה וזה על עזיו שאינן נותנות חלב די סיפוק וכיו"ב, והוצרך ה'חזקה' להקדיש עבורם זמן רב. פעם אחת נכנסו גדולי התלמידים אל הקודש ובקשה בפיהם שיפסיק הרבי להתייחס כ"כ הרבה אל המון העם רק יתפנה יותר לבני החבריא החפצים לשמוע ממנו דברי תורה וחסידות, אמר להם ה'חזקה': "נמצא כאן אברך רבי יעקב יצחק, תהנו מזיו אורו", כאומר שמה שחסר להם אצלו יכולים לקבל אצל תלמידו ה'יהודי הקדוש', ובזאת סיים מהר"א ואמר "גם זקני ה'שר שלום' חסה אז הרבה אצל ה'יהודי הקדוש' אבער מיט שכל, און ער האט אסאך ג'נאשט פון עהם, [-עם שכל ופקחות וקיבל ממנו הרבה מאד. היינו שלא הסתופף שם תמיד, כי היה נזהר מלהראות כן לגדולי תלמידי ה'חזקה' שהתנגדו לדרכו, כידוע ש'היהודי' קיבל על עצמו את כתר האדמו"רות בחיי רבו ה'חזקה' ומשך אצלו חסידים הרבה מחמת גדלו וקדושתו], ומהיות שאתה נכדו (כידוע שמשפחת רבינוביץ הם נכדיו של ה'יהודי הקדוש' בן אחר בן) הנני צריך להכיר לו טובה ולכבד את נכדיו ויוצ"ח..."

הרה"ק בעל ה'בית ישראל' מגור זי"ע היה אצל הרה"ק מבעלזא זי"ע, ושאלו אם זקינו ה'שר שלום' היה מתלמידי הרבי מלובלין, השיב מהר"א בפסקנות "א רבי מובהק!", כשהוסיף הרה"ק מגור ושאל אם הסתופף גם אצל ה'יהודי הקדוש' השיב באותו מטבע "ער האט זיך אסאך געדרייט אבער מיט שכל..."

(הגר"א פרידמן זצ"ל, מפי ספרים וסופרים הגש"פ)

"ב"ה הננו מודיעים בזה כי בעזהש"י נתיסדה ישיבה גבוהה בעיר פשיסכא באכסניה של תורה, בבית המדרש של היהודי הקדוש זצ"ל זי"ע. אשר כבר נגמור ונשתכלל ברב הידור ויופי ורחב ידיים למטרה זו במלא מובן המילה. ולזמן הקיץ הבע"ל יתקבלו תלמידים אשר יש להם לב להבין בגפ"ת, בגיל י"ד שנה ומעלה, ומי שרוצה להתקבל בהישיבה יפנה במכתב רצוף עם תעודה מהרב אב"ד דעירו, וישיג תשובה לביתו, התלמידים יסודרו באש"ל ובהדרכה והשגחה טובה ... עצהיו"ט".

ועוד הודעה נוספת, בה הוא רושם את כתובת אחיו הרה"ק מאפלע בוורשה למענה לפניות:

"מודעה רבה לאורייתא הנני מודע בזה בהישיבה הק' שנתיסדה בזמן הזה באכסניא של תורה בבית מדרשו של היהודי הקדוש זצ"ל זי"ע בפרשיסחא, יתחילו הלימודים ביום כ"ב סיון הבע"ל ביום הירוצאייט של חותני הרה"ק מוהר"מ זצ"ל זי"ע נכד היהודי הקדוש זצ"ל זי"ע וישנם עוד מקומות פנויים עבור תלמידים חדשים מבני י"ד שנה ומעלה. וכל מי שרוצה להתקבל יפנה אלי עד יום ב' שלח הבע"ל למעון אחי הרה"ק מאפלע ברחוב פאווע 61. התלמידים יהיו מסודרים באש"ל עצהיו"ט".

תלמידים מחוץ לווארשא יפנו במכתבים ישר אלי וישיגו תשובה לביתם ישע' קאליש מפרשיסחא".

אשר יקרא אתכם באחרית הימים

הרבי שליט"א מציין שתי אמרות בשמו של היהודי הקדוש על התקופה האחרונה טרם ביאת משיח. הראשונה [מובאת גם בספק ליקוטי יהודה ששמע מהאמרי אמת שאמר בשם היהודי הקדוש] שקודם ביאת משיח יתגלגלו ברחובות ויצעקו בתשווקה אלכה ואשובה אל אישי הראשון.

המימרא השניה מספר הרבי שליט"א ששמעה כמה וכמה פעמים מכ"ק מרן אדמו"ר הרה"ק שליט"א מאמשינוב את שאמר הרה"ק מראדזמין ששמע מהיהודי הקדוש שעוד קודם ביאת משיח וועט זיין גאר גוט פאר יודען, ורמז לזה מהפסוק ותקם בעוד לילה דהיינו שעוד בזמן הגלות הדומה ללילה כבר תהיה בחינה של ותתן טרף לביתה, טר"ף בגימטריא טוב פעמים טוב. עכדה"ק. ופעם אחת אמרתי להרבי שליט"א מאמשינוב, שאולי אפשר לרמז הדברים בפסוק בפרשת נח, ותבוא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה וידע נח כי קלו המים מעל הארץ, היינו כי אז עוד טרם יבשה הארץ ומ"מ יצא נפש נח ממסגר דאף שהיה לעת ערב עכ"פ כבר שבה היונה שהיא רמז לכנסת ישראל שנמשלה ליונה, והנה עלה זית טרף - טוב פעמים טוב - בפיה, וידע נח כי קלו המים.

השי"ת יעזור שיהיה גאר גוט פאר יודען, עלה זית טרף בפיה, טרף לביתה וחק לגערותיה במזוני טובי והשפעות טובות בכל הענינים בבני חיי מזוני, ושלעת ערב יהיה אור הגאולה השלימה בביאת גוא"צ ויהי בשלם סוכה ומעונתו בציון בב"א. זי"ע ועכ"י.

כ"ק רבינו הלב שמחה עם כ"ק האדמו"ר רבי מאיר'ל מאמשינוב זי"ע בעת שמחת הבר מצווה לנכדו מורינו הרה"ח רבי נחמיה מנדל שליט"א

כ"ק רבינו הפני מנחם זי"ע עם כ"ק האדמו"ר רבי איציק'ל מאמשינוב זי"ע בארה"ב

ר' מנחם בנימין הלבפשטאם

האחת בה מודיע הרה"ק רבי ישעיה על פתיחת הישיבה והרישום אליה:

"ב"ה הננו מודיעים בזה כי בעזהש"י נתיסדה ישיבה גבוהה בעיר פשיסכא באכסניה של תורה, בבית המדרש של היהודי הקדוש זצ"ל זי"ע. אשר כבר נגמור ונשתכלל ברב הידור ויופי ורחב ידיים למטרה זו במלא מובן המילה. ולזמן הקיץ הבע"ל יתקבלו תלמידים אשר יש להם לב להבין בגפ"ת, האחת בה מודיע הרה"ק רבי ישעיה על פתיחת הישיבה והרישום אליה:

נגיע למחוז חפצינו לחיים ולשלום - עוד באותו היום.

אף לזה נתן היהודי הקדוש זי"ע את הסכמתו. ואכן כך היה למחרת היום, שיצאו לדרכם, ולעת דמדומי חמה באו בשערי העיר ווארשא.

השטיבל החסידי היחיד בוורשא

כמובן, שגם בהני תרי צדיקי התקיים מאמר הלל הזקן (סוכה נ"ג ע"א) "למקום שאני אוהב - שם רגלי מוליכות אותי", ולכן מיד על אתר שאלו את היהודים שפגשו התם - למקומו של 'דער חסידים שטיבל', באותה עת בראשית דרכה של החסידות, היה בית החסידים אחד ויחיד בווארשה הגדולה, ויפנו וילכו לשם.

כשהגיעו, היה כבר 'זמן מנחה', ובית החסידים החל להתמלא ביהודים סוחרים תושבי העיר שזכו להימנות על דגל החסידות. שני האורחים נטלו את ידיהם ונעמדו כל אחד בפניה אחרת והחלו באמירת "קרבנות". המתפללים שהביטו בהם בפליאה, שאלו ברמיזה זה את זה - מי הם שני היהודים הללו, אך אף אחד לא ידע להשיב על כך. כי על כן, מרבית החסידים שהתגוררו אז בווארשה, היו קשורים עם הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע, וזקני היהודי הק' והרבי ר' דוד'ל לעלובר זי"ע היו תלמידי הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע, כידוע, ולכן לא הכירום.

בינתיים, התקיימה לה תפילת המנחה, כששני האורחים אינם ממהרים בה, והיא מתארכת ומתמשכת אצלם גם במשך כל זמן ההפסקה שבין מנחה לערבית, שאז מתפללי השטיבל יושבים והוגים בתורה, אלה - גמרא בחברותא, ואלה בשיעור משניות או בעין יעקב, וכדומה. אמנם כשהגיע עת תפילת ערבית - סיימו האורחים את תפילת המנחה, אלא שאז מיד - בלא כל שהות לקבלת ברכת "שלום עליכם" מקהל המתפללים, פנו ליטול ידיהם בשנית - כדי להתפלל ערבית בציבור, כשהקהל רק יכול להתבונן בהם ובעבודתם המיוחדת - ובפרט בשעה זו שקיימו את מצות קר"ש של ערבית באופן נשגב ביותר.

'גביר' עם עיניים חודרות

איש חסיד היה בין קהל המתפללים, ושמו בישראל - ר' משה ליפשיץ ז"ל, ומתקריא בפי כל "רבי משה חלפן", בעל בעמיו

עובדא זו קיבל כ"ק אדמו"ר האהבת יעקב מביאלא זי"ע מהחסיד הישיש רבי יוסף דוד הלוי לנדוי ז"ל מזקני חסידי סוכטשוב בארה"ק, ששמע כל זאת מפ"ק של רבו הגדול הרה"ק השם משמואל מסוכטשוב זי"ע שאמר שזקנתו [אם-אמו] הרבנית מקאצק ע"ה היתה מספרת לנכדיה עובדא זו שהיתה עם אביה החסיד המפואר רבי משה חלפן ז"ל.

שידוך ללא הגבלת זמן

כידוע, זקני היהודי הקדוש מפרשיסחא זי"ע השתדך עם רעהו הקרוב אליו הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע, כשבנו הגדול דודי זקני הרה"ק רבי משה מלעלוב זי"ע בא בקשר של שידוכין עם הרבנית הצדקת רבקה רחל ע"ה בתו של היהודי הקדוש זי"ע.

והנה עברה לה תקופה ממושכת מעת עשיית השידוך, והרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע אינו שומע מאומה ממחותנו היהודי הקדוש זי"ע על כך שיש לקבוע זמן לנישואין, ויש להכין את הצרכים ההכרחיים - וכדומה. ומשום הכי קם ונסע במיוחד לפרשיסחא, כדי לדבר מזה עם מחותנו - פנים אל פנים.

כשבא לפרשיסחא קיבלו היהודי הקדוש זי"ע בשמחה רבה, והחל לשוחח עמו בדברי תורה ובדרכי עבודת ה' - כדרכם מימים ימימה. לאחר כמה שעות פנה הרה"ק מלעלוב זי"ע להיהודי הקדוש זי"ע ואמר לו: "מחותן, הנך זוכר שיש לנו ביחד חתן וכלה - כל אחד בביתו". השיבו מחותנו: הן, בודאי. ואז פנה אליו בשנית: א"כ עלינו להשיאם בשעתו"מ. ועל כך ג"כ השיבו מחותנו: נו, נא, אמת ויציב. ואז פנה בשלישית ואמר: לשם כך יש לעשות את ההשתדלות הנצרכת כדי להכין את ההוצאות ההכרחיות, שהרי כעת אין בידינו מאומה. ואשר על כן, חובה עלינו לצאת לדרך כדי לבוא לעיר הבירה וורשא, ושם נעשה את ההשתדלות הנדרשת לקבץ מעשירי העיר את הנצרך לנו למטרה נעלה זו של הקמת בית בישראל לצאצאינו. כשמע היהודי הקדוש זי"ע את הדברים השיב על אתר: מסכים אני עם מחותני בכל אשר אמר.

ואז הוסיף הרה"ק מלעלוב זי"ע לאמר: הנה ביום רגיל זמן התפילה מתארך אצלנו על פני רוב שעות היום, אבל אם ברצוננו לצאת לדרכנו לוורשא, עלינו לא רק להשכים קום - כדרכנו, אלא גם לזרז עצמנו בהכנת התפילה, כדי שנסיים את התפילה מוקדם ככל האפשר, ונצא לדרך בעוד היום גדול, ואז

ציונו של הרה"ק רבי יעקב יצחק מביאלא בעל הדבר בינה' ליד ציון חותנו הרה"ק רבי יהושע מאוסטרובה ובנו הרה"ק ממעזריטש - בבית העלמין בוורשה

ותגזר אומר ויקם לך

וכך היה מעשה ✨ ברכתם של היהודי הקדוש ורעו רבי דוד מלעלוב ✨ איך זכה רבי משה חלפן להיות חותנם של הרבי מקאצק והחידושי הרי"ם זכר צדיקים לברכה ✨ עובדא נפלאה שסיפר כ"ק אדמו"ר מביאלא רמת אהרן שליט"א כפי שסיפרה אביו כ"ק אדמו"ר בעל ה"אהבת יעקב" צוק"ל בעריכת השולחן ביומא דהילולא של זקנם היהודי הקדוש זי"ע

שושילתא קדישא

הרה"ק כ"ק אדמו"ר רבי יחיאל יהושע מביאלא זצ"ל עלה לארץ בשנת תש"ז והקים את בית ביאלא מחדש לאחר המלחמה. הוא היה בנו של הרה"ק רבי ירחמיאל צבי מביאלא חי שפעל בעיר שדליץ, ונכדו של הרה"ק רבי יעקב יצחק מביאלא בעל ה"דברי בינה" מייסד שושלת ביאלא.

רבי יעקב יצחק היה בנו של הרה"ק רבי נתן דוד משידלובצא ונכדו של הרה"ק רבי ירחמיאל מפרשיסחא, ונינו של רבינו היהודי הקדוש מפרשיסחא

זכר צדיקים וקדושים לברכה

וגביר נכבד היה. בתוך עמו ישב ר' משה וראה את עבודתם הנפלאה של שני האורחים האלמונים, ואף הוא - כשאר חבריו שם לשטיבל - תמה בלבו: מי הם שני היהודים הללו, ומה מטרת בואם לעיר הבירה וורשא. אמנם כשהסתיימה תפילת ערבית, כבר החלו המתפללים שואלים בפה מלא זה לזה - איה מקום כבודם, אך מאחר ואיש לא ידע להשיב, והאורחים עצמם עוד היו עסוקים בתפילתם, התפזר הקהל כל אחד לביתו - לסעוד סעודתם ולנוח מעמל מלאכתם, ורק אחד היה זה ר' משה שהחליט להמתין להם כדי לברר את פשר תמיהתו.

לאחר שעה ארוכה כשסיימו האורחים את סדר עבודתם, סגר ר' משה את הגמרא שהניח לפניו, קם ממקומו וניגש אליהם בברכת "שלום עליכם". כששאלם "מאין באתם", השיב האחד "מפרשיסחא" - והשני השיב "מלעלוב". האם כבר סעדתם לבכם היום - המשיך להקשות. וכשהשיבו בשלילה, פנה אליהם בבקשה "אולי אפשר לזכות אותי במצות הכנסת אורחים ע"י שתבואו כעת לביתי לווייעטשרע" [לארוחת ערב]. וכשנתנו הסכמתם, על אתר לבש המעיל והלך עמם לביתו ששכן שם בקרבת מקום.

עם כניסתם למעונו פתח בפניהם את דלת חדר הטרקלין המהודר, והושיבם על הכסאות המרופדים, ומיד פרס המפה על השלחן הגדול, הוציא את כלי השבת המפוארים, הניח פת ומלח, וביקשם ליטול את ידיהם לסעודה. ובינתיים מיהר אל עבר המטבח כדי להביא המאכלים.

בהיותו שם בחדר הבישול, כששמע את ברכת "על נטילת ידים" ואח"כ את ברכת "המוציא" שנאמרו בקול רעש גדול

במשך הסעודה התבונן ג"כ ר' משה בסדר אכילתם, הקשיב לשיחתם בדברי תורה וחסידות, ומרגע לרגע התפעל עוד ועוד - הן מעדינותם והן מקדושתם. כך נשנה הדבר בסוף הסעודה בעת נטילת "מים אחרונים" ובפרט באותה עבודה נשגבה שהיתה להם בברכת המזון שנאמרה במתינות ובהתאמצות.

לאחר שסיימו כל זאת, פנה אליהם באמרו: ברשותכם רצוני לשאלכם על מטרת בואכם הנה לעיר וורשא, שהרי רואה אני עליכם שאינכם בגדר 'סוחרים', וא"כ מה מביא יהודים כמותכם לכרך זה - שרק סוחרים למיניהם רגילים לבוא בשעריו ובשווקיו.

כששמעו שאלתו השיבוהו בדברי אמת, שזה זמן רב שבאו בקשר של שידוכין ביניהם, והקמת הבית מתמהמהת שכן אין להם את המעות הנצרכות לכך. ומשום הכי באו לוורשא, בתקוה שכאן ימצאו סוחרים יהודים בעלי לב רחב ועין טובה שיוזילו מכספם למטרה נעלה זו.

"ומה הסכום הנדרש לכם לשם כך" - הקשה בעל הבית. והשיבו, שעל פי חשבון שעשו ביניהם, כשיהא בידם סכום

רבינו הבית ישראל זי"ע חדשיים לפני הסתלקותו [כסלו תשל"ז] עם כ"ק האדמו"ר רבי יחיאל יהושע מביאלא זי"ע ביציאה מאסיפת מועצת גדולי התורה

אדיר וחזק - ובכוונה יתירה, גדלה תמיהתו עד למאד - והרהר הלאה בלבו בשאלה המטרידה: מהי מטרת ביאתם של שני עובדי ה' האלה לעיר וורשא.

סגולת סיפור המעשה לפעול ישועות לזיווגים בניקל

עובדא זו הוה מרגליה בפומיה דכ"ק האדמו"ר האהבת יעקב זי"ע לספר מידי שנה בשנה ביומא דהילולא של מרן רבינו היהודי הקדוש מפרשיסחא זי"ע. ומנהגו זה החל עוד בחיי חיותו של אביו כ"ק אדמו"ר הרה"ק רבי יחיאל יהושע מביאלא זי"ע, שאחר גמר עריכת שלחנו הטהור ביומא דהילולא היו מתכנסים חסידים מופלגים מסלתה ושמנה של עיה"ק ירושלים ת"ו סביב בנו ה"ה האדמו"ר האהבת יעקב זי"ע כדי לשמוע כל פרט ופרט מעובדא נפלאה זו שנאמרה על ידו בטוב טעם.

באחת השנים כשאחד הנוכחים ה"ה הרה"ח ישראל יהונתן בנימין ברזל ז"ל אמר אל הגה"ח רבי נטע ציינווירט זצ"ל על האברכים העומדים שם סביב, שהם נהנים ומתפעלים ביותר לא רק מעצם העובדא הנפלאה, אלא גם מהאופן המיוחד הנראה בעת שמיעתה מידי שנה, כשכל השומעים מטים אזניהם בקשב רב לכל פרט ופרט הימנה כאילו הם שומעים זאת לראשונה ממש. הגה"ח רבי נטע ציינווירט זצ"ל השיבו, שאופן שמיעתה בא מהאמונה בכח סגולתה לפעול ישועות לזיווגים ונישואין בניקל ובהרחבה. והנה בשמוע הרה"צ רבי ישראל סופר זצ"ל את הדברים, הכריז בקול רם: "בואו ונסכים כולם עם דברו של רבי נטע - שעתה היא עת רצון להוושע בזווגים הגונים ולעשיית נישואין בניקל", ואכן אז נמנו וגמרו חסידי עילאי שיש בסיפור עובדא זו ביומא דהילולא רבה הדין סגולה נפלאה הן לעשיית זווגים הגונים וטובים, והן לעשיית שמחת הנישואין בניקל ובהרחבת הדעת, אכ"ר.

של שלושת אלפי רובל - אזי יוכלו לשוב למקומם ולערוך הנישואין לילדיהם.

היהודי הקדוש מסרב לקחת את הכסף

כששמע ר' משה את תשובתם, ביקש מהם להמתין זמן קצר, ומיד ניגש - לעיניהם - למגירת סתרים שהיתה לו שם, הרים את מדף העץ, הוציא מפתח גדול ביותר - עמו פתח את קופסת הממון הגדולה [הכספת], לקח שקית ריקה של בד, והחל מונה לתוכה מטבעות של כסף, עד שסיים לספור סכום של שלשת אלפי רובל. אז קשר את צרור המעות, וחזר אל אורחיו הנכבדים, ואמר להם בהאי לישנא: הנה לכם הסכום הנצרך לנישואי ילדיכם. וכעת, לינו פה הלילה, ומחר בבוקר שובו לכם לעבודתכם הקדושה.

הרה"ק מלעלוב זי"ע הנהן בראשו בקורת רוח בהנאה גלויה. אולם מאידך, היהודי הקדוש זי"ע פתח ואמר - בנעימה של שאלה ותמיהה: מה, וכי יעלה על הדעת שאסכים לתת מצוה יקרה זו של "הכנסת כלה" ליהודי אחד ויחיד. והרי עוד טרם בואנו לכאן נדברנו בינינו להדיא, שאחד הטעמים לטרחתינו בטלטול הדרך הוא, כדי לזכות את יהודי קהלת וורשא באורה של מצוה מאירה זו. וכעת - היעלה על הדעת שהכל יתבטל חלילה וחס, בשום פנים ואופן איני מוכן לכך.

ר' משה בעל הבית דיין, עמד מופתע וכאינו מאמין למשמע אזניו, הוא לא העלה בדעתו שתהא מציאות כגון זו העומדת כעת לפניו, שהמקבל מסרב לקבל סכום גדול כל כך - בתירוץ של "זיכוי הרבים". ולכן ניסה להסביר בתוספת ביאור את דברי עצמו, באמרו להם: ראו אורחיי היקרים, הנה נוכחתי לראות את סדר עבודתכם בתפילה שנמשך על פני שעות רבות, והיוצא מכך הוא, שרק בזמן שיוותר לכם תוכלו לצאת לרחובה של עיר, ואז תעברו מבית לבית - ומחנות לחנות, ותקבלו סכום מועט ביותר, וכדי שיהא בידכם הסכום הנצרך לכם לנישואי ילדיכם - עליכם יהא לשהות פה בוורשא במשך חדשים רבים, ואת כל זה רצוני לחסוך לכם בנתינה אחת, ואתם מסרבים לה [בתמיהה].

הרה"ק מלעלוב זי"ע הסכים עם דברי בעל הבית, אבל היהודי הקדוש זי"ע חזר על דבריו הקודמים - ובתוספת נחרצות, שמצוה כה גדולה מאירה ויקרה אין מזכים ליהודי אחד בלבד. ואז פנה הרה"ק מלעלוב זי"ע ואמר לר' משה: את מחותני וידידי מכיר אנכי היטב שנים הרבה, ואם הוא מתעקש על דבר מסוים - כל הרוחות שבעולם לא יזיזו אותו ממקומו ולא ישנו את דעתו.

הגאון החסיד הרב בצלאל ווקסלשטיין שליט"א
רב דקהלתנו, נר"נ ליהודי הקדוש זי"ע

'מעולם לא פסקה ישיבה מרבותינו'

ענייני סוכה גזולה במשנת היהודי הקדוש זי"ע א"א ❖ מו"מ בשלושת תירוציו על
קושיית תוס' בסוכה דף ט'. ❖ שיטתו בגדרי 'מצווה הבאה בעבירה'

ראוי. והוא עצמו מעיד שיר"ש חשוב יותר מכל ההשגות.
ולכן ע"י הדיבור וההתקשרות ביהודי זוכים ליר"ש. והנה ע"י
אמירת ד"ת בשם הצדיק שפתותיו דובבות בקבר [יבמות
צז]. ובספר ארץ צבי להגאון מקוז'גלוב [עמוד רמא] כתב
שעצם נשמת הצדיק נמצא בד"ת שלו וע"י שמזכירים ד"ת
שלו מתקשרים ממש בנשמתו, אי לכך, מה טוב להזכיר
ד"ת מהיהודי הקדוש, ובפרט בענייני סוכה בימי החג שחל
בו יומא דהילולא. והבעש"ט אמר [מובא בשפ"א אבות פ"ו
מ"ג] על המשנה 'הלומד מחבירו אפילו אות אחת' שדברי
תורה של הצדיק פרים ורבים אצל האדם, על כן מצינו לנכון
בעז"ה להרחיב קצת בדבריו הקדושים.

(א) תירוץ ראשון -
בשני טפחים של סכך גזול

הגמ' בסוכה [ט]. ממעטת מהפסוק חג הסוכות תעשה לך,
למעוטי סוכה גזולה ומקשה התס' [ד"ה ההוא] למה צריך
פסוק למעט סוכה גזולה הרי זה אמור להיות פסול בלי פסוק
מיוחד כי זוהי מצווה הבאה בעבירה. ותיפוק ליה מהא.

כתב במאיר עיני הגולה [אות עג]
בשם החידושי הרי"ם זי"ע, שמה
שמדברים מגדלותו וקדושתו
של היהודי הקדוש זהו סגולה
לבא ליר"ש, והביאור בזה, כמו
שכתוב בתניא באגרת הקודש [אגרת כז] שחיי הצדיק הם
האמונה והאהבה ויראה, ובחיות זה יכולים להתדבק גם
אחרי פטירתו, והיהודי הקדוש שהיה מופלג ביר"ש, כמו
שאמרו עליו שנפלו כל שיניו כשהיה מברך ואומר "ברוך
אתה ה'" מגודל היר"ש שלו, ובאהל שלמה [ח"ב סט"ז] כתב
שהתפארת שלמה סיפר שהיה בגיל תשע עם אביו בחג
השבועות עם אביו אצל היהודי הקדוש, ואמר שכאשר אמר
היהודי הקדוש ד"ת בשלחן היה כמו יורה רותחת, ובסיום
הד"ת אמר היהודי הקדוש את הפסוק "סוף דבר הכל נשמע
את האלקים ירא", לאמר, שאחרי כל ההשגות ואחרי כל
המדרגות חייבים להתחיל מחדש להיות יר"ש כמו יהודי
פשוט, ואין לנו השגה בהשגותיו המופלאות של היהודי
הקדוש, שאמר עליו החידושי הרי"ם [מאיר עיני הגולה אות
עב] שיכל לאמר נבואה בכה אמר ה', רק שדורו לא היה

ואמר שדרך זו כבר מתקבלת על הדעת.

וכן הווה במשך זמן של שבועיים ימים, שר' משה הלך
מידי יום לבתי יהודי הקהילה, כשמאחד קיבל - עשר
או עשרים רובל, ומאחד - שלושים רובל, ומהעשירים
- חמישים ואף מאה, עד אשר נאסף באמתחתו סכום
של ט"ו מאה רובל, ולזה צירף סכום זה של עוד ט"ו
מאה רובל - מהמונח באוצר שברשותו, ואת הכל
הניח לפני אורחיו הנכבדים, באמרו להם "עשיתי
כאשר דברתי - והרי שלכם לפניכם".

והנה אז כשאורו פני הצדיקים, פנה הרה"ק מלעלוב
זי"ע לבעל האכסניא ואמר לו כדברים האלה: כבר
שבועיים ימים שאנו מתפעלים ביותר ממעשיך
והנהגתך עמנו, ולכן נדברנו בינינו שקודם פרידתנו
רצוננו להעניק לך ברכה, ואת אשר תבקש - תתברך.

ר' משה - שהיה "סוחר", לא התבלבל כלל וכלל, אלא
השיבם על אתר: בחסדי השי"ת יש לי כל - אושר
ועושר וכבוד. כמו כן זיכני השי"ת בבנים ובנות - זרע
ברך ה', ולא חסר לי מאומה. אבל בשבועיים אלו
ששהיתם כאן בביתי, וראיתי את עבודתכם והנהגתכם
והליכותכם, קיבלתי תשוקה עזה - שיהיו לי שני
חתנים כמותכם. ולכן, אם מצאתי חן בעיניכם, תעניקו
לי ברכה, שבעתיד בעז"ה - לכל הפחות שתיים
מבנותיי יזכו להקים את ביתם עם אברכים כמותכם.

כשמעו הני תרי צדיקי בקשה זו, מיד יחד פתחו
ובירכוהו: יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, ששני
בנותיך הקטנות יזכו להתחתן בבוא העת בשעטו"מ
עם שני אברכים - וואס זיי זאל פארשיינען דער וועלט
[כאלה שיזריחו באור החמה את העולם].

ויהי למחרת, נפרדו ונסעו שני הצדיקים מוורשא,
ושבו למקומם - לפרשיסחא ולעלוב, וזמן קצר
לאחמ"כ התקיימה חתונת הרה"ק רבי משה מלעלוב
זי"ע עם בת היהודי הקדוש מפרשיסחא זי"ע.

והנה כעבור שנים אמנם זכה רבי משה חלפן לכך
שברכת הצדיקים התקיימה במלואה, כשבתו מרת
פייגא ע"ה, הקימה את ביתה עם הבחור העלוי
המפורסם רבי יצחק מאיר אלתר מוורשא שלימים
היה הרה"ק החידושי הרי"ם מגור זי"ע, ואחותה
הצעירה - מרת חיה ע"ה, זכתה להינשא לשרף הרה"ק
רבי מנחם מענדל מקאצק זי"ע. [בזיו"ש - אחרי
שהתאלמן ל"ע]. ואכן היו הם שני המאורות הגדולים
שהזריחו את העולם באור תורתם וקדושתם, ומהם
גם יצאו דורות ישרים ומבורכים של שושלות רבנים
גאונים צדיקים וקדושים, זי"ע ועכ"א.

בחסדי
השי"ת
יש לי כל
אושר
ועושר
וכבוד. כמו
כן זיכני
השי"ת
בבנים ובנות,
ולא חסר לי
מאומה. אבל
בשבועיים
אלו
ששהיתם
כאן בביתי,
וראיתי את
עבודתכם
והנהגתכם
והליכותכם,
קיבלתי
תשוקה
עזה - שיהיו
לי חתנים
כמותכם.

הרה"ק רבי יחיאל יהושע מביאלא עם בנו האדמו"ר אהבת יעקב מביאלא

ברכת הצדיקים שהתקיימה במלואה

ר' משה בעל הבית דגן - היה במהותו סוחר ממולח.
והרגשת הלב אמרה לו, שעם שני האברכים האלה
אפשר לעשות "עיסקה טובה" [א-גוט גישעפט].
ודבר ידוע הוא, שכל "סוחר" שרואה "עיסקה טובה"
למול עיניו - לא נותן לה לחמוק בניקל, אלא מייצר
במחשבתו פתרונות שונים ומגוונים כדי שלא
להפסידה. גם כאן לאחר שחשב מעט, פנה אליהם ר'
משה באמרו: נו, ניחא, לו יהי כדברכם. אבל גם דבריי
אמת הן, ולכן יש לי רעיון חדש [א-פרישע גידאנק]
אשר יש לעשותו שיהא לטובת כל הצדדים.

וכך הציע להם ר' משה דגן: בשבועיים הקרובים אתם
תשבו פה בביתי - באכילה שתיה ולינה, כשבמשך
כל שעות היום תוכלו לשהות בבית החסידים - כדי
לעבוד את הבורא ית"ש בתורה ובתפילה, ובזמן הזה
מקבל אני על עצמי לכתת רגלי מידי יום ויום בין בתי
ידידי ורעיי הסוחרים והנגידים של קהלתנו, ולזכות
אף אותם במצות "הכנסת כלה" עד שיהא בידי מחצית
מהסכום הנדרש, ורק אז אשלם את המחצית השניה
מהמעות אשר נתן לי ה'. כשמע היהודי הקדוש זי"ע
הצעה חדשה זו, הנהן אף הוא בראשו לאות הסכמה,

ומתוך היהודי הקדוש [תורת היהודי הקדוש מסכת סוכה] בהקדים דברי התס' [ל. ד"ה משום] שהקשה למה צריך למעט [בדף לא]: לולב של אשירה ושל עיר הנידחת בגלל שכיון שלשיריפה עומד כתותי מיכתת שיעוריה, תיפוק ליה שזו מצווה הבאה בעבירה, ומתוך התוס' שרק בגול, שבלי העבירה של גזל לא היה לו לולב נקרא מצווה הבאה בעבירה, אבל בלולב של אשירה כיון שגם בלי העבירה דהינו שגם אם לא היה הלולב של אשירה היה לו לולב לא נקרא מצווה הבאה בעבירה.

והנה קי"ל [או"ח תרל"ב ס"א וס"ב] שסכך פסול פוסל בארבעה טפחים ואויר פוסל בשלושה טפחים, ושני טפחים אויר ושני טפחים סכך פסול אינו מצטרף, ואם הניח שני טפחים סכך פסול ושני טפחים סכך גזול, אם הפסול של סוכה גזולה היה מטעם מצווה הבאה בעבירה, היה הסוכה כשירה שהרי הסכך הגזול לא גורם למצווה שאם לא היה הסכך הגזול היה אויר שני טפחים והסוכה כשירה, ועכשו שיש פסוק שסוכה גזולה פסולה ויש שם פסול על סכך גזול, מצטרף הסכך הגזול לסכך הפסול ויש כאן ארבע טפחים סכך פסול והסוכה פסולה.

והנה הריטב"א [סוכה לא]. וכן הרמב"ן [פסחים לה]: בחד תירוצא כתבו שבאמת טעם הפסוק שממעט סוכה גזולה הוא מטעם מצווה הבאה בעבירה, וצריך פסוק מיוחד בסוכה דס"ד שכיון שמכשיר קרא סוכה שאולה נכשיר גם סוכה גזולה קמ"ל שפסול, אבל באמת טעם הפסול משום מצווה הבאה בעבירה, ולפי היהודי הקדוש יוצא לשיטתם שבשני טפחים סכך פסול ושני טפחים סכך גזול יהיה הסוכה כשרה שאין המצווה בגלל העבירה, וכעין זה כתב השפ"א [סוכה שם ד"ה בד"ה].

ונראה שסברת היהודי הקדוש תלויה במחלוקת, דהנה מקשים [שו"ת חמדת שלמה תשובה כ"ז] על התס' הנ"ל שכתב שלולב של אשירה לא נפסל מטעם מצווה הבאה בעבירה שאין המצווה בגלל העבירה, שגם אם לא היה אשירה היה מצווה, וקשה שבהמשך התס' מקשה תוס' למה צריך פסוק למעט מצה של טבל שפסול תיפוק ליה מטעם מצווה הבאה בעבירה, והרי שם גם אם בלי העבירה כגון שהיה מפרש תרומה ומעשר היה מקיים את המצווה, והשפ"א [ל. ד"ה בא"ד ומיהו] כותב שהקושיא טעות, שבמצה של טבל שבשעה שמקיים המצווה אוכל טבל ועובר

עבירה ודאי נחשב למצווה הבאה בעבירה, ורק בלולב של אשירה שהעבירה נעשתה כשעבדו לע"ז, ועכשו לא עובר עבירה כתב התס' שאם אין המצווה בגלל העבירה לא נחשב למצווה הבאה בעבירה.

והנה הקצוה"ח כתב [סימן לד סק"ג] כתב שהגזול חפץ גזול שאינו ברשות הבעלים אין עוברים עליו משום לא תגזול, ובשם התומים כתב שכן עוברים, והאחרונים האריכו מאוד במחלוקת זו, ובקצות מקשה על התומים שהרי כתוב בגמ' [ב"ק סה]. שהגזול חבית יין מחבירו ששוה זוז ואחרי הגזילה נתייקר החבית ושוה ארבע זוז, אם נשבר החבית מעצמו משלם רק זוז ולדברי התומים שגזול דבר גזול עובר בלא תגזול למה לא יעשה גנב מחדש כששוה ארבע ויתחייב ארבע, ובחידושי ר' מאיר שמחה [ב"ק סו]. כתב שנהי שלא חייב לשלם כיון שגם לפני שגנב החפץ אינו ברשות הבעלים, אבל עובר בלא תגזול כמו בגזול קרקע שאינו חייב בתשלומין ועובר בלא תגזול.

ובצירוף דברי השפ"א ור' מאיר שמחה יוצא ביושב בסוכה בשני טפחים סכך גזול ושני טפחים סכך פסול, שכתב היהודי הקדוש שכיון שגם בלי העבירה היה המצווה לא חשיב מצווה הבאה בעבירה ולדברי ר' מאיר שמחה נחשב מצווה הבאה בעבירה, כיון שבשעת הישיבה בסוכה עובר על איסור לא תגזול, אלא שדברי התוס' לכאורה סותרים לזה שכתבו שבגזול היו מצווה הבאה בעבירה בגלל שע"י העבירה מקיים המצווה, ומשמע שלולא זה לא היו מצווה הבאה בעבירה הגם שעובר בשעת המצווה, וי"ל שתס' באו לתרץ את מה שהביאו קודם את הגמ' ב"ק [צד]. שגזול סאה חטים ואפאה והפריש חלה היו מצווה הבאה בעבירה והתם לא עובר על לא תגזול בשעת המצווה שהרי קנה את העיסה בשינוי [וסוברת הגמ' שם שגם אחרי שקונה יש מצווה הבאה בעבירה ככתוב בתס' סוכה ל. ד"ה הא] והעיסה שלו, לכן צריך תוס' לומר שהיו מצווה הבאה בעבירה בגלל שע"י העבירה נגרם המצווה.

לסיכום:

לדברי ר' מאיר שמחה בסוכה בשני טפחים סכך גזול ושני טפחים סכך גזול נקרא מצווה הבאה בעבירה, כיון שעובר עבירה בשעת המצווה. והיהודי הקדוש שלא כתב כן, סובר כקצות שאין עוברים בלא תגזול בחפץ גזול ואין עוברים עבירה בשעת המצווה. ויותר

נראה לומר שהגם שעובר בשעת המצווה, כיון שהסכך הגזול לא נצרך להכשר הסוכה אין זה מצווה הבאה בעבירה ורק באופן שקיים המצווה הוא עצמו העבירה הוי מצווה הבאה בעבירה.

ב) תירוץ שני - בדופן שלישית של לחי

עוד תירץ היהודי הקדוש לפי מה שאמרו בגמ' [ו:] שבסוכה צריך שתי דפנות כהלכתן והדופן השלישית סגי בטפח, ובגמ' [ז:] אמר רבא סיכך על גבי מבוי שיש לו לחי כשרה, אפילו שהדופן שלישית שהוא הלחי פחות מטפח הסוכה כשרה מיגו דהוי דופן לשבת הוי דופן גם לסוכה. וכתב הר"ן [ג. מדפי הר"ף] שדוקא בשבת שהלחי מתיר לענין שבת אבל בחול שאין הלחי מתיר לא הוי סוכה. היוצא מדברי הר"ן שרק אם הלחי מתיר לענין שבת מועיל גם לסוכה, ואומר היהודי הקדוש שכאן מירי שהיה שני דפנות ולחי ומחיצה שלישית גזולה, ואם לא היה מיעוט שסוכה גזולה פסולה, לא היה פסול מטעם מצווה הבאה בעבירה, שאין העבירה גורמת למצווה שאם לא היה את הדופן הגזולה, היה הסוכה כשירה מיגו דהוי דופן לשבת, אבל עכשו שסוכה גזולה פסולה לא אומרים מיגו דהוי דופן לשבת, כי לענין שבת מותר לטלטל גם בלי הלחי כי בשבת אין פסול גזול ויש שלוש מחיצות שסגי מדאורייתא בלי הלחי, וכיון שאין מיגו דהוי דופן לשבת הסוכה פסולה, ובאופן זה נראה שלר' מאיר שמחה יפסל מטעם מצווה הבאה בעבירה, כי נחשב שקיים המצווה הוא עצמו העבירה, הגם שבלי הדופן השלישית היה סוכה כשירה ע"י מיגו אבל עכשו שאין מיגו למעשה הסוכה כשרה ע"י הדופן הגזול ונמצא העבירה והמצווה יחד, והיהודי הקדוש שסובר שאין מצוה הבאה בעבירה בסוכה כזו סובר כקצות שאינו עובר עכשו בגזול ולכן לא הוי מצוה הבאה בעבירה.

ג) תירוץ שלישית - בגזול מאביו ומת

עוד תירץ היהודי הקדוש באופן שגזול מאביו ועשה סוכה ומת אביו, שהדין כתוב [ב"ק קח:] שהגם שהוא יורש והסוכה שלו צריך לקיים מצות השבה ולהחזיר ליורשי אביו, וכאן אין העבירה גורמת למצווה שאם לא היה גזול מאביו היה מקבל את זה בירושה, ולכן אין מצווה הבאה בעבירה, ומ"מ נקרא סוכה גזולה כי הוא צריך להחזיר את הסוכה, והנה באופן זה ודאי גם לר' מאיר שמחה לא הוי מצווה הבאה בעבירה, ולא נחשב שעובר את העבירה בשעת המצווה, כי הסוכה שלו ומותר לו להשתמש רק צריך להחזיר ולקיים מצות השבה.

הנה יש ללמוד דרך חיים תוכחת מוסר מעניין זה של מצווה הבאה בעבירה, הנה נראה כי עניין 'מצווה הבאה בעבירה' הוא מסמל את הדרך של פרישחא. רבינו הפני מנחם זי"ע אמר שהיהודי הקדוש ראה שני חסידים אוכלים שיריים להנאתם ואמר שני שוורים אוכלים שיריים, והיינו, שגם דבר קדוש צריך

לבדוק מה המניע הפנימי לעשייתו, וגם התלהבות לה' ומצותיו גם הם צריכים בדיקה מתערובת, ובפרישחא שמו דגש שהאדם לא יהיה מגושם ויעדן את עצמו גם במילי דקדושה. וזה היה עניין ההכנה למצוות ולימוד התורה ותפילה, לבדוק ולזכר אותם. ואומרים בשם היהודי הקדוש [יכהן פאר דרוש כא] שיש ארבע מאות דרכים של תערובת נגיעות ושקר עד שמוגיעים לבלתי לה' לבדו, שגם אם האדם מתכוון לשמה צריך לחטט עוד ועוד יותר בדקות לסלק הנגיעות והפניות, ואפשר לרמז בזה דברי הגמ' [ע"ז יד:] שמסכת ע"ז של אברהם אבינו היה בו ארבע מאות פרקים, והרי גאות זה ע"ז והארבע מאות פניות זה הארבע מאות פרקים של ע"ז, והגם שאנו רחוקים מאוד ממדרגות אלו, ואנו לא יכולים לחכות ולא להתלהב במצוות לפני שנהיה נקיים לגמרי, אבל צריך עכ"פ ללכת בדרך הזו מתוך הבנה שגשמיות ונגיעות סותר לעבודת ה' וקמעה קמעה יכולים להתעלות יותר ויותר, והארבע מאות דרכים זה גם להיפך ובאופן חיובי, שכל חוט השערה של ביקוש אמת נחשב כבר ללימוד המסכת של האמת.

רבים טועים וחושבים שאם האדם מרבה בגדרים וסיגים והתרחקות מהנאות גשמיות קשה לו להיות בשמחה, ופרישחא הראתה את ההיפך שהתרחקו מגשמיות עד מאוד, והיו מלאים שמחה וחיות, וכדברי התנא דבי אליהו [פ"ג] שרבינו הפני מנחם זי"ע היה רגיל להזכיר אני שמחתי מתוך יראתי ויראתי מתוך שמחתי.

לפעמים אם בני"א מתעלה ומתקדש אינו יכול לסבול את האחרים שאינם בדרגה זו, ובפרישחא למדו [באר משה קדושים] שהמבחן לאהבת ה' הוא אהבת ישראל, וכל כמה שהאדם מתעלה אוהב יותר כל אחד מישראל, והאמרי אמת ספר [אמרי אמת ליקוטים] ששמע מר' משה וואלער שר' דוד מלעלוב זצ"ל בא פעם ליהודי הקדוש וראהו עומד אצל התנור ונגע בבשרו בתנור, והיה לו יסורים גדולים מהאש, ובכה ר"ד מלעלוב זצ"ל ושאל את היהודי הקדוש למה מצער את עצמו כ"כ, והשיבו אם אני מרגיש שיש איש ישראל במרחק רב שקשה לו לעשות תשובה ולהתקרב להשי"ת, מקבל אני עלי יסורים עבורו, בכדי שיהיה ביכולתו להתקרב להשי"ת.

צדיקים אמרו הפלגות על היהודי הקדוש, והחידושי הרי"ם אמר [מאיר עיני הגולה ע] שהיה שכולת זהב בין הצדיקים, והרה"ק ר' ישראל מרוזין אמר על היהודי הקדוש שהוא צעיר מכולם [שנפטר בגיל צעיר] וגדול מכולם, והפנ"מ זי"ע אמר אמר למו"ל הספר תורת היהודי הקדוש ומוזב בהקדמה לספר] שהרושם שלו מאביו רבנו האמרי אמת זי"ע שכשדיבר על היהודי הקדוש היה נשמע שזה האדם הכי גדול שאפשר לשער, יעזור השי"ת שיהיה מליץ יושר על כלל ישראל בכלל ועל כל אחד בפרט.

מסכמים ימים אלא שנה. כך בעבודה, צריך להתחיל עם פרטים, ואי אפשר לדלג על שלב היגיעה בהבנת הפרטים, וכל פרט לחוד, אבל עבודה תמה היא פאזל מושלם, שאין חסר אחד מחלקיו. כל אלו לימד היהודי לתלמידיו כדרך שלומדים גמרא.

ה"יהודי" לימד כלל, כשם שסוגיא צריכה להיות ברורה, ללמוד לאמיתה של תורה, עד כדי לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, כך עבודת ה'. אין להסתפק בפחות מהבנה אמיתית בדרכי העבודה.

וכך מובא ב"שיח שרפי קודש" משמו של הר"ר בונם מפרשיסחא שאמר בשם רבו "היהודי הקדוש" זי"ע: עה"פ אם תבקשנה כססף כ' אז תבין יראת ה'. כל זה הוא להבנת יראת ה', אבל לעשות העבודות צריך לחפש ולבקש הרבה והרבה, יותר מכסף וכמטמונים. והבן.

ידיעת היום' - ידיעה של היום' ולא ידיעה של אתמול

בפרשיסחא גינו מי שמתפלל היום בגלל שהתפלל אתמול, גם חז"ל מגנים את העושה תפלתו קבע, אולם בפרשיסחא הסבירו: מלימוד התורה נבין ענין התפילה, הלומד סוגיא לראשונה הרי מבין הוא - אם התעמל - בערך עשרים אחוז. אם יחזור על לימודו יוכל הוא להשיג עוד, אולם זה תלוי בצורת החזרה, אם החזרה היא שיחזור הלימוד הקודם, כמעט לא יתוסף כלום. אבל אם הוא זונח את הלימוד הראשוני ולומד את הסוגיא מחדש כאילו מעולם לא למדה, ודאי יבין יותר ממה שהשיג בלימוד הראשון, וכך בכל התחלה מחדש. חזרות שיחזור לא יוסיפו, התחלות מחדש יובילו להבנה עד מאה אחוז, כמה חזרות? כל אחד לפום שיעורין דיליה. חז"ל אומרים הלומד ואינו חוזר כזורע ואינו קוצר. ההבנה הפשוטה היא שמי שאינו חוזר על לימודו, סופו שלא יראה ברכה בתלמודו ולא יהיו לו פירות לקצירה, כי לא יעלו יפה. אולם לפי משנתה של פשיסחא, "חוזר" אין הכוונה לחזרה גרידא אלא להתחלה חדשה, והכי פירושא, כשם שמי שאינו קוצר, שדהו אינה פנויה לזריעה חדשה, להתחלה חדשה, כך הלומד ואינו חוזר.

ומהלימוד, נלמד לעבודה שבלב זו תפילה. תפילה אינה חזרה על התפלה של אתמול, רצונך להתפלל או רצונך לחזור על המילים שאמרת אתמול?

ספרו ש"היהודי הקדוש" נפרד לפני כל תפילה מהעולם, שמא ידבק בחיי החיים ולא תחזור נשמתו לגוף. והדברים עמוקים, ה"יהודי" נפרד

למען תלמד ליראה' - איך מעמיקים בסוגיית היראה

בראשית ימיו היה ה"יהודי" ראש ישיבה באפטא, ושמו הלך לפניו כעוקר הרים. גם כשהחל להתאבק בעפר רגליו של הרבי מלובלין זי"ע מתוך משיכה עצומה לקלוט את משנת החסידות, ושתה בצמאון את הטיפות היורדות מלמעלה, נשאר במהותו ראש ישיבה, ולמד את דרכי החסידות כפי שלומדים גמרא.

אין גמרא שטחית, לא מצאנו בש"ס קטע גמרא שאין בו עומק. הגמרא מספרת במסכת סוכה על לימודם של רבא ורמי בר חמא, "כי הוו קיימי מקמיה דרב חסדא מרהטי בגמרא בהדי הדדי והדר מעייני בסברא". שינו את החומר הנלמד במרוצה ואחרי השינון עסקו בעיון, בהבנה. לימוד גמרא שמטהר את הלב והמוח, זה ה"מעייני בסברא". ואפילו בהו"א של הגמרא צריך להתיגע, כמאמרו של מרן בעל "חידושי הרי"מ" זי"ע.

לימוד שטחי נוגד את ההלכה המבוארת בהלכות תלמוד תורה. הלימוד צריך להיות בחריצות, ביגיעה, בטרחת גוף ובעיקר נפש כדי להגיע לליבון הלכתא. יגעתו ומצאתי תאמין, וכך נקשרים דברי תורה בלב וממלאים אותו חכמה. ואין לדברים גבול וגם תכלית אין להם, ישמע חכם ויוסיף, וכלשון ה"ים של שלמה" בהקדמתו, "נעשית כל התורה כדור". וכבר אמרו חז"ל שחמשה חומשי תורה על כל אותיותיהם הם שם אחד, אחד משמותיו של הקב"ה.

"היהודי הקדוש" למד ולימד, וסלל אורחות ונתיבות העבודה האמיתית. יגע עם תלמידיו, ועמל להחכים שיש להתיגע בענייני עבודת ה' כבסוגיות תלמודיות. מהי שמחה? מהי אמונה? יש הו"א ויש מסקנה. וכלל גדול אמרו בעבודה, אין עבודה פשוטה. עבודה פשוטה אינה עבודה, אלא מעשה קוף בעלמא. בכלל "מה ה"א דורש מעמך" יש הרבה פרטים, צריך להכיר אותם, להבין אותם, בחדות, בבירות, ומשם להתקדם לעלות בהר ה' כדי להשיג את הכללות. לדוגמא, קבלנו שלשה הזדמנויות בשנה להתקרב קרבה יתירה לקוב"ה ושכינתיה - שלש רגלים, לכל רגל יש ענין בפני עצמו, אולם יש לשלש הרגלים ענין משותף. כך, יראת חטא יראת שמים ויראת הרוממות, ויש יראה בפני עצמה ויש יראה ואהבה בד בבד.

וכל זה צריך לימוד, כדכתיב למען תלמד ליראה.

בראשית השנה אפשר לסכם כמה ימים, אולם באחרית השנה לא

למען תלמד ליראה

פרקי הגות: על האור שהזריח היהודי הקדוש בדרכי העבודה בלבבות ישראל ✦
ללמוד את היראה לעומק ✦ להתחיל כל יום את האור מחדש ✦ פרשיסחא
עדיין תובעת ✦ למען ידעת

פתחו את התלמוד של החסידות. היסודות בתוך - המשנה והגמרא. מימין ומשמאל פירושי ה"יהודי". פירוש הפשט מצד אחד, הפירוש העמוק בצד השני, וגם הגהות וצינונים הוסיף ה"יהודי" בשולי העמודים. לא הניח ה"יהודי" שום נקודה עמומה ושום פסקה חסרת פשר. גם מסקנות הסיק כרבותינו הרי"ף והרא"ש, ומסר הכל לתלמידיו במידה גדושה. זו אותה חסידות מימות הבעש"ט, עם אור חדש. ה"יהודי הקדוש" הצליל את השמן, שזר פתילות מחמרים הכי מעולים, והמשיך לנר את האור הכי צח ומצוחצח. עומלים יותר משיגים יותר והשגה אמיתית יותר. וחובה לעמול יותר.

ה"יהודי" דלה מבאר החסידות את תורת רבותינו רבי ישראל בעל שם טוב, המגיד הגדול ממעריטש, הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק ורבו הרבי מלובלין. הניח על שולחנו את המים היפים, העלה על שולחנו חביות מיינה של תורה, וקנקנים ל"הטוב והמטיב", השביח יינות ע"י מזיגתם במים ומזיגתם זה בזה והשקם לבני עליה.

המדרש אומר "מה דגים הללו גדלין במים כיון שירדת טפה אחת מלמעלה מקבלין אותה בצמאון כמי שלא טעמו טעם מים מימיהון, כך הן ישראל גדלין במים בתורה כיון שהן שומעין דבר חדש מן התורה הן מקבלין אותו בצמאון כמי שלא שמעו דבר תורה מימיהון". עומק כונת חז"ל, שאצל בני ישראל שגדלים במים ואין מים אלא תורה, שמועה חדשה, היינו לימוד פנימי יותר, עמוק יותר, היא כטיפה אחת מלמעלה, כמים עליונים, מים הקרובים ומקורבים האדם לגבי מלכא, מלכו של עולם.

סיפורי מופת או אנשי מופת

חפצים הנכם ומשתוקקים להרגיש מרדות אחת בלבכם? הרהור תשובה נוקב ומתמשך? כמהים אתם למשהו שישנה את חייכם הרוחניים לטובה? שיגביה וירומם את המוח והלב כאחד? רצונכם לעבוד גם בתורה וגם בתפילה? תורת אמת ותפילה ראויה ורצויה? צאו ולמדו במסכת ה"יהודי הקדוש". התבוננו באישיותו של הדגול מרובה, שיבולת הזהב - כפי שכונה ע"י תלמידיו, הלא הוא הסנה הבוער באש, רבינו רבי יעקב יצחק מפרשיסחא זי"ע.

אין תחת ידינו סיפורי מופתים - המופתים הם תלמידיו, אנשי מופת. הרבי ר' בונם, הרבי מקאצק, הרבי מוורקא, הרר"ח"ה מאלכסנדר ועוד רבים. מה נאוו על ההרים שלוחי יוצר הרים. נועם אישם ליהט נשמות, מן שמיא קא נחתי ברחמי אלקי הרוחות, להלך כנגד רוחו של כל אחד, ולהאיר אורה של אמת בטהרתה, אל תוך נפשותם של רבבות אלפי ישראל, לטהר לבם לעבדו ית' באמת. פעולתם וזכותם עמדו לה לגולת פולין, לבעור עד נשימת אפה האחרונה, כמדורת אש.

ספרים לא חיבר, אולם אין כמוהו מי שרוחו ושיטתו, עומקו ורוחב ביתו, מרחפים על החיבורים שיצא קוום בכל הארץ מסוף העולם עד סופו: "שפת אמת", "שם משמואל" ו"פרי צדיק".

מהתפילות של אתמול מהלימוד של אתמול ומהעבודה של אתמול, נפרד מהם כמי שנוסע למקום רחוק, שם ימצא את שאהבה נפשו. נפרד מהם לא לזמן אלא לנצח. א"א להיות מחובר לתפילה של אתמול, א"א להשתעשע בדבר שאינו מושלם.

שינן ה"יהודי" לתלמידיו: כל יום הוא התחלה חדשה. פסילת הלימוד והעבודה של אתמול, הכרה שמה שהיה אתמול בלתי מספיק, יובילו להשגים חדשים, השגות חדשות, וקרבה יותר אמיתית לבורא ית'. מי שהבין אתמול את הרובד העליון של הסוגיא, הרי לא יכול לפסוק עפ"י לימודו, ואין טעם שיכתוב חידושים קושיות ופירושים, שהרי פירותיו בוסר, אינם בשלים. רק מי שמבין עד השיתין, רק מי שירד לעומק בארה של תורה, יכול לקבוע מסמרות, יכול לשלוח פנינים. וכך גם בעבודה, עבודת התפילה, עבודת הזמנים המקודשים, עבודת המלחמה ביצר, קיום מצוות ובריחה מן העבירות. שטחיות הרי היא כפרי לא בשל, כמרכבה ללא אופנים, עבודת אמת תתכן רק עם התחלות מחדש, אילוף הגוף מחדש, ואלו הם דברים שאין להם קצבה ותכלית.

ואמרו עליו על רבינו, ששמו הנאה לו הוא "היהודי", לפי ששונה היתה עבודתו בכל יום לעומת יום האתמול כמו השינוי בין גוי ליהודי. וכל זאת למה? כי מה שהשיג אתמול לא היה כשר בעיניו, היה בעיניו מעט מדי באיכות, חסר שלימות, כפאזל חסר חלקים. בעל הרוקח כותב "אין תוקף כחיסודות בתחלתה", והיה רבינו ה"יהודי הקדוש" מגלה את התוקף הזה בכל יום מחדש. והרי מעשים שבכל יום, המתחיל מחדש בתוקף משיג עוד ועוד.

וידעת היום – ידיעה יומית, ידיעה של היום, לא של אתמול.

'עד תומם' – שלימות בנפש שלימות בזמן

מלמד ה"יהודי": אין קושי להיות בעל מדרגה, אין קושי להיות בעל מופת, מה קשה? קשה להיות יהודי! ולמה קשה להיות יהודי, כי יהודי פירושו שלמות, יהודי הוא כמו שם משמות הקודש שלא שייך שיהיה בו חסר ויתיר, במושג יהודי מעבב כל קוץ וכל תג. כמו שבס"ת פוסלת אות אחת, כך ביהודי. אין ספר תורה 99% כשר, 99% אחוז כשר זה 100% פסול, כך גם ביהודי.

וכך מובא ב"שיח שרפי קודש" – "סיפר הגאון ר' יוסיל ז"ל מאפאטשנא אשר היהודי הקדוש זצלה"ה אמר לו בזה"ל א בעל מופת צו זיין איז נישט קיין קונץ, א לאדע בעל מדריגה קען פערדרייען שמים וארץ, נור א יוד צו זיין איז שווער". (להיות בעל

מופת אין זו רבותא! גם בעל מדרגה פשוט יכול לסובב שמים וארץ! מה קשה? להיות יהודי!).

תלמידו הרבי מקאצק זי"ע אמר: רבי נקרא בפי ההמון "גוטער יוד", למה? בגלל שהוא כולו טוב, רק טוב. אדם רגיל יש בו תערובת טוב ורע, והצדיק שזיכך עצמו מהרע הוא כולו טוב. כך גם לימד ה"יהודי הקדוש": היהודי צריך להיות כולו יהודי בכל נפש בכל לב ובכל מאוודו, בכל עת ובכל שעה, יהודי "אדורך אין אדורך" – מעבר לעבר. כל המחשבות כל הרצונות, לחשוק לבחור לסגל ולהשתלם להיות יהודי בלבד, ללא זמורות זר.

כך גם נבין אמרה נפלאה המובאת בספר "חשבה לטובה" בשם זקני החסיד ר' יודל קמינר ז"ל עה"פ וידבר משה באזני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת עד תומם (דברים ל"א ל). וכך סיפר: שמעתי מהרבי ר' חנוך העניך מאלכסנדר זצלה"ה (בר"ה תרכ"ז), מעשה בהרבי ר' בונם זי"ע מפרשיסחא, שביקש מרבו היהודי הקדוש זי"ע, שיאמר תורה. והשיב לו היהודי הקדוש זי"ע, שיאמר לפניו איזה פסוק, ועליו יאמר תורה. ואמר הרבי ר' בונם ז"ל הפסוק הנ"ל. והיהודי הקדוש זי"ע התנענע בגופו כאדם המעיין באיזה דבר, כערך מחצית השעה ולא אמר שום דיבור. והרבי ר' בונם ז"ל, כאשר סיפר מעשה זה, שיבח מאד את התורה שאמר היהודי הקדוש ז"ל. וישתוממו השומעים דבריו, והיה קשה בעיני העולם להבין כוונתו. ואמר הרבי מאלכסנדר זצ"ל, שכוונת היהודי הקדוש ז"ל, במה שהיה מעיין ומיגע עצמו בהפסוק הנ"ל, היה למען הראות פירוש בפסוק זה. דהיינו, שמשמע"ה דבר אל כל ישראל דברי הספר, בכח אלקי קדוש ונבדל, עד תומם. היינו, שיתמם בזה התמימות של ישראל לעבודת השי"ת בכח דברי התורה. ויען, כי התורה היא בכל עת ובכל זמן, על כן כאשר אמר הרבי ר' בונם זי"ע את הפסוק הזה לפניו, שם כל חושיו וכוחותיו שיהיה תמים אצלו הרצון האמיתי בכח התורה.

עד תומם. עד השלמת יהדותם. ובכח מה? בכח התורה!

עוד חידש ה"יהודי הקדוש": "בנערינו ובזקננו נלך", ימי הנעורים וימי הזקנה בדיון הוא שיהיו באותו הילוך. אי אפשר להכנס לעול העבודה הפנימית אליבא דאמת, בזמן מן הזמנים. יכול אדם להחליט באיזה גיל יתחיל להקפיד יותר על שמירת בריאותו, יכול אדם לדחות כל מיני עניינים לזמן מאוחר, אולם את עול העבודה עם העומק, עם כל האמת והחרירות, צריך לקבל מיד ללא דחיות. צריך לאלף כל צורב צעיר מהי עבודה אמיתית, ולא לומר: כשיגדל יבין. עבודה שטחית בימי הנעורים היא יסוד רעוע שאי אפשר לשפצו ברבות הימים.

חז"ל אמרו "ליגמר אינש והדר ליסבר", המפרש "ליגמר איניש" במשך כמה שנים, ואחריהם תבא תקופת ה"ליסבר", טועה. ה"ליגמר" זה משנה וברייתא, וה"ליסבר" זה התלמוד, (רש"י נדה ז' ע"ב). וכך גם בעבודת ה', ה"ליגמר" וה"ליסבר" אינם נחלקים לתקופות.

וכך מובא בקונטרס "צוף הרי"ם": "שמעתי, שהרב היהודי הקדוש זצוק"ל זי"ע, אמר לרר"ב זצוק"ל, על אחד שהיה מפורסם לצדיק, "הסתכל מזה ותראה, שמי שאין מעמיק בעבודה בילדותו, האיך הוא בזקנותו", ע"כ. וכן שמעתי מאדמו"ר מגור ה"שפת אמת" זצ"ל, שבילדותו, יכול אדם לטעות שעומד במעמד טוב בעבודת השי"ת. כי יש לו אהבה, ועל כל פשעים תכסה אהבה. אבל בזקנותו, הכל צף למעלה ונתראים כל מדותיו הגרועים. ע"כ".

נמצינו למדים: יהודי פירושו 100% יהודי, ללא שיוור. עוד למדנו רבנו ה"יהודי הקדוש": צריך לבוא עם כל הימים, ללא שיוור. להעמיק בעבודת ה' ולזקקה מכל סיג ופגם, מן היום הראשון שאדם עומד על דעתו. ועוד זאת, שלא ידמה יום לזה שלפניו, כי כל יום הוא חידוש, כנוסח ברכת יוצר אור: המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית.

וכבר נשמעו הדברים בבית מדרשו של הרבי רבי אלימלך זי"ע: ואברהם זקן בא בימים רוצה לומר שהיה לו ימים הרבה שכל פעם עלה ותיקן עולם הגבוה מחבירו וזהו ונרננה בכל ימינו פירוש כאשר נהיה דבוקים בך בדבק טוב אזי נרננה ונשמחה בכל ימינו והבן. (נועם אלימלך - פרשת תולדות).

ופרשיסחא ממשיכה לתבוע, ומודיעה את האמת ללא כחל ושרק, למרות שהיא קשה ונוקבת עד התהום. אין די בחלק מהיום, התביעה מן האדם בלתי מתפשרת, לא רק בא בימים - עם כל הימים, אלא עם כל רגע ורגע.

....ושמעתי מכ"ק מו"ר (הרר"ב) מפרשיסחא ז"ל שאם רגע אחד הולך הפחד מעצמותיו של האדם מכל ימי חייו אין כל הגיהנום די לשלם לו על כך. כי ברגע אחד ניתק מאדם לבהמה ברצונו וקלקל כל הבריאה ולכן יזהר בנפשו. (רמתים צופים).

ומעין זה מסר הרה"ק רבי מרדכי חיים סלונים זצ"ל, רבם של חסידי סלונים, בשם הרה"ק רבי משה מקוברין זצ"ל: מי שבטלה לרגע לא חמורה בעיניו כאיסור אשת איש, עדיין לא הציג רגלו על מפתן המבוא להיכל החסידות.

"לרגעים תבחננו - א"ר יצחק אין לך כל רגע ורגע שאין הקב"ה

משגיח באדם בכל מה שהוא עושה" (מדרש הנעלם).

קשה להיות יהודי! אין פנאי אפילו לרגע! אבל אין נחמד ונעים וטוב מלהיות יהודי. וכשתמצי לומר, פנאי ויהודי הם תרתי דסתרי. יהודי מושלם שמח שהעבודה היא ברצף, קשה? אבל אין טוב מזה! מופרך בעיניו לפנות לבו לבטלה אפילו לרגע כמימריה.

עוד זאת, ועולה על כולנה, החידוש הגדול, אולי הגדול מכולם. לא רק כל הימים, וכל הרגעים, אלא גם.... כל הכשרונות. וכך אמר היהודי: מוכשר אתה? חוננת מהבורא ית' ביכולות? עליך לשעבד כל כשרונותיך לעבוד עבודת המלך שחנך בהם. אין זה מן המדה שהכשרונות יבואו לידי ביטוי במסחר או בניהול, בראית חשבון או בעריכת דין, באמירת "מבינות" או הלצות בשיטל, ובתורה ועבודה תהיה שווה למי שאינו מוכשר כמון. אינך צריך להזניח את עסקיך, אבל זאת דורשים ממך, גייס את כל חלקי הגאונות בהם נתברכת כדי להתקרב להשי"ת. גאון יכול להתקרב קרבה יתירה, בכחו של מוכשר להתבטל ביטול בתכלית לאורו של הקב"ה ולהיות חשיב קמיה כלא ממש, וכליו של עילוי צריכים להתמלאות ולגלוש מעבר לשפתם. מה שבא בקלות יעלה ביתר קלות, ורק מה שתשיג בעמל ויגיעה מעבר לכישורים, יהיה לך קנין נצח. אפילו לאנחה - כדי שתהיה רצויה ומקובלת למעלה - דרושה יגיעה, ככתוב: יגעתי באנחתי.

היהודי הקדוש היה ראש פינה, בדרכו הסוערת התפתחה חסידות פולין, וקמו דורות של חסידים שכל גלים ומשברים לא יכלו להם, ובהגיע הכורת על יהדות פולין קדשו שם שמים. פרשיסחא היתה התחלה חדשה, פרשיסחא זעזעה את העולם, הקיצה נרדמים והפיחה חיות במבקשי ה', פרשיסחא טלטלה את הלב היהודי והעירה את שרעפי המוח.

וזעקתה של פרשיסחא מנסרת מסוף העולם עד סופו: יהודי, מה לך נרדם! תחינתה של פרשיסחא מלווה את הבת קול שיוצאת בכל יום ויום מהר חורב ומכרזת ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, לוחשת היא באזני כל יהודי כל יום כל היום: התחל מחדש, ואי אפשר לבנות חדש מבלי לסתור הישן.

לא עלינו בהר גם לא נגענו בקצהו, אולי זכינו להריח ריח הבשמים שבכתלי בית מדרשו של ה"יהודי הקדוש". וכבר אמר אדוננו בעל "חידושי הרי"מ" זי"ע: "הדבור לבדו על קדושת היהודי מסוגל להכניס יראת שמים בלב האדם" (מאיר עיני הגולה - אות עג). זכותו תגן עלינו.

....ושמעתי מכ"ק מו"ר (הרר"ב) מפרשיסחא ז"ל שאם רגע אחד הולך הפחד מעצמותיו של האדם מכל ימי חייו אין כל הגיהנום די לשלם לו על כך. כי ברגע אחד ניתק מאדם לבהמה ברצונו וקלקל כל הבריאה ולכן יזהר בנפשו.

"תזכיר את בני בפרשיסחא"

כתב היד מהמכתב המרגש

הבקשה הפלאית של מרן האמרי אמת מאחיו הרה"ק רבי מנחם מנדל מפאבניץ זצ"ל הי"ד למחרת הבר מצוה של בן הזקונים כ"ק רבינו הפני מנחם זי"ע ❖ תיעוד נדיר ומרגש ממכתב שכתב הק' ר' יצחק מאיר אלטר הי"ד בנו של הרב מפאבניץ לאחיו הרה"ח ר' חיים אלעזר ז"ל שהתגורר בארץ ישראל - על הבר מצוה של רבינו הפני מנחם זי"ע שנערכה באחוזות קהילנא של הנגיד החסיד ר' יוס'ל כץ הי"ד בחודש תמוז תרצ"ט ❖ **כתב היד עם פיענוח חופשי**

אהובי אחי ידידי היקר ר' חיים אלעזר יחי' אלטר

הגני למלא בקשתך ולכתוב לך כל סדר הנסיעה שלנו ללאדמיר גם מי הי שם ומה הי שם כמו שחפצת - נסענו מפה אל אויטא יום ה' פנחס שעה 10 וחצי ישר ללאדמיר, ובשערדזי עצרנו כשני מיניט ובא עוד שני נוסעים, ובוואליע בא ג"כ הרב ש"י דשם עם עוד שני נוסעים, ובלאסק עודנו כרבע שעה ובא אחינו הרב ש"י עם ר"מ יאסקאוויץ ור' חיים לייב שפירא וחתנו יחי עם עוד 11 אנשים, ס"ה נסענו כשלושים ושמונה אנשים, גם אחינו ר"מ יחי הי פה ונסע אתנו.

הגעה לאחוזות קהילנא

מקאליש ללאדמיר הדרך מחזיק יותר מחמש מאות קילאמעטער. וב"ה הי לנו נסיעה טובה מאוד ובאנו ללובלין שעה 10 לילה ולנו בלובלין בישיבת חכמי לובלין ובבוקר אכלנו בלובלין סעודה, גם אאמו"ר שליט"א אכל יחד עמנו, ושם כבר הי גיסנו ר' לייבל יחי' נח - יואל - פינטשי יאסקאוויץ, פינטשי אלטר, לייבל לעווין שהם נסעו באויטא אחרת. הישיבה בנוי כדרך בית היתומים בירושלים הדר ונאה עד מאוד, - הדרך שנסענו ללובלין היא לאסק - פילוב - פייעטרקוב - אפאטשנע - פשעסחא - ראדום - זוואלק - לובלין, - ביום ו' עש"ק נסענו הלאה ונסענו מלובלין שעה 7 ובאנו ללאדמיר שעה 1 ובשעה 2 וחצי באנו לקהילנא.

הבאים לשמחת הבר מצווה

על הבר מצוה הי כמעט כל המשפחה. דודנו ר' משה בצלאל שליט"א לא הי כי הוא היום בשצאונוץ ואדמו"ר שליט"א כתב לו שלא יבוא, בנו הרי"מ עם בניו דוד ויואל יחי' הי שם, גם בני הרי"מ לייבל - נח - פינטשי - ובנימין, - זה האחרון לומד יחד עם פנחס מנחם יחי' אצל ר' אברהם יצחק מווארשא, - גם דוד הי עם בנו, ודודנו ר' יעקב מאיר שי' עם דודתנו אסתרל תחי' הי שם עם כלם היינו ר' יצחק דוד עם אשתו עם ג' בניו לייבל - מאנע - בצלאל - מאטיל - לייבל - פינטשי - יודעל. - בני כ"ק אדמו"ר שליט"א הי כולם חוץ מר' מאיר שהוא בציעחציניק ובניו נפתלי וסענדיר הי שם. בני הרב מבנדין זצ"ל הי הרי"מ - אלי לייבל יוסעל - ואיזה נכדיו. בכלל לא הי עולם גדול רק ערך ג' מאות אנשים, ר' בינם יחי' לעווין הי וכנראה עשה הרבה פעולות שלא יבא עולם.

שמחת הבר מצווה

על הבר מצוה הי מרן שליט"א שמוח מאוד ועמד איזה בקבוקי יין והי בקבוק ישן נושן גם עוד שני בקבוקי יין משנת תקצ"ז ואמר אבינו שליט"א שהי נצרך להטמין אחד על החתונה ולקח מרן שליט"א בקבוק א' ונתן לאבינו שליט"א להטמין ואמר הגם שכבר הטמנתי אחד אולם אומרים שסגולה שאחר יטמין השי"ת יעזור מען זאל דערלעבין. ונתן לאבינו שליט"א כוס לברך הטוב והמטיב להוציא את כולם ואבינו שליט"א ברך בקול רם הטוב והמטיב.

בין הדברים שמרן שליט"א אמר לפי שהי ה"שבטים" מבזים אותו אמר שקאי ממש על השבטים - גם שיבח מאוד הקשיא של השפתי צדיק לפי

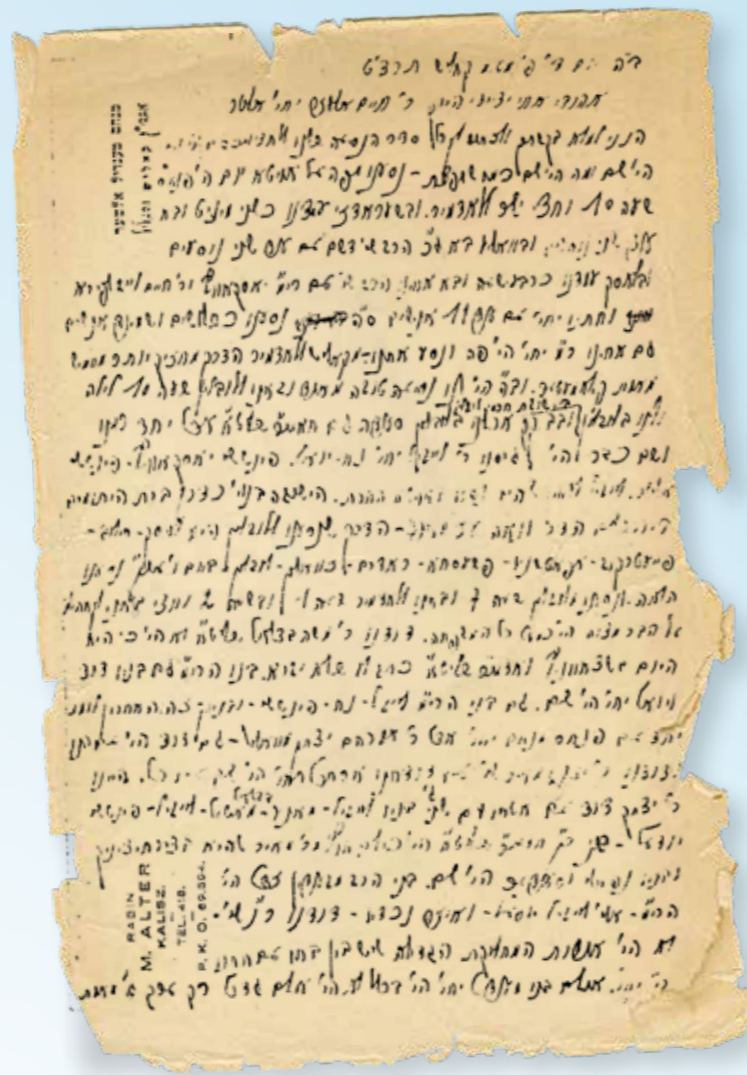
נמען המכתב - מו' הרה"ח ר' חיים אלעזר אלטר ז"ל בן הה"ק מפאבניץ זצ"ל הי"ד

רבי מנדלי זצ"ל הי"ד עם הנגיד רבי יוסף כץ הי"ד באחוזות בקהילנא

כותב המכתב מו' הרה"ח ר' יצחק מאיר אלטר הי"ד לצד אביו הק' זצ"ל הי"ד בשנת תרצ"ח באיבונץ

שהי' השבטים מבזים הלא אסור לומר זכור מעשיך הראשונים - גם אמר הזוה"ק שעל שמחה באים גם האבות מעולם העליון. והב' מ' פנחס מנחם יחי' אמר פשעטעל. הסעודת בר מצוה לא המשיך יתר משני שעות כי בשעה 12 כבר הי' אחר ברכת המזון. - כי הפסקה לא הי' ביום בעת התפלה רק התפללנו בפעם אחת כל התפלה. על הבר מצוה ברך מ' פנחס מנחם יחי'.

כ"ק מרן שליט"א התפלל עם הצבור כל התפלות לא כמו בגור ובלילה היתה הפסקה כחצי שעה ואכל לבדו רק עם מ' פנחס מנחם יחי'. גם למנחה בא אל הצבור, ואכל סעודה ג' לגמרי לבדו, גם למעריב בא אל הביהמ"ד ועשה הבדלה בביהמ"ד.

שיחת הפרידה הפלאית בין האחים הקדושים

כנראה לא יסע מרן שליט"א לשום מקום אלא יהי' כל הקיץ בקאהילנא. - ביום א' בעת פריס"ש אמר אבינו שליט"א למרן שליט"א שהוא אץ לדרכו יען שרוצה ללון בפרזיסחא, אמר לו מרן שליט"א שיש מכתב מאבי זצ"ל בעת שהוא נעשה בר מצוה (היינו מרן שליט"א) ומזכיר לפני ר' פינטשי זצ"ל את בנו (היינו מרן שליט"א) וכותב שם ד' יודע כי רצוני הי' לעסוק בתורה הרבה יותר מאשר עלתה בידי כו' אך כעת אני מבקש מהשי"ת לפתוח לב בני שי' בתורה ויראת ד' כאשר חכמים הגידו בפרשה זו (וישב) על יהודא שהי' עסוק לישא אשה. ודבר עם אבינו שליט"א מהקול שמחה בזאת הפרשה על המד' בפסוק כי אנכי ידעתי את המחשבות.

אבינו ז"ל כתב כך, אבל האמת אינו כן, אבל בעצמי אני יודע כן, אבינו ז"ל כתב את השפת אמת וכל יהודי מוצא עצמו שם. אני מחזק עצמי כשאני נזכר בשיחת חולין שלו, באים לכאן כולם ומדמים שיש כאן מה, אנו יודעים שאין כאן כלום, דרך העולם הוא לחקות ודלמות את האב, מילא בשנים שהאב חי (ניתן לחקותו) אבל הלא לא זכינו שהאב יגיע לשנים האלה, גיל 73, ואין

אנו יודעים לחקותו בשנים אלו. ואתה גם כבר בגיל 60, גם לגיל זה לא זכינו שאבא יגיע, ולא ניתן לחקותו).

(אבינו שליט"א השיב לו שהוא לא היה יכול לעשות כמוהו גם בשנים הקודמים). והתחיל לדבר שוב מעין הפתיחה שיזכיר את הב' מ' פנחס מנחם יחי' בפרזיסחא שיצליח בתורה ועבודה.

החזרה דרך פרשיסחא

ובשעה 2 נסענו חזרה ובאנו לפרזיסחא בשעה 1 בלילה ועכבנו שם לילה ובבוקר הלכנו על ציוני היהודי הקדוש זצ"ל עם הר"ר ירחמיאל זצ"ל ועל ציון הר"ר בונים זצ"ל ועל ציון המגיד ר"א מפרזיסחא זצ"ל, השי"ת יעזור שנצליח וישמע תפלתנו שהתפללנו שם וישלח עזרתו לנו בזכות הצדיקים הקדושים השוכנים שם זי"ע אמן. ובשעה 9-- בבוקר נסענו הלאה ובאנו לקאליש בשעה 4 אח"צ ב"ה בשלום. - הטעם שנסענו על אויט' הוא פשוט כי על הבאן ההוצאות ללאדמיר מגיע קרוב לשישים זהובים ועל אויטא עשרים זהובים. - אבינו שליט"א לקח עמו לקאליש הבקבוק יין שנתן לו מרן שליט"א להטמין על החתונה...

אדמה שכבר כתבתי לך הכל מהבר מצוה הגם שלא כסדר אלא כפי שעלה בזכרוני אולם אתה תדע הכל.

אחיק הדור"ש והצלחתך באה"ר

יצחק מאיר אלטר

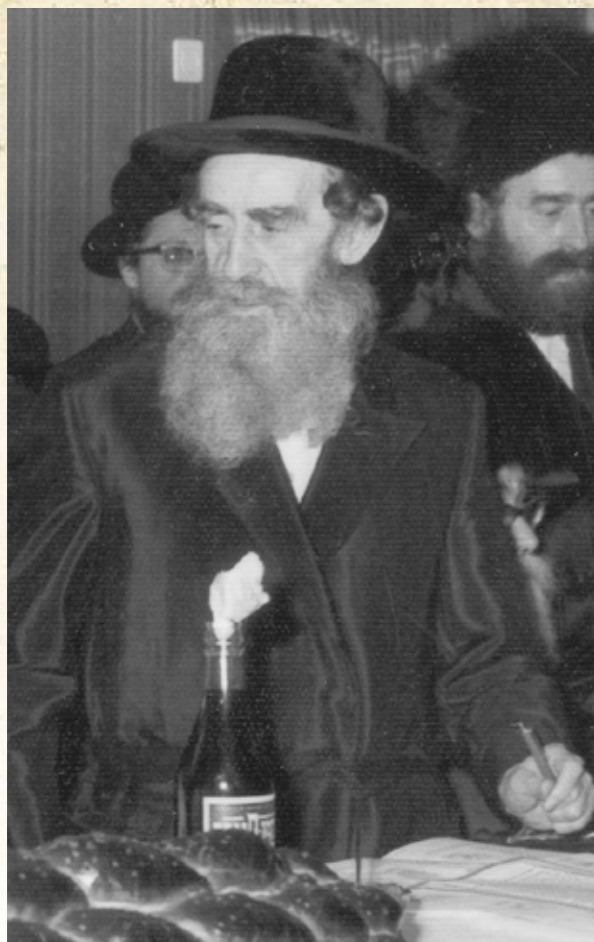
מתוך דברי רבינו הפני מנחם זיע"א בבית המדרש

דגור בירושלים ה' שבט תשמ"ח

שמחת הבר מצוה שלי התקיימה בלודמיר חודשיים לפני המלחמה, וכשנכנס דודי הרה"ק ר' מנדלי ז"ל הי"ד הרב מקאליש ופאבניץ ליטול ברכת פרידה מכ"ק אאז"ל שמע ממנו דברים מופלאים, וכפי שנכתב במכתב לארץ ישראל לבנו ר' חיים אלעזר ז"ל. דודי הזכיר לפניו שהוא נוסע דרך פרשיסחא, ואמר לו כ"ק אאז"ל שמגיעה עת צרה ושיתפלל שם בזכות אבות, והוסיף ואמר לו: 'אבינו היה כל כך גדול, הוא חיבר את הספר שפת אמת, כל יהודי נמצא בשפת אמת'. דברים אלו הם מופלאים ביותר, גם בימינו כל יהודי מכל מקהלות ישראל שהונהגה בספרי השפת אמת על התורה ועל הש"ס רואה את בהירות הדברים, כל יהודי מוצא בספר זה את מקומו.

והמשיך כ"ק אאז"ל והתאונן לפניו, מה אני ומה ערכי, אין אני אלא חוזר ועושה בעלמא כמעשי אבינו (נאך טוהען), ניחא בזמן שהייתי בשנים של אבא (השפת אמת ז"ל הסתלק בן נ"ח) אבל מה אעשה עתה (באותו זמן היה כ"ק אאז"ל בן ע"ג), והרב מקאליש ענה בענותנותו, ואנכי גם לחזור אחר מעשי אבא איני יכול. כך נכתב באותו מכתב מאשר נאמר בשיחה זו. והנה כמה גדולה היתה שפלותו של כ"ק אאז"ל באומרו על עצמו כן, הרי מלבד היותו גאון וקדוש פעל נשגבות בזיכוי הרבים, מסופקני אם היה מי שעמל כל כך הרבה לקרב את אותו הדור לאביהם שבשמים כמוהו, השפעתו הישירה והעקיפה על יהדות פולין - הקיבוץ היהודי הגדול ביותר באותם הימים - היתה עצומה, הוא בזה עצמו ומסר את שני העולמות בכדי לעצור את רוח הכפירה, לדאוג לחינוך הבנים, ולהעמיד דור שיש בו תורה ויראת שמים, ועם כל זאת היה כל כך שפל בעיניו.

(אוצר דרשות ומאמרים ח"א דרוש לה)

הגר"י זילברמן זצ"ל, לצידו מו' הרה"ח רבי משה שיינפלד ז"ל

בהגיע לשולחנו דין תורה מורכב על עשרות אלפי ביצי תרנגולות, שקל ודן בפרטי ההלכה, ובסוף אמר ברצינות "הן שאלה זאת וודאי תיאורטית היא... אין כל כך הרבה ביצים בארץ ישראל". פעם כשהציע לו אברך ממקורביו כי יכין עבורו כוס תה, התפלל איך אברך יודע ומבין בהכנת כוס תה. הוא מעולם לא ידע. רק התורה משוש חייו.

משובבת לב הייתה תשובתו התמימה, בבואו ארצה למלא מקום אביו הקדוש ברבנות. כששאלו פקיד הגבולות לתאריך הולדתו, השיב ברצינות 'נולדתי בהושענא רבא'... [ראה מסגרת מדברי רבינו שליט"א בשמח"ת תשפ"א על עובדה זו].

עד כדי כך היה שקוע בתורה הק' בענווה עצומה, שהיה החסיד הישיש רבי לייבל קוטנר זצ"ל אומר בצחות: הרב מווערשוב במדרגות שהשיג ועמל, וודאי זכה למדרגת 'גילו אליהו הנביא', אלא שכה שקוע הוא בלימוד וכל כך עניו הוא שבטח לא העלה על דעתו כי זהו אליהו הנביא וכי בכלל נשלח אליו...

בין דמויות ההוד של החסידים של מעלה מהדור הקודם, תחת מעטה ענווה ומסווה של פשטות ותמימות אמיתית, ניצבת לה דמותו הגדולה של האי גאון, חסיד עניו ושפל ברך, הרב רבי יהושע זילברמן מווערשוב זצ"ל, בנו של הגאון הקדוש המפורסם, חסידא ופרישא רבי שאול משה זילברמן מווערשוב זצ"ל, וממשיך דרכו ברבנות קהל הקדוש דחסידי גור בתל אביב

רבי יהושע'לי וויערשווער, כפי שכונה בחיבת הערצה בפי תלמידיו, מוקיריו וקהל אנ"ש, לא פסיק פומיה מגירסא, הגה בתורה הק' כל ימיו והיא הייתה שעשועיו. העיד אחריו מקורבו הגדול רב דחסידי גור בחצור הגה"ח רבי צבי יצחק אברמוביץ זצ"ל, מי שעמל לכנס מעט מחידושי תורתו עלי ספר, כי בקיאותו בספרי 'קצות החושן' ו'נתיבות המשפט' הייתה מדהימה ומפליאה ממש, והלך בזה בדרכי אבותיו ורבותיו גאוני פולין קודם המלחמה ואחריה, שהגו בתורה ללא הרף, בעמל וביגיעה רצופה, בבירור סוגיות עמומות יחד עם ליבון הלכתא בעמקות ובבקיאות.

עם זאת, ועל אף גדלותו בתורה, כחסידי קמאי, היה גם רבי יהושע'לי מצניע את מעלותיו העצומות והשגותיו הגבוהות ברוחניות, והיה מתבטל בפני כל אחד ואחד, אף מצעירי תלמידיו. בכלל, הייתה שקיעתו בתורה ויגיעתו בה בלא שיו, עד כדי שכחה עצמית ממש. יחד עם פשטנותו וענוותנו העצומה לשם ולתהילה, הגיעו לשיאים בלתי נודעים ולמעשים שלא ייאמנו.

איך אברך יודע ומבין בהכנת כוס תה

באחת החתונות בה השתתף, פנה למקורבו הסופר החסידי הרה"ח ר' אברהם ברסלר ז"ל וביקשו כי ילווה אותו אחר תום הסעודה לבית מושב הרבנות בזוועד הקהילה בתל אביב. לפליאת ר' אברהם מה מחפש הרב בשעת ליל מאוחרת במשרדי הרבנות, וכי להתיר עגונה דחוף הוא צריך?! השיב רבי יהושע בפשטות: משם זו הדרך היחידה שאני יודע להגיע לביתי... מסתבר שעל אף שצעד בכל יום את הדרך מביתו לרבנות, ידע רק את הדרך משם לביתו ואילו את כל יתר הדרכים הוא פשוט לא הכיר ולא ידע, בעוצם התמדתו ופרישותו המופלגת.

כך גם מסופר על היותו פרוש מכל ענייני העולם הזה, כי

מעט מזעיר לדמותו של גאון מובהק, ענוותן וחסיד מופלא, רבי יהושע'לי מווערשוב זצ"ל, בן הגה"ק רבי שאול משה מווערשוב זצ"ל, רב דקהל חסידי גור בתל אביב, ובעל מקריא אצל כ"ק מרן רבינו הבית ישראל זי"ע

'ממלא מקום אביו ברבנות' בתפילה על ציון אביו זצ"ל

משם נסע לרבינו האמרי אמת שהסמיכו לקבל את המשרה והאיץ ודחק בו לנסוע לארץ ישראל במהירות האפשרית. לשם כך, הוחלט כי רבי יהושע ייסע באווירון של חברת התעופה 'לוט' הפולנית. כל תחום התעופה האווירית, היה אז בראשית ימיו, מטוסים היו נחשבים למסוכנים ביותר ורבי יהושע הביע את חששו בפני האמרי אמת.

רבינו האמרי אמת הגיב קצרות: 'אז מהאט מורא, זאגט מען קריאת שמע' ('אם פוחדים קוראים קריאת שמע'). ואכן, תיכף משהמריא המטוס קרא רבי יהושע קריאת שמע ולא חש כלל את פגעי הדרך וטלטולי הנסיעה.

ואכן, התבטלותו בפני הצדיקים הייתה לשם דבר. אחד הביטויים המובהקים לכך, היה ביטולו ללא שיוור בפני גדלות תורת אביו הגה"ק זי"ע. ימים ולילות עמל לסידור והוצאת חידושי תורת אביו הגדול, הקדיש חייו לכך ממש, כשמשאת נפשו הייתה להוציא את ספרי חידושי אביו. הוא יגע ועמל בכל כוחותיו והתמסר למען תורת אביו, כל זאת עד כדי וויתור מדעת על סידור כתביו וחידושי תורתו – הוא, זאת על אף שלא זכה לשארית בארץ.

נלב"ע בשם טוב מופלג בתורה וביראת שמים וחסידות בכ"ז סיון תשל"א. אחר פטירתו הוציא הגה"ח רבי צבי אברמוביץ יחד עם קרובו הרה"ח ר' יונה זייברט את ספר 'זכר יהושע' בו קובצו מעט מחידושי תורתו בבקאות ובחריפות ובעומקה של הלכה. תנצב"ה.

שנוכח בה בקירבת מקום, בתור חזן 'בעל שחרית' בגור היה ניצב על הבימה בשעת התקיעות, והיה מדגיש, שנים רבות לאחר אותו מאורע, עד כמה הטביע רושם בנפשו מעשה זה.

'אז מהאט מורא, זאגט מען קריאת שמע'

מידת התקשרותו ברבותינו הקדושים הייתה באורח נעלה ממש וכחסידי אמת היה מבטל דעתו ורצונו למולם.

הגה"ח רבי יהושע וזוגתו הרבנית ע"ה לא זכו לילדים, ובהקשר לכך יסופר מעשה פלא מרטיט שהתרחש בשנות אברכותו המוקדמת של רבי יהושע.

שבת אחת הגיעו האב הגדול רבי שאול משה עם בנו האברך רבי יהושע 'נסיעה' לגור, למרן רבינו האמרי אמת זי"ע. הייתה זאת שבת חנוכה או שבת 'חשובה' אחרת, ובעיצומו של הטיש פנה רבינו האמרי אמת לרב מווערשוב באמירה חתומה: אני רוצה לכבד את שייעל'ה ששיר את הזמר 'השומר שבת'. הרב מווערשוב נענה ואמר: הרי שייעל'ה לא יודע לשיר... ורבינו האמרי אמת החריש ולא יסף.

באחרית ימיו, סיפר אביו, הרב מווערשוב זצ"ל, את הסיפור בפני נכדו ותלמידו הגאון החסיד רבי חיים מאנדל ז"ל בהטעימו בצער: הרבי רצה לפעול ישועה לשייעל'ה בזמר 'השומר שבת הבן עם הבת', אולם לא הסתייע מילתא.

כאשר נפטר אביו הקדוש הרב מווערשוב, נמנו וגמרו החסידים בתל אביב למנות את הבן רבי יהושע לממלא מקומו ברבנות ובהנהגת קהל עדת חסידי גור בתל אביב. אבל רבי יהושע לא קיבל את המשרה על שכמו עד שנסע לאחיו בכורו רבי אברהם צבי ה"ד אב"ד פראשקע וקיבל את רשותו.

עם מרן רבינו הפני מנחם זי"ע בשמחה משפחתית

היה זה בעת שרבי יהושע עמד באימה וביראה ושימש כ'בעל מקרא' בבית המדרש הגדול דגור אצל רבינו הבית ישראל זי"ע.

אחת התקיעות, יצאה מעט קצרה ושונה מהרגיל. על פניו הבערות של מרן הבית ישראל נראה היה שינוי וסימן שמא צריכים לחזור ולתקוע בשנית. תכונה חרישית נוצרה בקהל, וחריפי צעירי החסידים אף ניסו 'לסמן' לרב 'ולהורות לו' כי הרבי אין ניחא לו בתקיעה זאת. אולם רבי יהושע, 'הרב המקרא', בפשטות מגיב ואומר: 'איך האב געציילט'. כאומר: אני ספרתי את משך התקיעה והאחריות עליי ועל כתפי.

ימים רבים אחר אותו מעשה, קילס מרן הבית ישראל את רבי יהושע על פסקי ההלכה הנהירים שלו ועל כח הכרעתו האיתנה ללא חת.

הרה"ח רבי משה זאב הלוי שיינפלד ז"ל, היה מספר מעשייה זו

מדברי רבינו שליט"א בעת הקפות שניות במצאי שמחת תורה שנת תשפ"א

"מהו הדרכון שלנו"

דודי הרה"ג רבי יהושע מווערשוב זצ"ל, ידוע שהיה מנותק כליל מעולם הזה, ואפילו את הרחובות בשכונת מגוריו לא הכיר, ובדרכו לארץ ישראל כשהראה את הדרכון לפקיד הנכרי, שאלו הפקיד מהו תאריך הלידה שלו, השיבו שיום ההולדת שלו בהושענא רבא (ו"א שנולד בשמיני עצרת). וכמובן, תשובה שלא במקומה לגוי, אבל לדידיה לתאריך ביום זה לא היה משמעות מלבד שהוא יום טוב. אנחנו גם צריכים דרכון בעברנו בדרך העולם ונסיגותיו שרבים בו המרחיקים אותו ממנו יתברך, להיכנס לארץ ישראל עם כל משמעותה - שכל הדר בה דומה כמי שיש לו אלוהה, וצריך שיום טוב לא יהיה כתאריך בעלמא, אלא יום יקר של שמיני עצרת עם המשמעות הפנימית שלו, לכל אחד ואחד יש גוי שבלב, שצריכים דרך להתגבר עליו, ולגוי הזה אמנם כן צריכים לומר 'הושענא רבא' - 'שמיני עצרת', שזהו ה'דרכון' הדרך להתמודד אתו, ולעבור בהאי עלמא בבטחה ללא להסתכן.

וכבר אמרנו הרבה פעמים, 'תאיר ארץ מכבודך', כי כשהולכים ברחוב יש נסיגות, ובחיים יש קשיים, אבל בכל מקום שהולכים אפשר לקדש את ה', אם רק זוכרים כמה נחת רוח גורמים לרבונו של עולם בכל התגברות, בכל זהירות מראיה אסורה ומדיבור אסור, ובכל יגיעה בלימוד התורה, כל אלה הם בבחינת תאיר ארץ מכבודך, שמהתגברויות אלו בתוך הארציות מאיר כבוד ה'. זו היא הדרך והמטרה שלנו, ללמוד ולקיים מה שלומדים, להבין ולהשכיל לשמוע. הדרכון שלנו - הדרך שבה אנו יכולים להחזיק מעמד, הוא לקיים ולעשות מה שלמדנו בתורה הק', ולהמשיך את זה לכל ימות השנה.

'רב קהל אנ"ש בתל אביב' בבדיקת לולבים לפני חג הסוכות

עומד לצד מרן רבינו הבית ישראל זי"ע, ביציאה מהכנסיה הגדולה החמישית, בשנת תשכ"ד. נראים עוד: ר' יהושע קלינלר, ר' משה אירנשטיין, ר' מנחם [בר"ל] אירנשטיין, ר' דוד לוינטל ור' מנדל צישינסקי.

איך האב געציילט

ועם היותו מבטל דעתו מפני דעת אחרים, ועל אחת כמה וכמה בפני רבותיו היה מתבטל כעפרא דארעא, אך בהגיעו ללימוד התורה"ק, לעומקה של סוגיא ולמלחמתה של תורה, היה ניצב כארי במשך שעות בתקפות ובחריפות. אלא שמעולם לא אמר 'קבלו דעתי' ותמיד היה פסק ההלכה שלו נאמר בנעימות ומתוך סבלנות וניחא.

סיפור מופלא בהקשר לישרותו ולכח הפסק והכרעתו ההלכתית האיתנה, זאת למרות היותו צנוע וענוותן כהליל ואף כלפי ילד קטן, התרחש בעת תקיעות שופר דמעומד, כאשר סיפור זה הותר רושם עז בשעתו.

חסידים במעבורת על הווייסל בדרכם לגורא קלואריה

לקופת החברה שבנתה את המסילה ואף ערך תפילה מיוחדת בתחילת הפעלתה. פעם, כאשר החברה הגיעה לידי פשיטת רגל וכל השותפים סבלו מהפסדים גדולים, שילם הגראף פוטוצקי לשותפו מבית גור את חלקו המלא, כדי שהחסידים ימשיכו ליסוע בה, לאחר שיפעילה שוב. הרכבת היתה מכונה בפי היהודים "דעם רבינ'ס קולייקע" (הרכבת של הרבי), כיון שרוב המשתמשים בקו זה היו חסידים שנסעו לרבי. הרכבת היתה יוצאת - כל שעתיים בדרך כלל - מהתחנה שבכיר "אוני לובעלסקא" שבפרבר מונקאטוב - שכונה בתוך ווארשא הגדולה, והיתה עוברת במספר תחנות-ביניים כמו העיירה פיאסעצנא ועוד עד לתחנה הסופית ברחוב "פיארסקא" בגור. בשנת תרצ"ח, העבירו את התחנה בווארשא אל מחוץ לעיר, לאחר שווארשא התרחבה ושכונת מונקאטוב היתה איפוא במרכז העיר.

בסמוך לתחנת המוצא עמדה חנות של ר' אברהם שנקראה "חדר התה של ר' אברהם" שטעם מונקאטובער", בה קיבלו החסידים כוס שתיה חמה או ארוחה קלה אם היו מקדימים בואם לתחנה או כאשר היו מחכים עד לתחילת מכירת הכרטיסים לנסיעה ב"קולייקע".

ה"קולייקע" היתה גם קשורה בכמה מקרים של אנטישמיות מעשי ידי הגויים הפולניים. בשנת תרצ"ד ניסו השלטונות לאסור על היהודים להשתמש ב"קולייקע" בתואנה כי המוני החסידים הצפופים ברכבת הם מוקד להתפשטות מגיפות. כעבר זמן קצר, לאחר השתדלויות ברשויות המרכזיות, וכנראה בעיקר בשל ההפסדים הכספיים שנגרמו למנהלי הרכבת, בוטלה הגזירה. בשלהי שנות התר"צ, כאשר גאתה האנטישמיות ברחבי פולין, אירעו מקרים רבים של התנפלויות ב"קולייקע". באחת הפעמים היה גם רבינו הבית ישראל ז"ע בין הנוסעים שסבלו מידם של האנטישמים. קרוב לפרוץ המלחמה, אירע וכנופיית סטודנטים פולניים התנפלה על חבורת חסידים שנסעו ב"קולייקע" ומרטו את זקניהם. ברכבת נמצא אז גם ר' לייבל מינצבערג ז"ל נציג מטעם אגודת ישראל ב"סיים" הפולני. הוא מיהר להודיע למנהל הרכבת כי אם הוא לא ידאג למניעת מקרים מעין אלו, יאלצו חסידי גור להשתמש באמצעי תחבורה אחרים. הנהלת הרכבת מיהרה להתנצל והבטיחה כי להבא לא ייקרה דבר, ובלבד לא להפסיד את הנוסעים הגוראים שהיו

מצטרפת עד שהיה בידם הסכום הדרוש לנסיעה. בכדי להתגבר על חסרון זה היה נהוג בין חבורות הבחורים לארגן "קופת-נסיעה", שבו כל אחד מבני החבורה היה משלש לתוכה מדי תקופה סכום פעוט. לקראת החגים היו עורכים הגרלה ואת הזוכה המאושר היו שולחים כנציג שנבחר לרבי והוא היה מזכיר את כל בני החבורה בשמותיהם לפני הרבי, כל אחד ובקשתו הפרטית. עצה אחרת היתה בידי בחורים עניים. הם היו מארגנים בעיר מגורים אוטובוסים לנסוע לגור, ושכר טירחתם היה: הזכות להצטרף חנם אין כסף...

יש בנותן טעם להביא את דברי הגאון מפיטסבורג זצ"ל, המספר בספרו זכרון אברהם על מסכת ראש השנה, על ענין הנסיעה וה"פאהרגעלט" (דמי-נסיעה) שנהגו הילדים לאסוף, ואלו דבריו:

בעת קטנותי שנשעתי עוד נסיעה ראשונה לשפת אמת זי"ע ובאתי חזרה לווארשא, שאל אותי אב"ז הגה"צ מוה"ר חיים יעקב נפתלי זצ"ל למה לא אמרתי לו שאני נוסע לגור והיה נותן לי על הוצאות. השבתי באמת לא ידעתי שישכים שאסע לשם כי עוד קטן אני, אמנם אפילו ידעתי מזה ג"כ לא רציתי לקחת ממנו על הוצאות כי חשקי שכל מה שהיה לי מן פאהרגעלט רצוני להוציא על נסיעה ראשונה - שיהיה ממעות "לכם" ולא ממתנות. ואמר לי אבל עתה כאשר תיסע פעם שנית יהיה לך הכרח לקחת ממני, כי אין מהראוי להמתין עד שתקבץ עוד על הנסיעה מפאהרגעלט כי אז תשכח טעם מנסיעה ראשונה.

לאחר שהיה בידם הסכום - ולפעמים גם כאשר היה להם רק להוצאות צד אחד בלבד - הדרוש ותאריך נסיעתו נראה באופן, החלה החסידים בהכנה האמיתית: אברך או בחור שהיה מייעד עצמו לנסיעה, היה לומד ומתפלל בכוונה יתירה ומשקיע ראשו ורובו בלימוד ביתר שאת ומסיח דעתו מכל חפציו בחיי שעה. אף הילדים שאבותיהם היו אמורים לקחת אותם ל"נסיעה" שיפרו היטב את התנהגותם בבית או בלימודם ב"חדר", והיו מפסיקים לשעה במעשי השובבות שלהם. כל הילדים ידעו להצביע על חברם שעתידי בקרוב לבקר בגור - לפי התנהגותו. גם המלמדים התייחסו אחרת אל ילד האמור לבקר בקרוב אצל הרבי, ביוזם כי לפעמים ישאל הרבי אותם אצל מי הם לומדים.

רובם היו נוסעים ב"קולייקע" המפורסמת

כאשר הגיע סוף סוף יום הנסיעה, נפרד היה החסיד מבני משפחתו ומצטרף לשאר בני עירו העולים בית ה'. היו שבאו באוטובוס, אחרים היו באים ברגל לקיים מצות "עליה לרגל", אבל רובם היו נוסעים ב"קולייקע" המפורסמת.

ה"קולייקע" היתה רכבת קטנה וצרה שחיברה בין ווארשא הבירה לעיירה גור. קו זה החל לפעול בסוף תקופתו של השפת אמת, בשנת תרנ"ט, והמשיך לפעול עד שנת תשכ"ב. החברה היתה שייכת לחברת-מניות בניהולו של הגראף פוטוצקי ואחד מבני השפת אמת היה שותף בה. מסופר כי השפת אמת שילם גם הוא מכספו - באופן בלתי רשמי -

"א'נסיעה קיין גער" הנסיעה לגור

כיצד התכונן חסיד לנסיעה לגור ואיך חסך את הוצאות הדרך * תולדותיה של ה'קולייקע' המפורסמת * האכסניות בעיירה ובתי המדרש שהתמלאו עד אפס מקום * איך יכל כל חסיד לראות את פני הקודש, ומה היו סדרי התורות ל'שלום נעמען' ול'גזעגענען' * וְשֶׁם נַעֲלָה וְנִרְאָה

דער רעבינ'ס קולייקע. פרחי חסידים ממתינים על יד קרון הקולייקע

היו חוסכים מפתם ומלחמם הדל ואוגרים פרוטה לפרוטה להוצאות הנסיעה

מקדמת דנא, בפולין שלפני תקופת ההשמדה והחורבן, עזבו אלפים רבים של חסידי גור את בתיהם בערבי חג ונסעו אל הרבי. בכל מחוזות פולין וסביבתה ניכר היה היטב כי כל הדרכים מובילות לגור. בשורות הבאות ננסה לתאר את הנסיעות של החסידים, ולתאר את מה שעבר עליהם בנוסעים אל הרבי, מתחילת יציאת לדרך ברכבת, ב"קולייקע" או בסוס ועגלה, דרך האכסניות וה"סטאנציעס" ללינה בעיירה גור, התפילות והשולחנות בבית המדרש, עד שהיו חוזרים לבתיהם, גדושים בתורה וחסידות.

לרוב היתה הנסיעה כרוכה במאמצים ובקשיים מרובים. לרבים מבין החסידים לא היתה הפרוטה מצויה בכיסם וכדי להוציא את ענין הנסיעה אל הפועל היו צריכים לתת את הדעת עליה תקופה ארוכה לפני כן. חסידים היו חוסכים מפתם ומלחמם הדל ואוגרים פרוטה לפרוטה

מאז תחילת ימי החסידות החשיבו חסידים את ה"נסיעה" לרבותיהם כאחד מעיקרי החסידות, אשר ממנה העמיקו ללמוד דרכי עבודת ה', והיו שואבים חיות והתעלות לתקופה ארוכה. עד כדי כך החשיבו את הנסיעה עד שאמרו משמו של הרה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע כי בעולם העליון שוקלים בכף הזכויות גם את היערות ואת השדות שנוסעים בהם אל הצדיקים.

בבית מדרשם של רבותינו הקד' היתה הנסיעה חלק בלתי נפרד ממשנת החסידות, מימות החידושי הרי"ם ואילך ששיבח מאוד מה שחידשו הצדיקים לנסוע לרבי, אך הוסיף כי "באמת צריכים לעזוב את הבית ולא לנסוע עם הבית כמו שהוא". וכן הביא נכדו השפתי צדיק מפילץ על ענין שמתאבקים ברגלי הצדיקים, כי זו עצה עמוקה מרבותינו הקד' לכתת רגליו ולפנות מכל עסקיו ולהתבטל אל הצדיקים אולי יזכו להיכנע ולשוב בתשובה.

תמונה טיפוסית מהעיירה גורא קלוואריה משנת תרצ"ט

רוב המשתמשים בקו זה. [לפי גרסא אחרת אכן הפסיקו חסידי גור את הנסיעות ב"קולייקע" לתקופה והיו נוסעים בסירות ומעבורות על נהר הוויסלא, עד שבאו מנהלי הרכבת אל האמרי אמת והתנצלו בפניו, ואולם יתכן שמדובר במקרה אחר].

יֵאָדוֹם חֲסִידִים דַּא גּוֹרָא!

כבר בתחילת הנסיעה היו כל הנוסעים מתאחדים ל"איש אחד בלב אחד" וכל הבדלי המעמדות שנהוגים היו בבית, לא היה להם שום ערך בעת נסיעה אל הרבי. כאן יכול הסנדלר העני לדבר עם גביר העיירה שווה בשווה וכאחד האדם. כאן יושבים פלוני השמש המסכן ליד רב מפורסם המכהן בקהילה גדולה ושוחחו יחד בעניני חסידות. כי כאשר נוסעים לרבי הרי "כולם שווים לטובה" ולא ניכר שוע בפני דל, בין בגשמיות ובין ברוחניות. מדי פעם היה אחד החסידים מוציא מחיקו בקבוק משקה והקהל כולו היה מתעורר תוך ברכת "לחיים" לבבית, כאשר ברקע בקעו קולות של שירה חסידית, את השיר העממי שספק אם יודע איש מי חיברו, אך הכל שרים אותו:

יֵאָדוֹם חֲסִידִים דַּא גּוֹרָא!

מְלוּדֵעַ סְטאַרשֶׁע אִי באַחורֶע!...

(=נוסעים חסידים לגור!)

צַעֲרִים וּמְבוֹגָרִים כְּבוֹרִים!...

משעה לשעה פלטו ה"קולייקעס" מאות חסידים נוספים עד שפני העיירה השחירה מרוב חסידים. כאשר ירדו החסידים בתחנה בגור כבר חיכו להם בעלי-העגלות המקומיים, כדי לקחת את החסידים אל האכסניות. אולם רבים מהחסידים העדיפו ללכת רגלי מתחנת ה"קולייקע" להרוויח שכר הליכה בידם ודרך-אגב גם לחסוך כמה פרוטות שלא היו מיותרים. בשנים שלפני המלחמה היו האחים שלום ודוד (כך נקראו בפי כולם, את שמות משפחתם אף אחד לא הכיר) מבעלי-העגלות המפורסמים ביותר בגור.

לצד בעלי-העגלות עמדו שם בעלי האכסניות ומשכירי החדרים ללינה. הם באו בעצמם או מיוצגים על ידי בניהם או שליח לחפש את ה"קליינטים" הקבועים שלהם, כדי שלא יעלה על דעת אחד מהם להחליף את האכסניה בטובה יותר. לפני שמישהו היה פותח את פיו

כבר נסחבו המזוודה או התיק שלו על ידי בעל האכסניה, שגם הבטיח לו מיטה נוחה ואוכל בשפע, אולם מי היה שם לב ל"זוטות" כאלה כאשר נמצאים בגור לצרכים רוחניים בלבד. חסידים לא חיבבו בלשון המעטה את בעלי האכסניות שהיו לוקחים הרבה כסף וגותנים מעט תמורתו, והיו קוראים להם "קראדניקעס" (קמצנים-גנבים בלשון גנאי). מספרים כי פעם קרא השפת אמת לבעלי האכסניות והתרה בהם שאם לא יחדלו מלפשוט את עורם של החסידים - לא יראו פרי בעמלם.

לפני המלחמה עמדה לא רחוק מחצר הרבי מסעדה שהיתה בבעלותה של "בריינדל די געראטענע" (בריינדל המוצלחת), שם יכלו לשתות כוס תה ולקנח בחתיכת עוגה או מאכל אחר. בהמשך היה ביתה של "שרה די שענקערין", שם היו בעלי העגלה מתאספים. כולם ידעו כי כאשר יש צורך בבעל-עגלה אפשר למצוא אותם במסעדה של "שרה די שענקערין". בין בעלי האכסניות הידועים היו: איטשע גרונס'ס, מענדל גרונס'ס, חיים מאיר'ס, וכן מאטיל חיים נחום'ס, שהאכסניה שלו היתה קרובה לבית המדרש.

בסימטאות גור, המלאות בוץ ועפר, הסתובבו חסידים שאינם יכולים להחליט לאיזה אכסניה להיכנס ומחכים לשמוע עצה מפי בני-עירם לאן כדאי לפנות. מסתובבים גם אלה שהסתבכו בפעם הקודמת עם האכסנאי שלהם והולכים למצוא טובה הימנה, אולם בסופו של דבר מחליטים כי סדנא דארעא חד הוא וחוזרים לאכסניה הישנה על כל "מעלותיה".

לא כולם זכו לחדר עם מיטה מוצעת. מחוסר מקום שיכיל את אלפי הבאים ואולי מחוסר פרוטה מכיס, היו רבים מסתפקים להם במקום כלשהו - ולפעמים מתחלקים עם ידיד או מכיר במיטתו - ובלבד לתת לעצמות הדוויות לנוח כמה שעות. חלק מהבאים - בעיקר בחורים - היו ישנים על ערימות חציר וקש שהיו מוצעים בעלייה שמעל בית המדרש הגדול ואף בחצר שלפני הבית המדרש, לצורך כל אלו שלא היה להם אכסניה או מיטה מסודרת.

לתפוס מקום בתור ל'שלוש נעמען'

מיד לאחר שהגיעו אל האכסניות והניחו את החבילות, אצו רצו החסידים אל בית המדרש כדי - לנטילת שלום, במעון קדשו של הרבי הסמוך לבית המדרש הגדול. צמוד לדירת הרבי באכסדרה מקורה היה משעול ההמתנה - שכונה בפי החסידים ה"קלאטקע". כאן הצטופפו וחיכו אלפי חסידים בירת אלקים להיכנס כל אחד בתורו אל ה"שלוש-שטוב" ולראות את פני הרבי, מבלי לנסות לעקוף את התור, שכן ידעו את הקפדתו של השפת אמת על אלה העוקפים את התור.

בחצר בית המדרש עמדה בצד באר מים עתיקה, ממנה שאבו "מים שלנו" לקראת פסח. על באר זו נהגו החסידים לאמור כי מכיון שהגיעו לבאר קיבלו כבר בחזרה את כל הוצאות הנסיעה, ואילו יתר החוויות - כולן רווח נקי הן... עוד הסתובבו בחצר עשרות אנשים שאספו כסף לצרכי צדקה ואף טיפוסים משונים לא היו חסרים... מספרים כי בגור היה משוגע אחד שהתהלך כל הימים בגור ומבקש "געלט... געלט...", ואף בימי שבת וחג נהג כמנהגו בחול! כאשר שאלו אותו אנשים הרי שבת היום ומה לך כי תבקש כסף, ענה הלה כי אינו רוצה לאבד את ה"לשון שלו" - כלומר הרגלו, על כן ממשיך כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת.

בדרך כלל היו נכנסים אחד אחד "בקודש פנימה" אל חדרו של הרבי, אולם היו גם זמנים, כאשר היה "עולם" גדול במיוחד, שאז הכניסו המשמשים אל חדרו של הרבי כמה שיכול להכיל ולאחר שהתמלא סגרו את הדלת, וכאשר התרוקן שוב פתחו עד שכל החסידים קיבלו "שלוש".

האמרי אמת היה מקבל בדרך כלל את החסידים בעמידה לפני ארון הספרים. הרבי הציץ לרגע בפני החסיד שקיבל שלום, האזין לבקשתו והחזיר תשובה קצרה. כך עברו כל החסידים לפני הרבי עם בקשותיהם וצרותיהם.

הצטופפו השאר בחצר שליד המרפסת היוצאת מדירתו של הרבי

בימים הנוראים ובשבועות - שאז היו ה"נסיעות הגדולות" עוד מימי הרה"ק מקאצק ז"ע, היה בית המדרש מלא עד אפס מקום. גם בקומה השניה שמעל בית המדרש שמעו את התפילות, לאחר שעשו פירצה ברצפה - שהיא תקרת בית המדרש - מעל הבימה. בקומה זו היה גם התנור לאפיית מצות לפסח, ולצדו השולחנות והכלים שעמדו במשך כל השנה מכוסים. אולם כל אלו לא הספיקו לציבור אלפי החסידים, שנאלצו לעמוד ולהתפלל גם בחצרות שמסביב לבית המדרש, אולם בעוד שבחצר שהיתה מאחורי בית המדרש עוד יכלו לעקוב אחרי הבעל-תפלה הודות לחלון שהיה פונה משם לכיוון החצר, הרי שבחצר הקדמית שלפני בית המדרש לא יכלו העומדים שם לשמוע את התפילות.

לאחר התפילה בליל ראש השנה התיישב האמרי אמת על כסאו וכל החסידים עברו בשורה לברך ולהתברך בברכת "לשנה טובה". הרבי היה יושב כך במשך כמה שעות כדי שיספיקו כמה שיותר החסידים לעבור. לאחר מכן יצא האמרי אמת אל המרפסת שבקומה הראשונה

החצר מלאה חסידים. תפילת חול המועד בחצר ביהמ"ד בעיירה

הרבי היה יוצא למרפסת לברך את החסידים. רבינו הפני מנחם על המרפסת בדירת רבוה"ק בביקורו בפולין בשנת תשמ"ט

של מעון קדשו, ובירך משם את כל אלה שלא הספיקו לעבור ולהתברך ואלה לא היו מעטים... כך גם היה בעת עריכת השולחן ה'טיש', רק חלק קטן מהחסידים זכו לחזות בפני הצדיק מחמת הדוחק הרב, ועל כן הצטופפו השאר בחצר שליד המרפסת היוצאת מדירתו של הרבי. בעוד שעה קלה ייראו כאן את הרבי כשהוא מתהלך קמעה על גבי המרפסת. אלפי חסידים עמדו שם בראש מורם ועיניהם נעוצות בדלת היוצאת אל המרפסת. הרבי יוצא וכיפה גבוהה לראשו, ובעיניו הטהורות סוקר את הציבור... רגעים ארוכים הביטו החסידים בפני רבם הקדוש עד אשר נסגרה הדלת בכניסתו של הרבי. אז פרצה שירה אדירה מפיות וליבות החסידים שצבאו בחצר, ולאחר מכן התפזרו כולם לסעודת החג ולמנוחה קצרה.

עמוסים בחסידות ויראת שמים חזרו החסידים אל ביתם

במשך כל שעות היממה, בעיקר בימי חג ומועד היה בית המדרש מלא מפה לפה בחסידים, זקנים עם נערים, שישיבו והגו בתורה בהתמדה רבה. גם את בית הכנסת העירוני מילאו החסידים והלומדים, לאחר שכבר לא היה להם מקום ללמוד בבית מדרשו של הרבי. החצרות שמסביב לבית המדרש, מלפנים ומאחור, הָמוּ מאנשים שבאו להסתופף בצל הרבי, עד שניתן היה לטבול בים של אנשים. כאן בחצר התהלכו אנשים ושוחחו זה עם זה, ואף נפגשו עם מכריהם שלא יצא להם להיפגש זמן רב. כמו כן נחתכו בחצר הרבי הרבה ענינים ציבוריים, כאשר עסקנים מכל הערים נפגשו כאן לשיחה משותפת ולליבון דיעות.

במוצאי החג עמדו שוב המוני החסידים בתור אין-סופי לקבל ברכת-פרידה מהרבי. כאשר גבר הלחץ והדחק התייצבו כמה מבניו של הרבי ותוך כמה דקות השתרר סדר לטובת כולם. לברכת הפרידה, לא הכניסו הרבה חסידים בבת אחת גם כשאר היה "עולם" גדול, וזאת כדי לאפשר לכל אחד להגיש קוויטל לפני הרבי ולתנות את צרותיו ומכאוביו, באין שומע ומפריע. אולם החסידים לא שהו הרבה בקודש פנימה. הם שמחו והסתפקו בתשובה קצרה שקיבלו מהרבי בידועם שכל מילה היא תורה שלימה וצריכה לימוד...

בחצר בית המדרש עמדו באותה שעה דוכנים רבים לממכר תשמישי קדושה: סידורים, אבנט או כיפה. הרבה אבות נהגו להביא לילדיהם שנשארו בבית תשמישי קדושה שנרכשו בגור, שהיה להם משנה חשיבות, שהרי אינו דומה סידור שנקנה בלודז' לסידור שנקנה בחצר הרבי בגור...

עמוסים בחסידות ויראת שמים חזרו החסידים אל ביתם, שם חיכתה להם קבלת פנים חמה מעמיתיהם שנשארו בבית. כולם רצו לשמוע על הנעשה אצל הרבי, ולשמוע את הדברי-תורה (ה"שמיעע'ן") שהשמיע הרבי בשולחנו הטהור. גם הילדים שחזרו מגור זכו ליחס מיוחד כי הרי היו אצל הרבי... עוד תקופה ארוכה לאחר שחזרו שיננו החסידים את ה"שמיעע'ן" שזכו לשמע בגור, ולאור דבריהם התחזקו והתעלו זמן רב.

מקורות: מגילת גער. מלחין לבית גור. צדיקים ואנשי מעשה. זכרון אברהם עמ"ס ר"ה. בדרכי פולין האבלות. הנסיעה הראשונה. שלהבת שלא קפאה. ירחון "בית יעקב". לוחות ושברי לוחות. הרה"ח החפצים בעילום שמם

"לא אמות כי אחיה ואספר מעשי ק-ה" | הבעל תפילה שקולו הרעיד את הלבבות | בעקבות שתי דמויות מהיכל השירה בגור של מעלה

ר' יוסל
חנצ'ינער בגטו

"כְּהוֹשָׁעַת כָּנָה מְשׁוֹרָרֶת וַיִּוְשַׁע" ✦ "החיילים הבריטים במחנה שנלר שאלו
מי בוכה שם" ✦ על ה'בעל תפילה' המפורסם בגור ר' יוס'לה חנצ'ינער ועל
המלחין ר' קלמן יונה ארליך ✦ איך המשיך ר' יוס'לה לשפוך שיח גם לאחר
ששיכל את בנו, וכיצד התפלל בראש השנה האחרון בגיטו ✦ ייחודיותו של ר'
קלמן יונה וטובת העין שלו ✦ כתב ידו של ר' קלמן יונה על ניגון 'כבקרית' שלו
✦ פרק שני בסדרה

ר' יוס'לה חנצ'ינער

ביום רביעי, ז"ך אלול שנת תרצ"ה, הטיילה
האוניה "גרזולם" עוגן בנמל יפו. באוניה
זו הגיע החסיד הר"ר יוסף מהעיר חנצ'ין, המפורסם בשמו ר'
יוס'לה חנצ'ינער, על מנת לשמש כבעל תפלה בראש השנה
המשמש ובא, זאת על פי בקשת רבו האמרי אמת ז"ע.

ומעשה שהיה כך היה: באלול תרצ"ה, הגיע כ"ק מרן
ה'אמרי אמת' ז"ע לביקור ממושך בארץ. כשבוע קודם
לכן ומשנשאל האמרי אמת, שהיה אז כבר בארץ, מי יתפלל
מוסף בראש השנה, נענה ואמר: "יוס'לה..." ואכן, כשבוע
לאחר מכן כבר ירד ר' יוס'לה מהספינה בנמל יפו, בדרכו
ירושלימה.

באותן השנים הייתה סביבת בית המדרש ברחוב שפת אמת
שוממה, והשטח עד למחנה הצבא הבריטי שנלר (כיום
רחוב מלכי ישראל) היה ריק מבתים. הגה"ח מורינר רבי
יעקב מאיר אלטר שליט"א, בן רבינו הפני מנחם ז"ע, מספר
שמע מחסידים כי קולו האדיר של ר' יוס'לה בעת תפלת
המוסף נשמע בבירור גם במחנה שנלר, עד שהחיילים
הבריטים התעניינו מי הוא זה שצועק ובוכה שם...

יכולת נדירה

רבי יוס'לה חנצ'ינער, בעל התפילה האגדי שחונן בקול חזק
ומלא רגש, היה חתנו של הרה"ח ר' יחיאל שיינפלד ז"ל,

שהיה מכונה בגור 'פעטער יחיאל' על שום שהיה דודו של
ה'אמרי אמת' (היה חתנו של רבי יודל קמינר, גיס וחוננו של
ה'שפת אמת'). תחילה התגורר בחנצ'ין ומשם כינויו על שם
עירו, אך מאוחר יותר עבר ללודז'. הוא החל במשרתו זו כבר
בסוף ימי השפת אמת ז"ע, ובה החזיק עד ימי המלחמה
הנוראה בה נספה, הי"ד.

בחודש אלול היה ר' יוס'לה מגיע לוורשא, שם היה מתאכסן
בביתו של ר' יעקב תלמוד - המלחין והמנצח הנודע של
חצר גור - שם היו נערכות החזרות על הניגונים לקראת
תפילות הימים הנוראים. החזן הרה"ח ר' דוד ורדיגר ז"ל
סיפר שר' יוס'לה מעולם לא הספיק ללמוד את כל ניגוני
המוסף על בוריים עד לראש השנה, שכן בעת החזרות היה
יושב בצד השולחן כשהוא מעיין בגמרא, ספק נוכח ספק
נעדר, ורק לקראת החזרות האחרונות היה משתתף ומפזם
יחד עם שאר המשוררים.

אולם למרות שלא למד להכיר את הניגונים עד כדי שיוכל
לשיר אותם באופן עצמאי, משהגיע זמן התפלה והמקהלה
החלה לתת את קולה בשיר, היה הוא נכנס ומשתלב עם
מילות התפלה במקומות המיועדים לו ומתנהל כבתוך שלו,
עד שלא היה ניתן להרגיש שאין כל שבילי הניגון נהירים
לו דיים.

ר' דוד תיאר את ר' יוס'לה כיהודי צנום בעל קול ערב ומלא
מתקנות. איש צנוע ביותר היה. קולו גילם מיוזג מופלא
של צליל מתכתי טהור וצרוף עם חיתוך דיבור שאין ברור

ממנו. הנוסח שלו היה מעניין וייחודי ביותר, הן בשל ההבעה המוזיקלית והן ביכולתו המופלאה בשיבוץ ובפירוש המילים. ואכן, תפילתו של ר' יוס'לה בליווי הניגונים המרוממים שהשמיעו חברי ה'קאפלע' (- מקהלת המשוררים) רוממו את הנפש והקסימו את באי גור מכל קצוות פולין ומחוצה לה.

לא אמות - כי אחיה

לקראת מוצאי שבת של סליחות "במוצאי מנוחה", היה ר' יוס'לה נוסע לגור, שם נהג להישאר עד לאחר יום כיפור. בשנת תרצ"ז נרצח בנו שמעון שהיה מפארי בחורי גור

המקור לנגינה בתפילה: שירת הלויים "ואין דבר יעוררהו כמו קולות הניגון"

בחצר גור, כמו בחצרות חסידיות אחרות, נשמר מקום של כבוד לשירה המלווה את התפילה. ואכן, את שירת הלויים בעת הקרבת הקרבנות מתאר בספר החינוך (מצוה תפד) "שבשעת הקרבן היו צריכים לכוון דעתם יפה בעניינם כמו שידוע שהוא נפסל במחשבות ידועות, וגם כן צריך הקרבן כוונה שלמה לפני אדון הכל שציונו עליו, וגם כן בעת הצרה צריך האדם כיוון גדול בהתחננו לפני בוראו שירחם עליו ויצילהו מצרתו, ולכן נצטוו בתקיעת החצוצרות בעתים אלה, לפי שהאדם מהיותו בעל חומר צריך התעוררות גדול אל הדברים, כי הטבע מבלי מעיד יעמוד כישן, ואין דבר יעוררהו כמו קולות הנגון".

יתירה מזו מתואר בספה"ק מאור ושמש (שמיני ד"ה ונראה) "שאם עדיין לא נגמרו להלהיב הלבבות בתשובה שלימה בהתלהבות כראוי אזי היה הכהן מרמז לבן לוי איזה רמז והתחילו לנגן בהתעוררות יותר ובענימה יתירה הצריכה להתעוררות זו כדי לעורר האיש ההוא שהביא הקרבן לתשובה שלימה".

בלודז', בידי חוליגנים פולניים, בעת ששב מלימודיו בבית החסידים. מבחינתו של ר' יוס'לה היה זה שבר אחר שבר, שכן קודם לכן נפטרה בתו בלא שהשאירה אחריה ילדים. באותה שנה, כך מספר הגה"ח מורינו רבי יעקב מאיר אלטר שליט"א, נכנס ר' יוס'לה לרבינו ה'אמרי אמת' זי"ע כשהוא שבור ורצוף ואמר שאולי השנה לא יוכל להתפלל לפני העמוד, והרבי אמר לו שינהג כפי הבנתו. בראש חדש אלול נכנס שוב לרבי, והודיע שהוא החליט בכל זאת לעבור לפני התיבה בימים הנוראים. ואכן, באותה שנה גם ניגש ר' יוס'לה לעמוד, אך באמצע התפילה פרץ בבכי מר שהרעיד את כל שומעיו.

עובדה מעניינת בהקשר לכך מתאר גם הסופר ר' יהושע אייבשיץ בזיכרונותיו: "בדרך חזרה מאלכסנדר לבית הורי, הייתי צריך לעבור דרך לודז'. התעכבתי ללינת לילה אצל דודי ר' בעריש איבשיץ. בבוקר התלוויתי עם דודי לשטיבל של חסידי גור ברחוב מגיסטרצקה 41. היה זה יום ראש חודש, ושם עבר לפני התיבה השליח ציבור המפורסם בגור, ר' יוס'לה חנצ'ינער. תפילתו המרגשת הרעידה את הלב והנפש. כוחו הגדול כשליח ציבור המפורסם ביותר בעולם החסידות התבטא בצורת האמירה שלו. הייתה זו השנה בה נרצח בנו ומי שהיתה לו אוזן רגישה יכול היה לשמוע את הכאב שבקע מתוך המיית לבו. כמעט בכל מלה מורגשים היו הכאב והצער שלו.

"ולמרות זאת", מוסיף ר"י אייבשיץ, "היתה תפילתו עבודת קודש והכנעה לבורא. על אף צערו הגדול הוא הגיע לשיא של השתפכות הנפש שעה שאמר את המילים: לא אמות כי אחיה ואספר מעשה ק-ה. המלים צרבו בנשמה כאילו בברזל מלובנות. בימי החורבן הרהרתי במסר הזה של ר' יוס'לה חנצ'ינער: לא אמות כי אחיה, גם בעת צער שכול ואבדון חייב יהודי להתגבר, כי אחיה, הקב"ה מצווה עלינו ובחרת בחיים". הנה כי כן, בכח תפילתו של ר' יוס'לה עלה בידו להעביר מסר, רוח חיים נסכה במילותיו וחדרה אל לב השומעים.

התפילה האחרונה

כתב בספר חסידים (סימן קנח): "חקור לך אחר ניגונים וכשתתפלל אמור אותן באותו ניגון שנעים ומתוק בעיניך, באותו ניגון אמור תפלתך ותתפלל תפלתך בכוונה, וימשוך לבך אחר מוצא פיך. לדבר בקשה ושאלה, ניגון שמכין את הלב. לדברי שבח, ניגון המשמח את הלב, למען ימלא פיך אהבה ושמחה למי שרואה לבבך, ותברכהו בחיבה רחבה

וגילה, כל אלה הדברים המכינים את הלב". והנה ר' יוס'לה, היהודי הצנוע והצנוע, מלבד שהצליח להבקיע שחקים בקולו, הצטיין גם בכח יכולתו לכוון בנגינתו את מילות התפילה ולחדור לעומק הלבבות.

בתפילת נעילה היה קולו הרם נישא בחלל בית המדרש בלא שיהיה סימן היכר לכך שהוא עומד בסופו של יום צום רווי במאמץ. הגה"ח מורינו רבי יעקב מאיר אלטר שליט"א מוסיף שכאשר פעם נשאל על כך, אמר ר' יוס'לה שבנעילה "התפילה כבר צועקת מעצמה"... לדבריו, זה אף יותר קל מלגשת לעמוד מבתפילת "כל נדר" שבתחילת הצום.

קולו של ר' יוס'לה הי"ד שהרטיט אלפים במשך שנים, נדם עם חיסולו של הגיטו בלודז'. הסופר הרה"ח ר' משה פראגר בספרו 'אלה שלא נכנעו', מתאר את תפילתו של ר' יוס'לה שהתקיימה בראש השנה של שנת תש"א עת עמד לפני התיבה במניין מאולתר: "ניגוני הזכרנו" שלו הדהדו בעוז ובעוצמה כמו בגור כאילו שאין מלחמה בעולם, וכשהגיע ל'ונתנה תוקף' והחל לפרוט על הנשמה 'מי יחיה ומי ימות מי בקיצו ומי לא בקיצו', נהרות ונחלי דמעות נשפכו שם".

שתי מקהלות, שני 'זכרנו'

אגב, מעניין לציין כי בראשית שנות הנהגתו של ה'אמרי אמת' היו בבית המדרש בגור שתי מקהלות לתפלות הימים הנוראים. אחת שניהלה את הניגונים בתפלת שחרית והשנייה בתפלת מוסף. מסיבה זו, על המילים "זכרנו לחיים" (בו נהוג לשורר ניגון) חובר ניגון מיוחד לשחרית וניגון אחר למוסף, ונקרא שמם 'זכרנו שחרית' ו'זכרנו מוסף'.

אחד המשוררים במקהלה של שחרית התברך בקול מיוחד וביכולת שירה נפלאה, עד שחברי המקהלה של מוסף שמו עליו את עיניהם ושידלו אותו לעזוב את המקהלה של שחרית ולבוא ולהצטרף אליהם. משנוכחו חברי המקהלה של שחרית לראות שחברי המקהלה של מוסף הצליחו לגרום לחברם לעבור, הדבר חרה להם מאד. בתגובה, האזינו בחשאי לחזרות המקהלה השנייה ובאותה שנה ניגנו הם ב'זכרנו שחרית' את הניגון אותו הכינו חברי המקהלה השנייה עבור תפלת מוסף... המקהלה השנייה, גילתה כי נותרה ללא ניגון חדש ל'זכרנו מוסף'. בהפסקה לאחר ששמע הרבי את חילופי הדברים, קבע שמעתה ואילך יתאחדו שתי המקהלות ויהיו לאחת. אך עד היום נותר בחצר גור המנהג להכין שני ניגונים נפרדים - אחד ל'זכרנו שחרית' והשני 'זכרנו מוסף'.

כמו כן, עד לאותו מאורע היה נערך קידוש אחר התפילה למשוררים, אצל הרבי, בכל אחד משני ימי ראש השנה, יום אחד למקהלת שחרית ויום אחד למקהלה של מוסף. גם לאחר האיחוד, המשיך הקידוש להתקיים בשני הימים. כבעבר, אם כי חברי שתי המקהלות נכנסו בשני הימים. בהקשר לכך מציין מו' הגה"ח רי"מ אלטר שליט"א כי גם כי גם ביום ראש השנה הראשון בהנהגת רבינו הפני מנחם זי"ע התקיים הקידוש בשני הימים כנהוג מאז, ואולם בשנים הבאות, משעלה זכרון המעשה הנ"ל, והוברר שהקידוש בשני הימים לא נעשה אלא מחמת שבתחילה היו שתי מקהלות, ובעצם בטל הטעם, נערך ה'קידוש' ביום הראשון בלבד.

בנוסף, סיפר אבי שליט"א ששמע מרבי בונים קורניק ז"ל ששמע מאביו הרה"ח ר' חיים שלמה סבינר ז"ל, שהסיבה שהביאה לכך שיהיו שתי מקהלות מקורה בתקופת הנהגתו של הרה"ק רבי חנוך העניך מאלכסנדר זי"ע, אז התקיימו תפילות בימים הנוראים, בנוסף לתפילות אצל הרבי באלכסנדר, גם בבית המדרש בגור, ושם התנהלה 'קאפלע' נפרדת מה'קאפלע' שניגנה אצל הרבי באלכסנדר. לאחר ארבע שנות הנהגתו של הרבי מאלכסנדר, כאשר שבו כולם להתפלל בבית המדרש בגור אצל ה'שפת אמת' זי"ע, המשיכו עדיין שתי המקהלות להתנהל בנפרד כאשר אחת מופקדת על הניגונים בשחרית, והשנייה על אותם של מוסף.

ר' קלמן יונה עהרליך

בספרו 'שירת ישראל' מביא רבי משה בן עזרא משפט שמטיב להגדיר את הכוונה הראויה בכתיבת שיר: "הטוב שבשירים הוא מה שדעת בני עליה נוחה הימנו וההמון מבין אותו". הגם שכוונתו היא לשיר חרוז, אין ספק שכך גם ראוי להיות בלחן. רגש עמוק ומודגש שמוצא מסילות הן למח והן ללב, תנועות שיש בהן יכולת לכווץ את הנפש או לגרום לה להתרחבות והתפעלות, ניגון שתוכנו לא מודחק ולא מתערער מחמת החן השזור בו, הוא הניגון היותר ראוי לעלות על שולחן מלכים.

קומפוזיטור כגון זה היה הרה"ח רבי קלמן יונה ארליך ז"ל. יצירותיו משופעות ברעיונות המועברים בתמציתיות ובאופן קולח. תנועותיו מודגשות ומביעות היטב את הלך רוחם, אם שמחה או תחנונים, אם דבקות או כיסופים.

✦ ברוך דוד רוזנשטרוך

אשמורת בחוף

סיפור לחג

סיפור מעובד ובשינויי עריכה, מבוסס על עובדות אמת מאפס קצה מפעלי רבינו הקדוש הבית ישראל זי"ע, להוציא יקר מזולל ולקרב נפשות ישראל לאביהן שבשמים.

לזכרו של בעל האכסניה בכפר שמריהו, איש טוב ומטיב ת"ח צנוע ומעלי הרה"ח ר' שמחה ב"ר יוסף שטיינר ז"ל. נלב"ע ה' חשון תשל"ג.

הסיגריה הבאה היא כל שאיפתו, תרתי משמע, לאדם רציני המחפש משמעות עמוקה לחיים.

ראבי"י פינקלסטין הלז, מנהיגם של הרפורמים במסצ'וסטס היה, בעל כישרון ובעל השפעה, ובמיוחד בעל עין חדה ותפיסה מהירה ביכולות העומד מולו ולו לרגע. הוא הכיר מיד בכישרונותיו של נתנאל וקירבו אליו.

הוא ראה בצעיר הירושלמי ובמיוחד ביכולות בהן בורך ובקסמו האישי, האיש המתאים בזמן הנכון, להכניס את התנועה הרפורמית ואת רעיונותיה האפיקורסיים למדינת ישראל הצעירה.

בוועידת התנועה האחרונה, כמו בכל קודמותיה, שבה בפי כל ועלתה הטרוניה על היות מדינת ישראל, שהוקמה בידי 'חבריהם לדעה' לכאורה, ראשי ההסתדרות הציונית, מונהגת באורח מוחלט בצורה אורתודוקסית לחלוטין.

איך יתכן שאלו בתדהמה מהולה בעלבון את הכסף הגדול החברים ביזרעאל יודעים לקחת מאיתנו הרפורמים, אבל את הסמכות ההלכתית והפרהסיה הציבורית נתנו כפרי בשל לממסד האורתודוקסי השנוא כל כך עליהם ועלינו, ואילו לנו, לא הותירו מדרס רגל?

בליבם פנימה ידעו את התשובה. כי יותר מששונאים הציונים החילוניים את 'הרבנים הישנים', בזים הם לרמייה ולעיוות

שעת אשמורת בחוף סידנא עלי' במרכז השרון. ראביי נתנאל עמיטוב, צעיר כשרוני מפורסם בסביבתו, צועד לאורך החוף, שואף במלא ריאותיו את אוויר הים המבריא. מאזין לרגשת הגלים. נותן דרור למועקות ולבטי ליבו.

אדוות גלים מקציפה ושופפת מתקרבת אליו. כומסת ואינה רומזת על סערה עצומה שעומדת להתחולל. כאן, בחוף הבראשיתי הקסום שיד אדם לא נגעה בו, לפחות עד לאותם ימים של שנת תש"ל.

ולא שהיו סערות זרות לו לנתנאל. ולא שהיה בכלל משהו בעולם שזר לו לנתנאל.

שהיה נתנאל ממשפחה חשובה ומיוחסת בירושלים, משפחת רבנים מדורי דורות, וזה לו עשרים שנה מאז עזב את בית הוריו הכואבים, מותרים בוכים בין הכתלים 'החונקים' של מאה שערים. ונתנאל בנם מחמדס? הוא, הוא נמשך אל העולם הגדול ואל תעתועי אורותיו. ליתר דיוק: לחשכו.

היו אלו עשוריים בהם הספיק לבקר בכמה מדינות, להתרשם ממה שהיה להן להציע בשפע. להציץ וגם להיפגע.

במיוחד, היו אלו כ"ד הירחים המשמעותיים ביותר בחייו. הוא התגורר במסצ'וסטס שבארצות הברית, והיה זה בעיקר קרבתו לראביי פינקלסטין, ששינה את כל מהותו והפכוהו אותו מנער ירושלמי מתבגר ומבולבל שההלצה וההיתול או

ר' קלמן יונה ארליך

בידידות קרובה עם ר' קלמן שאף היה מבקרו בביתו לעיתים - שר' קלמן יונה נסע לברלין על מנת לעבור שם פיתוח קול במטרה לשפר את יכולותיו כבעל תפלה ולמצוא דרך להרחיב את מקור מחייתו. אולם המורה הגוי חרש רעה להתנכל לו בערמה, ובצורה כל שהיא חיבל בקולו. ואכן קולו מתואר בפי שומעיו כמעין לחישה.

עין טובה

אין בידינו מידע רב על דמותו של ר' קלמן יונה, ויצירותיו המופלאות הן שנותרו לבדן לספר את סיפורו. אולם אפיזודה קטנה אותה מספר הגה"ח מורינו רבי יעקב מאיר אלטר שליט"א חושפת את נדיבות ליבו ורוחו האצילית של ר' קלמן יונה. מי שניהל את ה'קאפלע' עד עלותו לארץ בשנת תרפ"א היה ר' יצחק מאיר אייכנוולד ז"ל. אך ר' יצחק מאיר לא היה מלחין בעצמו ניגונים אלא היה מקבל אותם מר' קלמן יונה וממלחינים וחזנים נוספים. (ראה כתב ידו של רק"י המצורף, עם ניגון 'כבקרת' שהוא שולח לר' איטשע מאיר" כנראה הוא רא"י אייכנוולד)

חלפו השנים, ובשנת תרפ"א, בהיותו כבן שלושים וחמש, החל ר' יעקב תלמוד ז"ל לשמש בתפקיד מנהל הקאפלע. בתחילה המשיך כקודמו לקנות ניגונים מר' קלמן יונה, עד שפעם אחת אמר לו ר' קלמן יונה: יצחק מאיר לא ניחן ביכולת להלחין ניגונים בעצמו, אבל לך יש את הכישרון לכך. מוטב שתלחין לבד... כך עודדו להלחין ניגונים בעצמו, ואכן כעבור שנים אכן התפרסם ר' יענקל' כמלחין מפורסם וידוע שם.

פרנסתו של ר' קלמן יונה הייתה דחוקה מאד. את מעט מחייתו השתכר מתשלום שקיבל עבור יצירותיו, אותם היה מוכר לחסידויות שונות, והיותו בעל תפילה בבתי כנסיות שונים. אבי שליט"א מספר ששמע מסבו בעל התפילה והמלחין הנודע הרה"ח ר' יעקב מאיר סבינר ז"ל - שהיה

ניגון כבקרת עם הסבר על הניגון בכתב ידו של ר' קלמן יונה

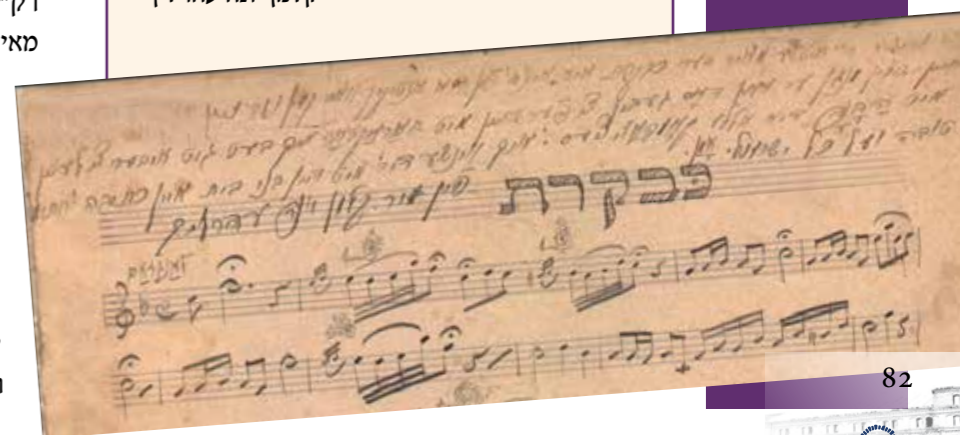
"איך בעט גוט איבער צו לייענן מיט הבנה" - אני מבקש לקרוא טוב בהבנה

הניגון נשלח לאיטשע מאיר' ככל הנראה הוא הר"ר יצחק מאיר אייכנוולד שניהל את ה'קאפלע' עד שנת תרפ"א והיה מקבל מר' קלמן יונה ניגונים - ראה בפנים

ר' איטשע מאיר דער כבקרת איז איינס פין דיא אנטיקין וואס קען נור זיין איין גיטין מנגן ער זאל דאס געבין צו פערשטיין מיט חאראקטאר איך בעט גוט איבער צו לעזין מיט הבנה דיא אללע קאמפאזיציעס. אויך ווינשע דיר מיט דיין בני בית איין כתיבה וחתומה טובה ועל כל ישראל אמן.

רי"מ, הכבקרת הזאת הוא אחד מהמיוחדים ורק בעל מנגן טוב יכול להנגיש עם האופי של הניגון. אני מבקש לקרוא טוב עם הבנה כל הקומפוזיציות. כך גם אברך אותך וב"כ כוח"ט ועל כל ישראל אמן

קלמן יונה עהרליך

שוב חוזר הרבי ואומר בהטעמה: היו לי סבים גדולים... שושלות גדולות מאוד ועבותות ביותר. ומה אני עושה? מוציא יהודים מהחול.. מהבוץ

הצבוע שברפורמה, אולם הם לא אמרו נואש. במיוחד מנהיגם ראביי פינקלסטיין.

נתנאל או -נט' היה התקווה.

נט הוא יליד ישראל וירושלים. נט הוא חרוץ וסקרן. נט מלומד מאוד. ומעלה יתירה יש לו לנתנאל - נט : הוא בעל תעוזה, שלא מתפעל מכלום. באנגלית זה היה נשמע רק מעט יותר טוב: shameless. עז פנים.

פינקלסטיין כיוון את עתידו של נתנאל לרבנות בארץ הקודש, אבל המטרה הסופית הייתה מרחיקה לכת ומסוכנת: החדרת התנועה הרפורמית לישראל.

כבר מחצית השנה שנתנאל- נט - ראביי נתנאל עמיטוב - מתגורר ופועל בישראל. הוא התקבל למגורים באחד מקיבוצי השרון, פתח 'טמפל' במסווה של בית כנסת, 'ערבי הוו' במסווה של 'שיעורי תורה' וכן עוד על זו הדרך. בכל אופן, הציבור הישראלי, גם החילוני, ציבור שמרן הינו, אי אפשר להעמיס עליהם הכל בבת אחת...

אך אט אט, החלה השפעתו הלא ברוכה, לחלחל ליישובי הסביבה ולחלקי האיזור והוא נהפך לחלק בלתי נפרד מהשרון הפורה והמבוסס.

נתנאל השאפתן בעל הנפש הסוערת לא היה מהמסתפקים במועט. יותר מידי שעות מיותרות היו לו וכולן הוקדשו למחשבות 'איך מתקדמים מכאן?' איך מגדילים את ההשפעה, מכפילים אותה עשרת מונים?

במיוחד היו אהובות על נתנאל שעות אלו של לפנות בוקר, וההליכה הרגועה והשקטה על חוף סידנא עלי בהרצליה שבשרון.

אותן שעות, בהן החוף ריק ושומם מאדם, נמצאו בו אך ורק נתנאל, הגלים והמחשבות.

ובאשמורת אחת של בוקר, זו שבה מתחילים כל הסיפורים וכל המעשיות, כשהים היה שקט ובהיר, הרגיש נתנאל תכונה בחוף. החוף לא פרטי אך ורק עבורו.

ממרחק הבחין בשלוש דמויות צועדות, שלא לומר: רצות אצות על החוף.

במרכז, דמות לא גבוהה מידי, רב מבוגר לפי מראהו, אך לא לפי מרצו והתנהגותו. שתי הדמויות האחרות דלקו

אחרי הרב המבוגר מנסה להדביק את פסיעותיו.

הגלים נעשו שוצפים וזועפים לפתע.

נתנאל כבר הכיר את אזהרותיהם. 'הם רומזים לי לא להתקרב לחבורה הזאת ולזקן הזה, שזה ממש לא כדאי' חשב לעצמו. אבל הרפתקנות וסיכונים היו כבר מזמן לשמו השני של נתנאל והוא חש כי הוא מוכרח לפגוש את הרב המבוגר הזה שרץ אף לו כעלם צעיר.

אולי יציל ממנו מידע ויבין מה לו לרב מבוגר לחפש באשמורות על דיונות חול בין קיבוצי השרון...

אורו של פנס רב עוצמה הופנה היישר אל בין שתי עיניו של נתנאל. מסנוור ומבלבל אותו עד כמעט איבוד שיווי המשקל.

'הם צדקו. הגלים'. הספיק לחלוף הרהור של רגע. 'זה ממש לא כדאי לפגוש אותו'. אבל היה זה כבר מאוחר. האור שטף את כולו, סוקר את מראהו ונתנאל חש את גלי האור מנסים לחדור גם אל תוך תוכיותו. לפנימיות נפשו הסוערת.

הוא הכיר את הרב היטב. בירושלים נפגשו כבר לפני עשרים שנה. אולי יותר. ובכל מפגש עם הרב הזה, עם עיניו החודרות ועם מבטו הנוקב, הבטיח לעצמו נתנאל, כמעט בשבועה, 'יותר לא אפגש עמו'.

אבל למען השם, מה עושה הרבי מגור כאן בשרון, בשעות הפרטיות שלי ושל הים?!

ושוב היו אלו הסקרנות והחוצפה שניהלו את נתנאל והוא שמע את עצמו אומר: הרבי מגור גר בירושלים. כאן, בהרצליה והסביבה, אני הרב. ואם הרבי מירושלים מגיע לבקר אצל הרב, זה לא מנומס לערוך את הביקור בשעה כזאת ובלי תיאום מראש!

נתנאל ציפה לנזיפה הגונה או לגערה שבא תבוא, אך הרבי התעלם מדבריו ומהעזות שבהם, והחל משוחח איתו על דא ועל הא. על מעשיו, על 'בית הכנסת' שהוא מנהל, על ילדיו. בעיקר על ילדיו, ועל מקומות לימודם וחינוכם. ביקש מנתנאל לפגוש אותם ולהתרשם מהם.

ונתנאל עצמו, יותר משנהגה מהשיחה הנעימה, התמוגג מיכולתו הבלעדית לענות לו לרבי מגור בלי מורא ופחד. לשוחח עמו כשווה בשווה.

הוא זכר את חבריו מ'חיי עולם', לפני עשרים שנה ויותר,

רועדים ממראהו של הרבי שרק זה עתה עלה על כס הנהגת החסידות, מאויימים מעיניו החודרות, נמלטים ממבטו, ובעיקר משאלותיו וחקירותיו נוקבות חדרי הלב ויודעות כל.

הוא זכר את עצמו היטב, מתפאר בפני חבריו כי הוא, נתנאל, 'יראה ולא יירא[ה]', מורא לא יעלה על ראשו. ובכל פעם שניסה, כשל במשימה. לא די שפחד ונלפת למראה הרבי, עוד הספיק הרבי בשבריר השניות בהם נפגשו, לגעור בו על מעשים שעשה, על מעשי שובבות ונעורים שרק חבריו הטובים בחיי עולם ידעו. לפעמים הצליח הרבי להציל ממנו גם איזו הבטחה להתנהגות טובה יותר בעתיד. זה כבר היה ממש למעלה מגאותו וכוחו של נתנאל.

ולא רק נערים רעדו. הוא זכר היטב את היום בו סבא, הגבאי הישישי והנערץ של בית הכנסת 'לב אהרון', שמבוגר היה מהרבי בכמה עשרות שנים, חוזר מתפילת שחרית כוותיקין ומספר, כשהוא כולו רועד, 'אתם לא יודעים את מי פגשתי היום בארבע לפנות בוקר'. הוא הלך ברחוב בהר"ן ולפתע מולו פנס עצום שמאיר אותו. 'שאלתי בבהלה מי זה כאן שמסנוור אותי? ומאחורי אלומת האור אני שומע את קולו של הרבי מגור 'כמעט בצעקה' 'כאן עומד יהודי ששונא מחלוקת. מספיק והותר עבר כבר על כלל ישראל בגלל המחלוקת'... 'איך הוא ידע לקלוע השערה על המחלוקת האיזומה שפרצה אצלנו ממש לפני שבוע בבית הכנסת?! כמוכן שהבטחתי לו להשקיט את אש התבערה' סיפר סבא והמשיך לרעוד.

ולא רק סבא רעד. כל מי שפגש את סבא ושמע ממנו את דבר הפגישה והמסר שהעביר הרבי, נחרד מהסיפור ונתן ידו להשבת השקט והשלום בבית הכנסת.

רבינו ה'בית ישראל' זי"ע בראש קהל חסידים

רק נתנאל כעס. 'למה סבא החשוב שלי פוחד מהרבי הזה שצעיר ממנו רבות בשנים?!'

הפעם היו לנתנאל עז הפנים, כל הסיבות להיות מרוצה. הוא פגש את הרבי, ולא את הרבי לבדו, כי אם את הרבי ואת הפנס. ולפנות בוקר. והם היו לבדם, ובכל אופן הוא זה 'שאמר את המילה האחרונה'. רק חבל שהחברים מ'חיי עולם' לא היו כאן, שסבא כבר מזמן בעולם האמת ורק הגלים מכירים בחכמתו הרבה ובתעוזתו של ראביי נט עמיטוב.

לקראת סיומה של השיחה הקצרה, הזכיר הרבי שוב, בנינוחות וכמעט באגביות, את רצונו לפגוש את ילדיו של נתנאל. נתנאל נעתר והסכים בשמחה. לא הייתה לו שום סיבה לחשוש. הרבי היה נינוח ומאיר פנים ביותר. 'כנראה השנים עשו את שלהן והא כבר לא כה 'נורא ומאיים' כמו שהיה לפני עשרים שנה'. חשב לעצמו נתנאל בסיפוק. 'רק העיניים שלו נותרו יוקדות', סיכם.

פגישת הבוקר הבלתי מתוכננת הסתיימה בהרגשה חמה ולבבית.

הרבי המשיך לצעוד עם שני מלוויו, ר' שמחה והמשמש, עושים דרכם בריצה לעבר המכונית שהמתינה כל הזמן בין החולות, היא תחזיר אותם למקום הנופש בביתו של ר' שמחה בכפר שמריהו.

בהתקרבם למכונית, יצא מולם דויד הנהג, פוכר ידיו. מסתבר, כי כבר למעלה משעה שהוא מנסה להוציא את הרכב מבין החולות והוא רק מתחפר לו יותר ויותר ולא משתחרר.

ר' שמחה, במבטא 'ייקי' מודגש ובאיטיות, מציע לרבי: נמתין כאן בערך רבע שעה ואז יעבור הטרקטור של הקיבוץ וישחרר את המכונית לדרכה. 'טרקטור' מטעים שמחה 'שנן שרשראות עבותות וגדולות והוא יידע להוציא את הרכב מהחול'.

'אוהו שמחה. לי יש 'שושלת' [קייט] עניפה וכבידה אף יותר. שושלות גדולות מאוד. וכל תפקידי לנסות להוציא אנשים מהבוץ'. נענה הרבי לשמחה במנגינה רבת משמעות.

מאחורי אלומת האור אני שומע את קולו של הרבי מגור כמעט בצעקה: 'כאן עומד יהודי ששונא מחלוקת. מספיק והותר עבר כבר על כלל ישראל בגלל המחלוקות'...

וכשפניו מכוונות לנקודה רחוקה, ממנה נפרדו מנתנאל הצעיר קל הדעת, הוא מוסיף בתקווה ובאנחה 'לפעמים מצליחים. לפעמים זה משפיע רק על הדורות הבאים'.

ר' שמחה מושך בכתפיו. הוא יהודי פשוט. הוא לא מבין בשושלות ובהוצאת יהודים מבוכ. מכוניות מחלצים באמצעות שרשראות, מה להן לשושלות ולהוצאת בני אדם מבוכ...

אפס, כי ר' שמחה חסיד הוא. יודע כי לא שואלים מידי הרבה שאלות. ולא רק שחסידי הוא, כבר ראה כאן מקרוב פעמים רבות, במשך השנים שהרבי שוהה בביתו בכפר שמריהו, כיצד הרבי מוציא אנשים מהבוכ, גם במצוקות גשמיות ובעיקר ברוחניות ובחיבוטי הנפש. מי הוא ש'יתקן' את הרבי ויסביר לו בענייני טרקטורים.

כמו מול עיניו ניצב בבהירות סיפור הפגישה של הרבי עם השף של מלון 'אכדיה' בהרצליה הקרובה.

הפגישה שמעולם לא התקיימה.

זה היה בסך הכל לפני שנתיים. אחד מידידיו הבודדים של ר' שמחה שטיינר בבית הכנסת בכפר שמריהו, שמע כי הרב שמתארך בביתו הוא הרבי מעיירת גור שעל יד וורשה, והוא סיפר לר' שמחה לפי תומו, כי הטבח שמבשל במלון אכדיה המפואר והחדש בהרצליה, בעצמו יהודי שעלה מוורשה עבר את מוראות המלחמה ושהה בקירבת מקום לחותנו של הרבי, הגאון רבי יעקב מאיר בידערמאן. פארה והדרה של יהדות פולין החסידית. אותו טבח שהה לצידו בימיו האחרונים, ויחד עם יהודים נוספים אף סייע ככל יכולתו לגאון רבי יעקב מאיר,

הקל בעדו ואף זכה לעסוק בקבורתו בבית החיים בווארשה. שמחה הכיר את הטבח של מלון אכדיה, הוא אמנם לא שמר מצוות כלל, למרבה הצער התרחק מאוד אחרי העקידה, אבל וודאי הרבי – יתעניין לשמע ממי ששהה עם עם חותנו ורבו עד רגעיו האחרונים בעמק הבכא.

ואכן, הרבי התרגש מאוד. ביקש מר' שמחה כי יארגן פגישה ביניהם. הרבי מגור, עם טבח עמוס תלאות ויגונים שחלק עם חותנו הנערץ את רגעיו האחרונים.

שמחה תיאם באמצעות משגיח הכשרות במלון את מועד הפגישה. מיקומה כבר נקבע בקצה חניון המלון והמכונית עשתה דרכה לכיוון הרצליה.

הרבי ישב ברכב עם המשמש ועם ר' שמחה, מברר עוד אי אלו פרטים על הטבח, על ילדיו וגילם.

ר' שמחה החל מספר לרבי כי אין לו לטבח ילדים. אחרי השואה החליט לא להינשא שוב...

בחדות, מורה הרבי לנהג כי יסובב את ההגה לכיוון הנגדי. 'אם אין לו ילדים מה יש לי לשוחח עמו סתם כך? חשבתי שאוכל לעשות לו טובה ולהציל את הילדים... אבל אם אין לו ילדים? אמרו לו שאני מתנצל ובסוף לא יכולתי לבוא להרצליה...' והמכונית שבה לכפר שמריהו. 'הסיפורים על הגרי"מ, נותרו כמוסים אצל הטבח...'.

ר' שמחה ננער מזיכרונותיו וממחשבותיו. מסתכל על הרבי שמורה לנהג לעשות עוד ניסיון אחרון ולחלץ את הרכב מחול הכורכר הטובעני. הרכב ניצת, המנוע פועל ללא דופי והם כבר בדרך חזר למעון הרבי, בביתו של ר' שמחה בכפר שמריהו.

ר' שמחה שטיינר, מלפנים גבאי השטיבל החסידי בברלין בגרמניה, דמות פלאית בלתי שגרתית. אוהב תורה בכל מאודו, חסיד בכל נפשו, ו-'יקה' בכל הליכותיו והתנהגותו. ובהגדרתו את עצמו: יהודי פשוט מאוד. זייער א פשוט'ער יוד.

מזה שנים אחדות, שהרבי נענה להצעתו של ר' שמחה, שבא בפשטות והציע לרבי את ביתו הפנוי בכפר שמריהו שבשרון, הצמוד לבית מגוריו הוא, שישמש למנוחה ולמרגוע באמצע השבוע, הרחק משאונה של עיר, אבל מאידך לא רחוק מיד, כהרי הכרמל וצפת הרחוקים מאוד.

הרבי שוהה בביתו של ר' שמחה בכפר שמריהו החל מיום שני ועד יום חמישי, כך שבועות אחדים באמצע השנה. כאן,

ממשיך הוא בסדר לימודיו הרגילים בירושלים ומוסיף עליהם הרבה בשעות הארוכות של המנוחה, פה עוסק הוא בעבודתו את בוראו, ומכאן, ממשיך ליבו לפעום את פעימות כלל ישראל - לשאת במשא העם ולחזק את בדקי חומת בית ישראל.

ר' שמחה עצמו הוא יהודי פשוט. בכל בוקר נוסע עד לרחוב פרץ 13 בתל אביב להתפלל במנין עם עם בחוריה החסידיים של ישיבת חידושי הרי"מ. נשאר ללמוד שם שעות אחדות עם טובי הבחורים הלמדנים. נשאר ללמוד בה שעות ארוכות, כמעט עד מחצית היום, והוגה בחברותות עם טובי הבחורים הלמדנים.

הוא יושב כשרגלו מוגבהת על שרפרף קטן. מלאת כאבים, מזכרת מהימים ההם 'שם'. ידיו אחוזות בכוס מים ורתחים להחם את גופו הרועד, גם באמצע הקיץ. מזכרת נוספת מ'שם'. והוא לומד בעיון ובחיות.

לפני חגים וימים טובים, הוא מממן לעשרות בחורים 'דמי נסיעה' ברכבת לירושלים אל הרבי. מבקשים הבחורים שיוסיף לנתינתו גם את דמי הנסיעה בחזור. ר' שמחה מגיב לעומתם ברצינות: וכי מה איכפת לי שתהיו עוד קצת אצל הרבי...שלא תחזרו כל כך מהר... יהודי פשוט. וחסיד.

זהו ר' שמחה. כאן ביתו בכפר שמריהו, אליו התגלגל אחר השואה, יהודי וחסיד יחידי ביישוב שקט שרוב תושביו רחוקים משמירת מצוות.

הערב יורד על כפר שמריהו.

בביתו של שמחה שטיינר כבים האורות מוקדם. הוא צריך לקום ממש מוקדם, להספיק ללמוד משהו בבית ומשם לפסוע לכביש חיפה הישן להיטלטל במספר אוטובוסים בזה אחר זה ולהגיע לישיבת גור בתל אביב הרבה לפני תפילת שחרית.

בבית הסמוך, מעונו של הרבי בימי חופשתו, נשמעות

ר' שמחה שטיינר ז"ל מתפלל עם הבחורים בישיבת חידושי הרי"מ בתל אביב

דפיקות דלת מהוססות. מי יכול לבוא בשעה כזאת לכאן?

הרבי לא מניח לאיש לפתוח את הדלת. בעצמו ניגש ופותח. 'ידעתי שתבוא'. אומר הרבי לבחור הצעיר כאילו פגש מכר וותיק.

גדי, הוא בנו הבכור של נתנאל. גאוות חייו ומשוש ליבו. הוא כישרון מהלך. רק בן 12 וכבר קיבל אישור ללמוד באוניברסיטה כ'תלמיד חוץ', במקביל ללימודיו בבית הספר. בכל המבחנים הוא מקבל את הציונים הגבוהים ביותר.

מסתבר שנתנאל אביו כה נהנה מהפגישה וכה התרשם מהרבי, עד שמיהר לשלוח את גדי בנו באותו יום, שיפגוש את הרבי מאיר הפנים. הוא לא חשש לרגע מהפגישה.

הרבי נכנס עם גדי לחדר הפנימי, משוחח איתו ממושכות. על מקום לימודיו, על קבוצת הספורט לנערים שהוא חבר נלהב בה, על הכל.

גדי מגלה לפניו רב אמיתי, יודע כל דבר, מתפעל מהבנתו העמוקה בחוקי משחקי הספורט המסובכים שהם כל עולמו של גדי, ובעיקר שאכפת לו באמת ובתמים ממנו וממעשיו. היחידי כאן בכל השרון. 'לחשוב שרק הבוקר הוא פגש במקרה את אבא שלי ואבא בכלל פחד בהתחלה להיפגש איתו', חולף הרהור במוחו של גדי.

גדי מגלה כי הוא נהפך מיד למעריץ נלהב של הרב הזקן.

לפני שהם נפרדים, מקבלת השיחה הנעימה תפנית פתאומית: אתה בן 12. עוד מעט בר מצווה. אומר הרבי בלהט ובעניינים סגורות. צריך כבר קצת להיות יהודי אמיתי. ללמוד קצת תורה. לדעת להתפלל ובעיקר להתנהג כמו יהודי...

הוא מהנהן בראשו. והרבי ממשיך בעניינים עצומות: בגיל 12, כמעט בר מצווה, לא מספיק לנדנד עם הראש. צריך להיות אחראי על מה שאומרים ומה שעושים.

לגדי אין הרבה ברירות. הוא מתחייב...

והרבי משלח אותו מבולבל. נרגש, לא לפני שדואג שדוד המשמש יקח אותו ברכבו לביתו.

שנה נוספת חולפת.

לכפר שמריהו נכנסות שלוש מכוניות. ברכב האמצעי יושב הרבי מגור. תשוש וחלש מניתוח החירות

הרבי לא מניח לאיש לפתוח את הדלת. בעצמו ניגש ופותח. 'ידעתי שתבוא'. אומר הרבי לבחור הצעיר

היה לי סבא גדול. גדול מאוד. השפת אמת. פעם עברו על פניו קהל גדול של חסידים להתברך. המשמשים שמו איזה קרש מפני הדוחק. אבל אברך אחד רצה לעבור ולתת יד בלי שהקרבן יחצוץ בינו ובין הרבי. השפת אמת לא אבה לתת לו יד. אמר: אם אתה בא כמו כולם, ניחא, אבל אם אתה יותר מכולם, באופן אישי, וכי לימדתי אותך משהו?

במוצאי שבת, נכנס האברך ר' נפתלי לברכת פרידה 'גיזעגענען'. בשניות הספורות שהוא בפנים מתרה בו הרבי שוב, בפעם המי יודע כמה: תוך כמה חודשים צריך שמחה להספיק כל אורח חיים. אין זמן...

גם ר' שמחה נכנס לגיזעגענען.

הרבי פונה אליו בחביבות כהמשך לסעודה אמש ואומר: היה לי סבא גדול. השפת אמת. כתוב 'עד כאן רחמי האב על הבן', עד דור רביעי, אולם זאת היא רק 'טעות גוי', אצל יהודי ברית אבות לא תמה... כל יהודי יכול תמיד להיות טוב.

ושוב חוזר הרבי בהטעמה ובניגון מוכרים היטב לר' שמחה: איך האב גיהאט גרויסע זיידעס, גרויסע קייטין און שטארקע קייטין, און וואס טו איך מיט דעהם... ארויס שלעפען יודען פון דעם זאמעט פון דעם בלאטע [היו לי סבים גדולים... שושלות גדולות מאוד ועבותות ביותר. ומה אני עושה? מוציא יהודים מהחול.. מהבון...]

ר' שמחה הוא יהודי פשוט. מאוד פשוט אפילו לטענתו. אולם הפעם נדמה לו לר' שמחה, כי מבין הוא למה מתכוין הרבי...

כעבור חודשים אחדים, כמחצית השנה אחרי תחילת לימודם בחברותא, בראשית חודש חשון תשל"ג, נפטר ר' שמחה שטיינר בפתאומיות לבית עולמו, עטור בתורה ובמעלות רמות. חסיד ירא שמים ויהודי פשוט. פשוט יהודי.

לירושלים מגיעה הבשורה על הפטירה הפתאומית, והרבי נענה במילים חתומות לאברך ר' אברהם מרדכי שנכנס עם הבשורה: אה. הער האט גיקענט לעבען נאך פונעף יאהר. הוא יכל לחיות עוד חמש שנים.... ואחר מוסיף, אולי אפילו יותר...

הגלים בחוף סידנא עלי סערו וגאו. הרבי הקדוש המשיך בעבודתו, יהודים נוספים נחלצו מבון ועפר, נשמתם זוכה והוארה. הפנס המשיך להאיר את העולם עוד קרוב לחמש שנים, עד ב' חודש אדר תשל"ז.

גדי המשיך ללמוד, להתעלות כנגד כל הסיכויים ומול סביבה מנוכרת לחלוטין, ונעשה מרביץ תורה לעדרים.

מספר לחברותא את דברי הרבי ומפטיר: אני רק יהודי פשוט. ממש פשוט. אבל אם הרבי הבטיח לרב שטנצל וביקש ממני, כמובן שאקיים.

החודשים הבאים חולפים ביעף. בכל פעם שר' שמחה מגיע לירושלים, מתעניין אצלו הרבי גם על הלימוד המשותף.

גם האברך ר' נפתלי החברותא, מקבל משנה קירוב. הרבי שואל על הסימן המדויק והסעיף בו אוחזים בלימודם. פעם אחת משיב האברך כי עומדים הם בסימן ל"ב, הלכות כתיבת תפילין, והרבי מגיב בגערה ובתמיהה: וכי שמחה רוצה להיות סופר?! אני ממש מבקש שתספיקו מהר. תוך חצי שנה צריך לסיים כל אורח חיים...היו כאלו בפולין שסיימו בתוך שנה או מחציתה כל אורח חיים.

ושבת אחת מביא אתו ר' שמחה לירושלים אורח מפתיע.

גדי, הבחור הצעיר, מבקש ממנו להצטרף אליו לנסיעה לירושלים.

איש אינו יודע איך ומה, אבל גדי כבר לא אותו ילד שהיה. בשנה וחצי האחרונות כמעט זנח את משחקי הכדור. התחיל להתפלל ברצינות. להסתגר בעצמו. משהו קרה לו.

לאחרונה, בא להוריו עם בקשה הזויה וקשה. הוא מתחנן בדמעות כי ירשמו אותו לישיבה קדושה במקום לעתודת פנימיית המחוננים בספורט במכון וינגייט בשרון. ההורים כעסו וכאבו, אבל ראו שגדי רציני בבקשתו והסכימו לפשרה כי בשנה הבאה ילמד בישיבת 'היישוב החדש' בתל אביב. ישיבה חרדית אבל באווירה תיכונית ועם משטר נוקשה של הישגיות לימודית. כך יצא ממנו משהו גם אם בחר בעתיד שלא אנחנו ביקשנו עבורו.

גדי נמצא אצל הרבי זמן קצר. מעדכן כי נרשם ל-'ישוב', הרבי מברך קצרות ואומר 'גם בישיבה צריך חברים טובים'.

מהר הוא חוצה את מפתן הדלת בדרכו החוצה. מהר משציפה. בליל שבת, מוזמן ר' שמחה לסעודה אצל הרבי. גם ר' נפתלי מוזמן. הוא החברותא של ר' שמחה ללימוד ההלכה. לא דבר של מה בכך.

בברכת המזון מוכבד ר' שמחה.

ר' שמחה מתבלבל בנוסח הזימון. במקום לומר 'ברשות מורנו ורבנו' אומר: 'ברשות מורי ורבי' בלשון יחיד.

בת שחוק עולה על פניו של הרבי. איש מהנוכחים כמעט אינו מבחין בכך.

משהסתיימה ברכת המזון, בטרם בירך ר' שמחה על הכוס, פונה הרבי לעבר ר' שמחה בחביבות ופותח בסיפור מעשה:

בסביבה. שמו גדי. שמחה וודאי יוכל לברר ולדעת היכן גר. תראו לסובב שיבוא לירושלים ויכנס אליי. אבל כמובן, לא אני ביקשתי. נישט אין מיין נאמען'.

ושוב ניגש הרבי לר' שמחה ואומר: 'אזוי ווי אטרקטור. עם שלשלת גדולה [גרויסע קייטין] צריך להוציא יהודים מהחול. מהבון. כולי האי ואולי...'

ר' שמחה הוא יהודי פשוט. ככה אפילו הוא חוזר ואומר כל הימים.

ערב שביעי של פסח תשל"ב. חצי שנה בלבד מאז שב הרבי מהניתוח בחיפה. חצי שנה מאז 'העניק' לו ר' שמחה את שנותיו במתנה.

עשרות אנשים ניצבים ברחוב מלכי ישראל פינת רלב"ח. פתח חדרו של הרבי עומדים 'לשלוש נעמען' (- נטילת שלום).

בין הבאים, גם ר' שמחה שהגיע לרגל החג ומתאכסן בירושלים אצל אחד מחשובי החסידים.

בתור עומד גם ר' נפתלי. אברך חסידי צעיר ממש, שלומד בחברותא עם ר' שמחה מידי יום.

כשמגיע תורו, מורה לו הרבי לסגור הדלת מאחוריו.

'ברצוני שתתחיל ללמוד עם שמחה הלכה. אצלנו בפולין למדו שולחן ערוך עם באר היטב, או שולחן ערוך הרב. כך היה סדר לימוד ההלכה. אבל בתוספת תנאי אחד: אני מבקש ממך, שמחה אוהב ללמוד טוב, אבל כעת תלמדו הרבה ומהר. ממש מהר. אני רוצה שתספיקו כל שולחן ערוך אורח חיים...'

'חשבתי גם איך תתחיל פתאום ללמוד עם שמחה הלכה. מה תגיד לו? שהרבי אמר שחייבים להספיק?! חס ושלום. יש לי רעיון.

אגיד לו במוצאי יום טוב לר' שמחה, שהגיע לכאן הבן של הרב יונה שטנצל ז"ל שיזם את לימוד 'ההלכה יומית'. הוא ביקש ממני חתימה לחיזוק המפעל של אביו וגם שאדאג לו לאנשים חשובים שיתחילו ללמוד הלכה בכל יום. הבטחתי לו ואני מבקש מר' שמחה שגם יהיה ביניהם'.

'אבל נא ואנא תלמדו מהר. מוכרחים להספיק'. מתרה שוב הרבי באברך ר' נפתלי.

ממחרת הפסח, מגיע ר' שמחה לאברך ר' נפתלי. הוא

המסובך שעבר בהיותו בחיפה.

רק לפני שבועות אחדים, עקב עם ישראל כולו בדאגה אחר מצבו של הרבי ואחר הדיווחים מחיפה, שמח לשמוע על הקלה במצבו. אמנם ההחלמה ממושכת אולם הבשורות מעודדות.

כשמתקרבים ימי הסליחות, שב הרבי למעונו בירושלים, אולם בעצת הרופאים, עושה את הדרך בתחנונות. לא בבת אחת. להקל על הגוף החלוש.

התחנה נבחרה להיות בכפר שמריהו.

הרבי יוצא מהרכב האמצעי. גופו חלש אולם עיניו בוערות ונוקבות. כמאז ומתמיד.

ר' שמחה יוצא לקראת הרבי. כולו נרגש ודומע.

'ברוך רופא חולים' הוא אומר לרבי וממשיך בלא לבקש רשות: ישבתי והתפללתי על הרבי כל הימים. אמרתי תהילים. אבל אז החלטתי. 'מי אני ומה חיי' שאומר תהילים. אני רק יהודי פשוט. מאוד פשוט. אבל את השנים שלי. הן הלא שלי. החלטתי לתת אותם לרבי במתנה...'

כזה הוא ר' שמחה. יהודי פשוט.

הרבי מליט פניו בידיו. גווני פניו מאדימים מאוד. הוא מסיט מבטו. מתחיל לומר משהו במעלת אמירת התהלים, אולם ר' שמחה שלא כדרכו ומידת חסידותו, ממשיך בלהט: כך עשו גם אצל רבי מאיר שפירא הרב מלובלין, כך שמעתי שעשו עוד, ביקשתי למסור את שנותיי עבור הרבי. ואז קטע הבא: הרבי מחריש. פניו עודן נתונות בכפות ידיו. פוסע הלך ושוב בפתח ביתו של ר' שמחה. הכל דוממים ויראים.

ואז, כאילו מאום לא אירע, הרבי משיא לעניין אחר. הוא מבקש מהמשמש: 'היה כאן לפני שנה, בחור צעיר שגר

ר' ניסן

האיר פני המזרח עד חברון

דינר' לתומכי מוסדותינו בעיר האבות

התרחבותה של הקהילה וצמיחתם והתפתחותם של המוסדות דורשת התגייסות של הנדיבים שבעם. וכך, קבוצה מצומצמת שמורכבת מתומכי הקהילה מתכנסת בהתראה קצרה לארוע צנוע אך רב תוכן, המתקיים סמוך ונראה לקברי אבותינו שבחברון, ליד מערת המכפלה.

במעמד, נשא דברים רבינו ראש הישיבה שליט"א העומד, כדרכו, על חשיבותם של הזוכים להימנות על 'תמכין דאורייתא', והסביר שאלו שעושים זאת, זוכים לקיים מקרא שכתוב 'בכסף מלא' - שנאמר ברכישת מערת המכפלה - ולמלא את כספם ביעודו האמיתי וה'מלא' ע"י ההגעה לתכלית האמיתית. כן נושא דברים אחיו ראש הישיבה מורינו הגה"ח רבי דניאל חיים אלתר שליט"א.

חול המועד פסח

שואלין ודורשי

בני התורה זכו לשיעור שנערך בביהמ"ד 'שיח יצחק', מודיעין עילית

רק מודעה קטנה היתה זו שבישרה על השיעור העיוני שיתקיים בימי חוה"מ, בביהמ"ד "שיח יצחק" שבמודיעין עילית. למרות זאת, דקות ארוכות לפני תחילתו של השיעור כבר המה היכל בית המדרש מפה לפה. לומדים רבים, בהם גם ראשי ישיבות, ראשי כוללים ותלמידי חכמים רבים מהעיר מודיעין ומישובים אחרים, התאספו ובאו בכדי לקיים את מצוות היום של 'ושמחת בחגך' ולהתענג על שמיעת שיעורו של מרן ראש הישיבה שליט"א.

"איסור חדש במצה בעת כניסת ישראל לארץ", נמשך על פני שעה אחת, אך הוא העסיק את השומעים במשך ימים רבים, במהלך השיעור פלפל מרן כדרכו בכמה וכמה סוגיות, הקשה עליהן ושזר אותן זו בזו, ובסופו של דבר הציע דרך חדשה. שמחת חג אמיתית.

במהלך כל תקופת הקורונה, היה גאון הדור והדרו, ראש ישיבת סלבודקא הגאון הגדול רבי דוב לנדו שליט"א, סגור ומסוגר בחדרו מאימת הנגיף. אך אהבה מפילה מחיצות. מיד לאחר שהוסרו ההגבלות, חידש מרן ראש הישיבה שליט"א את מנהגו משכבר, והוא עלה

ליל כ"א ניסן, ערב שביעי של פסח

שמחו בה' וגילו צדיקים

רבינו שליט"א בביקור חג אצל כ"ק מרן האדמו"ר מבעלזא שליט"א

בשעת ליל מאוחרת עלו רבינו ראש הישיבה, יחד עם אחיו ראש הישיבה הקטנה הגרד"ח שליט"א, אל הקודש - למעונו של כ"ק מרן האדמו"ר מבעלזא שליט"א. במהלך הביקור שהתקיים בחדרו של כ"ק מרן אד"ש, התעניין כ"ק האדמו"ר

שליט"א בהתפתחותה של הקהילה, ואילו רבינו שליט"א הזכיר בדבריו את מנהגיהם של אדמו"רי בעלזא זי"ע שנהגו להקשיב לסדרי ההגדה שנערכו בבתיהם של פשוטי העם ובכך המליצו זכות על עם ישראל.

כ"ה ניסן

ואת והב בסופה

שיח תורני עם הגאון הגדול רבי דוב לנדו שליט"א

לאחר החג לחדרו של הגאון הגדול הגרד"ל שליט"א, לשוש ולשמוח עמו בדברי התורה. בימים הבאים, הופץ תמליל השיחה בידי מערכת 'דבר אמת' בקונטרס מיוחד ששמו יקבנו 'עוז לו בכ' [ניתן להשיג בכתובת דוא"ל של המערכת], והשיחה התורנית שנמשכה אמנם זמן קצר אך קיפלה חלקי התורה, והיו הדברים מאירים ושמחים כנתינתן.

ל"ג בעומר

להבה ללהב יצאת

לכבוד התנא האלוקי - הדלקה בראשות רבינו שליט"א

חידוש נוסף בקהילתנו: 'הדלקה' בל"ג בעומר. במשנתו של ראש הישיבה, דווקא מדבריו של רשב"י לר' עקיבא בשבתו בבית האסורים: "למדני, ואם לאו - יוחאי אבא מוסרך למלכות". כן נושא דברים אחריו, ראש הישיבה הקטנה, מורינו הגה"ח רבי דניאל חיים אלתר שליט"א, שעמד בדבריו על ההתפתחות החינוכית של הקהילה.

בעת ההדלקה, שהתקיימה שעות ספורות טרם התרחש האסון הנוראי במירון, התאספו בני הקהילה ברחבת סמינר לוי בירושלים, שם התקיים מעמד ההדלקה לזכר התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי, כנהוג בקהילות ישראל.

לאחר שעלתה השלהבת בידי רבינו ראש הישיבה כשלצידו הנגיד ר' פנחס ירט שיחי', פרצה השמחה מהלבבות והרגליים נישאו בריקודים ובמחולות ברוב שירה וזמרה: ואמרתם כה לחי, רבי שמעון בר יוחאי.

חשבון הנפש, כיצד?

אסון מירון: המסקנה האמיתית הנדרשת בעקבות הארוע המזעזע

שהכה גלים, ובה עמד על חובת אצבע מאשימה כלפי אחרים קיום חשבון הנפש. "הפניית טובה להרגעת המצפון", כתב

ערב חג השבועות

צבי ורעי בן ומסר לן אורייתא

מעמד הכנסת ספר תורה שנכתב לז"נ רבינו ה'פני מנחם' זי"ע

שעה קלה לפני התקדש חג מתן תורה, יצא רבינו ראש הישיבה שליט"א מביתו ברח' אלקנה כשבידו ספר התורה שנכתב בידי כלל אנ"ש, בני הקהילה והרבים התומכים בה מרחוק, לשמו ולזכרו של מרן רבינו ה'פני מנחם' זי"ע.

ספר התורה שבכתביהו נטלו חלק מעריצי זכרו של רבינו זי"ע, נישא תחת האפריון בתווך בין מעגלי הרוקדים בכל עוז לכבוד התורה, במעלה הדרך אל בית המדרש הזמני שברח' יוסף זיו, שם הובא אל ההיכל

מרן, "אבל המבוקש באמת הוא לחפש את חסרוני אני ולצקת את התעוררות לתבנית של קבלה מעשית, אם בחובת הלבבות ואם בתיקון המעשים, ולב יודע מרת נפשו".

אותה קריאה אף נכתבה במכתב מיוחד שנשלח למרן בידי בחורי ישיבת 'מיר' חבריהם של אחד הבחורים מחסידי גור שהסתלק ל"ע ("החשבון קיים, אך יש לשנות את המשקפיים, את ההסתכלות"), והושמעה גם כן בשיחה מיוחדת לבחורים שנאמרה בישיבת 'וולפסון' לקראת חודש סיון, כאשר אף היא זכתה לתפוצה רבה כשהיא מרטיטה את הלבבות ומעוררת אותם ליראת ה' ולעבדו באהבה.

מ'ליבנו בתורתו' ל'יחזור לתלמודו'

הצלחה חסרת תקדים למגבית 'ליבנו בתורתו': 48,500 תורמים מכל חלקי הציבור הביאו לסכום שיא

חודש תמוז תשפ"א יזכר בספר דברי הימים כחודש שבו בוטאה לעין כל ההכרה וההערכה הרבה לה זוכה הקהילה, שבראשה ניצב מרן רבינו שליט"א, בקרב כל שלומי אמוני ישראל בכל מקום שהם, בארץ ובחו"ל, בכל חוג ועדה.

היה זה עת החלה מגבית 'ליבנו בתורתו', כאשר היא פונה לאחב"י בכל מקום שהם ומבקשת

מנחם' בירושלים, אליו התלווה מנכ"ל המוסדות הרב ישראל מרדכי צייננסקי שליט"א. מורינו הגרד"ח התקבל בחיבה רבה בבתי האדמו"רים ואף נגידי ארה"ב פתחו בפניו את ליבם. המסע הקצר בן היומיים לארה"ב נחל הצלחה רבה, ותרם תרומה משמעותית להגדלת התרומות שהגיעו מעבר לים.

בתום היום השני של המגבית,

כמתוכנן, נסגרו עמדות ההתרמה ובמעמד הנרגש שהתקיים, לאחר דברי מורינו הגרד"ח שליט"א, ודברי המנכ"ל הרה"ח ר' ישראל מרדכי צייננסקי שליט"א, ביקש רבינו שליט"א להודות לכלל ישראל על ההתייצבות למען הקהילה, וקבע "אותנו זה מחייב - נתלו בנו תקוות, ועלינו ליישם אותן". עם זאת, באותה דרשה שעוררה הד רב השמיע את הקריאה שהשמיע כבר עם תחילת המגבית: יחזור לתלמודו, הנחיה שבוצעה מיידית, הלכה למעשה...

שיא של 53 מיליוני שקלים. סכום דמיוני זה הורכב מהמוני נתינות שהגיעו מידיהם וליבם של כ-48,500 יהודים, מהארץ ומרחוק הגיעו התרומות לידי קהילת 'פני מנחם', שם לא עמדו בקצב הנתינות. היעד הלך וגדל 15 מיליון ל-30 מיליון, אך גם יעדים אלו הושגו ובסופו של דבר עמד סך התרומות על סכום חסר מערכות לעומד בראשה.

במהלך המגבית אף זכתה ארה"ב לארח את אחיו של רבינו, מורינו הגאון החסיד רבי דניאל חיים אלתר שליט"א ראש ישיבת 'פני

בעיתונות, הפכה הגולה כולה למדורת אש. השמועה על קיומה של המגבית הועברה מפה לאוזן, ואז התרחש לו הפלא: מקרוב ומרחוק הגיעו התרומות לידי התורה יחד עם המאמץ לנטוע בהם מידות טובות. המגבית החלה בחדרו של ראש ישיבת סלבודקא, מרן הגאון הגדול רבי דוב לנדו שליט"א, שהרים את התרומה הראשונה לידיו של רב קהילתו, הגאון החסיד רבי בצלאל וקסלשטיין שליט"א.

בהמשך, תוך ימים, ללא פרסום

חקרי אורות נבדלים

שגרת חשכות מוארת-
תענועי אורות האפלה
תאורת דמיון כוזבת
הבזק גווני האשליה

הוכנו סגורים-
קרני אור נשלחים בערמה
הנכיר הברקים המשקרים
היתבררו אורות הרמיה

רגשות ולבות בוערים
מאין הצתה הבוערה
המאש צלילה ממרומים
ושמא מאש זרה

סיפר מרן החידושי הרי"מ זי"ע, שפעם אחת, שאל מרן הרר"ב מפרשיסחא זי"ע, את רבו מרן היהודי הק' זי"ע, על דרך החסידים. אשר תמיד כל דרכם ועבודתם לחשוב ולהחליט שכל תורה ועבודה שלהם לא נחשב לכלום. הלא באמת כן הוא, ואם כן מה יהיה התועלת מזה שהולך תמיד ברעיונו שתורה ועבודה שלו אינו כלום? ושוב שאל הרבי ר' בונם זי"ע פעם אחרת את אותה השאלה לכ"ק מרן הרבי הק' מלובלין צוק"ל. והשיב לו, דהלא על ידי זה הוא דבוק על כל פנים בהאמת. ושיבח מרן החי' הרי"מ זצ"ל את התשובה הזאת, ואמר שהשיב כגאון.

[קול מבשר ח"ג]

ירח האיתנים - חודש תשרי

שמחים ב'שמחת תורה'

בפעם השניה: מאסף 'שמחת תורה' עם תנובת חידו"ת של חכמי ותלמידי קהילתנו, רואה אור עולם

לאחר שהמאסף הראשון שראה אור לפני שנה זכה לביקוש ולאחדה רבה בהיכלי התורה, מתבשר בימים אלו עולם התורה על הופעה נוספת של מאסף 'שמחת תורה' הרואה אור בפעם השניה, לקראת יום שמחת תורה - יום חגה ויום ייסודה של קהילתנו הקדושה.

כפעם הקודמת, כך גם עתה מכיל המאסף מתנובת חידושי תורתם של צורבי וחכמי קהילתנו הק', ובראשם רבותינו אדמו"ר גור זי"ע לצד רבינו שליט"א. בנוסף, מהווה מאסף 'שמחת תורה' - שכשמו כן הוא - אסופת חידושים, בירורים ומאמרים

בכל מקצועות התורה מתורתם של בני התורה אברכי הכוללים, לומדי היכלי התורה ותלמידי הישיבות הק', ורבני ודייני הקהילה.

את המאסף מפארים גם חידושים של מרנן ורבנן גאוני הדור שליט"א ואלו שנשמתם בגזי מרומים, זי"ע. בין היתר מופיעים במאסף גזי צפונות מבית מדרשם של אדירי התורה גאוני פולין זצלה"ה, (חידושים מהאבני נזר בסוגיות ובאגדה, חידושי הרב מויערשוב על הלכות שומרים, אגרת נדירה מהגה"ק רבי יצחק זעליג מורגנשטרן מסאקאלאוו, חידו"ת מימי חורפו של הגאון רבי מנחם זעמבא, מכתב מהגה"ק רבי נחמיה אלטר זצ"ל אודות הרחקת קרובו מביתו, ציונים והארות על מסכת ברכות ממחברת בכת"י הגרש"ב ליזרון, ועוד גזוים), הערות על ספרי גאוני פולין ממאורי הדור האחרון, (גליונות על ספר שפ"א

המאסף שכבר עתה מעורר הד רב בעולם התורה, מופץ בימים אלו במרכזי התורה וניתן להשיגו בחנויות הספרים המובחרות.

אלול

עוד אבנך ונבנית

עבודות מואצות להשלמת בית המדרש הזמני ברח' יוסף זיו

בימים אלו הולך ומושלם היכל בית המדרש הזמני של רבינו ראש הישיבה ברחוב יוסף זיו בירושלים. ההיכל שכבר צר היום מהכיל את הרבים המבקשים מי יראנו טוב, עובר הליך של הכשרה למטרתו כבית המדרש בימות החול לצד אולם המיועד לאלפי הבאים בשעת רעוא דרעוין.

אם כי, כבר כעת שוקדת הנהלת הקהילה על איתור מבנה נוסף, גדול ורחב ידיים, שישמש לתפילות בימי השבתות והחגים, כשמשם תעלה הקריאה הנוקבת המושמעת בכל רעוא דרעוין: "לעשות רצונך אלוקי חפצתי - ותורתך בתוך מעי".

ראש חודש אב

והיה ראשיתך מצער

ת"ת 'פני מנחם' שהחל עם מניין ילדים, מסיים את השנה השניה עם יותר ממאתיים תלמידים כ"י

פתיחתו של החיידר בתחילת שנת תש"פ ('שפ"ת אמת'), כשהלימודים התקיימו באולם ברחוב תחכמוני, כאשר החיידר כולו כלל אז מעט יותר ממניין אחד של ילדים.

שנה אחת חלפה, ושמו של הת"ת - שהשנה שולב ברשת 'מעין החינוך התורני' - הולך לפניו בזכות דרך החינוך הייחודית, המסירות וההשקעה של צוות המלמדים, שבי"ה עושה פירות. והתמונה, שבה

בסך הכל מדובר בתמונת את סוף שנת הלימודים. מחזור, שבה נראים ילדי ת"ת אך היה מי שנזכר בתמונות 'פני מנחם' בירושלים המציניים שצולמו רק שנה קודם לכן, עם

בין הזמנים - ופתיחת הזמן

והיו הדברים מאירים

לרגל הזמן החדש: שיעורים תורניים באלעד ובנווה יעקב

אלול בבית המדרש המרכזי באלעד. בכל המקומות הללו, למוסרו מקשיבים כמהים, אלפי בחורי ישיבות ואברכים שנפשם מתלהטת, הדברים מועברים גם כן לאחר מכן למעגלים נרחבים של מאות אלפי שומעים בכל העולם היהודי.

בין השיעורים שמסר רבינו שליט"א בתקופה האחרונה ניתן למנות את השיעור שהתקיים עם תחילת 'בין הזמנים' בנווה יעקב, והשיחה שהושמעה בתחילת חודש

מערכת 'דבר אמת'

הנעשה והנראה בקהילתנו הקדושה
להצטרפות:

פקס: 0773181588 מייל: de422144@gmail.com